

เรื่องที่	เรื่อง	หน้า
1	การศึกษาสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3	1-13
2	โมเดลสมการโครงสร้างของพฤติกรรมการทำงานเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	14-30
3	การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	31-45
4.	ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1	46-61
5	การวิเคราะห์อภิมานวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	62-72
6	แนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ	73-89
7	การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือนักศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน	90-100
8	การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร	101-117
9	การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร	118-134
10	การศึกษากระบวนการและปัญหาในการจัดการรายกรณีกับเด็กที่ถูกทารุณกรรมของนักสังคมสงเคราะห์บ้านพักเด็กและครอบครัว	135-150
11	ผลของการให้การปรึกษารายกลุ่มแบบผสมผสานต่อพฤติกรรมการหยุดดื่มสุรา	151-167
12	การพัฒนาระบบและกลไกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนวิถีพุทธ เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	168-182
13	พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วน ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา	183-199
14	พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุในยุค Beta	200-215

เรื่องที่	เรื่อง	หน้า
15	การบูรณาการแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้คำศัพท์และสำนวน ภาษาอังกฤษในรายวิชา EBC23067: คำศัพท์และสำนวน ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร	216-230
16	แนวทางส่งเสริมการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยสำหรับเด็กปฐมวัย	231-245
17	ภาษาอังกฤษสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐยุคใหม่	246-263

การศึกษาสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา
กลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

Study of The Conditions for Building Relationships Between Schools and
Communities in Special Area School Groups in Chiang Dao District
Under the Chiang Mai Primary Educational
Service Area Office 3

สิรินทรา กำคำ^{1*}, ณัฐวุฒิ สัพโส²

Sirintra Kakham¹, Natthawut Sabphaso²

มหาวิทยาลัยพะเยา^{1*,2}

University of Phayao

Author for Correspondence: E-mail: sirintrajoy1991@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาวตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน และวุฒิการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูกลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว จำนวน 217 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างใช้วิธีทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ

จากการศึกษาพบว่า 1) สภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ($\bar{X} = 4.32$) รองลงมา คือ ด้านการให้บริการชุมชน ($\bar{X} = 4.26$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนและหน่วยงานอื่น ($\bar{X} = 4.20$) 2) เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์ทำงานและวุฒิการศึกษา ทั้ง 5 ด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การสร้างความสัมพันธ์; โรงเรียนกับชุมชน; ผู้บริหารสถานศึกษา

Received:07/04/2568, Revised:05/06/2568, Accepted: 09/06/2568

Abstract

The purposes of this research 1) to study the condition of building relationships between schools and communities 2) to compare the relationship building between schools and communities in special area school groups in Chiang Dao district according to the opinions of the school administrators and teachers classified by work experience and educational background. The sample consisted of 217 administrators and teachers from special-area primary schools in Chiang Dao District. The research employed a questionnaire to collect data, and statistical tools such as percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way ANOVA were used for data analysis. When the differences were found, the pair differences were tested using Scheffe's method.

The overall research found that building relationships between schools and communities in special area school groups in Chiang Dao district were at a high level ($\bar{X} = 4.25$). When considering each aspect, it was found that every aspect was at a high level ($\bar{X} = 4.25$). The highest average was Support and Use of Learning Resources Local Wisdom of The Community ($\bar{X} = 4.32$), followed by Community Service ($\bar{X} = 4.26$). The lowest average was in terms of build relationships between the school and community other agencies. ($\bar{X} = 4.20$). When comparing the classification according to work experience and educational qualifications, all 5 aspects were not different.

Keyword: Building a Relationship; School and Community; School Administrators

1. บทนำ

นโยบายการศึกษาในปัจจุบัน มุ่งเน้นให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน และส่งเสริมให้มีการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ชุมชนต้องการให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และต้องการให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สนองความต้องการของคนในชุมชน โรงเรียนต้องการทรัพยากรจากชุมชนเพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษา และต้องการการสนับสนุนจากชุมชนในการดำเนินงานต่างๆ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลในชุมชนมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นใช้จัดการศึกษา โดยการสนับสนุน การอุดหนุน ตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ให้

เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2, 2545:13-28)

ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงถือเป็นความสำคัญอย่างยิ่งงานหนึ่งของโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำให้ครูกับผู้บริหาร นักเรียน และประชาชนมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน นำข้อมูลมาปรับปรุงหลักสูตรและ การเรียนการสอนตามความต้องการของชุมชน เพื่อใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เป็นประโยชน์ ทำให้โรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจชุมชนดี โรงเรียนเป็นแหล่งรวมสาขาวิชาต่างๆ โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรม โรงเรียนเป็นศูนย์อบรมของชุมชนและโรงเรียนกับชุมชนมีจุดหมายเดียวกัน (รุ่งทิพย์ เข้มทิศ, 2559)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ได้ดำเนินการจัดทำ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปี พ.ศ. 2566 – 2570 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2567) ขึ้น ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดกรอบ และแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายการดำเนินงาน ให้กับกลุ่มงาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัดส่งเสริมให้นักเรียน มีความรักความภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง เกิดความตระหนัก มีจิตสำนึกเห็นคุณค่าของ ภาษา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นตามบริบทบนพื้นฐานของ พหุ วัฒนธรรม และมีความรู้ความสามารถในการสืบสาน อนุรักษ์ ต่อยอดเกิดเป็นนวัตกรรม การเรียนรู้ทางพหุวัฒนธรรมขับเคลื่อนโดยโครงการรักถิ่นฐานผูกพันบ้านเกิด จึงเป็นเรื่องที่น่า ศึกษาว่าจะมีแนวทางอย่างไรในการพัฒนา เสริมสร้างให้นักเรียน ครู ผู้บริหารและชุมชนมี ส่วนร่วมในการพัฒนาไปพร้อมกัน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงเป็น หน้าที่อันสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่อยู่ใน เขตพื้นที่พิเศษ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3, 2567)

จากความเป็นมาทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เพื่อที่จะนำข้อมูลผลการศึกษาค้นคว้าไป เป็นประโยชน์สำหรับสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการปฏิบัติการ บริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้บริหารสามารถ นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนและโรงเรียน มีความสัมพันธ์ และเข้าใจซึ่งกันและกัน เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน องค์กรที่ เกี่ยวข้องพร้อมที่จะร่วมมือกันในการพัฒนาโรงเรียนพร้อมกันกับชุมชนในสถานศึกษาในพื้นที่ พิเศษที่มีหลากหลายทางชาติพันธุ์อยู่ร่วมกัน กลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษจึงมีบทบาทสำคัญใน การสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กในพื้นที่ที่ด้อยโอกาส สร้างความร่วมมือกับชุมชนใน การจัดการศึกษา ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินการกิจกรรมต่างๆการแก้ไข ปัญหาพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่เหล่านี้ เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสได้เรียนรู้และพัฒนา ตนเองอย่างเต็มศักยภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ ประสบการณ์ในการทำงาน และวุฒิการศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู กลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 รวมจำนวน 500 คน (ข้อมูลจากกลุ่มงานบุคคลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 , 2567) และได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 217 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Krejcie & Morgan (1970:607-610) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม โดยการศึกษา ค้นคว้าทฤษฎี แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากบทความเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม การหาคุณภาพโดยนำร่างแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง ข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความ สอดคล้องตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป จากนั้นทำการตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู กลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษอำเภอฝาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่ม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาคพบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.94 โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตัวเลือกที่กำหนดคำตอบให้ไว้ (Check List) ได้แก่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการประชาสัมพันธ์ 2) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน 3) ด้านการให้บริการชุมชน 4) ด้านการสนับสนุนและใช้แหล่ง

เรียนรู้อุปกรณ์ท้องถิ่นของชุมชน 5) ด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียน และหน่วยงานอื่น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จัดลำดับความคิดเห็น โดยแยกเป็นรายชื่อ รายด้าน และโดยภาพรวม นำเสนอเป็นข้อมูลประกอบคำบรรยาย พบว่าทุกข้อคำถามจากแบบสอบถาม ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 จากนั้นนำไปทดสอบกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยพบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.94 โดยอาศัยแนวคิดของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) แปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในระดับน้อยที่สุด

4. ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนตามลำดับ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นเพศชาย จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 29.95 และเพศหญิง จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 70.05

วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 80.19 วุฒิการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 19.81

ประสบการณ์การทำงานส่วนใหญ่ 1 - 5 ปี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 46.54 รองลงมา 6 - 10 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 23.50 และ 11 ปีขึ้นไป จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 29.96

4.2 สรุปผลการวิจัย

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา (n = 217)

ที่	รายการ	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี		t	Sig (2-tailed)
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการประชาสัมพันธ์	4.26	0.53	4.25	0.37	0.042	0.96
2	ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ของชุมชน	4.26	0.56	4.24	0.47	0.163	0.87
3	ด้านการให้บริการชุมชน	4.28	0.56	4.15	0.53	1.308	0.19
4	ด้านการสนับสนุนและใช้แหล่ง เรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ชุมชน	4.35	0.54	4.16	0.30	2.149	0.03
5	ด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์ กับชุมชนของโรงเรียน และ หน่วยงานอื่น	4.25	0.59	4.26	0.36	-0.144	0.88
ภาพรวม		4.49	0.55	4.21	0.40	0.70	0.58

จากตาราง 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน

การศึกษาสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ด้านการให้บริการชุมชน ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียน และหน่วยงานอื่น โดยแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านการประชาสัมพันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาเผยแพร่ข่าวสาร เสนอข้อมูลของสถานศึกษาให้ชุมชนทราบ อย่างสม่ำเสมอ รองลงมา ได้แก่ สถานศึกษาเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนให้ชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการจัดการประชุมผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงการปฏิบัติงาน กฎ ระเบียบของโรงเรียนให้ผู้ปกครองและชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูและผู้บริหารนำนักเรียน ไปร่วม

พัฒนาชุมชน เช่น กิจกรรมปลูกป่า รองลงมา ได้แก่ สถานศึกษานำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นและประเพณีท้องถิ่นของชุมชน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนร่วมกันวางแผนและช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

3. ด้านการให้บริการชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาทำ Infographics ลงเพจโรงเรียน ที่เป็นความรู้ทั้งด้านการศึกษา และด้านอื่นๆ เพื่อประชาชนจะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ รองลงมา ได้แก่ เปิดโอกาสให้ชุมชนจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมที่งดงามของท้องถิ่น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ให้ความช่วยเหลือในด้านความรู้และเผยแพร่ความรู้ใหม่ๆ แก่ประชาชนในชุมชน

4. ด้านการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ให้ครูมีส่วนร่วมในการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ การเยี่ยมบ้านนักเรียน การประชุมผู้ปกครอง รองลงมา ได้แก่ การจัดนิทรรศการทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อให้ชุมชนเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผลงานทางการศึกษาของโรงเรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการส่งบุคลากรของโรงเรียนเข้าร่วมเป็นกรรมการตัดสินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

5. ด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียน และหน่วยงานอื่น ($\bar{X} = 4.20$) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ให้หน่วยงานอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น เป็นวิทยากรให้ความรู้ รองลงมา ได้แก่ ให้ความรู้และบริการทางวิชาการแก่ชุมชน เช่น การเดินรณรงค์ต่างๆ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ได้แก่ การชุดลอกคลอง ทำความสะอาดถนนและที่สาธารณะ

4.3 ผลการเปรียบเทียบ

ตาราง 2 แสดงการเปรียบเทียบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ($n = 217$)

ข้อ	รายการ		ss	df	MS	F	Sig
1.	ด้านการประชาสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	4.91	2	2.45	10.65	0.96
		ภายในกลุ่ม	49.32	214	0.23		
		รวม	54.23	216			
2.	ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	5.43	2	2.71	9.90	0.08
		ภายในกลุ่ม	58.74	214	0.27		
		รวม	64.17	216			
3.	ด้านการให้บริการชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	1.99	2	0.99	3.20	0.11
		ภายในกลุ่ม	66.80	214	0.31		
		รวม	68.79	216			
4.	ด้านการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	2.65	2	1.32	5.35	0.14
		ภายในกลุ่ม	53.15	214	0.24		
		รวม	55.80	216			
5.	ด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียน และหน่วยงานอื่น	ระหว่างกลุ่ม	2.46	2	1.23	4.09	0.17
		ภายในกลุ่ม	64.56	214	0.30		
		รวม	67.03	216			
ภาพรวม		ระหว่างกลุ่ม	3.48	2	1.74	6.63	0.29
		ภายในกลุ่ม	58.51	214	0.27		
		รวม	61.99	216			

จากตาราง 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่าไม่แตกต่างกัน

การวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ตามประสบการณ์ในการทำงาน และวุฒิการศึกษา พบความแตกต่าง ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ตามประสบการณ์ในการทำงาน เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่าไม่แตกต่างกันในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนด้านการให้บริการชุมชน ด้านการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียน และหน่วยงานอื่น

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา เมื่อพิจารณาโดยรวม

พบว่าไม่แตกต่างกันในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ด้านการให้บริการชุมชน ด้านการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียน และหน่วยงานอื่น

5. อภิปรายผล

จากการศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผู้วิจัยอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญของการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 เปรียบเทียบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ในภาพรวม

จากการศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ในภาพรวมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ทำให้ครูกับผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน แก้ปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มคนที่เป็นปัญหาต่อการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับ มัลลิกา แก้วจ้อน (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 พบว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างมีความคิดเห็นต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมไม่แตกต่างกัน อภิปรายเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้โรงเรียนจัดทำรายงานผลการเรียน จัดประชุมผู้ปกครอง จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานนักเรียน เพื่อให้ชุมชนทราบ และมีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองร่วมกัน เผยแพร่ข่าวสารเสนอข้อมูลของโรงเรียน ให้ชุมชนได้ร่วมพัฒนาเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้โรงเรียนปฏิบัติงานไปได้ด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับ เสน่ห์ เหลือพันธ์ (2551) กล่าวว่า งานประชาสัมพันธ์โรงเรียนเป็นงานที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญ เพราะเป็นงานที่จะเผยแพร่ข่าวสารการดำเนินงานของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ และมีความภาคภูมิใจในผลงานร่วมกัน ทั้งเป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานด้วยความสะดวกราบรื่นยิ่งขึ้นกิจกรรมที่ปฏิบัติโดยทั่วไป

2. ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนโดยการเรียนรู้จากคนในท้องถิ่น ที่มีเป้าหมายหลักในการตอบสนองต่อความต้องการร่วมกันของโรงเรียนและชุมชน โดยให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี เปิดโอกาส

ให้ผู้ปกครองและชุมชนร่วมกันวางแผน และช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสูงสุดแก่ตัวนักเรียนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547:55-63) กล่าวว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ถือเป็นงานหลักที่มีผลต่อการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนควรจะทำให้ความสำคัญและถือปฏิบัติอย่างจริงจัง เพราะถ้าโรงเรียนกับชุมชนมีการร่วมกิจกรรมต่างๆ กันแล้ว ความรู้สึกผูกพัน ความรักใคร่หวงแหนก็ย่อมเกิดขึ้นในการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนของบุคลากรในโรงเรียนนั้น ทุกกิจกรรมสามารถที่จะเข้าร่วมได้โดยการเรียนรู้จากคนในท้องถิ่น เพื่อให้ทราบข้อปฏิบัติตนในการเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างถูกต้องมั่นใจ โดยเฉพาะสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย

3. ด้านการให้บริการชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนได้เปิดโอกาสให้ชุมชนจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของท้องถิ่น และจัดให้บริการและอำนวยความสะดวกในการใช้อาคารสถานที่ หอประชุม สนามกีฬาในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน การเชิญผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาในท้องถิ่นเข้ามาเป็นวิทยากรให้กับทางโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ปฏิภาณ ศาสตร์อำนวย (2561) ได้กล่าวไว้ว่า การให้บริการชุมชนได้แก่การทำตนให้ชุมชนยอมรับนับถือในความรู้ความสามารถและการปฏิบัติตนของผู้บริหาร ประธานความร่วมมือโรงเรียนกับชุมชนให้สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยดี

4. ด้านการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาในท้องถิ่น คือ การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนวิทยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ประโยชน์ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยเฉพาะปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้เชื่อมโยงชุดความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับสถานศึกษาเข้าสู่หลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนของสถานศึกษาในแต่ละท้องถิ่นและเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2545) ได้กล่าวไว้ใน มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในวาระหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

5. ด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียน และหน่วยงานอื่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ร่วมกิจกรรมทางศาสนาและงานประเพณีของชุมชน รวมถึงการให้ความรู้และบริการทางวิชาการแก่ชุมชน เช่น การเดินรณรงค์ต่างๆ การฝึก

ทักษะและอาชีพแก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งช่วยให้โรงเรียนและชุมชน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับ นพภัสสร เลิศยศอนันต์ และคณะ (2561:24-34) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จัดลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับ คือ ด้านการนำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชน ด้านการเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน ด้านการเป็นศูนย์รวมเกี่ยวกับความรู้ และเมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำแนกตามสถานภาพหน้าที่โดยรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำแนกตามระดับ ชั้นเรียนที่เปิดการเรียนการสอน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

5.2 เปรียบเทียบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 ตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

1. จากการเปรียบเทียบ การศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา เมื่อพิจารณาโดยรวมและรายด้าน พบว่าไม่แตกต่างกันในทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ได้ดำเนินการตามนโยบายการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน และส่งเสริมให้มีการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ชุมชนต้องการให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอน ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน จึงมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งทิพย์ เข้มทิศ (2559) ได้ศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนเทศบาลแหลม ฉบับ 3 อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบสภาพจริงของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำแนกตามเพศ พบว่า เพศชายกับเพศหญิงไม่แตกต่างกันจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ปริญาตรีกับปริญาโทแตกต่างในระดับต่ำ และจำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารกับครูแตกต่างในระดับต่ำ ผู้บริหารกับพนักงานจ้างตามภารกิจไม่แตกต่างกัน และครูกับพนักงานจ้างตามภารกิจแตกต่างในระดับต่ำ

2. จากการเปรียบเทียบการศึกษาสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน เมื่อพิจารณาโดยรวมและรายด้าน พบว่าไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ได้ดำเนินการตามนโยบาย แนวทาง และหลักเกณฑ์ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยส่งเสริมให้ผู้บริหารและ

ครูผู้สอน ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอต่อยอดให้เกิดเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ทางพหุวัฒนธรรมให้ผู้เรียน เพราะการมีส่วนร่วม ของครอบครัวหรือสมาชิกในชุมชนล้วนมีความสำคัญ ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่ต่างกัน จึงมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ มัลลิกา แก้วจ้อน (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและวุฒิการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า 1. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา ในภาพรวม 5 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 2. ผลการเปรียบเทียบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน และตามวุฒิการศึกษาโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรให้ความสำคัญในเรื่องการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสามารถนำรูปแบบการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไปใช้ตามความเหมาะสมของบริบทของโรงเรียนและบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียน และหน่วยงานอื่น
2. ควรศึกษาเพิ่มเติมการหารูปแบบการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษาไปศึกษาเชิงลึกทั้งในสถานศึกษา

7. ข้อค้นพบจากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษในอำเภอเชียงดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ควรให้ความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน องค์กรที่เกี่ยวข้องพร้อมที่จะร่วมมือกันในการพัฒนาโรงเรียน พร้อมกันกับชุมชนในสถานศึกษาในพื้นที่พิเศษที่มีหลากหลายทางชาติพันธุ์อยู่ร่วมกัน กลุ่มโรงเรียนพื้นที่พิเศษจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กในพื้นที่ที่

ด้วยโอกาส สร้างความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการศึกษา ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินการกิจกรรมต่างๆการแก้ไขปัญหาพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่เหล่านี้ เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพต่อไป

8. บรรณานุกรม

- นพภัสสร เลิศยศอนันต์, สุเทพ เมย์ไธสง และกุศล ศรี สารคาม. (2561).การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด, ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม 2561, หน้า 24-34.
- บุญชุม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปฎิภาณ ศาสตรอำานวย. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต, ภาควิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.(2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ. 2545. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 19 ก, หน้า 13-28.
- มัลลิกา แก้วจ้อน. (2565). สภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. การค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยพะเยา.
- รุ่งทิพย์ เข้มทิส. (2559). การสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนเทศบาลแหลมฉบัง 3 อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์,มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เสน่ห์ เหลือพันธ์. (2551). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สกลนคร เขต 3. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. (แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 – 2570) (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2567), สืบค้นจาก <https://www.cmarea3.go.th/2567> สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2567.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). คู่มือปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา หน้า 55-63.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), pp. 607-610.

โมเดลสมการโครงสร้างของพฤติกรรมการทำงานเชิงนวัตกรรม
ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

A Structural Equation Model of Innovative Work Behavior of Secondary
School Principals Under The Office of The Basic Education Commission

ศุภณัฐ สิริไอศูรย์ เศรษฐพงษ์กร^{1*}, วิฑูล ทาชา²

Suphanat Siri-aisoon Setthaphongsakorn^{1*}, Witoon Thacha²

คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน^{1*,2}

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University Isan Campus

Author for Correspondence: Email: ksupa@kku.ac.th*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพฤติกรรมการทำงานเชิงนวัตกรรม (Innovative Work Behavior: IWB) ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยอาศัยโมเดลสมการโครงสร้าง และ (2) วิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมที่มีต่อพฤติกรรมการทำงานเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 960 คน โดยได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 767 ชุด และสามารถใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทั้งสิ้น 746 ชุด ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing: KS) และภาวะผู้นำตนเอง (Self-Leadership: SL) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ต่อพฤติกรรมการทำงานเชิงนวัตกรรม ในขณะที่บรรยากาศเชิงนวัตกรรมในองค์กร (Organizational Innovative Climate: OIC) มีอิทธิพลเชิงลบต่อพฤติกรรมดังกล่าว ส่วนประสิทธิภาพเชิงสร้างสรรค์แห่งตน (Creative Self-Efficacy: CSE) ไม่พบว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานเชิงนวัตกรรม

ผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเน้นการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำตนเอง เปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วมในการจัดการกับ กลยุทธ์ด้านนวัตกรรม และสร้างแรงจูงใจจากภายในเพื่อพัฒนาตนเองอย่างสร้างสรรค์ ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบการให้รางวัลตามผลงานเพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากร และส่งเสริมชุมชนแห่งการแบ่งปันความรู้ในองค์กร ทั้งนี้ การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมนวัตกรรม โดยเฉพาะผ่านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและปฏิสัมพันธ์เชิงบวกภายในองค์กร จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และส่งเสริมให้ผู้บริหารมีพฤติกรรมที่เน้นนวัตกรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาและบรรลุเป้าหมายด้านนวัตกรรมขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: พฤติกรรมเชิงนวัตกรรม; การแบ่งปันความรู้; ภาวะผู้นำตนเอง; บรรยากาศเชิงนวัตกรรมในองค์กร; ประสิทธิภาพเชิงสร้างสรรค์แห่งตน; ผู้บริหารสถานศึกษา

Received:22/03/2568, Revised:29/05/2568, Accepted:02/06/2568

Abstract

The purposes of this study were: (1) to investigate the innovative work behavior (IWB) of secondary school principals under the Office of the Basic Education Commission (OBEC) using structural equation modeling (SEM), and (2) to examine the direct, indirect, and total effects on IWB. A total of 746 secondary school principals were selected using a stratified random sampling technique. From an initial sample of 960, 767 questionnaires were returned, of which 746 were valid and usable for data analysis. A 5-point Likert scale questionnaire was used as the research instrument. Data were analyzed using structural equation modeling.

The findings revealed a significant positive relationship between knowledge-sharing behavior (KS), self-leadership (SL), and IWB ($p = 0.01$). However, the organizational innovation climate (OIC) showed a negative effect on IWB, while creative self-efficacy (CSE) had no significant impact—contradicting the findings of previous research.

This study provides guidelines for school principals to foster IWB through the enhancement of self-leadership by encouraging greater staff engagement in innovation-related strategies to address emerging challenges. Principals should be self-motivated and self-directed in developing their innovative capacities. At the same time, promoting performance-based reward systems can stimulate creative idea generation and strengthen a culture of knowledge-sharing across all areas of school management. A supportive OIC—cultivated through effective communication and interpersonal interaction—can improve work efficiency and encourage more innovative behaviors among executive teachers, thereby contributing to the achievement of organizational innovation goals.

Keywords: Innovative Work Behavior; Knowledge Sharing; Self-Leadership; Organizational Innovative Climate; Creative Self-Efficacy; School Principals

1. Introduction

The widespread use of digital technology has led the world into an internet-based information era, where educational, social, economic, and political activities rely heavily on vast amounts of data and optical communication networks. Developing human resources is crucial in transforming current digitalization, internationalization, and regional economic integration to keep pace with the country's evolving corporate competitiveness and sustainable economic growth. Recent research highlights the significant

role of the digital economy in promoting economic growth and innovation in various regions. For instance, studies have shown that digital technologies enhance language learning and improve translation accuracy, while also supporting economic resilience and technological innovation in regions (Yuan, 2023: 114-121; Tian et al., 2023: 1-17). Thus, integrating technology into education and its proper implementation can improve the quality of students' learning outcomes (Ali, 2019: 81-95).

Since education has become universal, the creation of a knowledge society that supports transformation has faced several challenges. According to Harris (2016: 27-37) tremendous pressure has been put on education providers to meet 21st-century education quality standards that must equip learners with the technological literacy, problem-solving, and global social awareness required to compete in the information-driven world. To develop digital literacy in education as applied by school administrators and teachers, the structure of digital-based adoption in schools must meet today's demand for a digitally driven job market (Kukeska et al., 2020: 59-66). In addition, to help students understand learning content more meaningfully from a new teaching platform than with the traditional teaching approach, the selected choice of technology must allow students to search for information on the Internet, collaborate, and interact with others to develop their learning at their own pace (Halili, 2019: 63-69). Consequently, questions were raised about whether technology integrated into the classroom effectively developed learners' knowledge and skills corresponding to market demand.

In the school context, the degree of innovation adopted in school administration and curriculum is largely based on the principal's innovative work behavior, which includes opportunity exploration, idea generation, idea promotion, idea realization, and reflection – factors that significantly influence organizational effectiveness and school performance (Caruz, 2024: 12-25). Previous studies have mainly investigated how innovation and creativity are performed by teachers and students and whether innovation and creativity hinder their critical thinking. It was found that cross-disciplinary learning led to teachers' higher collaboration and classroom management, which helped develop critical and innovative thinking, resulting in innovative behavior.

Moreover, school administrators play a crucial role in enhancing school quality by developing leadership capacities among teachers and fostering innovative environments. Generally, principals must have a vision and

leadership skills to support teacher development and innovation (Khanyi & Naidoo, 2020: 168-184). Innovative behavior, such as that described in teacher contexts (Thurlings et al., 2015: 430-471), can be encouraged by strong school leadership, which is essential for turnaround and sustainability efforts (Adams, 2019: 1-3). Therefore, understanding how technological innovation choices impact the innovative behavior of school administrators is vital for overall innovation adoption and development.

However, little research has explored the principal's innovative work behavior (IWB) and what factors affect the behavior. The main objective of this study is to investigate the principal's IWB, which supports technology incorporation into everyday school operations and instruction that would foster teachers to connect teachers' and students' passion with innovative thinking and skill development, particularly in the context of secondary schools in Thailand.

2. Research Objectives

The purposes of this study were 1) to investigate the innovative work behavior (IWB) of the principals of secondary schools under the Office of the Basic Education Commission (OBEC) using the structural equation model and 2) to identify four factors that have a direct effect, indirect effect, and total effect of the latent variables of the structural equation model (SEM) on the IWB of secondary school principals under the OBEC.

3. Research Methodology

The research framework and hypotheses were drawn from related studies, theoretical foundations, and empirical evidence, including the observed variables of each latent variable, to form the structural equation model (SEM) of innovative work behavior (IWB) for secondary school administrators under the Office of the Basic Education Commission (OBEC), as shown in Figure 1. the structural equation model was used to analyze whether and to what degree each factor had a direct, indirect, and total effect on the IWB of secondary school administrators under OBEC.

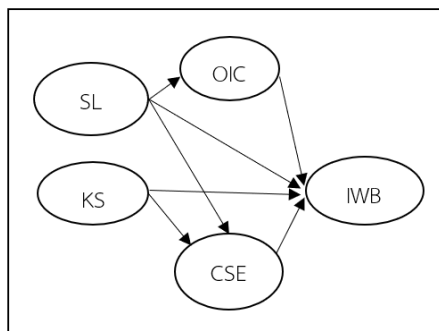

Figure 1 Research Framework

In this study, a quantitative research method was used to examine the relationships between the variables of the IWB model for high school administrators. The population comprises 2,359 principals of secondary schools under the OBEC in the academic year 2021. Simple random sampling without replacement was used to calculate the sample size. Using a sample size of 20 participants per parameter (Wiratchai, 1999: 54) the sample consisted of 960 participants, with 767 questionnaires returned and 746 usable for data analysis.

The questionnaire, which was split into two pieces for the study, served as a research tool: 1) the respondents' demographic data, such as their gender, age, and school size, and 2) The 5-scale questions pertaining to their IWB and the other four factors impacting their behavior. The IWB was measured using a scale and items used in various studies. Self-reported data were used in this study. The questionnaire contained 81 observed variables, comprising 81 questions/items in five categories, with each indication representing a part of the IWB.

(1) The IWB contains 15 questions: 5-item Idea Generation, 5-item Idea Promotion, and 5-item Idea Realization, (2) OIC contained 17 questions: 4-item Reward System, 5-item Support from Superiors, 4-item Group Cohesion, and 4-item Job Autonomy, (3) KS contained 18 questions: 6-item Community of Practice, 4-item Written Communication, 4-item Organizational Communication, and 4-item Personal Interaction, (4) The SL contained 15 questions: 5-item Behavior-Focused Strategies, 5-item Natural Reward Strategies, and 5-item Constructive Thought Pattern Strategies, (5) CSE contained 16 questions: 4-item fluency, 4-item originality, 4-item flexibility, and 4-item elaboration.

Data were collected through a survey that was distributed to schools in 62 educational areas. A pilot study was conducted to increase the return rate using a Google form attached to the QR Code, requesting consent for the questionnaire. When there was no response three weeks after sending the

form, another mail was sent to the school. Consequently, 767 questionnaires were returned, accounting for 79.90% of the 960 schools. However, 746 valid surveys accounted for 77.70% of the school sample. The Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) method was used to test sampling adequacy, and the results showed that the primary components of the model were higher than 0.80, IWB (0.901), OIC (0.922), SL (0.891), knowledge sharing (0.899), and CSE (0.942). The sampling adequacy results indicated that the respondents were justified for further investigation.

Data Analysis

Data were statistically analyzed using IBM SPSS Statistics v.27 and IBM Amos v.26. For the demographic data of the respondents, IBM Amos v.26 was used for the analysis, resulting in the frequency, average, and KMO values. For the first-order confirmatory factor analysis and the second order confirmatory factor analysis, several tests were used, including the relative CMIN/DF 1-3, RMSEA < 0.05, GFI, AGFI, CFI, and NFI = 0.90-1.00. Moreover, in the factor loading analysis, the criteria for first order weight were acceptable at 0.7, whereas the criteria for second-order and other items' weight were acceptable at 0.3.

4. Results

4.1 The analysis of innovative work behavior levels among secondary school administrators under the Office of the Basic Education Commission examines three components: Idea Generation, Idea Promotion, and Idea Realization. The analysis utilizes statistical measures including mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), skewness (SKEW), and kurtosis (KUR), as presented in Table 1.

Table 1 innovative work behavior levels

Components and Indicators	$\bar{X}$	S.D.	SKEW	KUR	ระดับ
1. Idea Generation					
(1) Thinking of new methods	4.55	0.52	-0.453	-1.265	Highest
(2) Thinking of methods to solve problems	4.63	0.52	-1.078	0.764	Highest
(3) Thinking to improve and develop work processes	4.64	0.49	-0.704	-1.235	Highest
(4) Brainstorming ideas	4.63	0.50	-0.768	-0.881	Highest
(5) Focusing attention on organizational outcomes/results	4.68	0.48	-0.981	-0.573	Highest
2. Idea Promotion					
(1) Searching for and gathering allies/partners	4.46	0.56	-0.496	-0.211	High
(2) Mobilizing resources	4.42	0.60	-0.642	0.055	High

(3) Building confidence/trust	4.57	0.53	-0.673	-0.776	Highest
(4) Communicating ideas	4.45	0.56	-0.337	-0.904	High
(5) Accepting risks	4.43	0.55	-0.263	-0.927	High
3. Idea Realization					
(1) Transforming ideas into results	4.43	0.54	-0.224	-0.736	High
(2) Creating and developing prototypes/models	4.31	0.64	-0.431	-0.553	High
(3) Planning and implementation	4.49	0.54	-0.373	-1.017	High
(4) Evaluating work processes by returning to the original concept	4.37	0.59	-0.352	-0.684	High
(5) Application/practical application	4.47	0.57	-0.490	-0.739	High
Total	4.50	0.55	-0.55	-0.65	High

From analysis of Table 1, secondary school principals in Thailand received an overall high score ($\bar{x} = 4.50$, S.D.=0.55) for demonstrating positive innovative work behavior on three components. Idea Generation was the strongest component with all five indicators rated as "Highest" ($\bar{x} = 4.55$ -4.68), especially "Focusing attention on organizational outcomes/results" which was 4.68 (S.D.=0.48). Idea Promotion also had mixed ratings where "Building confidence/trust" was rated as "Highest" ($\bar{x} = 4.57$, S.D.=0.53) while others earned "High" ratings. For Idea Realization, all indicators were rated "High," but "Planning and implementation" was rated the highest for this component at ($\bar{x} 4.49$, S.D.=0.54). All indicators had negative skewness values (-0.224 to -1.078) which suggested responses tilted towards higher ratings. The decrease in means from Idea Generation to Realization indicates difficulty in executing innovative ideas, which is useful for formulating a structural equation model of innovative work behavior in educational leadership.

4.2 Data were analyzed and found that enhancing SL skills significantly boosts innovative behaviors at work using Confirmatory factor analysis and empirical data were used to analyze secondary school principals' IWB under the OBEC. According to the selected data analysis, the pilot study results were found to have extreme squared multiple correlations. Therefore, in this study, a model was developed and justified with an appropriate overall fit to the corresponding criteria.

The SEM of secondary school principals' IWB under the OBEC consists of five components with two external variables, knowledge sharing (KS) and self-leadership (SL), and two exogenous latent variables with three endogenous latent variables, OIC (OIC), CSE (CSE), and IWB (IWB). The correlation coefficient of all 18 variables was positive, ranging from 0.286 to 0.682, which was statistically significant at the 0.01. The two lowest correlation coefficient values were for Idea Generation (IG) and fluency (FLU) and between Idea Generation (IG) and originality (ORI), whereas the highest correlation coefficient values were for flexibility (FLE) and elaboration (ELA).

According to the confirmatory factor analysis results of the SEM of secondary school principals' IWB under the OBEC, CMIN/DF (χ^2 / df) was 4.421, failing to meet this criterion. RMSEA was 0.068, failing to meet the criteria. The GFI was 0.917, which meets these criteria. The AGFI was 0.888, which did not meet the criteria. The CFI value was 0.938, which met the criteria. The NFI was 0.921, which failed to meet the criteria.

However, the results of the confirmatory factor analysis of the SEM of secondary school administrators' IWB under Thailand's OBEC are inconsistent with the empirical data. Owing to the inconsistency of the confirmatory factor analysis and empirical data of the SEM of secondary school principals' IWB under the OBEC, Model Modification Indices (MI) were used to determine the goodness of fit of the model.

The results of the goodness of fit showed that CMIN/DF (χ^2 / df) was 2.742, passing the criteria. RMSEA was 0.048, which satisfied the criteria. The GFI was 0.955, which meets these criteria. The AGFI score was 0.931, which met the criteria. The CFI was 0.972, which met the criteria. The NFI was 0.957, which failed to meet these criteria. These model modification indices of the SEM of secondary school principals' IWB under the OBEC are consistent with the empirical results shown in Figure 2.

The results of the model modification indices of the SEM investigation, which were in accordance with the empirical data, can be explained as follows: First, the model was drawn based on a theoretical foundation. The content and construct validity of the research tools were tested before determining the components of the model using confirmatory factor analysis to ensure the acceptable weight of each latent variable.

Second, the empirical data obtained from the school principals were consistent with the theoretical frameworks that suggest that principals develop school qualities to meet the needs of learners in the 21st century in three skills: 1) learning and innovation skills, 2) ICT skills, and 3) life and career skills. Accordingly, school principals must understand the teaching and learning systems to develop innovative teaching and learning approaches. They must

seek knowledge constantly and attend regular training to develop themselves while sharing ideas with others to create new knowledge and communicate with executives and teachers at their school. It is also essential to enhance opportunities for school personnel to collaborate to develop teaching and learning systems.

The results of the four determinants having direct, indirect, and total effects of the latent variables of the SEM on the IWB of secondary school principals are presented in Table 2.

Table 2 The direct effect, indirect effect, and total effect of the latent variables

Components		IWB			CSE			OIC		
		DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
SL	λ	0.64**	-0.17	0.47	1.76**	-	1.76	0.73**	-	0.73
	S.E.	0.94**	0.76	0.27	0.75**	-	0.75	0.05**	-	0.05
	t	0.69	-0.22	1.74**	2.35	-	2.35**	14.6**	-	14.6**
KS	λ	0.29**	-0.01	0.28	-0.88**	-	-0.88	-	-	-
	S.E.	0.67	0.50	0.27	0.76	-	0.76	-	-	-
	t	0.43	-0.04	1.04**	-1.16	-	-1.16	-	-	-
CSE	λ	0.01	-	0.01	-	-	-	-	-	-
	S.E.	0.18	-	0.25	-	-	-	-	-	-
	t	0.06	-	0.04	-	-	-	-	-	-
OIC	λ	-0.27**	-	-0.27	-	-	-	-	-	-
	S.E.	0.25	-	0.18	-	-	-	-	-	-
	t	-1.08	-	-1.50**	-	-	-	-	-	-
R^2		0.83			0.74			0.79		

** p<.01

From Table 1, it was found that two determinants of SL and knowledge sharing have a significant direct effect on the IWB of secondary school principals with correlation coefficients (λ) of 0.64 and 0.29, respectively at p-value = 0.01. By contrast, CSE had no significant direct effect on IWB (λ = 0.01).

Similarly, SL has a positive total effect on IWB (λ = 0.47). SL has a positive total effect on CSE (λ = 1.76), and SL has a positive total effect on OIC (λ = 0.73). On the other hand, KS had a positive total effect on IWB (λ = 0.29), whereas KS has a negative total effect on CSE of the secondary school principals (λ = -0.88).

5. Discussion

"When considering each component, SL has a significant influence on IWB, both directly and through mediators. This result is consistent with previous studies concluding that SL leads to self-motivation and self-direction in seeking solutions to achieve goals (e.g., Kalyar, 2011: 20-28; Gomes et al., 2015: 1-18; Arista & Parahyanti, 2018: 545-552; binti Ibus & binti Ismail, 2018: 1859-1876)."

Houghton, Neck, and Manz (2003: 123-140) revealed that self-leadership (SL) is crucial for leaders to foster innovation by recognizing their strengths and weaknesses, thereby broadening their vision to create new solutions. Similarly, Carmeli et al. (2006: 75-90) found that enhancing SL skills significantly boosts innovative behaviors at work, while Kör (2016: 1-15) emphasized that SL mediates the relationship between entrepreneurial orientation and innovative work behavior (IWB), empowering individuals to adapt effectively in entrepreneurial environments.

Moreover, the findings showed a significant positive relationship between KS and IWB, with a correlation coefficient of 0.29 at a p-value of 0.01, and SL significantly influenced this relationship. These results correspond with previous empirical studies that have found a positive influence of knowledge sharing on IWB (e.g., Wang & Wang, 2012: 8899-8908; Munir & Beh, 2019: 269-289; Akram et al., 2020: 117-129).

Wenger & Snyder (2000: 139-146) explained that individual work effectiveness improves when work-related experiences and expertise are exchanged within the group. There will then be cooperation, innovation development, and efforts to solve problems with new solutions. Innovation has been modified over time during the ongoing KS mechanism (De Jong & Den Hartog, 2007: 41-64; Lecat et al., 2018: 529-554).

However, this study found a negative total effect of OIC on IWB ($\lambda = -0.27$), which contrasts with the positive relationships reported in previous studies (e.g., Liu et al., 2019: 1-12). These inconsistent results may be explained by contextual or organizational factors. For instance, Hunter & Cushenbery (2011: 269-289) pointed out that one of the challenges for leaders is 'not to be overly dominant in the creative process such that subordinates are afraid to challenge the leader's ideas.' Furthermore, they discuss what they term the 'generator/evaluator paradox', where leaders face tension between encouraging novel thinking early in the innovation process while later having to evaluate and possibly reject those same ideas. Similarly,

Kylliäinen (2019) noted that innovation can face resistance in organizations where traditional practices are deeply ingrained, stating that 'most people find comfort in routines, and change represents a step into the unknown.' Furthermore, the high costs associated with implementing innovative solutions might discourage administrators from pursuing such initiatives actively.

6. Conclusion

This study contributes to the research gap by providing an SEM result of the IWB for secondary school administrators in Thailand, as shown in Figure 3.

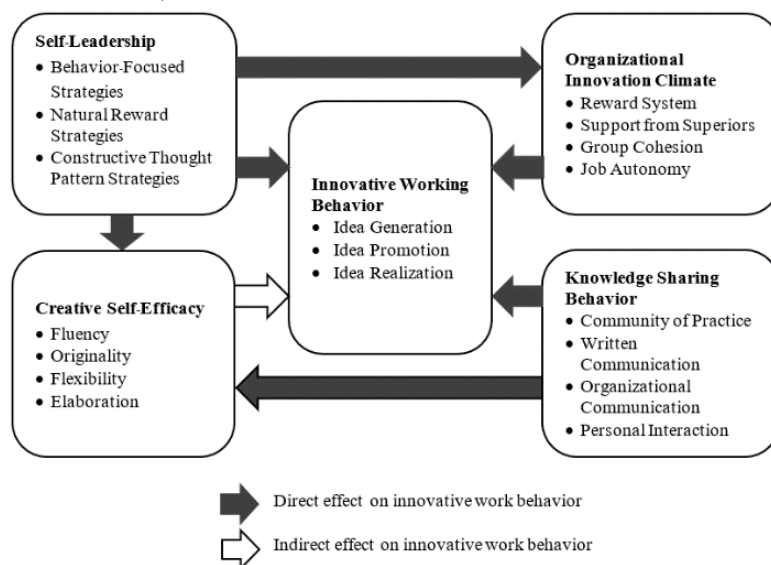

Figure 3 Model of Innovative Work Behavior

The results of this study provide the theoretical implications with empirical evidence of the significant role of SL in stimulating school administrators' development of IWB.

"In addition, the findings have useful applications for administrators. Knowledge management (KM) is a significant management mechanism and a common prerequisite that enhances organizational performance (Bibi et al., 2021: 396-407). Workplace values, such as innovation and participation, affect employees' psychological ownership, which in turn leads to a higher level of involvement in the organization and improved job satisfaction (Aslan & Ateşoğlu, 2021: 1-13). This is consistent with findings that supportive work environments and contextual factors significantly influence individual innovation in workplace settings (Hammond et al., 2011: 1-52)."

Second, due to the rapid change in 21st-century educational development, an operational transformation in the workplace must occur sooner or later. Thus, school administrators should ensure effective and

favourable communication, interpersonal interaction, and organizational support to help employees understand challenges. Individuals tend to demonstrate a stronger willingness to behave innovatively when they receive sufficient supportive resources, including funds and time (Liu et al., 2019: 9).

On the other hand, if there is relatively low task interdependence in an organization, individuals tend to perceive a fixed role as being under 'rules,' despite solid interpersonal interaction and communication. Consequently, a lack of sharing tasks and knowledge can hinder an individual's feeling of being rewarded to achieve the organization's goals (You et al., 2022: 1-13).

Third, it is crucial that school administrators increase their OIC. School administrators should attend to and support other executive teachers to participate in training programs to keep up with innovative changes in education. This allows knowledge sharing practices and feedback among other school executives. Supportive OIC helps improve work efficiency through innovative behaviour, leading to a series of approaches to accomplish the organization's innovation goal as a team (Cheng et al., 2021: 604-618). Thus, higher engagement by activating coping innovation-related strategies to deal with challenges tends to motivate administrators and executive teachers to behave more innovatively.

Suggestions for Future Research

This study concentrated on how school administrators' behavioral patterns play a significant role in determining Innovative Work Behavior (IWB). Future research should broaden its focus to examine additional facets of the proposed conceptual framework in more specialized educational settings.

The factors identified in this study warrant further investigation across diverse educational contexts, taking into consideration additional elements such as organizational culture and incentive structures, leader-member exchange relationships, school size and structure, curriculum characteristics, and student conduct. Future studies would benefit from incorporating additional qualitative research techniques, such as in-depth interviews, to develop a more comprehensive and nuanced understanding of this phenomenon.

7. Implication and Finding Knowledge

7.1 Theoretical Implications

The structural equation model of innovative work behavior among Thai secondary school principals reveals key insights: (1) The positive relationship between self-leadership and innovative work behavior confirms

the importance of internal motivation in educational leadership innovation, supporting self-determination theory, (2) Knowledge sharing's positive correlation with innovative work behavior validates social constructivist perspectives that innovation emerges through collaboration rather than individual effort (3) The negative relationship between organizational innovation climate and innovative behavior challenges conventional theories, suggesting Thai educational structures may sometimes inhibit innovation.

7.2 Practical Implications

This research offers actionable strategies for educational innovation: (1) Policymakers should develop professional development programs enhancing principals' self-leadership skills, focusing on self-regulation and positive thinking approaches, (2) School administrators should establish robust knowledge-sharing systems between institutions through professional learning networks and mentoring frameworks, (3) Educational institutions should examine structures that may suppress innovation, reducing top-down decision-making and creating environments conducive to risk-taking.

7.3 Knowledge Contributions

This study contributes to educational leadership knowledge by: (1) Identifying an implementation gap where innovation capacity diminishes from idea generation through implementation, (2) Establishing self-leadership as the primary driver of innovative behavior among principals, (3) Revealing context-specific innovation dynamics in Thai educational leadership distinct from Western models, (4) Confirming the relationship between knowledge sharing and innovative behavior.

These findings provide a foundation for enhancing innovative leadership in Southeast Asian educational contexts where hierarchical structures create unique conditions for innovation.

8. Reference:

- Adams, D. (2019). **Turnaround leadership for school sustainability**. International Online Journal of Educational Leadership, 3(2), 1-3.
- Akram, T., Lei, S., Haider, M. J., & Hussain, S. T. (2020). **The impact of organizational justice on employee innovative work behavior: Mediating role of knowledge sharing**. Journal of Innovation & Knowledge, 5(2), 117-129.
- Ali, W. (2019). **The Efficacy of Evolving Technology in Conceptualizing Pedagogy and Practice in Higher Education**. Higher Education Studies, 9(2), 81-95.

- Arista, P. D., & Parahyanti, E. (2018). **The use of mastering self-leadership training to improve self-leadership and innovative work behaviour.** Diversity in unity: Perspectives from psychology and behavioral sciences, 545-552.
- Aslan, M., & Atesoglu, H. (2021). **The effect of innovation and participation as workplace values on job satisfaction and the mediating effect of psychological ownership.** Sage Open, 11(4), 1-13.
- Bibi, G., Padhi, M., & Dash, S. S. (2021). **Theoretical necessity for rethinking knowledge in knowledge management literature.** Knowledge management research & practice, 19(3), 396-407.
- binti Ibus, S., & binti Ismail, F. (2018). **Conceptual Framework: The Mediating Effect of Self-Efficacy in the Relationships of Self-Leadership, Knowledge Sharing, and Innovative Work Behaviour.** International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, 8(11), 1859-1876.
- Carmeli, A., Meitar, R., & Weisberg, J. (2006). **Self-leadership skills and innovative behavior at work.** International journal of manpower, 27(1), 75-90.
- Cheng, Z., Liu, W., Zhou, K., Che, Y., & Han, Y. (2021). **Promoting employees' pro-environmental behaviour through empowering leadership: The roles of psychological ownership, empowerment role identity, and environmental self-identity.** Business Ethics, the Environment & Responsibility, 30(4), 604-618.
- Caruz, M. J. N. (2024). **Innovative Work Behavior of Principals and Organizational Effectiveness of Public Schools in Davao City.** Pedagogy Review, 2(1), 12-25.
- De Jong, J. P., & Den Hartog, D. N. (2007). **How leaders influence employees' innovative behaviour.** European Journal of innovation management, 10(1), 41-64.
- Gomes, C., Curral, L., & Caetano, A. (2015). **The mediating effect of work engagement on the relationship between self-leadership and individual innovation.** International Journal of Innovation Management, 19(01), 1550009, 1-18.
- Halili, S. H. (2019). **Technological advancements in education 4.0.** The Online Journal of Distance Education and e-Learning, 7(1), 63-69.
- Hammond, M. M., Neff, N. L., Farr, J. L., Schwall, A. R., & Zhao, X. (2011). **Predictors of individual-level innovation at work: A meta-analysis.** Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts, 5(1), 1-52.
- Harris, C. J. (2016). **The effective integration of technology into schools' curriculum.** Distance Learning, 13(2), 27-37.

- Houghton, J. D., Neck, C. P., & Manz, C. C. (2003). **Self-leadership and super leadership**. Shared leadership: Reframing the hows and whys of leadership, 123-140.
- Hunter, S. T., & Cushenbery, L. (2011). **Leading for innovation: Direct and indirect influences**. Advances in Developing Human Resources, 13(3), 248-265.
- Kalyar, M. N. (2011). **Creativity, self-leadership and individual innovation**. The journal of commerce, 3(3), 20-28.
- Khanyi, J. G., & Naidoo, P. (2020). **Principals'role In Leadership Capacity Development of Post Level One Teachers for School Leadership**. Perspectives in education, 38(2), 168-184.
- Kör, B. (2016). **The mediating effects of self-leadership on perceived entrepreneurial orientation and innovative work behavior in the banking sector**. SpringerPlus, 5(1), 1-15.
- Kukeska, J., Brockova, K., & Serafimovic, G. (2020). **Evolving a new paradigm in education appropriate to the needs of the 21st century**. UTMS Journal of Economics, 11(1), 59-66.
- Kylliäinen, J. (2019). **The importance of innovation-what does it mean for businesses and our society**. Retrieved from <https://www.viima.com/blog/importance-of-innovation>, Accessed on 28 July 2022.
- Lecat, A., Beausaert, S., & Raemdonck, I. (2018). **On the relation between teachers'(in) formal learning and innovative working behavior: the mediating role of employability**. Vocations and Learning, 11(3), 529-554.
- Liu, Y., Wang, W., & Chen, D. (2019). **Linking ambidextrous organizational culture to innovative behavior: A moderated mediation model of psychological empowerment and transformational leadership**. Frontiers in psychology, 10, 2192, 1-12.
- Munir, R., & Beh, L. S. (2019). **Measuring and enhancing organisational creative climate, knowledge sharing, and innovative work behavior in startups development**. The Bottom Line, 32(4), 269-289.
- Thurlings, M., Evers, A. T., & Vermeulen, M. (2015). **Toward a model of explaining teachers' innovative behavior: A literature review**. Review of educational research, 85(3), 430-471.
- Tian, Z., Li, Y., Niu, X., & Liu, M. (2023). **The impact of digital economy on regional technological innovation capability: An analysis based on China's provincial panel data**. Plos one, 18(7), e0288065, 1-17.
- Wang, Z., & Wang, N. (2012). **Knowledge sharing, innovation and firm performance**. Expert systems with applications, 39(10), 8899-8908.

- Wenger, E. C., & Snyder, W. M. (2000). **Communities of practice: The organizational frontier**. Harvard business review, 78(1), 139-146.
- Wiratchai, N. (1999). **LISREL model: Statistical analysis for research**. Chulalongkorn University Printing House, 54.
- You, Y., Hu, Z., Li, J., Wang, Y., & Xu, M. (2022). **The Effect of Organizational Innovation Climate on Employee Innovative Behavior: The Role of Psychological Ownership and Task Interdependence**. Frontiers in Psychology, 13, 856407, 1-13.
- Yuan, X. (2023). **Research on the Impact of Digital Economy on Economic Growth in Late-developing Regions**. Academic Journal of Business & Management, 5(6), 114-121.

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค
KWDL ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทาง
คณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

An Action Research for Developing The Learning Activities by Problem -
Based Learning Supplemented with KWDL Technique to Promote
Learning Achievement and Mathematical Problem - Solving
Ability of Mathayomsuksa 1 Students

วรัญชลี จันทร์สมักร^{1*}, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มณีญา สุราช²

Waranchalee Jansamak¹, Assistant Professor Dr. Maneeya Surat²

สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา, คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี^{1,2}

Educational Research and Evaluation, Faculty of Education,

Udon Thani Rajabhat University

Author for Correspondence: E-mail: 66120610102@udru.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 12 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว จำนวน 8 แผน แบบบันทึกผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ แบบสัมภาษณ์นักเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน แบบวัดท้ายวงจรปฏิบัติการ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 3 วงจรปฏิบัติการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 6.75 คิดเป็นร้อยละ 33.75 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 16.58 คิดเป็นร้อยละ 82.92 ซึ่งนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3) นักเรียนมีความสามารถในการ

การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 25.58 คิดเป็นร้อยละ 51.17 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 40.92 คิดเป็นร้อยละ 81.83 ซึ่งนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

คำสำคัญ : วิจัยเชิงปฏิบัติการ; การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน; ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

Receive:01/05/2568, **Revised:**30/06/2568, **Accepted:** 02/07/2568

Abstract

The objectives of this research were to 1) develop mathematics learning activities on linear equations in one variable using the problem as a base, supplemented with the KWDL technique for Mathayomsuksa 1 students, 2) compare students' achievement in mathematics before and after the intervention, 3) compare students' mathematical problem-solving ability before and after the intervention. The participants in this research were Mathayomsuksa 1 students totaling 12 students selected by purposive sampling. The instruments used were lesson plans on equations in one variable, a form for recording the results of lesson plans, interview form for students, teacher's behavior and students' behavior observation forms, the tests that used at the end of the practice cycle, the test form of mathematics achievement and the test form of mathematical problem-solving ability. This research is action research divided into 3 cycles. The data were analyzed by using the statics method including mean, percent and standard deviation.

The results showed that 1) the development of mathematics learning activities on linear equations in one variable using problem-based learning supplemented with the KWDL technique could develop students' mathematical problem-solving ability and improve student's achievement in mathematics 2) Students had achievement test results on mathematics; the pretest mean score was 6.75 or 33.75 percent, and the posttest mean score was 17.30 or 82.92 percent. The posttest mean score was not less than 75 percent and the post-test mean score was higher than the pre-test one. 3) Students had mathematical problem-solving ability; the pretest mean score was 25.58 or 51.17 percent, and the posttest mean score was 40.92 or 81.83 percent. The post-test mean score was not less than 75 percent and the posttest mean score was higher than the pretest one.

Keywords: Action Research; Problem-Based Learning; Mathematical Problem-Solving Ability

1. บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีการศึกษาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เรียนรู้จากง่ายไปยาก จากแบบฝึกหัดเป็นแบบทดสอบ จากพื้นฐานเป็นประยุกต์ ซึ่งเป็นความรู้ที่จะต้องสะสมต่อยอดกันขึ้นไปเรื่อย ๆ จึงควรมีความสม่ำเสมอและตั้งใจควบคู่กันไป การวางแผนให้เป็นไปตามลำดับที่วางไว้จะช่วยให้เข้าใจความเป็นมาของทฤษฎี กฎเกณฑ์ นิยามของคำศัพท์ทางคณิตศาสตร์ และมีกระบวนการแก้ปัญหาในโจทย์ปัญหาลักษณะต่าง ๆ ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561) ปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ยังคงเป็นประเด็นท้าทายต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จากการพิจารณาผลการประเมินระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2564, 2565 และ 2566 พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยเพียง 24.47, 24.39 และ 19.86 คะแนนตามลำดับ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566) จากผลการประเมินทางการเรียนแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่ผ่านมานั้นยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายเท่าที่ควรสอดคล้องกับทิศทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของโรงเรียนบ้านค้อ ในปีการศึกษา 2566 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีผลการเรียนระดับ 3 ขึ้นไปมีเพียงร้อยละ 60.87 จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 15 คน ซึ่งยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (โรงเรียนบ้านค้อ, 2566: 15) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์พบว่า เรื่องสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวเป็นเนื้อหาที่นักเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหา เนื่องจากมีความยาก ซับซ้อน ต้องใช้ความรู้พื้นฐานในการคิดคำนวณและทักษะการแก้ปัญหา

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีศักยภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้แตกต่างจากการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่เน้นเนื้อหาและความสำคัญของผู้สอนเป็นหลัก การเรียนรู้แบบ PBL ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันเป็นบริบทของการเรียนรู้ (มณฑรา ธรรมบุศย์, 2545: 11-17) แนวทางการเรียนรู้นี้มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ฝึกฝนการสร้างองค์ความรู้ผ่านกระบวนการคิดและการแก้ปัญหาที่มีความหมายต่อตนเอง (สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้, 2553) การนำเสนอสถานการณ์ปัญหา ตั้งแต่เริ่มต้น

กระบวนการเรียนรู้จะช่วยกระตุ้นความสนใจและความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน และหากผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จจะส่งผลให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่ลึกซึ้งและจดจำได้ยาวนานยิ่งขึ้น เนื่องจากเกิดจากประสบการณ์ตรงในการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาด้วยความตระหนักถึงความสำคัญของการคิดวิเคราะห์โจทย์ปัญหาและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยจึงสนใจนำเทคนิค KWL ของ โอกล์ (Ogle, 1989: 564-570) ที่พัฒนาไปเป็นเทคนิค KDWL มาบูรณาการร่วมกับการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เทคนิค KDWL เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้นักเรียนคิดวิเคราะห์โจทย์ปัญหาอย่างเป็นระบบผ่าน 4 ขั้นตอน ได้แก่ K (What we know) การทบทวนความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับโจทย์

W (What we want to know) การระบุสิ่งที่ต้องการทราบหรือค้นหาเพิ่มเติม D (What we do to find out) การวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหาตามขั้นตอน และ L (What we learned) การสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้และตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบ กระบวนการดังกล่าวจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่หลากหลาย พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และสามารถแก้โจทย์ปัญหาได้อย่างถูกต้องและหลากหลายวิธีมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ในการแก้ปัญหาและพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เข้ามาช่วยเพราะการวิจัยเชิงปฏิบัติการทำให้ปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น มีกระบวนการปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ รอบคอบ มีแบบแผน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการและวิเคราะห์ วิจัย สหกรณ์ผลการดำเนินการในทุกขั้นตอน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด ชัดเจน นำไปสู่การพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง(ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2537: 11-15) ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการจะเน้นไปที่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน มีรูปแบบเป็นวงจรปฏิบัติการแต่ละวงรอบ ทำซ้ำ ๆ เพื่อการปฏิบัติการที่ดีมีคุณภาพมากกว่าเดิม โดยมีทั้งหมด 4 ขั้นตอนในแต่ละวงรอบ ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นการวางแผน (Plan) ขั้นที่ 2 ขั้นการปฏิบัติ (Action) ขั้นที่ 3 ขั้นการสังเกต (Observe) และขั้นที่ 4 ขั้นการสะท้อน (Reflect) เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการในวงรอบหนึ่ง ๆ แล้วจะมีข้อมูลหรือผลการวิเคราะห์ และนำไปสู่การพัฒนาวงรอบต่อไป ๆ ไป จนกว่าจะได้ผลปฏิบัติการเป็นที่น่าพึงพอใจ จึงจะสิ้นสุดการพัฒนา (Kemmis & McTaggart, 1988: 9 - 15)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ว่าจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 หรือไม่ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ อย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

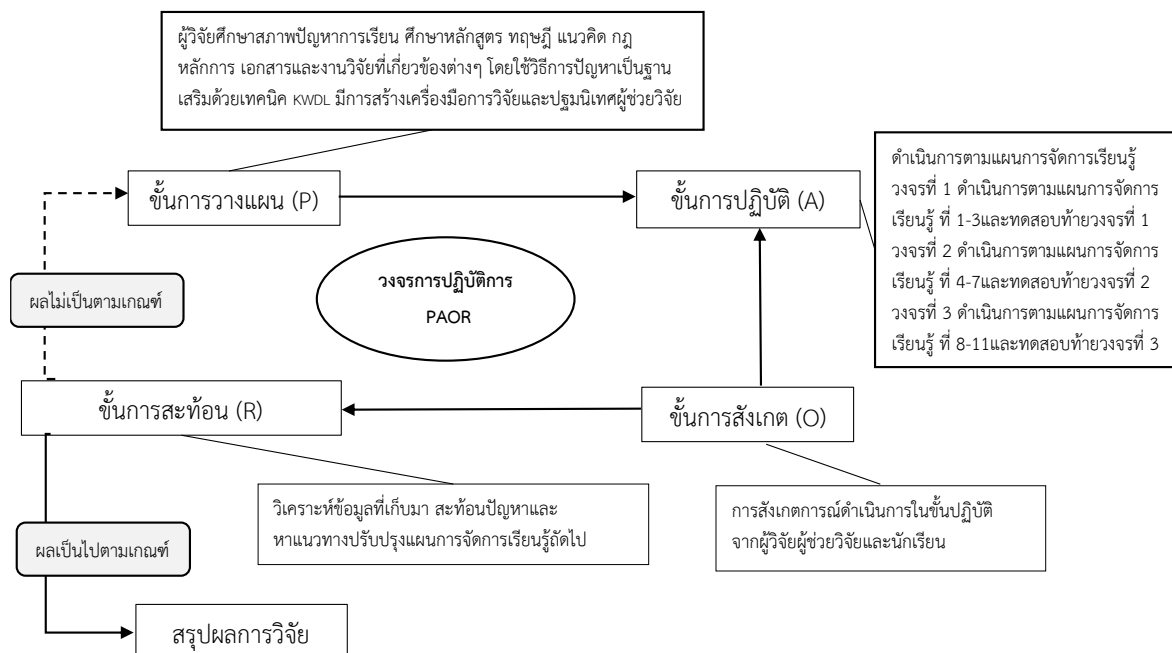
2.1 เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.2 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL และหลังเรียนเทียบเกณฑ์ร้อยละ 75

2.3 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL และหลังเรียนเทียบเกณฑ์ร้อยละ 75

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยได้ใช้หลักการและขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของแคมมิสและแมคแทกกาท (Kemmis and McTaggart, 1988: 9-15) เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ซึ่งผู้วิจัยได้วางแผนตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการทั้งหมด 3 วงจรปฏิบัติการ แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้

1. ขั้นวางแผน (Plan) วิเคราะห์และสำรวจปัญหาที่ต้องการแก้ไขจากนักเรียน ครูผู้สอน ผู้บริหาร ซึ่งผู้วิจัยได้ปรึกษาปัญหาและวางแผนร่วมกัน โดยสำรวจสถานการณ์ปัญหาและวิธีการดำเนินการแก้ไข รวมทั้งศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมเทคนิค KWDL เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินการวิจัย จากนั้น ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2. ขั้นการปฏิบัติ (Action) นำแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมเทคนิค KWDL ไปใช้ พัฒนากลุ่มเป้าหมาย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดการพัฒนาเป็น 3 วงจรปฏิบัติการ ได้แก่ วงจรปฏิบัติการที่ 1 ดำเนินการพัฒนาตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-3 วงจรปฏิบัติการที่ 2 ดำเนินการพัฒนาตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4-6 และวงจรปฏิบัติการที่ 3 ดำเนินการพัฒนาตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7-8 หลังจากสิ้นสุดขั้นการปฏิบัติในแต่ละวงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบนักเรียนด้วยแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการ

3. ขั้นการสังเกต (Observe) ผู้วิจัยและครูผู้ช่วยวิจัยสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดขึ้นในขณะดำเนินการวิจัย และผู้วิจัยสัมภาษณ์นักเรียนหลังสิ้นสุดวงจรปฏิบัติการในทุกๆ วงจร

4. ขั้นการสะท้อนผล (Reflect) นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การทดสอบและการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและครูผู้ช่วยวิจัย เพื่อประเมินและตรวจสอบกระบวนการ ปัญหา หรือข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติการ ซึ่งทำให้ได้แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และเป็นพื้นฐานข้อมูลที่น่าไปสู่การปรับปรุงและวางแผนในวงจรปฏิบัติการต่อไป และเมื่อจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้นทั้งหมดในวงจรสุดท้าย ผู้วิจัยจะทำการวัดผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากนั้นนำผลคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์และแปลผลต่อไป

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านค้อสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 12 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว รายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวนทั้งหมด 8 แผน โดยนำความคิดเห็นจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ด้วยมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.96 – 5.00 ถือว่า แผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในเกณฑ์ที่น่าไปใช้ได้ 2) แบบบันทึกผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) คือ 1.00 ทุกองค์ประกอบ 3) แบบสัมภาษณ์นักเรียน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) คือ 1.00 ทุกองค์ประกอบ 4) แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) คือ 1.00 ทุกองค์ประกอบ 5) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) คือ 1.00 ทุกองค์ประกอบ 6) แบบวัดท้ายวงจรปฏิบัติการ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 ทุกองค์ประกอบ 7) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 ทุกองค์ประกอบและนำไปทดลองสอบ (Try-out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดหนองบัวลำภูจำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพ พบว่า ค่าดัชนีความยาก (p) อยู่ระหว่าง 0.38-0.63 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.38-0.75 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.73 และ 8) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นแบบปรนัย ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 ทุกองค์ประกอบและนำไปทดลองสอบ (Try-out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดหนองบัวลำภูจำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพ พบว่า ค่าดัชนีความยาก (P_E) อยู่ระหว่าง 0.31-0.83 ค่าอำนาจจำแนก (D) อยู่ระหว่าง 0.42-0.88 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.86

การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบวัดท้ายวงจรปฏิบัติการคณิตศาสตร์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ แล้วนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่านักเรียนได้พัฒนาถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 75 หรือไม่ และวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากคะแนนที่ได้จาก

การทำแบบทดสอบแล้วนำค่าที่ได้มาเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ ร้อยละ 75 และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากข้อมูลที่ได้จากการบันทึกหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสังเกตพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน และการสัมภาษณ์นักเรียน เพื่อประเมินสภาพที่เกิดขึ้นมีปัญหาหรือไม่อย่างไร แล้วหาแนวทางแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะนำมาสู่การสรุปผลการวิจัย

4. ผลการวิจัย

จากการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การพัฒนาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL และสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL โดยผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ก่อนที่จะนำไปทดลองใช้

กับกลุ่มเป้าหมายและใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาพัฒนาจัดการการเรียนรู้ โดยมีวงจรการปฏิบัติการอยู่ 3 วงจร ในแต่ละวงจรปฏิบัติการมีการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลที่ได้ เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาในวงจรปฏิบัติการถัดไป ทำให้ได้ขั้นตอนและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL ที่เหมาะสมกับนักเรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นกำหนดปัญหา ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา (โดยเสริมเทคนิค KWDL ขั้น K คือ นักเรียนหาสิ่งที่รู้จากสถานการณ์ปัญหา) ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า (โดยเสริม ขั้น W คือ นักเรียนหาสิ่งที่ต้องการรู้เกี่ยวกับสถานการณ์และขั้น D คือ นักเรียนเริ่มปฏิบัติการแก้สถานการณ์ปัญหา) ขั้นสังเคราะห์ความรู้ (โดยเสริมเทคนิค KWDL ขั้น L คือ นักเรียนสรุปความรู้ที่ได้จากการแก้ปัญหา) ขั้นสรุปและประเมินค่าหาคำตอบ และขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน

2. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 6.75 คิดเป็นร้อยละ 33.75 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 16.58 คิดเป็นร้อยละ 82.92 ซึ่งนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน

เลขที่	ก่อนเรียน		หลังเรียน	
	คะแนน (20)	ร้อยละ	คะแนน (20)	ร้อยละ
1	7	35.00	15	75.00
2	7	35.00	16	80.00
3	10	50.00	16	80.00
4	6	30.00	18	90.00
5	6	30.00	17	85.00
6	9	45.00	18	90.00
7	4	20.00	15	75.00
8	6	30.00	17	85.00
9	10	50.00	19	95.00
10	5	25.00	15	75.00
11	6	30.00	17	85.00
12	5	25.00	16	80.00
μ	6.75	33.75	16.58	82.92
σ	1.96		1.31	

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 6.75 คิดเป็นร้อยละ 33.75 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 16.58 คิดเป็นร้อยละ 82.92 ซึ่งนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 25.58 คิดเป็นร้อยละ 51.17 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 40.92 คิดเป็นร้อยละ 81.83 ซึ่งนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ที่ได้จากแบบทดสอบท้ายวงจรปฏิบัติการที่ 1 วงจรปฏิบัติการที่ 2 และวงจรปฏิบัติการที่ 3

นักเรียน คนที่	คะแนน (เต็ม 30 คะแนน)					
	วงจร ปฏิบัติการ ที่ 1	ร้อยละ	วงจร ปฏิบัติการ ที่ 2	ร้อยละ	วงจร ปฏิบัติการ ที่ 3	ร้อยละ
1	20	66.67	21	70.00	22	73.33
2	25	83.33	26	86.67	26	86.67

นักเรียน คนที่	คะแนน (เต็ม 30 คะแนน)					
	วงจร ปฏิบัติการ ที่ 1	ร้อยละ	วงจร ปฏิบัติการ ที่ 2	ร้อยละ	วงจร ปฏิบัติการ ที่ 3	ร้อยละ
3	24	80.00	25	83.33	26	86.67
4	25	83.33	26	86.67	27	90.00
5	21	70.00	23	76.67	24	80.00
6	26	86.67	27	90.00	28	93.33
7	22	73.33	22	73.33	23	76.67
8	21	70.00	22	73.33	23	76.67
9	25	83.33	26	86.67	28	93.33
10	27	90.00	28	93.33	30	100.00
11	24	80.00	25	83.33	27	90.00
12	22	73.33	23	76.67	24	80.00

นักเรียนที่ผลคะแนนผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ ร้อยละ 75 ในวงจรปฏิบัติการที่ 3

จำนวน 11 คน

91.67

จากตารางที่ 2 หลังการพัฒนาด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการจะเห็นว่าผลคะแนนความสามารถนักเรียนในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงขึ้น และในวงจรปฏิบัติการสุดท้ายมีนักเรียนที่มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 อยู่ 11 คน โดยถือว่าผ่านเกณฑ์ร้อยละ 91.67

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน

เลขที่	ก่อนเรียน		หลังเรียน	
	คะแนน (50)	ร้อยละ	คะแนน (50)	ร้อยละ
1	24	48.00	38	76.00
2	21	42.00	42	84.00
3	30	60.00	44	88.00
4	18	36.00	39	78.00
5	28	56.00	40	80.00
6	27	54.00	41	82.00
7	20	40.00	39	78.00
8	30	60.00	43	86.00
9	32	64.00	46	92.00
10	25	50.00	39	78.00
11	24	48.00	38	76.00

เลขที่	ก่อนเรียน		หลังเรียน	
	คะแนน (50)	ร้อยละ	คะแนน (50)	ร้อยละ
12	28	56.00	42	84.00
μ	25.58	51.17	40.92	81.83
σ	4.36		2.54	

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 25.58 คิดเป็นร้อยละ 51.17 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 40.92 คิดเป็นร้อยละ 81.83 ซึ่งนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้วิจัย ครูผู้ช่วยวิจัย และนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กล่าวคือ ร่วมกันวางแผน วิเคราะห์สภาพปัญหา เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อใช้ในการพัฒนางจรปฏิบัติการถัดไป ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูเข้าใจสภาพปัญหา และความต้องการของนักเรียน ได้รับการสะท้อนผลจากครูผู้ช่วยวิจัยและนักเรียน ทำให้เห็นภาพรวมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองว่าควรปรับปรุง และพัฒนาในด้านใด ซึ่งทำให้คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้น และผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังที่ ประสาท เนืองเฉลิม (2561: 51-53) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการคืองานของผู้วิจัยที่ต้องคิดหาทางแก้ปัญหา ปรับปรุงคุณภาพงานควบคู่ไปกับการลงมือทำจริง เพื่อให้ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนไปในทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะทิพย์ เชาว์ฉลาด (2561: 180-199) ได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWDL กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองโพธิ์วิทยา อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWDL หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWDL หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จากผลการวิจัยพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 6.75 คิดเป็นร้อยละ 33.75 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 16.58 คิดเป็นร้อยละ 82.92 ซึ่งนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และคะแนน

เฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเสริมด้วยเทคนิค KWDL เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเพื่อแก้ปัญหาซึ่งมีความสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL เป็นทั้งยุทธวิธีที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้และใช้เป็นแนวทางในการจัดหลักสูตรมีลักษณะดึงดูดให้นักเรียนให้เข้าไปสู่การแก้ปัญหาด้วยตนเองครูเป็นเพียงผู้คอยให้คำแนะนำและจัดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิด สนับสนุนให้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและบูรณาการสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ในโรงเรียนกับชีวิตจริงเข้าด้วยกัน ดังที่ พวงผกา ปวีณบำเพ็ญ (2560: 62-71) กล่าวถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ว่าเป็นกระบวนการที่เป็นระบบ ทั้งการทำงานและหลักคิดในการพิจารณาแก้ปัญหา เป็นกระบวนการที่ต้องร่วมมือระหว่างผู้เรียน ช่วยกันแสดงความคิดเห็น ช่วยกันค้นคว้า ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นน่าจะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL สอดคล้องกับงานวิจัย อมรรัตน์ เถาว์โท (2561: 245-255) ได้การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เศษส่วนของพหุนาม ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้เรื่องเศษส่วนของพหุนามตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ที่ระดับนัยสำคัญ .05

3. คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จากผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริม

ด้วยเทคนิค KWDL ได้คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 40.92 คิดเป็นร้อยละ 81.83 ซึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน 25.58 คิดเป็นร้อยละ 51.17 ซึ่งนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้จาก

ปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหาโดยกระบวนการทำงานกลุ่ม การสืบค้นกระบวนการทำความเข้าใจ และแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลซึ่งสถานการณ์ปัญหานั้นจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้นักเรียนพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยการสืบค้นข้อมูลที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ Edens (2000: 55-60) ได้ให้ความหมายของการใช้ปัญหาเป็นฐานว่าเป็นรูปแบบการสอนการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ที่จะคิดและแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และมีความซับซ้อน เป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาและเกิดทักษะการแก้ปัญหา สอดคล้องกันกับ ยุวดี ศรีสังข์ (2564: 32-45) ได้กล่าวว่า เทคนิค KWDL หมายถึง เทคนิคการแก้โจทย์ปัญหาเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรจิรา พลราชม (2562: 79-83) ได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเหล่าโพนคือเหล่าราษฎร์วิทยา จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง สมการและการแก้สมการ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

6.1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL มีขั้นตอนในการปฏิบัติหลายขั้นตอน ดังนั้น ครูผู้สอนควรบริหารเวลาในการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนให้ดี โดยเฉพาะขั้นสังเคราะห์ความรู้/ขั้นสรุปและประเมินค่าหาคำตอบ

6.1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนมีส่วนร่วม นักเรียนได้ปฏิบัติและคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา ได้ลงมือทำด้วยตนเองและอภิปรายร่วมกัน ครูควรมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยใช้คำถามปลายเปิด

6.1.3 การประเมินผลการประเมินผลจากสภาพจริง ควรประเมินทั้งด้านความรู้ ความสามารถและทักษะต่างๆ ควบคู่กันไป โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายและดำเนินการวัดและประเมินผลไปพร้อมกับกิจกรรมการเรียนรู้ และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนเป็นระยะ เพื่อให้นักเรียนทราบถึงการเรียนรู้ของตนและนำไปปรับปรุงแก้ไขในการเรียนรู้ครั้งถัดไป

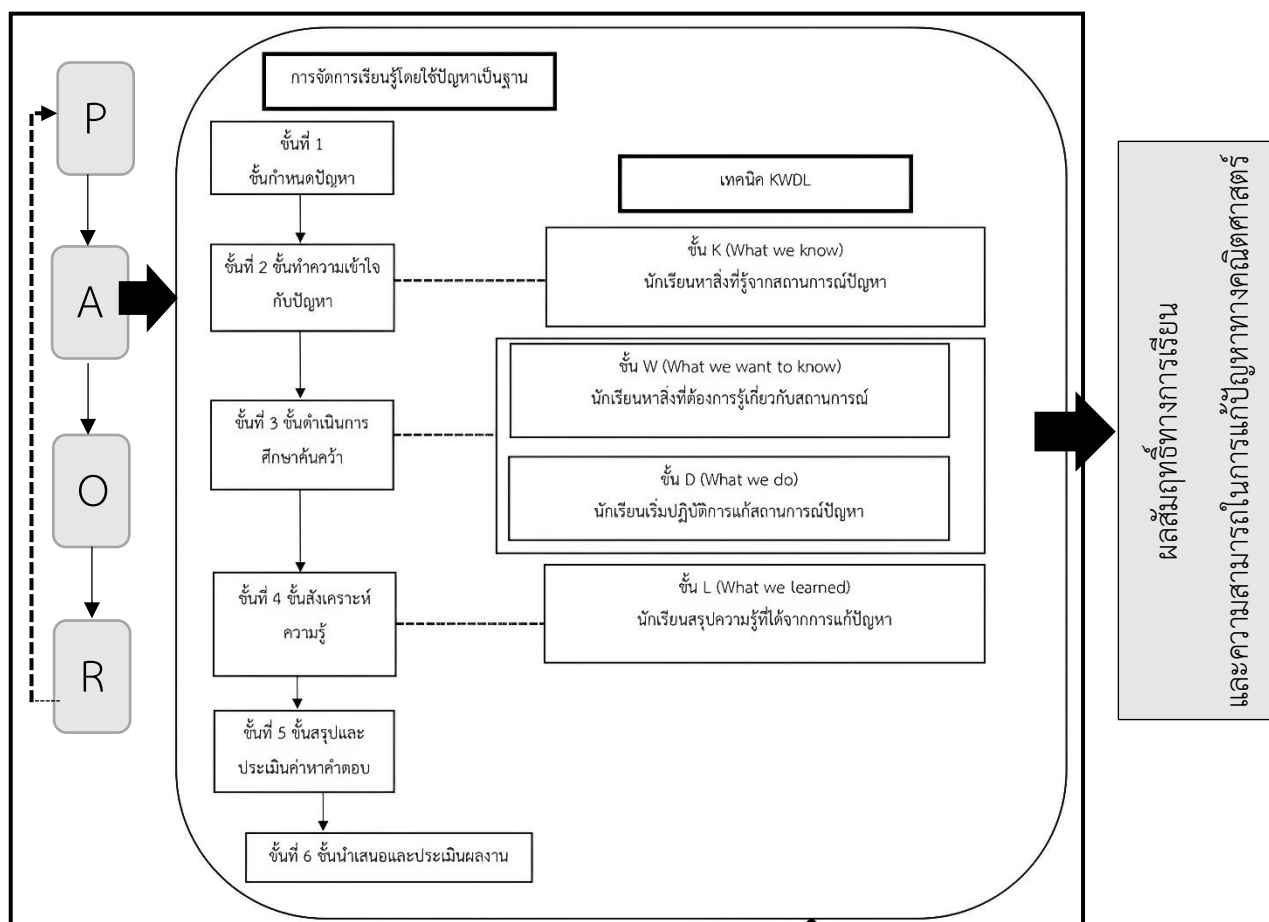
6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรนำรูปแบบกิจกรรมนี้ไปใช้ต่อเนื่องกับนักเรียนกลุ่มเดิมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในเนื้อหาอื่นๆ และศึกษาผลที่เกิดขึ้นด้านอื่นๆ เช่น ความเข้าใจที่คงทนของนักเรียน เป็นต้น

6.2.2 ควรศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวที่มีต่อตัวแปรอื่นเพิ่มเติม เช่น ความสามารถในการให้เหตุผล ความสามารถในการสื่อสาร การนำเสนอและการสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ ฯลฯ

7. ข้อค้นพบจากการวิจัย

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย คือ ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ เกิดการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างเหมาะสมและมีผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งได้ข้อเสนอแนะและแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนสามารถนำผลการวิจัยและองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนในบริบทต่าง ๆ เกิดการพัฒนาผู้เรียนในวงกว้างขึ้น และการวิจัยนี้สามารถสะท้อนให้เห็นแนวทางหรือกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพสามารถแก้ปัญหาในชั้นเรียนได้ตรงตามสภาพจริงของกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ และพัฒนาไปสู่ทางที่ดียิ่งขึ้น ดังแสดงในภาพที่ 2

8. บรรณานุกรม

- ประสาธ เนืองเฉลิม. (2561). **วิจัยปฏิบัติการทางการเรียนการสอน**. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา, หน้า 51-53.
- ปิยะทิพย์ เซาว์ฉลาด. (2561). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWDL**. วารสารสังคมศาสตร์ วิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - มิถุนายน 2561, หน้า 180-199.
- พวงผกา ปวีณบ่าเพ็ญ. (2560). **การเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน**. วารสารศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน พฤษภาคม-สิงหาคม 2560, หน้า 62-71.
- มณฑรา ธรรมบุศย์. (2545). **การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้โดยใช้ PBL (Problem-Based Learning)**. วารสารวิชาการ. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์, หน้า 11 - 17.
- ยาใจ พงษ์ปริบูรณ์. (2537). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)**. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนเมษายน - มิถุนายน 2537, หน้า 11-15.
- ยุวดี ศรีสังข์. (2564). **การพัฒนาแบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิค KWDL เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่อง ร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - เมษายน 2564, หน้า 32-45.
- โรงเรียนบ้านค้อ. (2566). **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ โรงเรียนบ้านค้อ**. หอนงบัวลำภู: โรงเรียนบ้านค้อ, หน้า 15
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2566). **รายงานผลสอบ O-net ปีการศึกษา 2565**. สืบค้นจาก <http://www.niets.or.th/th/>, สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2567
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561). **ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ: 3-คิวมีเดีย.
- สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้. (2553). **แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อมรรัตน์ เถาว์โท. (2561). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเศษส่วนของพหุนามตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพนธ์, ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน พฤษภาคม-สิงหาคม 2561, หน้า 245-255.

อรจิรา พลราชม. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง สมการและการแก้สมการ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยและ ประเมินผลการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. หน้า 79 – 83.

Edens, Kellah M. (2000). **Preparing Problem Solvers for the 21st Century through Problem-Based Learning**. Retrieved from <http://www.highbeam.com/doc/1G1-62924843.html>, Accessed on 22nd August 2024.

Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). **The Action Research Planer**. 3rd ed. Stale: Victoria Deakin University, p. 9-15.

Ogle, D. M. (1989). **K-W-L: A Teaching Model That Develops Active Reading of Expository Text**. *The Reading Teacher*, 39(6), p. 564–570.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

Innovative Leadership of School Administrators
Under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 1

จิรายุ ตาหล้า¹, เอกชาตรี สุขเสน²

Chirayu Talah¹, Akchatree Suksen²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขต อีสาน^{1,2}

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

Author for Correspondence: E-mail: jirayukk1@esdc.go.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามเพศ และประสบการณ์การทำงาน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวนทั้งหมด 114 คน ได้รับแบบสอบถามกลับมา จำนวน 114 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.86$) เมื่อพิจารณา แต่ละองค์ประกอบพบว่าทุกองค์ประกอบมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.90$) การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.89$) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 4.88$) การสร้างบรรยากาศวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.88$) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเชิงนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.77$) และการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.75$) และ 2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่มีเพศและประสบการณ์การทำงานต่างกัน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีเพศต่างกัน และมีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ;ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม; ผู้บริหารสถานศึกษา

Received:09/05/2568, Revised:23/08/2568, Accepted:25/08/2568

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to study the innovative leadership of school administrators under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1 and 2) to compare the innovative leadership of these administrators based on gender and work experience. The target group consisted of 114 school administrators under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1 with 114 questionnaires returned, representing a 100% response rate. The research instrument was a questionnaire. Statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance.

The research findings were as follows:

1) The overall level of competencies innovative leadership among school administrators under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1 was at the highest, with a mean of ($\bar{X}$ = 4.89). When considering individual aspects, all aspects showed highest levels of competencies, ranked from highest to lowest : teamwork and participative innovation ($\bar{X}$ = 4.90), creative thinking in innovation ($\bar{X}$ = 4.89), visionary and transformative innovation ($\bar{X}$ = 4.88), creating an innovative organizational culture ($\bar{X}$ = 4.88), use of information and communication technology in innovation ($\bar{X}$ = 4.77) and innovative risk management ($\bar{X}$ = 4.75).

2) The comparison of innovative leadership among school administrators under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1, based on school administrators perspectives with different genders and work experiences, revealed that school administrators with different genders and work experiences had no significant differences in their opinions at the 0.05 level.

Keywords: Leadership; Innovative Leadership; School Administrators

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 โลกได้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ความผันผวนของบริบทโลกที่กลายเป็นเรื่องปกติยังส่งผลกระทบต่อประเทศไทย จึงจำเป็นอย่างประเทศไทยต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและใช้โอกาสจากวิกฤตเป็นแรงผลักดันเพื่อยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมเป็นสิ่งขับเคลื่อนการบริหารทรัพยากรที่อยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ดังนั้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงกลายเป็น

แนวทางสำคัญในการเตรียมกำลังคนให้มีทักษะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่เน้นการผลิตและพัฒนาากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

การขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยนวัตกรรมได้กลายเป็นยุทธศาสตร์หลักทั้งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 และ 13 มุ่งเน้นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม สร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าและบริการผ่านเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และทรัพย์สินทางปัญญา โดยมุ่งหวังให้เกิดการเติบโตที่ยั่งยืนและทั่วถึง นอกจากนี้ประเทศไทยเริ่มมีการขับเคลื่อนนโยบายนวัตกรรม โดยการผลักดันนโยบาย “พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา” ตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ได้ถูกนำมาใช้ใน 6 จังหวัดนำร่อง เช่น จังหวัดระยอง และจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทดลองแนวทางการบริหารจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ลดความเหลื่อมล้ำ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้นวัตกรรมเป็นเครื่องมือหลัก (จิตติมา วรณศรี, 2563)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่มุ่งเน้นการริเริ่มสิ่งใหม่ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และสนับสนุนการพัฒนาแนวทางหรือกระบวนการใหม่ในสถานศึกษา เพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา (เดชา ลุนาวงค์, 2564) ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมี ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการนำพาการเปลี่ยนแปลงและพัฒนานวัตกรรมในโรงเรียนโดยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม การบริหารความเสี่ยง และสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์จะสามารถพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวทันยุคดิจิทัลได้อย่างมีคุณภาพ(ธนวัชร สติธิชาติบุรณะ, 2566: 422-437; นาฏยา ปาละสิทธิ์ และพิกุล ภูมิโคกรัตน์, 2567: 226-241 ; ชัยสิทธิ์ ตั้งแปล, 2567: 205-219)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีภารกิจหลักในด้านการส่งเสริม สนับสนุน และบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงให้มีคุณภาพ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จและให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรและผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อนโยบายภาครัฐ และยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานที่สูงขึ้น(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1, 2566)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เพื่อให้ทราบถึงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และตอบรับนโยบายต่างๆ ของภาครัฐ เพื่อที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะได้นำไปใช้พัฒนาการศึกษาในสถานศึกษาในด้านนวัตกรรม ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการจัด

การศึกษาของไทยในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาควบคู่ไปพร้อมกับการพัฒนาผู้เรียน เพื่อพร้อมก้าวเข้าสู่โลกยุคใหม่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามเพศและประสบการณ์การทำงาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เรื่องเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 114 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามออนไลน์ที่สร้างขึ้นตามองค์ประกอบและนิยามเชิงปฏิบัติการ เพื่อใช้สอบถามภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check lists)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม 2) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง 3) การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม 4) การสร้างบรรยากาศวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) โดยหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ทุกข้อ นำแบบสอบถามที่นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 4 ซึ่งไม่ใช่ผู้บริหารกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach: 1984) โดยการหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.96 ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการ เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านทางออนไลน์ Google Form และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาคิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติทดสอบที (t-test) วิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) แล้วนำไปแปลผลเปรียบเทียบกับ เกณฑ์เฉลี่ย 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ใน ระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ใน ระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ใน ระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ใน ระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ใน ระดับน้อยที่สุด

4. ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 สรุปผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 4.1 สถานะผู้ตอบแบบสอบถามแสดงค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (N = 114)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		ค่าความถี่	ร้อยละ
1.เพศ	ชาย	74	64.90
	หญิง	40	35.10
2.ประสบการณ์การทำงาน	น้อยกว่า 5 ปี	29	25.40
	ตรวจสอบให้ได้ 100	42	36.80
	เปอร์เซ็นต์		
ใช้ทัศนียม 2 ตำแหน่ง	มากกว่า 10 ปี	43	37.70

จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 64.90 และเพศหญิง จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 35.10 และส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 37.70 รองลงมาได้แก่ 5-10 ปี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 36.80 และน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 25.40 ตามลำดับ

**ตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวม**

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม	4.90	0.22	มากที่สุด
2. การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม	4.89	0.23	มากที่สุด
3. การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง	4.88	0.24	มากที่สุด
4. การสร้างบรรยากาศวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม	4.88	0.24	มากที่สุด
5. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเชิงนวัตกรรม	4.77	0.34	มากที่สุด
6. การบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม	4.75	0.35	มากที่สุด
โดยรวม	4.86	0.23	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบพบว่าทุกองค์ประกอบมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.90$) 2) การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.89$) 3) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง และ 4) การสร้างบรรยากาศวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.88$) 5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเชิงนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.77$) และ 6) การบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.75$)

**ตารางที่ 4.3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามเพศ**

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา	เพศชาย		เพศหญิง		t	Sig.
	($\bar{X}$)	S.D.	($\bar{X}$)	S.D.		
1. การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม	4.89	0.22	4.91	0.25	0.386	0.700
2. การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง	4.89	0.25	4.88	0.26	0.250	0.803
3. การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม	4.91	0.20	4.89	0.27	0.350	0.727
4. การสร้างบรรยากาศวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม	4.89	0.20	4.87	0.30	0.453	0.651
5. การบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม	4.73	0.35	4.80	0.36	0.991	0.324
6. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเชิงนวัตกรรม	4.75	0.34	4.82	0.32	1.103	0.272
โดยรวม	4.84	0.21	4.86	0.26	0.385	0.682

จากตารางที่ 4.3 แสดงผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่มีเพศต่างกัน โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test Independent Sample) ซึ่งใช้วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มเป้าหมายสองกลุ่มที่เป็นอิสระจากกันที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า ค่า Sig. = 0.682 มากกว่า 0.05 หมายความว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา	ต่ำกว่า 5 ปี		5 – 10 ปี		มากกว่า 10 ปี	
	($\bar{X}$)	S.D.	($\bar{X}$)	S.D.	($\bar{X}$)	S.D.
1. การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม	4.90	0.21	4.91	0.24	4.87	0.25
2. การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง	4.87	0.24	4.91	0.23	4.86	0.24
3. การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม	4.91	0.20	4.91	0.24	4.88	0.23
4. การสร้างบรรยากาศวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม	4.91	0.18	4.90	0.23	4.85	0.28
5. การบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม	4.81	0.29	4.75	0.37	4.72	0.38
6. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเชิงนวัตกรรม	4.87	0.21	4.74	0.37	4.74	0.36
โดยรวม	4.88	0.20	4.85	0.23	4.82	0.24

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ซึ่งใช้วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไปที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงตามตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเปรียบเทียบผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหาร สถานศึกษา	SV	SS	df	MS	F	Sig.
การคิดสร้างสรรค์เชิง นวัตกรรม	ระหว่าง	.043	2	.022	.378	.686
	กลุ่ม					
	ภายในกลุ่ม	6.376	111	.057		
	รวม	6.420	113			

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหาร สถานศึกษา	SV	SS	df	MS	F	Sig.
การมีวิสัยทัศน์เชิง นวัตกรรมและการ เปลี่ยนแปลง	ระหว่าง	.067	2	.034	.575	.565
	กลุ่ม					
	ภายในกลุ่ม	6.496	111	.059		
	รวม	6.563	113			
การทำงานเป็นทีมและมี ส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม	ระหว่าง	.020	2	.010	.186	.830
	กลุ่ม					
	ภายในกลุ่ม	5.917	111	.053		
	รวม	5.937	113			
การสร้างบรรยากาศ วัฒนธรรมองค์กรเชิง นวัตกรรม	ระหว่าง	.077	2	.039	.638	.530
	กลุ่ม					
	ภายในกลุ่ม	6.714	111	.060		
	รวม	6.792	113			
การบริหารจัดการความ เสี่ยงเชิงนวัตกรรม	ระหว่าง	.135	2	.068	.520	.596
	กลุ่ม					
	ภายในกลุ่ม	14.439	111	.130		
	รวม	14.574	113			
การใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการ สื่อสารเชิงนวัตกรรม	ระหว่าง	.379	2	.189	1.652	.196
	กลุ่ม					
	ภายในกลุ่ม	12.722	111	.115		
	รวม	13.101	113			
โดยรวม	ระหว่าง	.061	2	.031	.570	.567
	กลุ่ม					
	ภายในกลุ่ม	5.948	111	.054		
	รวม	6.009	113			

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 4.5 แสดงค่าเปรียบเทียบผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมแตกต่างกัน โดยใช้สถิติทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) โดยรวมพบว่า ค่า Sig= 0.567 มากกว่า 0.05 หมายความว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$) ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการพัฒนาตนเองด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและภารกิจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้านการส่งเสริม สนับสนุน และบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง พัฒนาทรัพยากรบุคคลด้วยการเสริมสร้าง ทักษะความรู้ และความสามารถให้กับบุคลากรในสังกัดโดยมีการวางแผนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อให้มีความสามารถ มีทักษะในการบริหาร และสามารถวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานและภารกิจของสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับ Couros (2019), Goetchius (2018), Alsolami Cheng & Twalh (2016: 31-38), Zenger & Folkman (2014), Sen & Eren (2012) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารในสถานศึกษา สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมแตกต่างจากผู้นำทั่วไป โดยผู้บริหารต้องมี วิสัยทัศน์ ความรู้ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ กล้าตัดสินใจ มีความยืดหยุ่น เห็นอกเห็นใจ สื่อสาร และโน้มน้าวใจได้ดี สร้างแรงจูงใจและความร่วมมือในทีม ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้และนวัตกรรม ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของวรวิทย์ ศิริอ่อน (2565) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ทั้ง 5 ด้านในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด รวมทั้งงานวิจัยของ อภิชาติ มุงธิสาร (2566) พบว่า ในภาพรวมของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารและประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร อยู่ในระดับมากที่สุด และงานวิจัยของรัชนิกร นันทาชัยวุฒิ (2566) ผลวิจัยพบว่า ในภาพรวมและรายด้าน ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และกระบวนการนิเทศภายใน สถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาห้วยไคร้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด

5.2. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$) โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม 2) การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม 3) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง 4) การสร้างบรรยากาศวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม และ 5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเชิงนวัตกรรม 6) การบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม ผู้วิจัยจึง

ขอเสนอการอภิปรายผลภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เป็นรายด้านดังนี้

1) การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$) ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเป้าหมายร่วมอย่างชัดเจน เปิดโอกาสมีส่วนร่วม พัฒนาทีมงาน ส่งเสริมความไว้วางใจ การสื่อสารโปร่งใส และการเรียนรู้ร่วมกัน พร้อมสนับสนุนนวัตกรรมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ สอดคล้องกับงานวิจัยของวรวิทย์ ศิริอ่อน (2565) ที่พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีมของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด รวมทั้งงานวิจัยของรัชนิกร นันทาชัยวุฒิ (2566) พบว่าในองค์ประกอบรายด้านด้านการทำงานเป็นทีม ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และกระบวนการนิเทศภายใน สถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาห้วยไคร้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด และงานวิจัยของอภิชาติ มุงธิสาร (2566) พบว่า องค์ประกอบรายด้าน ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารและประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร อยู่ในระดับมากที่สุด

2) การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$) ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีการเปิดรับแนวทางที่หลากหลาย คิดเชิงบูรณาการ คิดระบบ มีความยืดหยุ่น ริเริ่มสิ่งใหม่ ใช้จินตนาการและเหตุผลในการวางแผน พัฒนานวัตกรรม และปรับแนวคิดให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของวรวิทย์ ศิริอ่อน (2565) ที่ผล การวิจัยพบว่า ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด รวมทั้งงานวิจัยของรัชนิกร นันทาชัยวุฒิ (2566) พบว่าจากผลการวิจัย ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และกระบวนการนิเทศภายใน สถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาห้วยไคร้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ในรายด้านการมีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด และงานวิจัยของอภิชาติ มุงธิสาร (2566) พบว่าองค์ประกอบรายด้าน ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารและประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร ในรายด้านการมีความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด

3) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$) ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ชัดเจน สื่อสารเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมพัฒนานวัตกรรม ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นแบบอย่าง สร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนิกร นันทาชัยวุฒิ (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาห้วยไคร้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย งานวิจัยของวรวิฑูรี ศิริอ่อน (2565) แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 และงานวิจัยของวรรณิศา มาลัยทอง และ กิจพิณัฐ อุสาโห (2566 : 161-172) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ซึ่งงานวิจัยทั้งสามพบว่า พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในรายด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมากที่สุด

4) การสร้างบรรยากาศวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 การสร้างบรรยากาศวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$) ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา สามารถจัดสภาพแวดล้อมสร้างสรรค์ เสริมสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เปิดรับฟัง ส่งเสริมนวัตกรรม สนับสนุนทรัพยากร พัฒนาทักษะ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นคุณค่านวัตกรรม พร้อมปรับตัวตามสถานการณ์และพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของรัชนิกร นันทาชัยวุฒิ (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาห้วยไคร้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย และงานวิจัยของงานวิจัยของอภิชาติ มุงธิสาร (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร ซึ่งพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในรายด้านการสร้างบรรยากาศวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด

5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเชิงนวัตกรรม พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$) ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ประยุกต์ใช้ในการบริหารและการเรียนรู้ ส่งเสริมบุคลากรใช้นวัตกรรม จัดสรรทรัพยากร พัฒนาระบบข้อมูลและเครือข่ายติดตามและประเมินผลการใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนิกร นันทาชัยวุฒิ (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายพัฒนา

คุณภาพการศึกษาห้วยไคร้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย และงานวิจัยของวรรณิศา มาลัยทอง และ กิจพิณฐ์ อุสาโห (2566 : 161-172) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ซึ่งพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในรายด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด

6) การบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 การบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะ ในการวิเคราะห์ความเสี่ยง วางแผนรับมือ ติดตามและประเมินผลนวัตกรรมกล้าตัดสินใจในสถานการณ์ไม่แน่นอน สนับสนุนการเรียนรู้จากข้อผิดพลาด และจัดสรรทรัพยากรเพื่อรับมือความเปลี่ยนแปลงอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชณีกร นันทาชัยวุฒิ (2566) ได้ทำการศึกษารื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาห้วยไคร้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ในรายด้านการบริหารความเสี่ยงของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด

5.3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำแนกตามเพศ และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน

1) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่มีเพศต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีการให้เกียรติอย่างเสมอภาค นอกจากนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 (2566) ได้ส่งเสริมการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาได้ผ่านการอบรมและฝึกฝนด้านวิชาการและการบริหาร ส่งผลให้ผู้บริหารมีทักษะใกล้เคียงกันและพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ปิยะวรรณ บริหารพานิช (2565: 44-55) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผลการวิจัย เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 จำแนกตามเพศ พบว่าไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติตามกรอบภาระหน้าที่การบริหารงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 (2566) มีการส่งเสริม สนับสนุน การ

พัฒนาทรัพยากรบุคคลด้วยการเสริมสร้าง ทักษะ ความรู้ ความสามารถ มีการวางกรอบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อให้มีความสามารถ มีทักษะในการบริหาร และสามารถวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานและภารกิจของสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการอบรมและฝึกฝนด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ทำให้มีความรู้ด้านวิชาการ การบริหาร และนวัตกรรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาของตนได้อย่างเหมาะสมรับผิดชอบ จึงส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ปิยะวรรณ บริหารพานิช (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 รวมทั้งงานวิจัยของปาริชาติ จันทร์สมุทร (2566: 62-72) ซึ่งพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการเสริมสร้างในด้านที่เกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม ได้แก่ ทักษะการคาดการณ์ความเสี่ยงเชิงลึก ทักษะการพัฒนาเครื่องมือและกระบวนการบริหารความเสี่ยง การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้จากความเสี่ยงในองค์กร ทักษะการตัดสินใจในสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอนสูง ทักษะการสื่อสารและการสร้างความเข้าใจ การเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการบริหารความเสี่ยง และติดตามและประเมินผลการบริหารความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทบทวนและปรับปรุงแผนการบริหารความเสี่ยงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

2) จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมและในทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีความสามารถในการบริหารจัดการอย่างสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ชัดเจน คิดวิเคราะห์เป็น วางแผนสอดคล้องนโยบาย กล้าตัดสินใจ ยึดหยุ่น เข้าใจผู้อื่น สื่อสารดี สร้างแรงจูงใจ ใช้เทคโนโลยีและบริหารความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม ส่งผลให้สถานศึกษาพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้ผลการวิจัยเพื่อส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้และความสามารถในการสร้างนวัตกรรมทั้งด้านการจัดการเรียนรู้และการทำงานในหน้าที่

2) ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

7.องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมหมายถึง พฤติกรรมของผู้นำที่ใช้ความรู้ ความสามารถ และความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างแนวทางใหม่ๆ เพื่อขับเคลื่อนองค์กร กระตุ้นและจูงใจบุคลากร ให้มีศรัทธาและไว้วางใจ สร้างนวัตกรรมที่มีมูลค่าเพิ่ม พร้อมแก้ปัญหาและพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้องค์กรเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง การสร้างบรรยากาศวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเชิงนวัตกรรม การบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงนวัตกรรม

ภาพที่ 1 สรุปภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

8.บรรณานุกรม

- จิตติมา วรณศรี. (2563). **นวัตกรรมสู่การพัฒนาสถานศึกษา**. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- ชัยสิทธิ์ ตั้งแปล. (2567). **ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2**. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน เมษายน – มิถุนายน 2567, หน้า 205-219.

- ธนวัชร สิริชาติบุรณะ. (2566). **ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประจำบุรีรัมย์**. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนเมษายน – มิถุนายน 2566, หน้า 422-437.
- เดชา ลุนาวงค์. (2564). **โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นาฏยา ปาละสิทธิ์ และพิกุล ภูมิโคกรัตน์. (2567). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3**. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา. ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - มิถุนายน 2567, หน้า 226-241.
- ปาริชาติ จันทร์สมุทร. (2566). **ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาประจำบุรีรัมย์เขต 2**. วารสารสหวิทยาการและนวัตกรรมการจัดการ ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมิถุนายน-ธันวาคม 2566, หน้า 62-72.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7)**. กรุงเทพฯ: สุริยวิถีสาส์น.
- ปิยะวรรณ บริหารพานิช. (2565). **ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจำบุรีรัมย์ เขต 1**. วารสารนวัตกรรมการบริหารการศึกษา ปีที่1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมิถุนายน-ธันวาคม 2566, หน้า 44-55.
- รัชณิกร นันทาชัยวุฒิ. (2566). **ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาห้วยไคร้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา,คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยพะเยา.
- วรวุฒิ ศิริอ่อน. (2565). **แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา,คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วรรณศา มาลัยทอง และกิจพิณัฐ อุสาโห. (2566). **ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3**. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - มีนาคม 2567,หน้า 161-172.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. (2566). **แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 – 2570**. สืบค้นจาก <https://www.kkzone1.go.th/download/plan-kk1-2566-2570.pdf>, สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2567.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). **คู่มือการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อภิชาติ มุงธิสาร. (2566). **ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร**.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,คณะศึกษาศาสตร์,มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Alsolami, H.A., Cheng, K.T., & Twalh, M.I. (2016). **Revisiting innovation leadership**. Open Journal of Leadership, 8, 31-38.
- Best and Kahn James V. (1993). **Research in Education**. 7th ed. Boston, Allyn and Bacon. Couros, G. (2019). **Innovative leadership in education**. Retrieved from <https://georgecouros.ca/blog/archives/tag/innovative-leadership-in-education>. Accessed on 28th July 2024.
- Cronbach, Lee J. (1984). **Essentials of Psychological Testing**. 4th ed. New York: Harper and Row Publisher.
- Goetchius, A. (2018). **How to become an innovative school leader: Part 1**. EducationElements. Retrieved from <https://www.edelements.com/blog/innovative-school-leaders-part-1-how-to-become-an-innovative-school-leader>, Accessed on 25th July 2024.
- Guetchius, A. (2018). **Innovative School Leaders Part 1: How to Become an Innovative School Leader**. Retrieved from <https://www.edelements.com/blog/innovative-school-leaders-part-1-how-to-become-an-innovative-school-leader>, Accessed on 20th July 2024.
- Sen, A., and Eren, E. (2012). **Innovation Leadership for the Twenty-first Century**. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 41 (2012).
- Zenger, J., & Folkman, J. (2014). **Leading Innovation**. Retrieved from <https://hbr.org/2014/12/research-10-traits-of-innovative-leaders>, Accessed on 24th July 2024.

การวิเคราะห์อภิมานวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
Meta - Analysis of Thesis on Educational Administration,
Revised Curriculum 2020, Udon Thani Rajabhat University

อิทธิกร อินทร์อุดม^{1*} สุนิสา วงศ์อารีย์² นวัตร หอมสิน³
Ittikorn Inudom^{1*} Sunisa Wongaree² Nawattakorn Homsin³
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี^{1*,2,3}
Udon Thani Rajabhat University
Author for Correspondence: Email: Banana.14223@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะงานวิจัยในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี 2) วิเคราะห์งานวิจัยในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี 3) สรุปและนำเสนอผลการวิเคราะห์งานวิจัยในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีของนักศึกษาระดับปริญญาโทที่เข้ารับการศึกษาระดับปริญญาโทในปีการศึกษา 2563 ที่สำเร็จการศึกษาทั้งหมด ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2567 จำนวน 59 เล่ม โดยอาศัยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกข้อมูลงานวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ

ผลวิจัยพบว่า 1. คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา จำแนกทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา พบว่า มีแนวคิดและทฤษฎีทางการบริหารการศึกษาที่ถูกนำมาใช้ในงานวิจัยทั้งสิ้น 13 ทฤษฎี จากการศึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งหมด 59 เล่ม โดยทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา ที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด ลำดับที่ 1 คือ เรื่อง ภาวะผู้นำ จำนวน 18 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 30.51 มีการศึกษาภาวะผู้นำ จำนวน 13 รูปแบบ โดยมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มากที่สุด จำนวน 3 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 23.08 และมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และภาวะผู้นำการเรียนรู้ จำนวนเรื่องละ 2 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 15.38 ต่อเรื่อง ลำดับที่ 2 คือ เรื่อง ทักษะทางการบริหาร จำนวน 16 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 27.12 และ ลำดับที่ 3 คือ เรื่อง การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 5 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 8.47

2. ผลการศึกษาวัตถุประสงค์งานวิจัย พบว่า มีวัตถุประสงค์งานวิจัยที่นำมาศึกษาจากศึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งหมด 59 เล่ม แบ่งได้จำนวน 9 กลุ่ม มีวัตถุประสงค์ จำนวน 185 ข้อ โดยมีวัตถุประสงค์งานวิจัยที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด ลำดับที่ 1 คือ การศึกษาสภาพปัญหา จำนวน 49 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 26.34 ลำดับที่ 2 คือ การหาแนวทาง จำนวน 41 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 22.04 และ ลำดับที่ 3 คือ การประเมิน จำนวน 33 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 17.74

3. ผลการศึกษาพื้นที่การวิจัย พบว่า มีพื้นที่การวิจัยที่นำมาศึกษาจากศึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งหมด 59 เล่ม จำนวน 21 พื้นที่ โดยมีพื้นที่การวิจัยที่นำมาศึกษามากที่สุดลำดับที่ 1 คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี จำนวน 13 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 22.03 ลำดับที่ 2 คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู จำนวนพื้นที่ละ 6 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 10.17 ต่อพื้นที่ลำดับที่ 3 คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานีและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จำนวนพื้นที่ละ 5 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 8.47 ต่อพื้นที่

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ทอิกมาน; การบริหารการศึกษา; คุณลักษณะงานวิจัย

Received:23/06/2568, **Revised:**04/08/2568, **Accepted:** 04/08/2568

Abstract

The objectives of this study were 1) to study the research characteristics in the field of Educational Administration under the revised curriculum of 2020 of Udon Thani of Rajabhat University, 2) analyze research in the field of Educational Administration under the revised curriculum of 2020 of Udon Thani Rajabhat University, 3) and summarize and present the analysis results of the research in the field of Educational Administration under the revised curriculum of 2020 of Udon Thani Rajabhat University. The population of the study comprised 59 Master Degree theses in the field of Educational Administration under the revised curriculum of 2020 Udon Thani Rajabhat University, submitted by students who enrolled in the 2020 academic year and had successfully graduated as of June 23, 2024. The sample was determined using purposive sampling. The tools for data collection included a research data recording form. The analysis was performed using statistical measures; percentage

The Findings were found as follows:

1. Research characteristics: The study identified 13 theories related to Educational Administration across the 59 theses. The most commonly used theory was Leadership, found in 18 theses (30.51%). Among the 13 forms of leadership studied; Innovative Leadership was the most prominent, appearing in 3 theses (23.08%), followed by Creative Leadership and Learning Leadership, each appearing in 2 theses (15.38%). The second most frequently used concept was Administrative Skills, found in 16 theses (27.12%), followed by Quality Assurance in Educational Institutions in 5 theses (8.47%).

2. Research Objectives: An analysis of 59 master's theses revealed a total of 185 research objectives, categorized into 9 thematic groups. The most frequently cited objective was the study of existing problems, found in 49 instances (26.34%). This was followed by objectives aimed at proposing solutions (41 instances, 22.04%) and evaluation-focused objectives (33 instances, 17.74%).

3. Research Areas: The theses examined covered 21 distinct research areas. The most commonly studied location was the Udon Thani Primary Education Service Area Office, appearing in 13 theses (22.03%). The Nong Khai and Nong Bua Lamphu Primary Education Service Area Offices each appeared in 6 theses (10.17% per area), while the Udon Thani and Nong Khai Secondary Education Service Area Offices each appeared in 5 theses (8.47% per area).

Keywords: Meta Analysis; Educational Administration; Research Characteristics

1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีเป็นสถาบันอุดมศึกษา ที่ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตในระดับบัณฑิตศึกษา โดยสาขาที่เปิดสอนและได้รับความสนใจในการเข้าศึกษาต่ออย่าง สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้มีการนำวิทยานิพนธ์ให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร และได้มีหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563 ใช้มาจนถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้จึงมีงานวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งหากมีการสังเคราะห์งานวิจัยดังกล่าวก็จะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา และอาจารย์ผู้สอนในระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อให้เห็นภาพรวมของงานวิจัยที่ผ่านมาอีกทั้งเพื่อหลีกเลี่ยง ความซ้ำซ้อนในการศึกษา รวมทั้งเห็นข้อบกพร่องแล้วนำมาพัฒนางานวิจัย

คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (2563: 3-5) นับตั้งแต่สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้มีการนำวิทยานิพนธ์ให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ระดับบัณฑิตศึกษา และได้มีหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563 ใช้มาจนถึงปัจจุบัน มีนักศึกษาที่ทำการวิจัยในสาขาวิชาการบริหารการศึกษาเป็นจำนวนมาก ได้นำหลักของการบริหารการศึกษาหลากหลายรูปแบบนำมาเพื่อศึกษา พัฒนาเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา และสร้างแนวทางในการบริหารการศึกษา ที่เหมาะสมบริบทของตนเองมากมาย เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในการศึกษา รวมทั้งนำงานวิจัยมาพัฒนางานวิจัย

การที่มีงานวิจัยจำนวนมากอาจจะก่อให้เกิดปัญหาบางประการตามมา คือ การมีงานวิจัยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีไม่แตกต่างกันมากในเรื่องหัวข้องานวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย อันจะก่อให้เกิดผลต่อการความเปลี่ยนแปลงที่ไม่เห็นได้อย่างชัดเจน หรือความซ้ำซ้อนในการศึกษา งานวิจัยที่มีเนื้อหาคล้ายคลึงกัน อันจะก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนได้ง่ายทั้งนี้การขาดแหล่งค้นคว้า ที่ครอบคลุมงานวิจัยในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

อุดรธานี ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดการวิจัยไปประยุกต์ใช้ และแสดงแนวทางลักษณะการวิจัยที่ควรศึกษาต่อไป เพื่อให้เห็นภาพรวมของงานวิจัยที่ผ่านมาอีกทั้งเพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในการศึกษา (คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2563:10)

การวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-analysis) เป็นส่วนหนึ่งของการสังเคราะห์งานวิจัยเป็นการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติในการรวบรวมผลของงานวิจัยในแต่ละเรื่องมาสรุปรวมกัน มีการให้ค่าเชิงปริมาณที่แน่นอน มักใช้กับกรณีงานวิจัยเป็นเชิงปริมาณ ที่มีความเป็นเนื้อเดียวกัน โดยจุดประสงค์ของการวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Jain V, Sharma R, Singh S. Doing., 2012 ;78:242-250) เพื่อสรุปข้อมูลที่มีจำนวนมากให้ง่ายต่อการเข้าใจ เพื่อสรุปให้เห็นผลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลที่เป็นปัจจัยของเหตุ และผลเพื่อเพิ่มอำนาจการอธิบาย และความแม่นยำของการทำนายของงานวิจัย เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างงานวิจัย เพื่อแสดงถึงความจำเป็นของข้อมูลสำหรับการวิจัย เพื่อแสดงให้เห็นถึงพื้นที่ของงานวิจัยที่ยังมีการศึกษาน้อย เพื่อสำรวจความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ และเพื่อเป็นการประหยัดทรัพยากรด้านเงินทุน และระยะเวลา

จากที่กล่าวมาในข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ห่อภิมาณวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ต่อนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนในระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อให้เห็นภาพรวมของงานวิจัยที่ผ่านมาอีกทั้งเพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน รวมทั้งเห็นข้อบกพร่องแล้วนำมาพัฒนางานวิจัยให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลและเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 ศึกษาคุณลักษณะงานวิจัยในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

2.2 วิเคราะห์งานวิจัยในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

2.3 สรุปและนำเสนอผลการวิเคราะห์งานวิจัยในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย (Target Documents) คือ วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563 ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ของนักศึกษาที่เข้ารับการศึกษในปีการศึกษา 2563 ที่สำเร็จการศึกษาทั้งหมด ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2567 จำนวน 59 เล่ม โดยอาศัยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.2 ขอบเขตของการวิจัย หัวข้องานวิจัยหรือคุณลักษณะงานวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย พื้นที่การวิจัย เครื่องมือ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

3.3 ตัวแปร

1. ตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย ได้แก่ ปีที่ทำวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย
2. ตัวแปรเกี่ยวกับปัญหา และกรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่ หัวข้องานวิจัย คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย ประเภทงานวิจัย ปัญหาการวิจัย ทฤษฎีหรือแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดหัวข้อของงานวิจัย ในขั้นตอนแรกของการวิเคราะห์ อภิमानจะมีการกำหนดหัวข้อของงานวิจัยที่จะนำมาเป็นเนื้อหาหลักเพื่อใช้ในการ กำหนดตัวแปรที่จะนำมาวิเคราะห์ โดยที่ปัญหาวิจัย ในการวิเคราะห์อภิमानต้องเป็นปัญหาวิจัยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วย ต้องมีงานวิจัยซึ่งถือว่าเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ มากเพียงพอ ที่ชัดเจนจะช่วยให้สามารถสืบค้นงานวิจัยได้ครอบคลุม และครบถ้วน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เป็นการศึกษาทฤษฎีทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และศึกษาสังเคราะห์งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อนำผลที่ได้มาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งจะนำมาใช้ในการ สร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ อภิमान

ขั้นตอนที่ 3 การรวบรวมข้อมูล มีการดำเนินงานทั้งหมด 3 ส่วน ดังนี้ 1. สืบจรวจรายชื่อรายชื่อวิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี 2. ออกแบบเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยพิจารณาเกี่ยวกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย และนำแบบบันทึกข้อมูลงานวิจัย นำมาทดลองใช้เพื่อปรับปรุงเครื่องมือให้เหมาะสม 3. ศึกษาและบันทึกข้อมูลวิทยานิพนธ์ลงในแบบบันทึกข้อมูลงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล 1. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เป็นการแสดงค่าสถิติเบื้องต้น ที่สำคัญของตัวแปรเบื้องต้น และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเป็นการเสนอค่าสถิติ เบื้องต้นของตัวแปรสำคัญ เพื่ออธิบายคุณลักษณะ ทัวไปของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ 2. การวิเคราะห์อภิमानในการตอบคำถามการวิจัยนั้นหลักสำคัญ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปตามเทคนิควิธีการต่างๆ ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ ซึ่งเป้าหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงอภิमानคือ ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ และการทดสอบความสัมพันธ์ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานกับตัวแปรคุณลักษณะของการวิจัยต่างๆ

ขั้นตอนที่ 5 เป็นขั้นตอนการสรุปผลของการวิเคราะห์อภิमान โดยนำผลการวิเคราะห์ ข้อมูลมาสรุป ดีความ และอภิปรายผล โดยอาจมีการนำเสนอในรูปแบบของตาราง เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของงานวิจัยได้ชัดเจน และเข้าใจง่าย การนำเสนอ กับองค์ความรู้จากผลการสังเคราะห์งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา

3.5 ระยะเวลาในการศึกษา ปีการศึกษา 2567

4. ผลการวิจัย

คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา จำแนกทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา พบว่า มีแนวคิดและทฤษฎีทางการบริหารการศึกษาที่ถูกนำไปใช้ใน

งานวิจัยทั้งสิ้น 13 ทฤษฎี จากศึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งหมด 59 เล่ม โดยทฤษฎีทางการบริหาร การศึกษา ที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด ลำดับที่ 1 คือ เรื่อง ภาวะผู้นำ จำนวน 18 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 30.51 มีการศึกษาภาวะผู้นำ จำนวน 13 รูปแบบ โดยมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมากที่สุด จำนวน 3 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 23.08 และมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และ ภาวะผู้นำการเรียนรู้ จำนวนเรื่องละ 2 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 15.38 ต่อเรื่อง ลำดับที่ 2 คือ เรื่อง ทักษะทางการบริหาร จำนวน 16 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 27.12 และลำดับที่ 3 คือ เรื่อง การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 5 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 8.47

ผลการศึกษาพื้นที่การวิจัย พบว่า มีพื้นที่การวิจัยที่นำมาศึกษาจากศึกษา วิทยานิพนธ์ทั้งหมด 59 เล่ม จำนวน 21 พื้นที่ โดยมีพื้นที่การวิจัยที่นำมาศึกษามากที่สุด ลำดับที่ 1 คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี จำนวน 13 เล่ม คิดเป็น ร้อยละ 22.03 ลำดับที่ 2 คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายและ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู จำนวนพื้นที่ละ 6 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 10.17 ต่อพื้นที่ ลำดับที่ 3 คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานีและ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จำนวนพื้นที่ละ 5 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 8.47 ต่อพื้นที่

ผลการศึกษาประเภทเครื่องมือ พบว่า มีประเภทเครื่องมือที่นำมาใช้เก็บข้อมูล งานวิจัย จากศึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งหมด 59 เล่ม แบ่งได้ 4 ประเภท จากเครื่องมือจำนวน 107 ชิ้น โดยประเภทเครื่องมือที่นำมาใช้มากที่สุด ลำดับที่ 1 คือ แบบสอบถาม จำนวน 53 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 59.53 ลำดับที่ 2 คือ แบบสัมภาษณ์ จำนวน 46 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 42.99 ลำดับที่ 3 คือ แบบประเมิน จำนวน 7 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 6.54 และลำดับที่ 4 คือ แบบทดสอบ จำนวน 1 ชิ้นคิดเป็นร้อยละ 0.93

ผลการศึกษาประชากร พบว่า กลุ่มประชากรจากศึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งหมด 59 เล่ม สามารถแบ่งได้ 21 กลุ่ม โดยถูกนำมาใช้ 59 ครั้ง มีกลุ่มประชากรที่ถูกนำมาใช้มากที่สุดลำดับที่ 1 คือ ครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี จำนวน 13 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.03 ลำดับที่ 2 คือ ครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายและ ครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู จำนวนกลุ่มละ 6 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 10.17 ต่อกลุ่ม และ ลำดับที่ 3 คือ ครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานีและ ครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จำนวนกลุ่มละ 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.47 ต่อกลุ่ม

ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างจากศึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งหมด 59 เล่ม สามารถแบ่งได้ 22 กลุ่ม โดยถูกนำมาใช้ 110 ครั้ง กลุ่มตัวอย่างที่ถูกนำมาใช้ มากที่สุด ลำดับที่ 1 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 50 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 45.45 ลำดับที่ 2 คือ ครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี จำนวน 13 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.82 และลำดับที่ 3 คือ ครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายและ ครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู จำนวนกลุ่มละ 6 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.45 ต่อกลุ่ม

5. อภิปรายผลการวิจัย

คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา จำแนกทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา พบว่า มีแนวคิดและทฤษฎีทางการบริหารการศึกษาที่ถูกนำไปใช้ในงานวิจัยทั้งสิ้น 13 ทฤษฎี จากศึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งหมด 59 เล่ม โดยทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา ที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด ลำดับที่ 1 คือ เรื่อง ภาวะผู้นำ จำนวน 18 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 30.51 มีการศึกษาภาวะผู้นำ จำนวน 13 รูปแบบ โดยมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมากที่สุด จำนวน 3 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 23.08 และมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และภาวะผู้นำการเรียนรู้ จำนวนเรื่องละ 2 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 15.38 ต่อเรื่อง ลำดับที่ 2 คือ เรื่อง ทักษะทางการบริหาร จำนวน 16 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 27.12 และลำดับที่ 3 คือ เรื่อง การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 5 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 8.47 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2563 คือ ข้อที่ 1. มีความรอบรู้ สามารถนำหลักการและทฤษฎีทางการบริหารการศึกษาไปปฏิบัติให้ สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ข้อที่ 2. มีความสามารถในการใช้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในการจัดการกับบริบท ใหม่ในทางการบริหารศึกษานำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้แก้ปัญหาที่ซับซ้อน และพัฒนา การศึกษาได้อย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมานของ กาญจนนา โปะะประนม (2551:38-40) ที่กล่าวถึงขั้นตอนในการวิเคราะห์ห่อภิมานว่า ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1. การกำหนดปัญหา 2. การสำรวจและรวบรวมงานวิจัย 3. การรวบรวมข้อมูล 4. การสังเคราะห์ข้อค้นพบจากการวิจัย และ 5. การสรุปและนำเสนอ รายงานการวิเคราะห์ห่อภิมาน

ผลการศึกษาพื้นที่การวิจัย พบว่า มีพื้นที่การวิจัยที่นำมาศึกษาจากศึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งหมด 59 เล่ม จำนวน 21 พื้นที่ โดยมีพื้นที่การวิจัยที่นำมาศึกษามากที่สุด ลำดับที่ 1 คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี จำนวน 13 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 22.03 ลำดับที่ 2 คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู จำนวนพื้นที่ละ 6 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 10.17 ต่อพื้นที่ ลำดับที่ 3 คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานีและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จำนวนพื้นที่ละ 5 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 8.47 ต่อพื้นที่ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2563 คือ ข้อที่ 4 มีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น เพื่อแก้ไขปัญหาทางวิชาการบริบทที่ซับซ้อน กำหนดนโยบาย และวางแผนการบริหารในหน่วยงานของตนเองให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานระดับสูง และข้อที่ 5 มีความสามารถในการสื่อสาร และใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพกับ กลุ่มบุคคลต่างๆ ทั้งในวงการวิชาการและวิชาชีพรวมถึงชุมชนทั่วไป สอดคล้องกับวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมานของ คัมภีรพจน์ สายเพชร (2552:78-82) กล่าวถึงขั้นตอนในการวิเคราะห์ห่อภิมานว่า ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดปัญหาวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย 2. การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย 3. การรวบรวมข้อมูล 4. การวิเคราะห์ข้อมูล และ 5. การสรุปและนำเสนอผลงาน

ผลการศึกษาประเภทเครื่องมือ พบว่า มีประเภทเครื่องมือที่นำมาใช้เก็บข้อมูลงานวิจัยจากศึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งหมด 59 เล่ม แบ่งได้ 4 ประเภท จากเครื่องมือจำนวน 107 ชิ้น โดยประเภทเครื่องมือที่นำมาใช้มากที่สุด ลำดับที่ 1 คือ แบบสอบถาม จำนวน 53 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 59.53 ลำดับที่ 2 คือ แบบสัมภาษณ์ จำนวน 46 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 42.99 ลำดับที่ 3 คือ แบบประเมิน จำนวน 7 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 6.54 และลำดับที่ 4 คือ แบบทดสอบ จำนวน 1 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 0.93 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2563 คือ ข้อที่ 3. มีความสามารถในการเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีความพร้อมที่จะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และผู้สนับสนุนการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และข้อที่ 5 มีความสามารถในการสื่อสาร และใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพกับ กลุ่มบุคคลต่างๆ ทั้งในวงการศึกษาและวิชาชีพ รวมถึงชุมชนทั่วไป สอดคล้องกับวิธีการวิเคราะห์ห่อถักของ นงลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวาณิช (2541:22-24) กล่าวถึงขั้นตอนในการวิเคราะห์ห่อถักว่า ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นตอนกำหนดปัญหาวิจัย 2. ขั้นตอนการศึกษาเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย 3. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล 4. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล และ 5. ขั้นสรุปและนำเสนอรายงานการสังเคราะห์งานวิจัย

ผลการศึกษาประชากร พบว่า กลุ่มประชากรจากศึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งหมด 59 เล่ม สามารถแบ่งได้ 21 กลุ่ม โดยถูกนำมาใช้ 59 ครั้ง มีกลุ่มประชากรที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด ลำดับที่ 1 คือ ครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี จำนวน 13 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.03 ลำดับที่ 2 คือ ครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย และครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู จำนวนกลุ่มละ 6 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 10.17 ต่อกลุ่ม และ ลำดับที่ 3 คือ ครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี และครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จำนวนกลุ่มละ 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.47 ต่อกลุ่ม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2563 คือ ข้อที่ 4 มีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น เพื่อแก้ไขปัญหาทางวิชาการ บริบทที่ซับซ้อนกำหนดนโยบาย และวางแผนการบริหารในหน่วยงานของตนเองให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานระดับสูง และข้อที่ 5 มีความสามารถในการสื่อสาร และใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพกับกลุ่มบุคคลต่างๆ ทั้งในวงการศึกษาและวิชาชีพ รวมถึงชุมชนทั่วไป สอดคล้องกับวิธีการวิเคราะห์ห่อถักของ ทศวรรณ คำทองสุข (2550:74-79) กล่าวถึงขั้นตอนในการวิเคราะห์ห่อถักว่า ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1. การกำหนดปัญหา

วิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย 2. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย 3. การรวบรวมข้อมูล 4. การวิเคราะห์ข้อมูล และ 5. การสรุปและการนำเสนอรายงาน

ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างจากศึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งหมด 59 เล่ม สามารถแบ่งได้ 22 กลุ่ม โดยถูกนำมาใช้ 110 ครั้ง กลุ่มตัวอย่างที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด ลำดับที่ 1 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 50 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 45.45 ลำดับที่ 2 คือ ครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี จำนวน 13 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.82 และลำดับที่ 3 คือ ครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายและ ครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู จำนวนกลุ่มละ 6 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.45 ต่อกลุ่ม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2563 คือ ข้อที่ 4 มีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น เพื่อแก้ไขปัญหาทางวิชาการ บริบทที่ซับซ้อน กำหนดนโยบายและวางแผนการบริหารในหน่วยงานของตนเองให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานระดับสูง และข้อที่ 5 มีความสามารถในการสื่อสาร และใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพกับ กลุ่มบุคคลต่างๆ ทั้งในวงการวิชาการและวิชาชีพ รวมถึงชุมชนทั่วไป สอดคล้องกับวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณของ นัทธี เชียงชนะนา (2550:50-52) กล่าวถึงขั้นตอนในการวิเคราะห์ห่อภิมาณว่า ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นการกำหนดหัวข้อปัญหา 2. การวิเคราะห์ปัญหา 3. การเสาะค้น คัดเลือก และรวบรวมงานวิจัย 4. การวิเคราะห์เพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัย และ 5. การเสนอรายงานผลการสังเคราะห์งานวิจัย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 เมื่อให้เห็นภาพรวมของงานวิจัยที่ผ่านมาอีกทั้งเพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในการศึกษา รวมทั้งเห็นข้อบกพร่องแล้วนำมาพัฒนางานวิจัย ให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล และเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนา การศึกษาร่วมกันต่อไป

6.1.2 สามารถสรุปแนวโน้มและข้อสรุปที่ชัดเจนได้ ตรวจสอบความสอดคล้องช่วยตรวจสอบความสอดคล้องของผลการศึกษาดังกล่าว และระบุปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อผลลัพธ์สร้างสมมติฐานใหม่ ที่สามารถนำไปศึกษาต่อไปในอนาคตได้

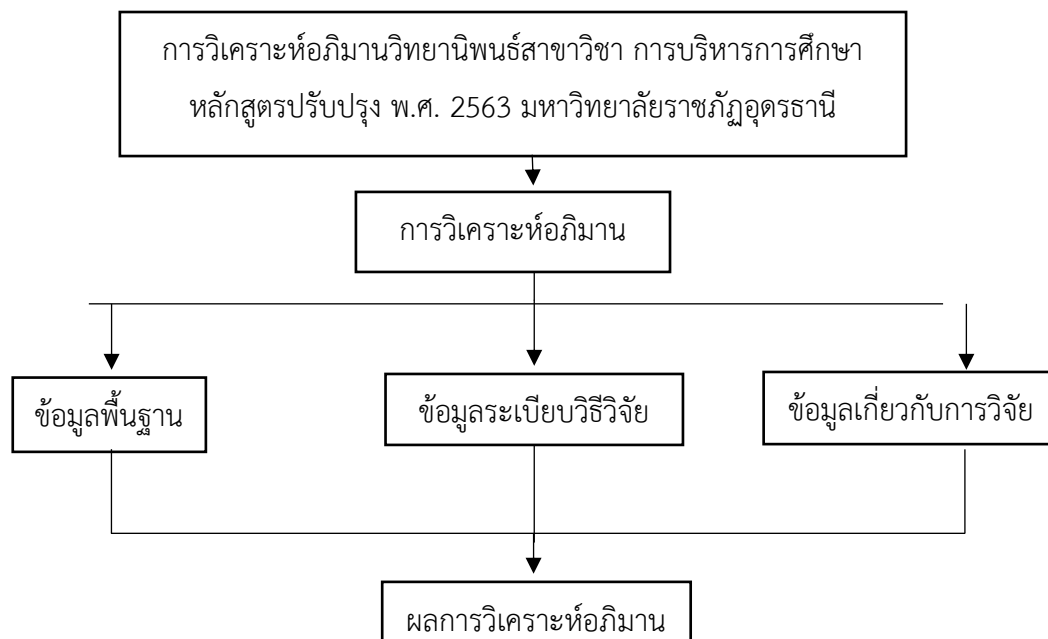
6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ผู้วิจัยพบว่าควรจัดทำ งานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ห่อภิมาณวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2568 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ในปีการศึกษาถัดไป

7.ข้อค้นพบ/องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิเคราะห์ห่อภิมาณ คือ การวิเคราะห์งานวิจัยจากงานวิจัยในประเด็นเดียวกัน งานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกัน ตลอดจนผลการวิเคราะห์ที่ได้ลักษณะความสัมพันธ์ที่มีเงื่อนไขมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบอย่างเป็นระบบโดยนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ อธิบายความแปรปรวน เพื่อให้ได้ข้อสรุป ลักษณะความสัมพันธ์ และเพื่อยืนยันว่าปรากฏการณ์นั้นเป็นจริง และน่าเชื่อถือมากกว่าข้อค้นพบจากงานวิจัยเพียงเรื่องเดียว โดยสามารถนำไปปรับ

ใช้เพื่อให้เห็นภาพรวมของงานวิจัยที่ผ่านมาอีกทั้งเพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในการศึกษารวมทั้งเห็นข้อบกพร่องแล้วนำมาพัฒนางานวิจัยให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล และเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนา และสามารถสรุปแนวโน้มและข้อสรุปที่ชัดเจนได้ ตรวจสอบความสอดคล้อง ช่วยตรวจสอบความสอดคล้องของผลการศึกษาดังๆ และระบุปัจจัยที่อาจส่งผลต่อผลลัพธ์ สร้างสมมติฐานใหม่ที่สามารถนำไปศึกษาต่อไปในอนาคตได้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

8. บรรณานุกรม

- กาญจนา โปะประพนธ์. (2551). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาชีววิทยา โดยวิธีวิเคราะห์ห่อภิมาน. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาการวิจัยและการประเมินผลการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, หน้า 38-40
- คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. (2563). หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2563. คณะครุศาสตร์, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, หน้า 3-10.
- คัมภีร์พจน์ สายเพชร. (2552). การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนภาษาอังกฤษที่เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการใช้วัตกรรมการสอนปกติ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ห่อภิมาน. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาการวิจัยและการประเมินผลการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, หน้า 78-82.
- ทศวรรณ คำทองสุข. (2550). การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ: การวิเคราะห์ห่อภิมานและการวิเคราะห์เนื้อหา. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต.

- สาขาวิชาวิจัยการศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 74-79.
- นางลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวาณิช. (2541). **การสังเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาด้วยการวิเคราะห์อภิมาน และการวิเคราะห์เนื้อหา. (พิมพ์ครั้งที่1).** กรุงเทพฯ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, หน้า 22-24.
- นันทิ์ เชียงชนะนา. (2550). **การสังเคราะห์งานวิจัยทางดนตรีศึกษา : การวิเคราะห์อภิมาน และการวิเคราะห์เนื้อหา.** ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยการศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 50-52.
- Jain V, Sharma R, Singh S. Doing. (2012). meta-analysis in research: A systematic approach. *Indian J Dermatol Venereol Leprol*;78:242-250.

แนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาใน
โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
Guidelines for Knowledge Management to Develop Self-Discipline in
Secondary School Students in Expanded Opportunity Schools Under
Bueng Kan Primary Educational Service Area Office

ณัฐดนัย รัตนคุณ^{1*} นวัตกรรม หอมสิน²

Natdanai Rattanakun^{1*} Nawattakorn Homsin²

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี^{1,2}

Udon Thani Rajabhat University

Author for Correspondence: Email: manchestermario11@gmail.com^{*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของ
ทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียน 2) ศึกษาแนวทางการจัดการ
ความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนและ 3) ประเมินแนวทางการจัดการความรู้เพื่อ
พัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานแบ่ง
ออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ กลุ่ม
ตัวอย่าง ได้แก่ ครูและผู้บริหาร โรงเรียนขยายโอกาส และคณะกรรมการสถานศึกษาชั้น
พื้นฐาน จำนวน 302 คน จาก 1,423 คน ได้มาโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง
ของเครจซี่ และมอร์แกน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น
แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัย
ในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน และการจัดลำดับความสำคัญของต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ระยะที่ 2
การศึกษาแนวทาง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) ศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนา
วินัยในตนเองของนักเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน แบ่งเป็น
กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน กลุ่มข้าราชการครูจำนวน 4 คน และกลุ่ม
ศึกษานิเทศก์ จำนวน 4 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบ
บันทึกการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group Meeting) 2) การประเมินแนวทางจาก
ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 คน โดยใช้กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเดียวกันกับตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูล
โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ใช้เครื่องมือเป็นแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้
ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้องผลการศึกษา พบว่า

1) สภาพปัจจุบันของแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่

ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2) ผลการศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬโดยมีหลักการสำคัญของการจัดการความรู้ ดังนี้ 1) การกำหนดความรู้ 2) การสร้างความรู้ 3) การเก็บความรู้ให้เป็นระบบ 4) การแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ และ 5) การนำความรู้ไปใช้

3) ผลการประเมินแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ดังนี้ ค่าเฉลี่ยของด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้องของแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บึงกาฬโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 5.00$)

คำสำคัญ: แนวทางการจัดการความรู้; วินัยในตนเองของนักเรียน; โรงเรียนขยายโอกาส

Received:23/06/2568, **Revised:** 20/08/2568, **Accepted:**21/08/2568

Abstract

This research aimed to (1) study the current and desirable states of knowledge management for developing student self-discipline, (2) explore guidelines for knowledge management to develop student self-discipline, and (3) evaluate the knowledge management guidelines for developing self-discipline among secondary school students in expanded opportunity schools under Bueng Kan Primary Educational Service Area Office. This mixed-methods research was divided into two phases. Phase 1 involved studying the current and desirable states. The sample consisted of 302 teachers, administrators of expanded opportunity schools, and basic education school committees from population of 1,423, determined using the Krejcie and Morgan table and stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire on the current and desirable states of knowledge management for developing self-discipline among secondary school students in expanded opportunity schools under the Bueng Kan Primary Educational Service Area Office. The statistics used for data analysis included mean, standard deviation and Priority Needs Index ($PNI_{modified}$). Phase 2 involved studying the guidelines, divided into two parts; (1) studying the knowledge management guidelines for developing student self-discipline. The informants were 12 experts, divided into 4 school administrators, 4 government teachers, and 4 educational supervisors, selected by purposive sampling. The research instrument was an

expert group meeting record; and (2) evaluating the guidelines from 12 experts, using the same expert group as in part 1. Data were analyzed by content analysis, using an evaluation form for appropriateness, feasibility, utility, and correctness. The research found that;

1) The overall current state of knowledge management guidelines for developing self-discipline among secondary school students in expanded opportunity schools under Bueng Kan Primary Educational Service Area Office was at a moderate level, and when considered by aspect, all aspects were at a moderate level. The overall desirable state was at the highest level, and when considered by aspect, all aspects were at the highest level.

2) The study of knowledge management guidelines for developing self-discipline among secondary school students in expanded opportunity schools under Bueng Kan Primary Educational Service Area Office revealed key principles of knowledge management as follows: (1) Knowledge identification, (2) Knowledge creation, (3) Systematic knowledge storage, (4) Knowledge sharing and exchange, and (5) Knowledge utilization.

3) The evaluation results of the knowledge management guidelines for developing self-discipline among secondary school students in expanded opportunity schools under Bueng Kan Primary Educational Service Area Office showed that the overall mean values for appropriateness, feasibility, utility, and correctness were at the highest level ($\bar{X} = 5.00$).

Keywords: Knowledge Management; Self-Discipline; Opportunity Expansion School

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ เพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานและมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ และด้านลักษณะอันพึงประสงค์ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทย และพลเมืองโลกมีดังนี้ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ ทั้งนี้เพื่อการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม เสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) กิจกรรมแนะแนว 2) กิจกรรมนักเรียน และ 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 7)

การเสริมสร้างวินัยนักเรียนเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับพลเมืองไทย ซึ่งมักจะเป็นผู้ที่คิด ก่อนทำเสมอว่าสิ่งที่ทำนั้นส่งผลกระทบหรือเกิดผลเสียต่อคนอื่นหรือไม่ และไม่ถือเอาความพอใจความสะดวกสบายของตน เพียงฝ่ายเดียว โดยไม่ได้คำนึงถึงผลร้ายที่จะเกิดขึ้นแก่คนอื่นหรือสังคมส่วนรวม ตัวอย่าง เช่น ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาการจราจร และปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นคนที่ขาดวินัยในตนเองและต่อ ส่วนรวม เนื่องจากเห็นแก่ประโยชน์และความสบายส่วนตนหรือที่เรียกว่าการเห็นแก่ตัวมากจนลืมคิดถึงประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น ความมีวินัยในตนเองและต่อส่วนรวม จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศชาติ (เรื่องทรัพย์ ติดมา, 2551: 15-16) ในประเทศไทย การปลูกฝังวินัยนักเรียนมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีการจัดตั้งโรงเรียนสมัยใหม่ โดยมุ่งเน้นการสร้างพลเมืองที่มีระเบียบวินัยเพื่อรับใช้ประเทศชาติ (วุฒิชัย มูลศิลป์, 2554: 78) วินัยเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพของเยาวชน การมีวินัยที่ดีจะช่วยหล่อหลอมให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบและเป็นที่ยอมรับของสังคม (ทิสนา เขมมณี, 2555: 42) นอกจากนี้ วินัยยังส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยนักเรียนที่มีวินัยในตนเองสูงมักมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีกว่านักเรียนที่ขาดวินัย เนื่องจากสามารถควบคุมตนเองในการเรียนและการทำงานได้ดีกว่า (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2553: 112)

ในปี 2560 มีจำนวนเด็กและเยาวชนใน สถานพินิจฯ ทั่วประเทศ มากถึง 23,120 คน นับเป็นต้นทุนค่าเสียโอกาสของสังคมไทย และผลการศึกษาศถานการณ์คุณธรรมของสังคมไทย ประจำปี 2562 ที่ดำเนินการสำรวจโดยศูนย์คุณธรรม กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าสังคมไทยในปัจจุบันผู้คนมีคุณธรรมในระดับปานกลางมากที่สุด ร้อยละ 52 และในระดับน้อยสูงถึง ร้อยละ 32.50 และคิดว่าในอนาคตสังคมไทยจะมีคุณธรรมลดลง สูงถึงร้อยละ 59.10 โดยสาเหตุของการขาดคุณธรรมในสังคมไทยเกิดจากปัญหาการที่คนในสังคมไม่มีวินัย ร้อยละ 59.70 รองลงมาคือการคำนึงถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัวขาดความซื่อสัตย์สุจริต การไม่รู้จักพอเพียง การที่ผู้ใหญ่ในบ้านเมืองเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี การที่คนส่วนใหญ่ขาดความรับผิดชอบ ขาดความสามัคคีอันก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคม ความก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยี ร้อยละ 57.90, 51.10, 45.60, 35.80, 32.00, 31.30, 27.30 ตามลำดับ และเห็นว่าการมีจิตสำนึกที่ดีและการมีวินัย เป็นประเด็น คุณธรรมที่รัฐบาลควรส่งเสริมให้กับประชาชน ร้อยละ 60.30 และ 57.00 และคนรุ่นใหม่ควรได้รับ การปลูกฝังคุณธรรมสูงสุด 5 ลำดับแรก คือ 1) ความมีวินัย 2) ความมีน้ำใจต่อกันและกัน 3) ความซื่อสัตย์สุจริต 4) การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม 5) การมีจิตสำนึกที่ดี (กรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2560)

การจัดการความรู้ในสถานศึกษาเป็น สิ่งสำคัญที่ควรทำในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ เพราะในอดีตที่ผ่านมา ความรู้สถานศึกษาทุกแห่งจะมี มากมายแต่บางสถานศึกษาไม่ได้จัดเก็บให้เป็นระบบ โดยเฉพาะความรู้ต่าง ๆ ที่ฝังลึกอยู่ในตัวคนที่เป็นเฉพาะประสบการณ์ การสอนค่านิยมและพฤติกรรมการสอนก็จะจางหายไปกับผู้เกษียณอายุราชการ จากการลาออกหรือโอนย้ายไปปฏิบัติงานในหน่วยงานอื่น ทำให้ความรู้ในตัวคนนั้น ไม่ได้ ถูกจัดเก็บไว้ให้เป็นประโยชน์กับผู้ร่วมงานรุ่นหลัง ส่วนความรู้ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ความรู้ ที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ตำรา เอกสารทางวิชาการ สิ่งพิมพ์ ซึ่งเป็นความรู้ที่

สามารถเผยแพร่แบ่งปันให้กับผู้ร่วมงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาได้ความรู้ประเภท
หลัง นี้ก็สมควรได้มีการนำมาจัดการความรู้ ดังนั้นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการความรู้จึงอยู่
ที่งาน คน สถานศึกษาและสังคม เพื่อเปลี่ยนให้เป็นองค์กรการเรียนรู้ทำให้บุคลากรใน
สถานศึกษาเปลี่ยนเป็น คนใฝ่เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา การจัดการองค์ความรู้ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ
ต่อความอยู่รอดและการ เติบโตขององค์กร (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2552: 12)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายในการ
กำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไป
ตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการ
กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และคำสั่ง คสช.ที่ 10/2559 ให้ยุบเลิกคณะกรรมการเขต
พื้นที่การศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหาร
ราชการกระทรวงศึกษาธิการและให้โอนอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา
ของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายว่าด้วย
ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบการจัดการศึกษาประถมศึกษา
ครอบคลุมทั้ง 8 อำเภอ มีโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 50 โรงเรียน ดำเนินงานจัดทำ
นโยบาย แผนพัฒนาการศึกษา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ให้สอดคล้อง
กับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน
และความต้องการของท้องถิ่น และเป้าหมายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบึงกาฬกำหนด
เป้าหมาย พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ, 2567:51-52)

จากความสำเร็จและปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางการพัฒนาวินัยในตนเอง
ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จะต้องนำการจัดการความรู้มาเป็นส่วนหนึ่งในการ
พัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เพื่อ
พัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ว่าควรมีแนวทางอย่างไร เพื่อนำผลของการวิจัย
ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและนำไปสู่การพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนในสถานศึกษา
ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สังคมคาดหวังเพื่อที่จะได้
เติบโตเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการความรู้เพื่อ
พัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

2.3 เพื่อประเมินแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูและผู้บริหาร โรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 50 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จำนวน 1,323 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนละ 2 คน จำนวน 50 โรงเรียน จำนวน 100 คน รวมทั้งหมด จำนวน 1,423 คน

ขอบเขตด้านประชากร	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ผู้บริหารสถานศึกษา	99	34
ครู	1,224	220
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	100	48
รวม	1,423	302

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ โดยการกำหนดขนาดการสุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970:607-670) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 302 คน แล้วกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามขนาดของโรงเรียน การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดสัดส่วนที่เหมาะสมตามขนาดของประชากรในแต่ละชั้น แล้วทำการสุ่มจากแต่ละชั้นด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random)

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการจัดการความรู้ของสถานศึกษาซึ่งได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการ

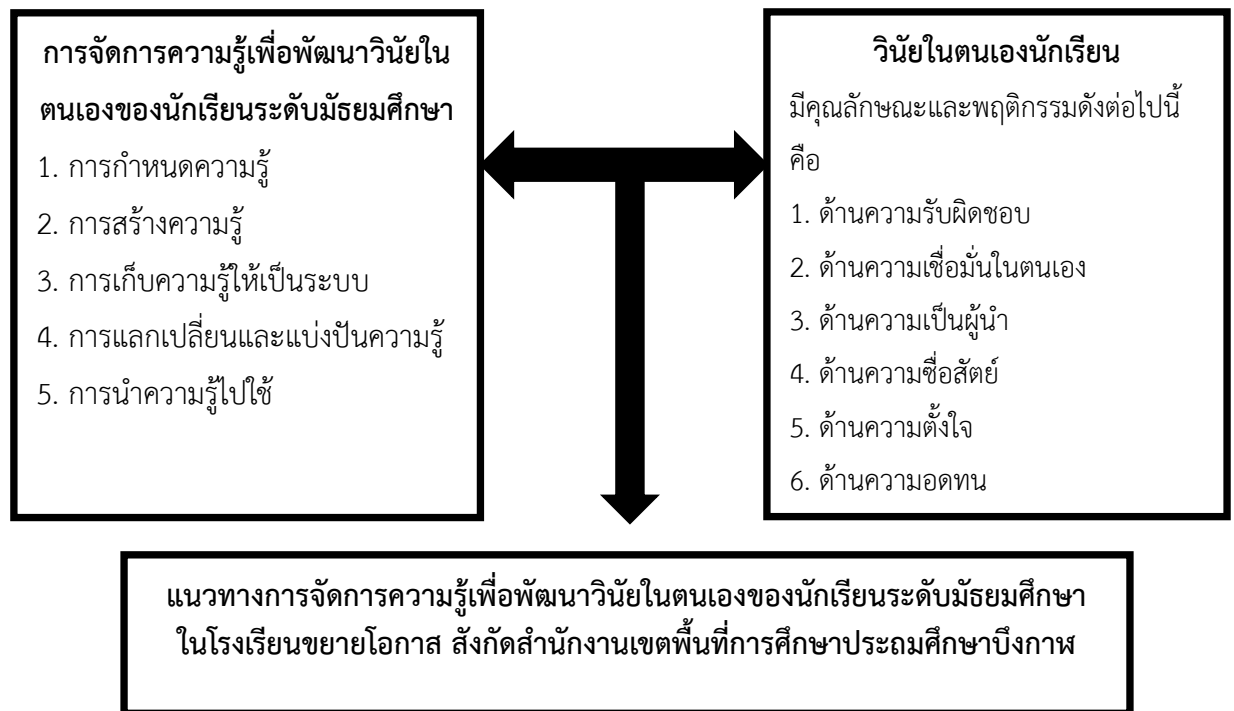
3.3 ตัวแปร

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการความรู้ วินัยในตนเองของนักเรียน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ แนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

3.4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดหัวข้องานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เป็นการศึกษาทฤษฎีทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และศึกษาสังเคราะห์งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อนำผลที่ได้มาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งจะนำมาใช้ในการสร้างกรอบแนวคิด

ขั้นตอนที่ 3 การรวบรวมข้อมูล มี 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์

1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใน ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ซึ่งเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire)

2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยติดต่อขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัย พร้อมทั้งมีการประสานงานทางโทรศัพท์ถึงผู้ประสานงานการเก็บข้อมูลของแต่ละสถานศึกษา

3) การหาความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่าง ที่ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษามานำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน เพื่อประเมินตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และตรวจสอบให้แบบสอบถามมีความครอบคลุมถูกต้องตามนิยาม ตลอดจนให้มีข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไข ด้วยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (Index of Item Objective Congruence :IOC) ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามคุณสมบัติ จำนวน 6 ท่าน พบว่า ผลการหาค่า IOC 0.67-1.00

4) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไข โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป นำมาใช้มาเพื่อจะใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างแบบสอบถาม

5) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บึงกาฬ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) กำหนดความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป ครอนบาค (Cronbach, 1970: 161) พบว่า สภาพปัจจุบัน มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.952 - 0.988 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.993 และสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.920 - 0.965 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.986

ระยะที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ในตนเองของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ

1) เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group Meeting) ผู้วิจัยกำหนดประชากรโดยเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูล มาจากการที่ผู้วิจัยกำหนด คุณลักษณะแบบเจาะจง (Purposive Selection)

ตอนที่ 2 การประเมินแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ในตนเอง ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ

2) การประเมินแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ในตนเองของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ จากผลการศึกษาในระยะที่ 2 มากำหนดเป็นข้อคำถามในการให้ สอบถาม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ ในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส โดยหาค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง (S.D.)

2. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Need Assessment) หาคำดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น

3. content analysis การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการประชุม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group Meeting) โดยการสร้างข้อสรุปจากเนื้อหาที่ได้จากการ ประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญออกแบบแนวทาง

4. วิเคราะห์ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้อง ของแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ในตนเองของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ สรุปสาระสำคัญตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนา 5 ลำดับดังนี้ การนำความรู้ไปใช้ ($PNI_{modified} = 0.657$) การสร้างความรู้ ($PNI_{modified} = 0.644$) การเก็บความรู้ให้เป็นระบบ ($PNI_{modified} = 0.639$) การกำหนดความรู้ ($PNI_{modified} = 0.627$) และการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ ($PNI_{modified} = 0.615$)

2. ผลการศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬโดยมีหลักการสำคัญของการจัดการความรู้ ดังนี้ 1) การกำหนดความรู้ 2) การสร้างความรู้ 3) การเก็บความรู้ให้เป็นระบบ 4) การแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ และ 5) การนำความรู้ไปใช้

3. ผลการประเมินแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ดังนี้ ค่าเฉลี่ยของด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้องของแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมมีค่า ($\bar{X} = 5.00$) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า 1) ด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) 2) ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) 3) ด้านความเป็นผู้นำ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) 4) ด้านความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) 5) ด้านความตั้งใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) และ 5) ด้านความอดทน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$)

5. อภิปรายผล

ผลการศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลตามกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา 3 ลำดับแรก ดังนี้ การนำความรู้ไปใช้ การสร้างความรู้ และการเก็บความรู้ให้เป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ สัตยา ไชยเชษฐ์ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่ง

หมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ 2) เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียนที่มีสถานภาพต่างกัน ที่ลักษณะการเปิดสอนต่างกัน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดต่างกันและมีประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกันและ 3) หาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ปีการศึกษา 2561 จำนวน 387 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test ชนิด Independent Samples) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับน้อย 2. สภาพการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีสถานภาพต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนปัญหาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีสถานภาพต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .053 2. สภาพและปัญหาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียนของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่ลักษณะการเปิดสอนต่างกันโดยรวมไม่มีความแตกต่างกัน 4. สภาพและปัญหาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียนของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยรวมไม่มีความแตกต่างกัน 5. สภาพการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกัน โดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .016 3. ปัญหาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียนของโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกันโดยรวมไม่มีความแตกต่างกัน 1. การดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียนของโรงเรียนที่ควรได้รับการพัฒนา มีจำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความประพฤติและด้านการปฏิบัติตนโดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ กำกับดูแลและตรวจสอบ ประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างและปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียน ส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนที่มีความประพฤติดี กล้าวยกย่องชมเชย ให้รางวัลเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับนักเรียนคนอื่น อบรมและชี้แจงแนวปฏิบัติให้กับนักเรียนได้อย่างถูกต้องมีกฎระเบียบอย่างชัดเจน จัดกิจกรรมสอดแทรกหรือบูรณาการ ประสานเครือข่ายร่วมกันดูแลเอาใจใส่ ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาให้นักเรียนอย่างสม่ำเสมอและอย่างต่อเนื่องเป็นระบบและสอดคล้องกับ ศิริศักดิ์ พันธวงษ์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาวินัยนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพ และปัญหาวินัยนักเรียน 2) หาแนวทางการพัฒนาวินัยนักเรียนและ 3) ติดตามผลการพัฒนาวินัยนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านตูม

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 29 คน และนักเรียนกลุ่มเป้าหมายการพัฒนา จำนวน 22 คน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ สภาปัญหา และแนวทางในการพัฒนาวิทยานิพนธ์นักเรียนมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 แบบประเมินพฤติกรรมมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.85 ถึง 1.00 แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน มีดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และแบบสอบถามเพื่อใช้ในการประเมินการพัฒนาวิทยานิพนธ์นักเรียนมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.85 ถึง 1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและปัญหาวิทยานิพนธ์นักเรียน พบว่า 1.1) สภาพเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์นักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนหนึ่งมีผลพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ในด้าน ด้านการแต่งกาย ด้านการรักษาความสะอาดห้องเรียน ด้านการรักษาความสะอาดบริเวณรับผิดชอบ และด้านการแสดงความคารวะ 1.2) ปัญหาเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์นักเรียน พบว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมนักเรียน ได้แก่ ปัจจัยทางโรงเรียน ปัจจัยทางครอบครัว และปัจจัยด้านนักเรียน 2) แนวทางการพัฒนาวิทยานิพนธ์นักเรียนมี 4 แนวทาง ประกอบด้วย 2.1) การประชุมแบบมีส่วนร่วม 2.2) กิจกรรมการพัฒนาวิทยานิพนธ์นักเรียน ได้แก่ กิจกรรมแต่งกายดี คือศักดิ์ศรีของบัวตูม กิจกรรมเด็กไทย 4.0 ใส่ใจมารยาท กิจกรรมห้องเรียนน่าอยู่ บรรยากาศน่าเรียน กิจกรรมโรงเรียนสีเขียว รักสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมกระเจ๊กเงา คู่คิด และ 2.3) การนิเทศภายในแบบการประชุมนิเทศ 3) ผลการติดตามการพัฒนาวิทยานิพนธ์นักเรียนพบว่า การพัฒนาวิทยานิพนธ์นักเรียนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา

2. ผลการศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวิทยานิพนธ์ในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า 1) ด้านความรับผิดชอบ โรงเรียนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีการวิเคราะห์เป้าหมายของความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บความรู้รายบุคคลเกี่ยวกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของนักเรียน เผยแพร่ ประสิทธิภาพ ข้อดีข้อเสียของหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมาย สนับสนุนให้นักเรียนมีการนำความรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบของตนเองและผู้อื่นมาใช้ในการพัฒนางานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 2) ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง โรงเรียนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีการวิเคราะห์เป้าหมายของตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ที่ตนเองสนใจ เก็บข้อมูลรายบุคคลและจัดกิจกรรมตามความถนัดของนักเรียน จัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงความสามารถของตนเอง สนับสนุน ยกย่อง ชื่นชม ความสามารถของนักเรียนตามความถนัดและความเหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง 3) ด้านความเป็นผู้นำ โรงเรียนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเป็นผู้นำ มีความมั่นใจในการกระทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำและการสื่อสาร เก็บข้อมูลรายบุคคลเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนตามความสามารถ จัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความสามารถของตนเองและได้เผยแพร่ความรู้ ประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนแสดงความสามารถตามความถนัดของ

ตนเอง 4) ด้านความซื่อสัตย์ โรงเรียนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีการประพฤติปฏิบัติตรงต่อความจริงทั้งทางกาย วาจา และใจ ส่งเสริมให้นักเรียนมีการมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด ส่งเสริมให้นักเรียนจัดเก็บข้อมูลการประพฤติปฏิบัติที่ดี จัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดและทัศนคติเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม มีการยกย่องการประพฤติตนที่ดีของนักเรียนเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดี 5) ด้านความตั้งใจ โรงเรียนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความมุ่งมั่น กระตือรือร้น และใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ส่งเสริมให้นักเรียนมีความพากเพียร ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค สามารถแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ อำนวยความสะดวกในการจัดเก็บความรู้รายบุคคลเกี่ยวกับความถนัดและความสนใจของตนเอง จัดกิจกรรมนักเรียนได้แสดงความสำเร็จของตนเองพร้อมทั้งถ่ายทอดการปฏิบัติที่ถูกต้องแก่ผู้อื่น สนับสนุนให้นักเรียนมีการนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาตนเองตามความเหมาะสมเฉพาะบุคคลและ 6) ด้านความอดทน โรงเรียนมีการปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตใจเข้มแข็งและใช้เหตุผลในการจัดการกับอารมณ์ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนความสามารถในการควบคุมตนเองทั้งทางร่างกาย ความคิด และจิตใจ จัดทำข้อมูลความประพฤติของนักเรียนรายบุคคล จัดกิจกรรมนักเรียนได้ถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำงานและปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน จัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันผู้อื่นได้ภายใต้ความกดดัน ซึ่งสอดคล้องกับ ญัตติญาน วันภักดี (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความมีวินัยและแนวทางการเสริมสร้างความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลสุขสวัสดิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลสุขสวัสดิ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามเพศและระดับชั้นของนักเรียน และศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความมีวินัยในตนเองของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลสุขสวัสดิ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนอนุบาลสุขสวัสดิ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ประชากร จำนวน 196 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วน 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ .24-.65 และมีค่าความเชื่อมั่น .92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) และ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ผลการวิจัย พบว่า 1. ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลสุขสวัสดิ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 6 ด้าน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านความเชื่อมั่นในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง 2. ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลสุขสวัสดิ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลสุขสวัสดิ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำแนกตามระดับชั้น โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 4. แนวทางการเสริมสร้างความมีวินัยในตนเอง กิจกรรมที่ส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของ นักเรียนโรงเรียนอนุบาลสุขสวัสดิ์

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ควรมีกิจกรรมที่เสริมสร้างความมีวินัยในตนเอง เรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ กิจกรรมค่ายลูกเสือ-เนตรนารี กิจกรรมการทา ความสะอาดบริเวณรับผิดชอบและกิจกรรมเข้าฐาน คุณลักษณะ 5 งาม และสอดคล้องกับ ศุภวรรณ ทองลาด (2564) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ ทั้ง 4 องค์ประกอบ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ตามองค์ประกอบวินัยในตนเองของนักเรียน 4 องค์ประกอบ 18 แนวทาง ดังรายละเอียด ดังนี้ ความมุ่งมั่น จำนวน 4 แนวทาง ความอดทน จำนวน 4 แนวทาง ความรับผิดชอบ จำนวน 6 แนวทาง ความเชื่อมั่นในตนเอง จำนวน 8 แนวทาง มีการประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการประเมินแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนานิสัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยใช้แบบประเมินแนวทางการวิจัย ในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้อง ในมุมมองผู้ใช้แนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนานิสัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 1) ด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) 2) ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) 3) ด้านความเป็นผู้นำ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) 4) ด้านความซื่อสัตย์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) 5) ด้านความตั้งใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) และ 5) ด้านความอดทน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) สรุปได้ว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$) ซึ่งได้สอดคล้องกับเกษรา เพิ่มสุขรุ่งเรือง (2563) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ผลการยืนยันองค์ประกอบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อองค์ประกอบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 5 คน โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ยืนยันงานวิจัย ในครั้งนี้ ในประเด็น ดังนี้ ได้แก่ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็น ประโยชน์ เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบกลยุทธ์ในการสื่อสาร และมีตัวแปรย่อย 8 ตัวแปร คือ 1.1) วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร 1.2) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 1.3) วุฒิภาวะของ ความเป็นครู 1.4) การนิเทศติดตาม 1.5) ข้อมูลสารสนเทศ 1.6) แบบอย่างที่ดี 1.7) การสื่อสาร 1.8) การสร้างความเข้มแข็ง ในประเด็นความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็น ประโยชน์คิดเป็นร้อยละ 100 2) องค์ประกอบแนวทางการดำเนินการส่งเสริมวินัย และมีองค์ประกอบย่อย 6 องค์ประกอบ คือ 2.1) การบริหารจัดการ

2.2) การจัดกิจกรรม 2.3) กลไกการบริหาร 2.4) การสร้างแกนนำ 2.5) การประเมินผล 2.6) วัฒนธรรมโรงเรียน ในประเด็นความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 100 3) องค์ประกอบบรรยากาศโรงเรียน ในประเด็นความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 100 และ 4) องค์ประกอบสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ในประเด็นความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 100 และสอดคล้องกับ สิทธิชัย ศรีวะอุไร (2561) การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาวินัยนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) กำหนดแนวทาง การเสริมสร้างวินัยนักเรียน และ 3) การประเมินผลแนวทางการเสริมสร้างวินัยนักเรียน ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียน 241 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 30 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 30 คน เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถาม และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาวินัยนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ปัญหาวินัยในตนเอง รองลงมาปัญหาวินัยในห้องเรียน ปัญหาวินัยสังคม และปัญหาวินัยในโรงเรียน ส่วนแนวทางการเสริมสร้างวินัยนักเรียน มี 8 แนวทาง เมื่อทำการประเมินผลแนวทาง โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ทุกแนวทาง

6. ข้อเสนอแนะ

จากการหาแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการนำการจัดการความรู้ไปใช้ในการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียน
2. ควรมีการส่งเสริมให้ทุกโรงเรียนมีการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียน
3. แนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสไปใช้ในโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ทั้งหมดเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวินัยด้านอื่นของนักเรียน
2. ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ในบริบทพื้นที่อื่น

7. องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

แนวทางการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ในตนเอง ของนักเรียน		ด้านความ รับผิดชอบ	ด้านความ เชื่อมั่นใน ตนเอง	ด้านความ เป็นผู้นำ	ด้านความ ซื่อสัตย์	ด้านความ ตั้งใจ	ด้านความ อดทน
01	การกำหนด ความรู้	ส่งเสริมให้นักเรียน มีการวิเคราะห์เป้าหมาย ของความรับผิดชอบในหน้าที่ ของตนเอง	มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ นักเรียนมีการวิเคราะห์เป้าหมาย ของตนเอง โดยการชี้แนะและ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับ ความสามารถ ข้อดี ข้อ เสียของนักเรียน	จัดกิจกรรมที่ส่งเสริม ให้นักเรียนมีความเป็นผู้นำ มี ความมั่นใจในการกระทำ	มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ นักเรียนมีการประพฤติ ปฏิบัติตรงต่อความ จริงทั้งทางกาย วาจา และใจ โดยไม่คิดคด โกงหรือหลอกลวงผู้อื่น	มีกิจกรรมที่ส่งเสริม ให้นักเรียนมีความมุ่งมั่น กระตือรือร้น และ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน	มีการปลูกฝังให้ นักเรียนมีจิตใจ เข้มแข็งและใช้ เหตุผลในการ จัดการกับ อารมณ์
02	การสร้าง ความรู้	ส่งเสริมให้นักเรียนมี การพัฒนาทักษะและ องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับ ความรับผิดชอบ	ส่งเสริมในความสามารถ ของนักเรียนเป็นรายบุคคลตาม ความถนัดและความ สนใจของนักเรียน	ดำเนินการส่งเสริม กิจกรรมที่เป็น ประชาธิปไตยเพื่อให้ นักเรียนมีการสร้าง ความรู้จาก ประสบการณ์	สนับสนุน ส่งเสริม ให้นักเรียนมีการมี ความละเอียดและ เกรงกลัวต่อการ กระทำผิด	สนับสนุน ส่งเสริม ให้นักเรียนมีความ พากเพียร ไม่ ย่อท้อต่ออุปสรรค สามารถแก้ปัญหา ในชีวิตประจำวันได้	มีกิจกรรมที่ส่งเสริม ให้นักเรียน ความสามารถใน การควบคุมตนเอง ทั้งทางร่างกาย ความคิด และจิตใจ
03	การเก็บความรู้ ให้เป็นระบบ	อำนวยความสะดวกใน การจัดเก็บความรู้ราย บุคคลเกี่ยวกับหน้าที่ที่ ได้รับผิดชอบของ นักเรียน	การเก็บข้อมูลราย บุคคลและจัด กิจกรรมตามความ ถนัดของนักเรียนโดย จัดเก็บองค์ความรู้ใน รูปแบบของข้อมูล อย่างเป็นระบบ	มีกิจกรรมเพื่อพัฒนา นักเรียนเฉพาะบุคคลตาม ความต้องการ และ กิจกรรมตามแนวทาง พัฒนาตนเองจากข้อมูล นักเรียนรายบุคคลของครู	ส่งเสริมให้ นักเรียนจัด เก็บข้อมูลการ ประพฤติ ปฏิบัติที่ดี	อำนวยความสะดวก ในการจัดเก็บความรู้ รายบุคคลเกี่ยวกับ ความถนัดและ ความสนใจของ ตนเอง	จัดทำข้อมูล ความ ประพฤติของ นักเรียนราย บุคคล
04	การแลกเปลี่ยน และแบ่งปันความรู้	จัดกิจกรรมให้ นักเรียนได้ เผยแพร่ ประสบการณ์ ข้อดี ข้อเสียของหน้าที่ที่ ตนเองได้รับผิดชอบ	เผยแพร่ประสบการณ์ การพัฒนาตนเองเพื่อ ให้ผู้อื่นสามารถปรับ ประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาโดยมีครูเป็นผู้ ชี้แนะ	จัดกิจกรรมเพื่อให้ นักเรียนได้แสดงความ สามารถของตนเอง และได้เผยแพร่ความรู้ ประสบการณ์	จัดกิจกรรมเพื่อให้ นักเรียนได้แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและ ทัศนคติเกี่ยวกับ คุณธรรมจริยธรรม	จัดกิจกรรม นักเรียนได้แสดง ความสำเร็จของ ตนเองพร้อมทั้ง ถ่ายทอดการปฏิบัติ ที่ถูกต้องแก่ผู้อื่น	จัดกิจกรรม นักเรียนได้ ถ่ายทอด ประสบการณ์ในการ ทำงานและปัญหาที่ เกิดขึ้นร่วมกัน
05	การนำ ความรู้ไปใช้	สนับสนุนให้นักเรียนมี การนำความรู้เกี่ยวกับ ความรับผิดชอบของ ตนเองและผู้อื่นมาใช้ในการ พัฒนางานในหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมาย	ชื่นชม ความสามารถ ของนักเรียนตาม ความถนัดและความ เหมาะสมเพื่อก่อให้เกิด ความภาคภูมิใจใน ตนเอง	สนับสนุนให้ นักเรียนแสดง ความสามารถตาม ความถนัดของ ตนเอง	ยกย่องการ ประพฤติตนที่ดี ของนักเรียนเพื่อให้ เป็นแบบอย่าง ที่ดี	สนับสนุนให้ นักเรียนมีการนำ ความรู้ที่ได้มา พัฒนาตนเองตาม ความเหมาะสม เฉพาะบุคคล	จัดกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้นักเรียน สามารถทำงาน ร่วมกันผู้อื่นได้ ภายใต้ความ กดดัน

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ในตนเองของนักเรียน
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

8. บรรณานุกรม

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.(2560). รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน

ประจำปี 2560. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2560)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, หน้า7.

เกษรา เพิ่มสุขรุ่งเรือง. (2563).องค์ประกอบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา,คณะศึกษาศาสตร์,มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฐยานันต์ วันภักดี. (2561). **ความมีวินัยและแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลสุโขทัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา,คณะศึกษาศาสตร์,มหาวิทยาลัยบูรพา.

ทิตินา แหมมณี. (2555). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 42.

เรืองทรัพย์ ดิตมา. (2551). **การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบโรงเรียนศรีวิไลวิทยา อำเภอศรีวิไล จังหวัดหนองคาย**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ, ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, หน้า 15-16.

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2554). **สมเด็จพระปิยมหาราชกับการปฏิรูปการศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ, หน้า 78.

ศิริศักดิ์ พันธวงษ์. (2563). **การพัฒนาวินัยนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านตูม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริการการศึกษา,คณะครุศาสตร์,มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ศุภวรรณ ทองลาด.(2564). **แนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3**.วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริการการศึกษา,มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. (2552). **การจัดการความรู้ในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, หน้า 12.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2553). **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 112.

สตัยา ไชยเชษฐ์. (2564). **แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ**.

วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาการบริหารการศึกษา,คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. (2567). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567**. บึงกาฬ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ, หน้า 51-52.

สิทธิชัย ศรีวะอุไร. (2561). **แนวทางการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**.วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาวิชาบริหารการศึกษา,คณะครุศาสตร์,มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of Psychological Test (5th ed.)**. New York: Harper Collins,161

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). **Determining sample size for research activities**. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ โดย
รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Development of Academic Achievement in Analytical Geography of
Thailand by Cooperative Learning Model for Social Studies Teaching
Students 3 Grade,

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

กิตติยานนท์ วรรณวงศ์^{1*}, สุทธินันท์ พรหมพันธุ์², พระครูใบฎีกาเดชา คุณสมปโน³
พระปลัดวันดี ธีรโร⁴, สุทธิพงษ์ สายาพัฒน์⁵

Kittiyanon Wannavong^{1*}, Shuttinun Promphunjai², Phrakhrubaidikadacha
Chunasumpunno³, Phraparutwasun Teerawaro⁴, Suttipong Sayapat⁵

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน^{1*,2,3,4,5}

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

Author for Correspondence: Email: kittiyanon.wan@mbu.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เปรียบเทียบ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการพัฒนา
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ โดยรูปแบบการจัดการ
เรียนรู้แบบร่วมมือ นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลัง
เรียน กลุ่มเป้าหมายคือนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาม
กุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ภาคเรียนที่ 1/2567 จำนวน 35 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่
แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการ
วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ paired
sample t-test

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิง
วิเคราะห์ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จำนวน 35 รูป/คน ผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ ($\mu = 15.03$, $\sigma = 2.61$) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน
เท่ากับ ($\mu = 23.97$, $\sigma = 2.85$) เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา ที่มีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

นักศึกษาด้านวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.51$, $\sigma = 0.50$)

คำสำคัญ: การพัฒนาผลสัมฤทธิ์; วิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์; การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

Received:26/06/2568, Revised:09/08/2568, Accepted:09/08/2568

Abstract

This research aimed to 1) develop academic achievement, compare academic achievement, and 2) study students' satisfaction towards the development of academic achievement in the analytical geography of Thailand course by cooperative learning model for students in the Social Studies Teaching Program, Mahamakut Buddhist University. The research design was a single group experimental research with pre-test and post-test. The target group was 3rd year students in the Social Studies Teaching Program, Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Semester 1/2024, totaling 35 students. The instruments used were academic achievement test and satisfaction questionnaire. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and paired sample t-test.

The results of the research revealed that

1) A comparison of academic achievement in the analytical geography of Thailand by the cooperative learning model of 35 person students of the Social Studies Teaching Program, Mahamakut Buddhist University, Isan Campus. The academic achievement before learning was equal to ($\mu = 15.03$, $\sigma = 2.61$) and the academic achievement after learning was equal to ($\mu = 23.97$, $\sigma = 2.85$). When comparing the difference between the academic achievement before and after learning, it was found that the academic achievement after learning was higher than before learning with statistical significance at the level .05.

2) The results of the study of student satisfaction towards the development of learning achievement in the analytical geography of Thailand course by the cooperative learning model for third-year students in the Social Studies Teaching Program, Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, were at the highest level overall ($\mu = 4.51$, $\sigma = 0.50$).

Keywords: Development of Achievement; Analytical Geography of Thailand; Collaborative Learning Management

1.บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมและสร้างความสำเร็จก้าวหน้า เนื่องจากเป็นกระบวนการหล่อหลอมและพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้พร้อมดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน แนวทางนี้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมที่มุ่งเน้นการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ผู้เรียน “เรียนดี มีความสุข และมีรายได้” ทั้งในระหว่างศึกษาและหลังจบการศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม ปัญญา และความสามารถแข่งขันในระดับโลก มาตรฐานการเรียนรู้ดังกล่าวไม่เพียงเป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาผู้เรียน แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดสิ่งที่ต้องสอน วิธีสอน และการประเมินผล อย่างไรก็ตาม ความท้าทายยังคงอยู่ที่การจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะในรายวิชาที่ต้องการทักษะการคิดวิเคราะห์และการเชื่อมโยงความรู้กับการดำเนินชีวิต เช่น รายวิชา ภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ การดำเนินชีวิตในสังคม การศึกษาถือเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ความสำเร็จก้าวหน้า และแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เนื่องจากการศึกษาถือเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ช่วงชีวิตตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพ และวัดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีพ และประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่มุ่งเน้นในด้านการอุดมศึกษา คือ “เรียนดี มีความสุข มีรายได้” ให้ยึดนักศึกษาเป็นศูนย์กลาง หัวใจสำคัญ คือ การลดภาระของนักศึกษาและผู้ปกครอง และการลดภาระของอาจารย์ผู้สอน ซึ่งจะทำให้ นักศึกษามีความสุข ทั้งในระหว่างการศึกษาและเมื่อจบแล้วมีอาชีพ มีรายได้ รวมทั้งทำให้อาจารย์ผู้สอนมีความสุข สามารถทำงานได้คล่องตัว (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2567: 50) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ และกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีชีวิต ความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก และมีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้กล่าวถึง "การศึกษา" ว่าเป็น กระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงาม ของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรมการสืบสาน ทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการ จัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคล เรียนรู้ อย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิต แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ โดยในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้นมาตรฐานการเรียนรู้ ยัง

เป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐาน การเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่า ต้องการอะไร ต้องสอนอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 8)

สำหรับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือได้นักวิชาการให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้ (ทองเวียน ภวัค์ 2547: 56) การเรียนรู้ที่ ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และร่วมมือกันรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนในกลุ่ม เพื่อให้เกิดความสำเร็จ จากการจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน (ทิตินา แคมมณี 2551: 98) การเรียนรู้แบบร่วมมือ ให้ความหมายว่า การเรียนรู้ แบบร่วมมือ คือ การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยโดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันประมาณ 3 - 6 คน โดยสมาชิกในกลุ่มบ้านของเราได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาสาระคนละ 1 ส่วน (เปรียบเสมือนได้ ชิ้นส่วนของภาพตัดต่อคนละ 1 ชิ้น) และหาคำตอบในประเด็นปัญหาที่ผู้สอน มอบหมายให้ ช่วยกันเรียนรู้ เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมให้เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม รู้จักปรับตัวตามสภาพแวดล้อม สามารถจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมตามยุคสมัย อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และยึดมั่นในคุณธรรม เพื่อสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ เป็นหนึ่งในรายวิชาสำคัญภายใต้กลุ่มสาระนี้ เนื่องจากเป็นศาสตร์ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ เชื่อมโยงสภาพแวดล้อมกับการดำเนินชีวิตและการพัฒนาของสังคมไทย การเรียนรู้ภูมิศาสตร์จึงช่วยเสริมสร้างมุมมองเชิงวิเคราะห์ ทำให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากร สภาพแวดล้อม และการใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อีกทั้งยังปลูกฝังความสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยที่มีความรับผิดชอบต่อประเทศชาติและสังคมโลก อย่างไรก็ตาม ในอดีตพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภูมิศาสตร์ของผู้เรียนหลายระดับยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ สาเหตุอาจมาจากวิธีการสอนที่เน้นการท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์ การขาดสื่อการเรียนรู้อันทันสมัย และการไม่เชื่อมโยงบทเรียนกับสถานการณ์จริงในปัจจุบัน ปัญหาเหล่านี้จึงนำไปสู่คำถามสำคัญในการวิจัยว่า "จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภูมิศาสตร์ ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์อย่างไร เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยในหลายโรงเรียนยังคงใช้วิธีการบรรยายเป็นหลัก ซึ่งอาจไม่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการทำงานร่วมกันของผู้เรียน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่สูงเท่าที่ควร งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศชี้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียน เสริมทักษะการคิดขั้นสูง และพัฒนาความสามารถในการสื่อสารและทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสร้างแรงจูงใจและความมีส่วนร่วมของผู้เรียนมากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือมาพัฒนาและประยุกต์ใช้ในรายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และเสริมทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ให้สอดคล้องกับนโยบายหลักของประเทศ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจในเนื้อหาภูมิศาสตร์และสามารถถ่ายทอดความรู้ต่อไปยังผู้เรียนในฐานะครูในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา เพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีความเข้าใจในศาสตร์การสอนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพครู อันสอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการศึกษาพบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นนวัตกรรมจัดการเรียนการสอนที่สามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ส่งเสริมทักษะกระบวนการคิด และเหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลในการพัฒนาทักษะทางสังคมและวิชาชีพครู จึงเป็นทางเลือกที่สำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ใฝ่รู้ ใฝ่ค้นคว้า และสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพร้อมทั้งนำความรู้ไปประยุกต์ใช้และพัฒนาการเรียนการสอนในอนาคตได้อย่างมีคุณภาพ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเกิดความสนใจในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ เนื่องจากเล็งเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดในการกระตุ้นความสนใจและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน อีกทั้งยังต้องการส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 อาทิ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นครูที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายหลักของประเทศและมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการศึกษาพบว่ารูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นนวัตกรรมการสอนที่ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล และกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยเลือกศึกษารูปแบบนี้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

2.วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา ที่มีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

3.วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ของวิธีการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียว (One Group Pre-test Post-test Design) กลุ่มเป้าหมายคือนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ภาคเรียนที่ 1/2567 จำนวน 35 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมเนื้อหาการสอน ด้านวิธีการถ่ายทอดความรู้ ด้านการบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านความรู้ความสามารถของผู้สอน และด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ จำนวน 25 ข้อ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC: Index of Item Objective Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน กำหนด เกณฑ์การพิจารณา คือ เห็นว่าสอดคล้อง ให้คะแนน +1 ไม่แน่ใจ ให้คะแนน 0 เห็นว่าไม่สอดคล้อง ให้คะแนน -1 นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินโดยค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่มีค่าความสอดคล้องอยู่ในระดับ 0.5-1.0 จึงจะนำไปใช้ได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 70-71) เป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มาเทียบกับเกณฑ์ การประเมินที่กำหนด เพื่อแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51-5.00 หมายความว่า ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51-4.50 หมายความว่า ระดับมาก

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51-3.50 หมายความว่า ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.51-2.50 หมายความว่า ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00-1.50 หมายความว่า ระดับน้อยที่สุด

4.ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ตารางผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	N	μ	σ	t	df	Sig.
ก่อนเรียน	35	15.03	2.61	23.00	34	0.000
หลังเรียน	35	23.97	2.85			

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จำนวน 35 รูป/คน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ ($\mu = 15.03$, $\sigma = 2.61$) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ ($\mu = 23.97$, $\sigma = 2.85$) และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา ที่มีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

รายการ	ระดับความพึงพอใจ		แปลผล
	μ	σ	
ด้านการเตรียมเนื้อหาการสอน	4.55	0.50	มากที่สุด
ด้านวิธีการถ่ายทอดความรู้	4.54	0.50	มากที่สุด
ด้านการบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.47	0.50	มาก
ด้านความรู้ความสามารถของผู้สอน	4.52	0.52	มากที่สุด
ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.47	0.50	มาก
รวม	4.51	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา ที่มีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปี

ที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.51$, $\sigma=0.50$)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเตรียมเนื้อหาการสอนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.55$, $\sigma=0.50$) ด้านวิธีการถ่ายทอดความรู้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.54$, $\sigma=0.50$) ด้านความรู้ความสามารถของผู้สอนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.52$, $\sigma=0.52$) ด้านการบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.47$, $\sigma=0.50$) และด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.47$, $\sigma=0.50$)

5.อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัย มหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คมกริช พะเลียง และ ธัชชัย จิตรนันท์ (2562: 7-18) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ภูมิศาสตร์ทวีปอเมริกาเหนือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ แบบกลุ่มร่วมมือ (STAD) ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ภูมิศาสตร์ทวีปอเมริกาเหนือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ (STAD) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน พบว่า หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิรา สิงห์สุวรรณ และคณะ (2565: 39-54) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT เรื่องอ้อมไฉ่ไม่ขัดสน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้ทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT เรื่องอ้อมไฉ่ไม่ขัดสน โดยมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา ที่มีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัย มหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.51$, $\sigma=0.50$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยนาล สุทธิประภา (2560: ค-ง) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT อยู่ในระดับมากที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะบุตร ถิ่นถา (2564: 111-125) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้วิชา

ภูมิศาสตร์และเศรษฐศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบร่วมมือร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบร่วมมือร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.45, S.D.=0.55$)

6. ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย มีข้อเสนอแนะนำผลวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูควรทำความเข้าใจขั้นตอนการสอนอย่างละเอียด และสร้างบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น พร้อมให้คำชี้แนะอย่างทั่วถึงการสอนเช่นนี้ช่วยให้ Cooperative Learning มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 ออกแบบกิจกรรมหลากหลายที่สอดคล้องกับความถนัดและสถานการณ์ของผู้เรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการปฏิบัติจริงในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ วิธีนี้สามารถกระตุ้นความสนใจและเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้มากขึ้น

1.3 การจัดสรรเวลาในการเรียนควรเหมาะสม เพื่อให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมร่วมกันในแต่ละขั้นตอนได้อย่างเต็มที่การมีกำหนดเวลาเพื่อการปฏิบัติจริงช่วยให้เน้นเรียนรู้เชิงลึกและลดความเร่งรีบ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายการวิจัยไปยังตัวแปรด้านทักษะอื่น ๆ เช่น การคิดเชิงสร้างสรรค์, เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา, หรือความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อดูว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยพัฒนาคนได้หลายมิติจริงหรือไม่

2.2 ควรเปรียบเทียบการใช้งาน Cooperative Learning กับรูปแบบอื่น เช่น ทฤษฎีพหุปัญญา หรือวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น การเปรียบเทียบจะช่วยให้ทราบว่าวิธีไหนเหมาะสมที่สุดสำหรับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

2.3 ศึกษาการประยุกต์ใช้ Cooperative Learning ในระดับต่าง ๆ หรือเนื้อหาอื่น ๆ ของรายวิชาเพื่อวัดผลในบริบทที่หลากหลาย เพื่อให้ทราบว่าเทคนิคนี้สามารถนำไปใช้ในบริบทการเรียนการสอนอื่น ๆ ได้หรือไม่ และในลักษณะใด

2.4 จากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ดังนั้นควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ในรายวิชาอื่น หรือระดับชั้นอื่น ๆ

7.ข้อค้นพบจากการวิจัย

จากการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ประเทศไทยเชิงวิเคราะห์ โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย โดยสมาชิกในกลุ่มมีความสามารถที่แตกต่างกัน ผู้เรียนเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และร่วมกันรับผิดชอบต่อผลสำเร็จของกลุ่มเป็นรูปแบบที่เหมาะสม มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในเชิงสร้างสรรค์ สำหรับครูผู้สอนสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ทางด้านภูมิศาสตร์ที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออาชีพครูในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนโดยพัฒนาองค์ความรู้และสามารถบูรณาการการจัดการเรียนรู้ต่อไปในห้องเรียนของตนเอง ต่อไป

8.บรรณานุกรม

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2567). **แผนปฏิบัติการรายปี พ.ศ. 2567**.กลุ่มพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน, สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม,หน้า 50.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด,หน้า 8.
- คมกริช พะเลียง และ ธัชชัย จิตรนันท์. (2562). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ภูมิศาสตร์ทวีปอเมริกาเหนือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ แบบกลุ่มร่วมมือ (STAD)**. วารสารการบริหารและนิตเทศการศึกษา, ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม – เมษายน 2562, หน้า 7-18.
- ทองเวียน ภาวรงค์. (2547). **การพัฒนาแผนการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ทวีปยุโรป และ ทวีปแอฟริกา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาวิชาสังคมศึกษา,คณะครุศาสตร์,มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,หน้า 56.
- ทิตนา แหมมณี. (2551). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 8)**. กรุงเทพฯ: บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด,หน้า 98.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10)**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น,หน้า 70-71.
- _____. **การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10)**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น,หน้า 121.

- ปิยนถ สุทธิประภา. (2560). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน, สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, หน้า ค-ง.
- ปิยะบุตร ถิ่นถา. (2564). การจัดการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์และเศรษฐศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบร่วมมือร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2564, หน้า 111-125.
- สุธิรา สิงห์สุวรรณ และคณะ. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT เรื่องออมไว้มือขัดสน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2565, หน้า 39-54.

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37

สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

Administration With Good Governance Of Schools

Network 37 Lad Krabang District Bangkok Metropolis

มุกนรินทร์ กิ่งจันมน^{1*}, อัครวิน เสนีชัย²

Muknarin Kingjanmon^{1*}, Atsavin Saneechai²

มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ^{1*,2}

Bangkok Suvarnabhumi University

Author for Correspondence: Email: Mukmuknarinmuk@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 2) เปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 127 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน โดยเทียบสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามรายโรงเรียน จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่ายเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถาม 5 ระดับ มีความน่าเชื่อถือทั้งฉบับอยู่ที่ระดับ .95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที่ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการศึกษา พบว่า 1) ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.76$) รองลงมา ได้แก่ ด้านนิติธรรม ($\bar{X} = 4.73$) และด้านหลักประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.73$) และด้านที่อยู่ในอันดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.65$) 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน พบว่า เปรียบเทียบตามเพศ เปรียบเทียบตามระดับการศึกษา เปรียบเทียบตามอายุ และเปรียบเทียบตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล; ผู้บริหาร; กรุงเทพมหานคร

Received: 08/07/2568, Revised:04/09/2568, Accepted:04/09/2568

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the level of administration with good governance of schools network 37 Lad Krabang district office , Bangkok Metropolis 2) compare administration with good governance of schools in network 37 Lad Krabang district office, Bangkok Metropolis classified by gender, educational background, age, and work experience. The sample were 127 teachers at schools network 37 Lad Krabang district office, Bangkok Metropolis by using a stratified random sampling technique in which the population and sample sizes were proportionally allocated according to each school. Subsequently, simple random sampling was used. The tool used in the study was a 5-level questionnaire with a reliability level of .95. Data was analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance.

1. The level of administration with good governance of schools network 37 Lad Krabang district office , Bangkok metropolis .It was at a high level. ($\bar{X}$ = 4.70), The aspect with the highest average was the principle of responsibility ($\bar{X}$ = 4.76), followed by the principle of justice ($\bar{X}$ = 4.73), and the principle of effectiveness ($\bar{X}$ = 4.73), The aspect with the lowest ranking was the principle of participation ($\bar{X}$ = 4.65).

2. Results of comparing administration with good governance of schools network 37 Lad Krabang district, Bangkok metropolis. When classified by gender, educational level, age, and work experience, the overall comparisons revealed no statistically significant differences among the groups.

Keywords: Administration, Good Governance, Bangkok Metropolis

1.บทนำ

การพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการ และการให้บริการของท้องถิ่นและความโปร่งใส กระบวนการที่เปิดให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจการใช้งบประมาณของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 จึงยกระดับคุณภาพ และประสิทธิภาพของการบริหารจัดการภาครัฐโดยเร่ง ปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถให้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐานแก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียม มีการเชื่อมโยงจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นได้อย่างมีบูรณาการ และมีธรรมาภิบาล เพื่อรักษาเสถียรภาพทางสังคม และฟื้นฟูความเชื่อมั่นในรัฐ เป็นการเสริมสร้างทุนทางสถาบันของประเทศ ซึ่งการปฏิรูปภาครัฐเป็นประเด็นท้าทายที่สำคัญของไทยมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาประเทศในทุกด้านให้ประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ทั้งการบริหารจัดการภาครัฐให้โปร่งใส มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ ตรวจสอบได้อย่างเป็นธรรม

ประชาชนมีส่วนร่วม มีการกระจายอำนาจ และแบ่งภารกิจรับผิดชอบที่เหมาะสมระหว่าง ส่วนกลาง ภูมิภาค ท้องถิ่นและวางพื้นฐานเพื่อให้บรรลุตามกรอบเป้าหมาย ของประเทศใน การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่ ซึ่งต้องมีการปรับระบบ การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลภาครัฐ โดยให้ความสำคัญ กับการพัฒนาบุคลากรให้มี ทักษะที่จำเป็นในการให้บริการภาครัฐแบบดิจิทัล รวมถึงยกเลิกกฎหมายที่ล้าสมัย หมดความ จำเป็น พร้อมกับการพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต เพื่อให้ประเทศไทยมีภาครัฐที่มีสมรรถนะ ทันสมัย คล่องตัว และตอบโจทย์ประชาชน สามารถเป็นปัจจัย ผลักดันการพลิกโฉมประเทศได้อย่างแท้จริง (ราชกิจจานุเบกษา, 2565: 16-136)

การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษายุทธศาสตร์ที่ 6 เป็น ยุทธศาสตร์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดระบบ รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคมและพัฒนาระบบการเงินเพื่อการศึกษาให้รัฐ สามารถใช้ทรัพยากรในการกำหนดทิศทางการผลิตและพัฒนาผู้เรียนและกำลังคนของ ประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บริการการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน แก่ผู้เรียนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม สนองตอบความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษาและ สังคม ด้วยความรับผิดชอบต่อ มีความโปร่งใส และ ตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล รวมทั้งพัฒนาระบบการผลิต ใช้ และพัฒนาครูให้สามารถ ปฏิบัติงานได้ตรงกับความรู้ความสามารถมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 172)

ธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการ จัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจและภาคประชาชน โดยครอบคลุมถึงฝ่ายวิสาหกา ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความ สามัคคีและร่วมกัน เป็นพลังก่อให้เกิด การพัฒนาที่ยั่งยืนและส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งอัน เป็นการปกป้องสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ประเทศชาติ เพื่อบรรเทา ป้องกันหรือแก้ไข เยียวยา ภาวะวิกฤตภัยอันตรายที่หากจะมีในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความ ยุติธรรม ความ โปร่งใส และความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการ ปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับความเป็น ไทย รัฐธรรมนูญและกระแสโลกยุคปัจจุบัน พรทิพย์ เลี่ยมใจดี (2562 : 93) การบริหาร ประเทศโดยใช้หลักธรรมาภิบาล จะเป็นค่านิยมพื้นฐานหรือระบบคุณค่า สำหรับการยึดถือ และประพฤติปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันของสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในอันที่จะส่งผลต่อ ความมั่นคงผาสุกของคนในชาติหากสังคมใดผู้นำประเทศ หรือผู้ปกครองประเทศและ ประชาชนมีการปกครองโดยยึดหลักธรรมาภิบาลแล้ว สังคมนั้นจะเกิดความเข้มแข็ง จะเห็น ได้ว่าแนวคิดในเรื่องของธรรมาภิบาลมีการเผยแพร่และได้รับการยอมรับในการนำไปปฏิบัติใช้ อย่างกว้างขวางทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาชน ดังปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งมีสาระสำคัญในเรื่องของธรรมาภิบาลของการ บริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอันประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 6 ด้าน คือ ด้านหลักนิติธรรม

ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานหน่วยงานราชการใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่และสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นสอดคล้องกับร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ พ.ศ. 2566-2570 ยุทธศาสตร์บริการภาครัฐโดยยึดผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางลดบทบาทภาครัฐและเปิดการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนอื่น ขับเคลื่อนผลิตภาพภาครัฐด้วยนวัตกรรมและดิจิทัล เพื่อให้การบริหารงานของภาครัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2555 : 34)

การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้เป็นแนวในการบริหารจัดการจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลที่ดีตามมาตรฐานสากล โดยมีรากฐานมาจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่วางหลักการสำคัญในการสร้างความโปร่งใส การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในทุกระดับ

ตั้งแต่ระดับชาติจนถึงชุมชนซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่สะสมจนถึงขั้นวิกฤตในภาคเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รัฐบาลได้ส่งเสริมค่านิยมและวิถีปฏิบัติที่ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ ถูกต้อง เป็นธรรมโปร่งใสและตรวจสอบได้ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2542 ที่กำหนดหลักการ 6 ประการในการบริหารจัดการ ได้แก่นิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความคุ้มค่า สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้นำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นองค์ประกอบหลักในการจัดทำเกณฑ์เพื่อระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐ โดยมีการวิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลร่วมกับหลักการกำกับดูแลองค์การที่ดี กฎหมายและแนวทางการกำกับดูแลในประเทศไทย และหลักธรรมาภิบาลของต่างประเทศจากหลายหน่วยงาน รวมถึงหลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ และสร้างประโยชน์ต่อประชาชน สังคมและประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2555 : 37)โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร จำเป็นต้องบริหารสถานศึกษาให้หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาระดับพื้นฐานของเมืองหลวง ก็จำเป็นต้องดำเนินการบริหารตามหลักการนี้อย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติพบว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาและความเชื่อมั่นของสังคมต่อระบบการบริหารจัดการของโรงเรียน หนึ่งในปัญหาที่พบอย่างเด่นชัดคือเรื่องของ ความโปร่งใส แม้ว่าจะมีระเบียบและข้อกำหนดที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน การจัดซื้อจัดจ้าง และการใช้ทรัพยากร แต่ในหลายกรณีกลับพบว่าข้อมูลเหล่านี้ยังไม่ถูกเปิดเผยต่อสาธารณชนอย่างทั่วถึงหรือเข้าใจยากสำหรับผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งนำไปสู่ความคลางแคลงใจในเรื่องของความโปร่งใสในการบริหารจัดการงบประมาณ นอกจากนี้ ในบางกรณียังมีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการใช้งบประมาณอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เช่น การจัดซื้ออุปกรณ์ที่ไม่จำเป็น หรือการดำเนินโครงการที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ความรับผิดชอบ ก็เป็นอีกประเด็นที่

พบว่ามีปัญหาในบางโรงเรียน ผู้บริหารบางคนอาจไม่แสดงความรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หรือไม่มีระบบติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ขาดกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลที่ชัดเจน รวมทั้งไม่เปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง หรือ คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทในการตรวจสอบหรือเสนอแนะอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ปัญหาเรื่อง ความมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ก็ยังเป็นจุดอ่อนสำคัญ แม้ว่าแนวทางของการบริหารสถานศึกษาจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่ในความเป็นจริงหลายโรงเรียนยังคงบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจ โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ตัดสินใจหลักโดยไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ขาดความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนในระยะยาว อีกปัญหาที่ไม่อาจมองข้ามได้คือ ความไม่เสมอภาคในการจัดสรรทรัพยากร โรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ใจกลางเมืองมักได้รับการสนับสนุนทั้งงบประมาณและบุคลากรมากกว่าโรงเรียนในพื้นที่รอบนอกหรือในชุมชนแออัด ซึ่งเป็นการตอกย้ำความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทำให้เด็กนักเรียนบางกลุ่มยังเข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียม โดยเฉพาะกลุ่มเด็กพิการ เด็กยากจน และเด็กต่างด้าว (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2567 : 12)

โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดลานบุญ โรงเรียนวัดสังฆราชา โรงเรียนวัดลาดกระบัง และโรงเรียนวัดบำรุงรื่น โดยมีการกิจหลักในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้ได้รับการศึกษาที่ทั่วถึงและมีคุณภาพ มุ่งเน้นการพัฒนาทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิต โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารให้สอดคล้องกับเป้าหมายของกรุงเทพมหานคร ซึ่งความสำเร็จขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่มีคุณภาพในการพัฒนาโรงเรียน ครู และนักเรียน ให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในด้านความรู้และคุณธรรม อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการบริหารภายในโรงเรียนยังประสบอุปสรรคเนื่องจากครุมีภาระงานที่ไม่เกี่ยวกับการสอนเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อเวลาเตรียมการสอนและการดูแลนักเรียน ขณะเดียวกันมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ครูจึงต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลา ซึ่งอาจทำให้การพัฒนาผู้เรียนล่าช้า นอกจากนี้ ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นบุคลากรรุ่นใหม่ที่ยังขาดประสบการณ์ ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือ และประสิทธิภาพของระบบงาน จึงจำเป็นต้องมีการจัดการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการบริหารสถานศึกษานั้นต้องมีการบริหารด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารจำเป็นที่จะต้องยึดการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม มีความโปร่งใสได้รับการยอมรับ และเชื่อถือ ดังนั้น ผู้บริหารในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะต้องมีการนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีมาใช้ในการบริหารงานทุกด้านอยู่เสมอเพื่อการทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานครโดยจะศึกษาในลักษณะ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลทั้งหมด 6 ด้าน คือ นิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความคุ้มค่า

เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัย มาใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหาร โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน และเป็นแนวการบริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

2.2 เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยมุ่งศึกษการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2567 จำนวน 190 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2567 โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครจซีและ มอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 107-110) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างคือ 127 คน โดยมีขั้นตอนดังนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยเทียบสัดส่วนของประชากร และกำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างรายโรงเรียน จากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

โรงเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1. โรงเรียนวัดลานบุญ	76	52
2. โรงเรียนวัดลาดกระบัง (ศิลาภิรัตอุปถัมภ์)	49	33
3. โรงเรียนวัดบำรุ้งริน	38	25
4. โรงเรียนวัดสังฆราชา	27	17
รวม	190	127

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย 1 ชนิด ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยสอบถามเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อายุและประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยสังเคราะห์กรอบแนวคิดของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบที่สอดคล้องกัน เพื่อที่จะใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในการศึกษาครั้งนี้และเลือกกลุ่มตัวแปรที่มีความถี่เกินร้อยละ 70 ขึ้นไป 6 ด้าน จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้สัมประสิทธิ์ แอลฟา (C - Coefficient) (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .95 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ โดยการสร้างเครื่องมือการวัดตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert, 1967) โดยกำหนดระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารอยู่ใน มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารอยู่ใน มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารอยู่ใน ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารอยู่ใน น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารอยู่ใน น้อยที่สุด

4. ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบังกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 127 คน แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกได้ดังนี้จำแนกตามเพศ เพศชาย จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 37.01 เพศหญิงจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 62.99 จำแนกตามระดับการศึกษา ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 59.06 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 40.94 จำแนกตามอายุ อายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 31.50 อายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 56.69 อายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไปจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 11.81 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 80 คนคิดเป็นร้อยละ 62.99 ระหว่าง 10 – 20 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 29.92 และมากกว่า 20 ปีขึ้นไปจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 7.09

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบังกรุงเทพมหานคร รายละเอียดดังนี้

1.ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบังกรุงเทพมหานคร พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 4.76) รองลงมา ได้แก่ ด้านนิติธรรม ($\bar{X}$ = 4.73) และด้านหลักประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.73) และด้านที่อยู่ในอันดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X}$ = 4.65)

1.1 ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37สำนักงานเขตลาดกระบังกรุงเทพมหานคร ด้านหลักนิติธรรม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ ได้มีการกำหนด ปรับปรุง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับด้วยความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ รองลงมาได้แก่ ข้อมีการปฏิบัติงานตามกฎระเบียบของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ ข้อมีการให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนด กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อตกลงที่กำหนดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในสถานศึกษา

1.2 ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบังกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานคร ด้านหลักประสิทธิภาพ โดยรวม ($\bar{X}$ = 4.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อมีการลดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เพื่อลดภารกิจที่ล้าสมัยไม่มีความจำเป็น มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ มีการลดขั้นตอนในการปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ ข้อมีการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าเมื่อเทียบกับงบประมาณที่ใช้ไป

1.3 ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบังกรุงเทพมหานคร ด้านหลักคุณธรรม โดยรวม ($\bar{X}$ = 4.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ ข้อส่งเสริมให้ครูยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ รองลงมาคือ ส่งเสริมให้ครูปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และข้อ

ที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย ได้แก่ ข้อเสนอส่งเสริมให้ครูปฏิบัติตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของระบบราชการไทย

1.4 ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านหลักความโปร่งใส โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เรื่อง ข้อได้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อสาธารณชนอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ เรื่อง ได้มีการปฏิบัติราชการอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ ต่อมาได้แก่ เรื่อง ข้อได้มีการวางระบบให้สามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารได้โดยง่าย ตรวจสอบได้ และเรื่องได้มีการประชุม วางแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย

1.5 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อได้มีการเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถร่วมกันตัดสินใจในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ข้อได้มีการปฏิบัติงานโดยรับฟังความคิดเห็นทุกคน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ ข้อได้มีการเปิดโอกาสให้ทุกคนส่วนร่วมในการวางแผนปัญหา และประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

1.6 ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านหลักความรับผิดชอบ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ได้มีการวางระบบการรายงานความก้าวหน้าต่อสาธารณะมีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ได้มีการจัดเตรียม วางแผน แก้ไข เพื่อบรรเทาปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ ข้อได้มีการอำนวยความสะดวกในการตรวจสอบการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานบุคคลโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายที่ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน

1. เปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ โดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านหลักความโปร่งใส แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่นัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักการมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. เปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านหลักประสิทธิภาพ และด้านหลักความรับผิดชอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการการศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

5.1 จากการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร มีพฤติกรรมที่ไม่ทุจริต ไม่ประพฤติผิดวินัย หรือกระทำผิดมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพ ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมาย และถูกต้องตามกรอบของคุณธรรมและจริยธรรม ปฏิบัติราชการด้วยความมีจิตสำนึกที่ดี รับผิดชอบต่อหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้อง โปร่งใส มีศีลธรรม คุณธรรม ตรงตามความคาดหวังของผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายของโรงเรียน รวมทั้งยึดมั่นในหลักคุณธรรม ค่านิยม มาตรฐานจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ทำให้ผู้รับบริการ ครูและบุคลากร ชุมชน เกิดความเชื่อมั่น เชื่อถือ ในตัวผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาจึงทำให้การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบังกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วัชรเศวต วงษ์เฉลียง (2564 : 61) ได้ศึกษาเรื่อง ธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี พบว่า การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง (ไสวราษฎร์อุปถัมภ์) ผลการวิจัยพบว่า ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร จากการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1) จากการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านหลักนิติธรรม พบว่า โดยรวม

อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) ทั้งนี้ อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรตามความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญอย่างเหมาะสม และเท่าเทียม มีการประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดหน้าที่ และแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศติดตามการดำเนินงาน พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูและบุคลากรปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด มีการปรับปรุงข้อบังคับของโรงเรียนโดยร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องให้ชัดเจน เป็นธรรม และปฏิบัติได้จริง อีกทั้งจัดอบรมเกี่ยวกับกฎระเบียบเป็นประจำทุกปี รวมถึงการดูแลนักเรียนโดยเคารพสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2564 : 78) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านหลักนิติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2) จากการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านหลักประสิทธิภาพ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก ผู้บริหารมีการบริหารโรงเรียนภายใต้หลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และสร้างผลผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุน โดยการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายและอำนวยความสะดวก รวมถึงการยกเลิกภารกิจที่ไม่จำเป็น นอกจากนี้ ยังมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งการจัดทำรายงานการเงินที่สม่ำเสมอและถูกต้องได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนในการทำงาน จึงทำให้การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในด้านหลักประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรชัย สุปิงคลัด (2560 : 1-16) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียนกันทรารมย์ อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต สพม.28 ด้านหลักประสิทธิภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3) จากศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านหลักคุณธรรม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) ทั้งนี้ อาจเนื่องจากผู้บริหารที่ยึดหลักธรรมาภิบาลจะส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน โดยเน้นความซื่อสัตย์ ยุติธรรม โปร่งใส และการเคารพสิทธิของผู้อื่น ส่งผลให้การบริหารงานเป็นธรรม ไม่ลำเอียง ทั้งยังพัฒนาคุณธรรมของบุคลากร สร้างแบบอย่างที่ดีแก่ครูและนักเรียน และปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและความไว้วางใจในโรงเรียน คุณธรรมในการบริหารจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรชัย สุปิงคลัด (2560 : 1-16) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียนกันทรารมย์อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ความคิดเห็นของครู

เกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต สพม.28 ด้านหลักคุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4) จากการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านหลักความโปร่งใส พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$) ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยให้ความสำคัญกับความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูลและการตัดสินใจ โดยเฉพาะเรื่องงบประมาณ โครงการ และการประเมินผล เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถตรวจสอบและเข้าใจได้อย่างชัดเจน

ความโปร่งใสดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือ ลดโอกาสการทุจริต และทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพ ดำเนินงานได้ตามเป้าหมายอย่างราบรื่นและเป็นธรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภูวินทร์ รักษ์พงศ์ (2559 : 82) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ด้านหลักความโปร่งใส โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

5) จากการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบังกรุงเทพมหานคร ด้านหลักการมีส่วนร่วม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารที่ยึดหลักธรรมาภิบาลให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครอง โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในเรื่องสำคัญของโรงเรียน การมีส่วนร่วมนี้ช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม เสริมความรับผิดชอบ และพัฒนาการทำงานร่วมกันให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้าง เกิดความไว้วางใจระหว่างผู้บริหารกับบุคลากร ส่งผลให้การตัดสินใจมีคุณภาพและนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุฑากาญจน์ เก่งกลกิจ (2564 : 78) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสหวิทยาเขตธรรมจักร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านหลักการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด

6) จากการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบังกรุงเทพมหานคร ด้านหลักความรับผิดชอบ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$) ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อทุกด้านของการดำเนินงานโรงเรียน โดยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน วัดผลได้ และบริหารจัดการอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ พร้อมรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของการตัดสินใจทั้งดีและไม่ดี มีการชี้แจงต่อสาธารณะอย่างเหมาะสมนอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ครู บุคลากร และนักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน สร้างบรรยากาศองค์กรที่เน้นความรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้การบริหารงานมีความโปร่งใสและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรรณิภา ไชยศรี (2563 : 92) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียน ด้านหลักความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด

5.2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน พบว่า

1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ โดยรวมมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องจากครูเพศชายให้ความสำคัญกับการจัดวางระบบการรายงานความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ส่วนเพศหญิงให้ความสำคัญกับการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวก และลดภาระค่าใช้จ่ายจากการวิจัยครั้งนี้ เพศชายให้ด้านหลักความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ส่วนเพศหญิงให้ด้านหลักประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก สอดคล้องกับแนวคิดของ มนธกานต์ สุดาเดช (2560 : 57) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า โรงเรียนได้มีการจัดการเรียนการสอนโดยพัฒนาสิ่งต่าง ๆ รอบตัวให้เกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างคุ้มค่า ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ ทั้งในชุมชนและสถานศึกษามาพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดการเรียนรู้ได้เต็มแรงค้ำให้รู้ถึงคุณค่าของทรัพยากร จึงทำให้ครูเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบังกรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับระดับการศึกษา แต่ขึ้นอยู่กับการศึกษา ทักษะการบริหาร และความมุ่งมั่นในการดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลการที่ผลลัพธ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษาต่างกันอาจจะมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภูวินทร์ รักษ์พงศ์ (2559 : 82) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จำแนกตามระดับทางการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบังกรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก อายุแตกต่างกันของครูผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน เนื่องจากหลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียน มีความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบได้ เป็นหลักการที่เน้น

คุณภาพการบริหารงานมากกว่าอายุแตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรชัยสุพิงคลัต (2560 :1-16) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียนกันทรารมย์ อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต สพม.28 จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบังกรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนมีลักษณะที่เน้นการปฏิบัติงานอย่างโปร่งใส รับผิดชอบ และการมีส่วนร่วม ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้จากการอบรม การพัฒนาทักษะการบริหาร และการทำงานในสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนา ไม่ขึ้นอยู่กับระยะเวลาหรือประสบการณ์การทำงานที่ยาวนานเท่านั้นการที่ผลการวิเคราะห์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน ภูวนทร์ รักพงษ์ (2559 : 82) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ไม่แตกต่างกัน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 จากการวิจัย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายตรวจสอบผลการดำเนินงาน จัดประชุมร่วมกับครู บุคลากร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พร้อมส่งเสริมให้ชุมชน

และคณะกรรมการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบโรงเรียน

6.1.2 จากการวิจัย พบว่า ด้านคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยรองสุดท้าย ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และปฏิบัติงานตามหลักจริยธรรม โดยเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดหลักคุณธรรมในการบริหาร และสนับสนุนบุคลากรอย่างเท่าเทียม

6.1.3 จากการวิจัย พบว่า ด้านความโปร่งใสมีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสามจากท้าย ผู้บริหารควรรายงานผลการดำเนินงานแก่ผู้เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ จัดประชุมเปิดเผยข้อมูล และเตรียมข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบเพื่อให้ตรวจสอบได้ง่ายและโปร่งใส

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรมีการศึกษา เรื่อง ความต้องการของครูต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

6.2.2 ควรมีการศึกษา เรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน ที่ส่งผลต่อคุณภาพสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

6.2.3 ควรมีการศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา

7.ข้อค้นพบ/องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 จากการศึกษาเอกสารของนักวิชาการ โดยใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบที่สอดคล้องกัน เพื่อที่จะใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในการศึกษาครั้งนี้และเลือกกลุ่มตัวแปรที่มีความถี่เกินร้อยละ 70 ขึ้นไป ได้จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักประสิทธิภาพ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักคุณธรรม และด้านการมีส่วนร่วม สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

8. บรรณานุกรม

- จุฑากาญจน์ เก่งกลกิจ. (2564). การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาใน สหวิทยาเขตธรรมจักรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร, หน้า 78.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : สุริยวิทยาสาน.
- พรชัย สุปิงคลัด. (2560). การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียน ก้นทรารมณ อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารบัณฑิตศึกษา, ปีที่ 15 ฉบับที่ 10 ประจำเดือน พฤษภาคม – สิงหาคม 2560 , หน้า 1-16.
- พรธนิภา ไชยศรี. (2563). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, หน้า 92.
- พรทิพย์ เลี่ยมใจดี. (2562). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน มัธยมศึกษา จังหวัดอุทัยธานีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 42. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, หน้า 93.
- ภูวินทร์ รัชพงษ์. (2559). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, หน้า 82.
- มนธกานต์ สุตาเดช. (2560). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด. การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชา การบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด, หน้า 57.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). เล่ม 139 ตอนที่ 258 ง, หน้า16-136.
- วัชรเศวต วงษ์เฉลียง. (2564). ธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร, หน้า 61.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2567). รายงานการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, หน้า 12.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). (2555). **รายงานการพัฒนาระบบราชการไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, หน้า 172.
- Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of psychological test (5th ed.)**. New York: Harper Collins.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). **Determining sample size for research activities**. *Journal of Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 107-110.
- Likert, R. (1987). **New patterns of management**. New York: McGraw-Hill.

การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37
สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

The Operation Internal Quality Assurance Of Schools
Network 37 Lad Krabang District Bangkok Metropolis

สมสิริ สีสอมบา^{1*}, อัครวิน เสนีชัย²

Somsiri Seesomba¹, Atsavin Saneechai²

สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ^{1*,2}

Department of Educational Administration Graduate School Bangkok
Suvarnabhumi University

Author for Correspondence: Email: 66130290090@bsu.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 2) เปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 127 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยเทียบสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามรายชื่อโรงเรียน จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถาม 5 ระดับ มีความน่าเชื่อถือทั้งฉบับอยู่ที่ระดับ .96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.79$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X} = 4.77$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.66$) 2) เปรียบเทียบระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งโดยรวมและรายด้าน และจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งโดยรวมและรายด้าน

คำสำคัญ: การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา; โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37; กรุงเทพมหานคร

Received:17/07/2568, Revised:03/09/2568, Accepted: 04/09/2568

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the level of internal quality assurance implementation in educational institutions of schools Network 37 Lad Krabang district office, Bangkok Metropolis 2) compare the implementation of internal quality assurance in educational institutions of schools network 37 Lad Krabang district, Bangkok Metropolis classified by gender, educational background, age, and work experience. The sample were 127 teachers at schools network 37 Lad Krabang district office, Bangkok Metropolis by using a stratified random sampling technique in which the population and sample sizes were proportionally allocated according to each school. Subsequently, using the simple random sampling. The tool used in the study was a 5-level questionnaire with a reliability level of .96. Data was analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance.

The results were as follows 1) The level of internal quality assurance implementation in schools within Network 37 Lad Krabang district office, Bangkok Metropolis The overall and aspect-specific levels were rated at the highest level. ($\bar{x}$ = 4.73), When considering each aspect individually, it was found that the aspect with the highest average score was the preparation of the school's self-assessment report ($\bar{x}$ = 4.79), followed by the preparation of the school's educational development plan aims to achieve quality in accordance with educational standards ($\bar{x}$ = 4.77), The implementation of the school's educational management development plan ($\bar{x}$ = 4.66). 2) The results of the comparison of the level of internal quality assurance implementation in schools within Network 37, Lad Krabang district office, Bangkok Metropolis, classified by gender, age, and work experience, revealed no statistically significant differences, both overall and in each aspect. However, when classified by educational level, statistically significant differences were found at the .05 level, both overall and in each aspect.

Keywords: Internal Quality Assurance; School in Network Group 37; Bangkok Metropolis

1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 มุ่งให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตลอดชีวิต โดยสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 วิสัยทัศน์นี้สะท้อนความตั้งใจในการขับเคลื่อนระบบการศึกษาของชาติให้ตอบโจทย์บริบทและความท้าทายที่เปลี่ยนแปลง ทั้งด้านโอกาสทางการศึกษา คุณภาพ และประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการบริหารจัดการสถานศึกษาแผนดังกล่าวยังเน้นการปฏิรูปการศึกษาภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและการพัฒนาประเทศสู่ยุค 4.0 เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเรียนรู้อย่างเท่าเทียม พัฒนาศักยภาพได้เต็มที่ และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งจะนำไปสู่ความสุขและความเสมอภาคในสังคม พร้อมยกระดับประเทศจากกับดักรายได้ปานกลางสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วภายใน 20 ปี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในส่วนของการประกันคุณภาพการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไข ได้กำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561: 3-4) โดยกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องจัดทำระบบประกันคุณภาพภายในและรายงานผลประจำปี พร้อมทั้งได้รับการประเมินคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) อย่างน้อยทุก 5 ปี ระบบนี้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินงานตามมาตรฐานและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังต้องส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้หน่วยงานต้นสังกัดรับทราบประจำปี เพื่อการติดตามและพัฒนาคุณภาพอย่างยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา, 2562: 51) การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการประเมินและติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด โดยสถานศึกษาต้องจัดระบบประกันคุณภาพภายในควบคู่กับการประเมินคุณภาพจากภายนอกอย่างสม่ำเสมอ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561: 3-4) กระบวนการนี้มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา สร้างความมั่นใจแก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (นิรันดร์ สุธินิรันดร์, 2564) การประกันคุณภาพไม่เพียงแต่เป็นการตรวจสอบผลลัพธ์ แต่ยังครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน ออกแบบ และดำเนินงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบที่ส่งเสริมการบริหารจัดการภายในและภายนอกสถานศึกษาให้มีมาตรฐานที่ชัดเจน (กฤษณา เทพเมือง, 2564) อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติจริงยังเผชิญกับปัญหาหลายประการ เช่น ภาระงานเอกสารที่มากเกินไป ส่งผลกระทบต่อเวลาสอนของครู และความเหลื่อมล้ำของทรัพยากรระหว่างโรงเรียนในเขตเมืองและเขตรอบนอก ซึ่งทำให้ผลการประเมินคุณภาพมีความไม่สม่ำเสมอ นอกจากนี้ การมุ่งเน้นผลลัพธ์มากกว่ากระบวนการพัฒนา ยังส่งผลให้บางโรงเรียนทำการประกันคุณภาพเพียงเพื่อผ่านเกณฑ์ มากกว่าการพัฒนาคุณภาพอย่างยั่งยืน (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2560) การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นเสมือน “กระจอกสะท้อน” การบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับนโยบายถึงสถานศึกษา เปิดโอกาส

ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ชุมชนและผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชนในทุกมิติ (อรุณ แสงคำกุล, 2563: 47-56) โรงเรียนจึงควรบูรณาการระบบประกันคุณภาพเข้าสู่งานประจำวันจนกลายเป็น “วัฒนธรรมคุณภาพ” ที่ทุกคนในองค์กรยอมรับและมีส่วนร่วม (จิระวดี ยุพงษ์ฉาย, 2564: 77)

โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่าผลการประเมินคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีเลิศถึงยอดเยี่ยมในหลายด้าน แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระสำคัญ เช่น คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังต่ำกว่าระดับประเทศ ซึ่งสะท้อนความจำเป็นในการพัฒนาทั้งการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงาน เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานและความคาดหวังของสังคม (สำนักงานเขตลาดกระบัง, 2566)

จากความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการบริหารจัดการของสถานศึกษาในทุกระดับ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงสาธารณชน กระบวนการนี้ครอบคลุมถึง 6 ด้านหลัก ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การดำเนินงานตามแผนดังกล่าว การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ การติดตามผลการดำเนินงาน และการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขจุดบกพร่องในการดำเนินงานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยในปีการศึกษา 2567 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายนี้มีจำนวนนักเรียนรวม 3,152 คน และครูผู้สอนรวม 179 คน ให้การศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อพิจารณาผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาในปีการศึกษา 2566 พบว่า โดยรวมทั้ง 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 ด้านคุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทุกมาตรฐานได้รับการประเมินในระดับ “ยอดเยี่ยม” ทั้งสิ้น ผลดังกล่าวสะท้อนถึงคุณภาพของระบบการจัดการศึกษา ทั้งด้านการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และคุณภาพของผู้เรียนที่สถานศึกษาสามารถส่งมอบได้ในระดับสูง อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ยังคงมีความจำเป็น เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานระหว่างโรงเรียนในเครือข่าย และเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาเชิงระบบในการยกระดับคุณภาพการศึกษาต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ทำงาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2567 จำนวน 190 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2567 โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครจซี่และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างคือ 127 คน โดยมีขั้นตอนดังนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยเทียบสัดส่วนของประชากร และกำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างรายโรงเรียน จากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

โรงเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1. โรงเรียนวัดลานบุญ	76	52
2. โรงเรียนวัดลาดกระบัง (ศิลาภิรตอุปถัมภ์)	49	33
3. โรงเรียนวัดบารุงริน	38	25
4. โรงเรียนวัดสังฆราชา	27	17
รวม	190	127

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย 1 ชนิด ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อายุและประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยสังเคราะห์กรอบแนวคิดของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียน ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบที่สอดคล้องกัน เพื่อที่จะใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในการศึกษาค้นคว้าและเลือกกลุ่มตัวแปรที่มีความถี่เกินร้อยละ 70 ขึ้นไป ได้องค์ประกอบทั้งหมด 6 ด้าน จัดทำแบบสอบถาม นำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจ

เรียบร้อยแล้ว นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (try-out) กับครูโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้สัมประสิทธิ์ แอลฟา (C - Coefficient) (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามเท่ากับ .96 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ โดยการสร้างเครื่องมือการวัดตามวิธีการของลิเคอร์ท (Likert, 1967) โดยกำหนดระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา น้อยที่สุด

4. ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 127 คน แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกได้ดังนี้ จำแนกตามเพศ เพศชาย จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 29.13 เพศหญิงจำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 70.87 จำแนกตามระดับการศึกษา ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 59.05 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 40.95 จำแนกตามอายุ อายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 18.58 อายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 44.25 อายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 37.17 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 62.99 ระหว่าง 10 - 20 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 29.92 และมากกว่า 20 ปีขึ้นไป จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 7.09

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร รายละเอียด ดังนี้

1. ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.79$) รองลงมาได้แก่ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X} = 4.76$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.66$)

1.1 ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อผู้บริหารได้สนับสนุนให้นำมามาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก รองลงมาผู้บริหารได้มีการส่งเสริมให้วิเคราะห์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ ผู้บริหารได้มีการส่งเสริมให้วิเคราะห์มาตรฐานการศึกษาของชาติ

1.2 ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก คือ ข้อผู้บริหารได้ส่งเสริมให้มีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและตัวชี้วัดของสถานศึกษาที่ชัดเจน รองลงมาผู้บริหารได้ส่งเสริมให้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบชัดเจน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ ผู้บริหารได้มีการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

1.3 ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อผู้บริหารได้มีการส่งเสริมให้มีระบบบริหารและระบบในการดำเนินงานสถานศึกษา และข้อผู้บริหารได้มีการสนับสนุนให้นำข้อมูล ร่องรอยหลักฐาน ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานไปใช้ในการประเมินตนเองและการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ข้อผู้บริหารได้สนับสนุนให้มีการจัดประชุมชี้แจงการดำเนินงาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ ข้อผู้บริหารได้มีการสนับสนุนให้ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

1.4 ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อผู้บริหารได้มีการนำผลการประเมินและผลการตรวจสอบเป็นข้อมูลในการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ข้อผู้บริหารได้ส่งเสริมให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ ข้อผู้บริหารได้มีการสนับสนุนให้ดำเนินการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย

1.5 ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อผู้บริหารได้ส่งเสริมให้มีการติดตามก่อนการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงานและเมื่อเสร็จการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ข้อผู้บริหารได้มีการกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานติดตามผลการดำเนินงาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ ข้อผู้บริหารได้สนับสนุนให้มีการรวบรวมข้อมูล มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย

1.6 ระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ ข้อผู้บริหารได้มีการนำเสนอผลการดำเนินงานและผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา และผู้บริหารได้มีการส่งเสริมให้จัดทำรายงานผลการประเมินตนเองทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รองลงมา ได้แก่ ข้อผู้บริหารได้มีการส่งเสริมให้จัดทำรายงานผลการประเมินที่แสดงระดับคุณภาพแต่ละมาตรฐานการศึกษา ข้อมูล ร่องรอยหลักฐาน เอกสารเชิงประจักษ์ และแนวทางพัฒนาคุณภาพการศึกษา เท่ากับ ข้อบริหารได้สนับสนุนให้มีการนำเสนอรายงานผลการประเมินตนเองต่อคณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบและรับรองผลการประกัน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ ข้อผู้บริหารได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน

1. เปรียบเทียบระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ โดยรวมพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา ทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เปรียบเทียบระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. เปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

5.1 จากการศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านการ

จัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.79) รองลงมาได้แก่ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัด

การศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.76) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.66) ผู้วิจัยขอนำผลการวิจัยมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1) จากการศึกษาดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72) ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ระดมความคิดจากครูและบุคลากรในการดำเนินการ มีการวิเคราะห์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษาของกรุงเทพมหานคร นโยบายของกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ โดยใช้วิธี SWOT Analysis, Balanced Scorecard มากำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา นำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา พิจารณาให้ความเห็นชอบ มีการประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภักดีวิลาฏิกงะ (2562 : 85) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

2) จากการศึกษาดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76) ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้ร่วมกันคิด พิจารณา วิเคราะห์ สภาพปัญหา วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน วิเคราะห์โอกาส อุปสรรค และความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ร่วมกันกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและตัวชี้วัดของสถานศึกษาที่ชัดเจน มีการกำหนดโครงการ กิจกรรม เป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จ และกำหนดผู้รับผิดชอบ และบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิระวดี ยูพงษ์นาย (2564 : 77) ได้ศึกษาเรื่อง ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน

ของสถานศึกษาที่มีต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3) จากการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการ การศึกษาของสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) ทั้งนี้ ผู้บริหาร สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี มีการประชุมชี้แจงการดำเนินงาน กำหนดปฏิทิน การปฏิบัติงาน มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน ส่งเสริมความ ร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ร้อยรอยหลักฐาน เอกสารเชิงประจักษ์ และบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปใช้ในการประเมินตนเองและการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา สอดคล้องกับ งานวิจัยของ วรรณา ประเสริฐแก้ว (2561 : 68) ได้

ศึกษาเรื่องการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษา พบว่า ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการ การศึกษาของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด

4) จากการศึกษากการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่ม เครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านการประเมินผลและ ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการควบคุม ตรวจสอบและประเมินผลการ ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ กำหนด ผู้รับผิดชอบในการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ สร้างเครื่องมือประเมินผลและ ตรวจสอบคุณภาพอย่างเหมาะสม ให้ความสำคัญกับการประเมินเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่สะท้อนจุดเด่น และจุดควรพัฒนา มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง จัดทำสรุปรายงานผลการประเมินและผลการตรวจสอบ คุณภาพเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี สอดคล้องกับงานวิจัย ของ อัจฉรา อินตะวิน (2563 : 83) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน พบว่า การประเมินผลและ ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด

5) จากการศึกษากการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่ม เครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.73$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการประชุมครูและบุคลากรเพื่อ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการติดตามผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษากำหนดไว้ กำหนดปฏิทินปฏิบัติงานติดตามผลการดำเนินงาน สร้างเครื่องมือ ติดตามการดำเนินงานที่หลากหลายและเหมาะสม มีการติดตามผลดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการติดตามก่อนการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงานและเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงาน

รวบรวมข้อมูลร่องรอยหลักฐานการดำเนินงานจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและรายงานผลการติดตามอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง นำผลการดำเนินงานมาวางแผนปรับปรุงพัฒนาให้มีคุณภาพสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ชรรัตน์ คงไวย (2563 : 91) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 พบว่า ระดับการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 มีการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้ง 7 ด้าน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

6) จากการศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$) ทั้งนี้เนื่องจาก สถานศึกษามีการรายงานผลการประเมินตนเอง (Self - Assessment Report: SAR) ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สะท้อนด้านคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน นำผลการประเมินคุณภาพภายในมาจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง โดยรวบรวมข้อมูลสารสนเทศข้อมูลทั่วไปและผลการประเมินตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละมาตรฐานไปจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เสนอรายงานผลการประเมินตนเองต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบจัดส่งรายงานต่อหน่วยงานต้นสังกัดทุกปีและเผยแพร่รายงานต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณา ประเสริฐแก้ว (2561 : 68) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด

5.2 ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์การทำงาน พบว่า

1) การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ โดยรวมการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แตกต่างกันแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจากครูเพศชายและเพศหญิงให้ความสำคัญกับการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาเช่นเดียวกัน จากการวิจัยครั้งนี้ เพศชายให้ด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก และเพศหญิงให้ด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของวรณา ประเสริฐแก้ว (2561 : 68) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

สถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พบว่า เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน

2) การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา มีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูที่มีระดับต่างกัน มีการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบหลักในการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง โดยผู้บริหารสถานศึกษามีการนำเสนอผลการดำเนินงาน และผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา ครอบคลุมตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่กำหนด เพื่อทำรายงานผลการประเมินตนเอง (Self - Assessment Report : SAR) ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรณา ประเสริฐแก้ว (2561 : 68) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีระดับการศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก กรุงเทพมหานครส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยหลีกเลี่ยงการตัดสินใจหรือจับผิด มุ่งเน้นความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยเน้นการส่งเสริมและประสานงานแบบกัลยาณมิตร และสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยอารียา ดวงเทพ (2563 : 82 -152) ตรวจสอบความถูกต้อง ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา พบว่า เปรียบเทียบการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตามตัวแปร ระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

4) การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากข้าราชการครูของกรุงเทพมหานคร ต้องปฏิบัติตามบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2562 หมวด 6 มาตรา 47 ที่ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภารัตน์ วัดกลาง (2561 : 72) ได้ศึกษาเรื่อง

ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร พบว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1) จากการวิจัย พบว่า ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย จาก 6 อันดับ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะมีการส่งเสริมให้มีระบบบริหารและระบบในการดำเนินงานและส่งเสริมให้ดำเนินงานให้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนด บรรลุเป้าหมายบรรลุตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี

2) จากการวิจัย พบว่า ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับรองสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะมีการระดมความคิดจากครูและบุคลากรในการดำเนินการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและส่งเสริมให้วิเคราะห์มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษาของกรุงเทพมหานคร นโยบายของกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ โดยใช้วิธี SWOT Analysis, Balanced Scorecard เพื่อนำมากำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

3) จากการวิจัย พบว่า ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับที่ 3 ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะมีการส่งเสริมให้มีระบบบริหารและระบบในการดำเนินงานและส่งเสริมให้ดำเนินงานให้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนด บรรลุเป้าหมายบรรลุตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษากการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 2) ควรศึกษาแนวทางการศึกษากการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 3) ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนางานของครูผู้สอน

7. ข้อค้นพบจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จากการศึกษาเอกสารของนักวิชาการ โดยใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบที่สอดคล้องกัน เพื่อที่จะใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในการศึกษาครั้งนี้และเลือกกลุ่มตัวแปรที่มีความถี่เกินร้อยละ 70 ขึ้นไป ได้จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน

สถานศึกษา ด้านการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายที่ 37 สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

8. บรรณานุกรม

- กฤษณา เทพเมือง. (2564). การบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- กรมวิชาการ. (2544). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- จิระวดี ยุพงษ์ฉาย. (2564). ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, หน้า 77.
- นิรันดร์ สุธีนิรันดร์. (2564). การบริหารและการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- เพ็ชรรัตน์ คงไวย. (2563). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา การบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรังสิต, หน้า 91.
- ภักดีวิภา ลูกเงาะ. (2562). สภาพและแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บุรีรัมย์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, หน้า 85.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). กฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 เล่ม 135 ตอนที่ 11 ก, หน้า 3-4.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก, หน้า 51.
- วรรณา ประเสริฐแก้ว. (2561). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนใน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยรังสิต, หน้า 68.
- สำนักงานเขตลาดกระบัง. (2566). รายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา ปีการศึกษา 2566. กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตลาดกระบัง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. (2560). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุดารัตน์ วัดกลาง. (2561). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, หน้า 72.
- อัจฉรา อินตะวิน. (2563). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยพะเยา, หน้า 83.
- อรุณ แสงคำกุล. (2563). การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา นาจะหลวย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏ ศรีสะเกษ, ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กันยายน- ธันวาคม 2563, หน้า 47-56.

อารียา ดวงเทพ. (2563). การดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นศรีธรรมราช. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2563, หน้า 82-152.

Cronbach, L. J. (1990). **Essentials of psychological test (5th ed.)**. New York: Harper And Row

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). **Determining sample size for research activities**. Journal of Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Likert, R. (1987). **New patterns of management**. New York: McGraw-Hill.

**การศึกษากระบวนการและปัญหาในการจัดการรายกรณีกับเด็กที่ถูกทารุณกรรม
ของนักสังคมสงเคราะห์บ้านพักเด็กและครอบครัว**

**A Study of Case Management Processes and Problems in Handling Child Abuse
Cases by Social Workers in Child and Family Shelters**

นิคาบูล นิลทัพ¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.มาดี ลิมสกุล²

Nicaboon Niltup¹, Assistant Professor Madee Limsakul, Ph.D.²

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์^{1*2}

Faculty of Social Administration, Thammasart University

Author for Correspondence: Email: quar.2539@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการรายกรณีเพื่อช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมของนักสังคมสงเคราะห์บ้านพักเด็กและครอบครัว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแนวคำถามการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับนักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 8 ราย จาก 4 ภูมิภาคใช้กระบวนการคัดเลือกแบบเจาะจง ผลการศึกษา พบว่า (1) กระบวนการจัดการรายกรณีมีทั้งหมด 8 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การรับทราบปัญหา คัดกรองและส่งต่อ ประเมินสถานะการจัดทำแผนบริการ ดำเนินการตามแผน กำกับติดตามและประเมินผล ทบทวนและประเมินซ้ำ และการยุติการให้บริการ นักสังคมสงเคราะห์มีบทบาทสำคัญในการประสานงานกับทีมสหวิชาชีพทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้ความช่วยเหลือเหมาะสมกับแต่ละกรณี (2) ปัญหาในการจัดการรายกรณี จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหน่วยงาน พบปัญหาจำนวนบุคลากรงบประมาณ และระบบสนับสนุน ด้านทีมสหวิชาชีพ พบปัญหาการประสานงานและความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ ด้านผู้ใช้บริการ พบปัญหาความร่วมมือของผู้ใช้บริการและบุคคลแวดล้อม และด้านผู้จัดการรายกรณี พบปัญหาภาระงานเกินกำลัง เช่น ปฏิบัติงานเกินขอบเขตบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ ปริมาณงานมีมากเกินไป ส่งผลให้งานไม่บรรลุตามเป้าหมายเกิดความเครียดสะสม ไม่สามารถจัดการอารมณ์ได้ รวมถึงขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะและความรู้เฉพาะด้าน ข้อเสนอแนะ คือ การพัฒนาระบบสนับสนุนภายในองค์กร การทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพอย่างชัดเจน และการส่งเสริมการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของนักสังคมสงเคราะห์อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การจัดการรายกรณี; เด็กที่ถูกทารุณกรรม; บ้านพักเด็กและครอบครัว;
นักสังคมสงเคราะห์

Received: 28/07/2568, Revised: 09/09/2568, Accepted: 10/09/2568

Abstract

This qualitative research examined case management processes and challenges for social workers assisting abused children at family shelters. Data was collected by in-depth, semi-structured interviews with eight social workers from four regions, chosen by purposive sampling. Results were that 1) the case management process comprised eight stages: problem identification; screening and referral; assessment; service planning; implementation; monitoring and evaluation; review; and case closure. Social workers are essential coordinators with intra- and interorganizational multidisciplinary teams to ensure that help suits each case; 2) four aspects of case management challenges were identified: organizational, due to insufficient personnel, budget, and support systems; multidisciplinary teams, through coordination issues and ambiguous role assignments; service users, from limited familial and entourage cooperation; and case managers, associated with excessive workload, job stress, accumulated pressure, emotional issues, and limited opportunities for continuous skill and knowledge development. These findings suggest that organizational support systems, collaboration with multidisciplinary teams, and including the promotion of continuous development of skills and knowledge among social workers.

Keywords: Case Management; Abused Children; Shelter for Children and Families, Social Worker

1. บทนำ

ปัญหาการทารุณกรรมและความรุนแรงต่อเด็กเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับโลกและยังคงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบเชิงลบทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมต่อเด็กและเยาวชนทั่วโลก องค์การยูนิเซฟ (UNICEF, 2024) รายงานว่า เด็กอายุ 13–15 ปี ประมาณ 150 ล้านคนเคยประสบกับความรุนแรงในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการถูกกลั่นแกล้ง การทำร้ายร่างกาย หรือการล่วงละเมิดทางเพศ โดยผู้หญิงและเด็กผู้หญิงกว่า 370 ล้านคน หรือคิดเป็น 1 ใน 8 เคยถูกข่มขืนหรือล่วงละเมิดทางเพศก่อนอายุ 18 ปี และเมื่อรวมถึงการล่วงละเมิดรูปแบบใหม่ เช่น การล่วงละเมิดทางออนไลน์หรือวาจา ตัวเลขนี้เพิ่มขึ้นถึง 650 ล้านคน หรือประมาณ 1 ใน 5 ของประชากรเด็กและเยาวชนทั่วโลก นอกจากนี้ เด็กผู้ชายราว 240–310 ล้านคน หรือ 1 ใน 11 คน เคยเผชิญประสบการณ์การล่วงละเมิดทางเพศในวัยเด็ก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญหานี้เป็นวิกฤติที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ประเทศไทยเผชิญปัญหานี้มาอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2559 พบว่าเด็กไทย 470,000 คน เคยถูกทารุณกรรม (สำนักงานสถิติ, 2559) ต่อมาในปี 2560 มีเด็กเกือบ 9,000 คนเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลจากการถูกทำร้ายและล่วงละเมิดทางเพศ (กระทรวงสาธารณสุข, 2560) และปี 2563 พบผู้ถูกทารุณกรรม 1,739 คน ส่วนใหญ่เป็นการล่วงละเมิดทางเพศ (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2563) โดยในปีงบประมาณ 2567 มีผู้ประสบความรุนแรงจำนวน 4,833 ราย โดยเป็นกลุ่มเด็ก 2,476 ราย เยาวชน 300 ราย ผู้สูงอายุ 344 ราย คนพิการ 245 ราย และวัยแรงงาน 1,468 ราย โดยในกลุ่มเด็กความรุนแรงที่ได้รับคือการถูกทำร้ายร่างกาย จำนวน 1,496 ราย ถูกล่วงละเมิดทางเพศ จำนวน 657 ราย ถูกกระทำอนาจาร จำนวน 290 ราย และถูกทอดทิ้ง จำนวน 33 ราย (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2567) แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ในประเทศไทยยังคงรุนแรงและซับซ้อน ผลกระทบจากการทารุณกรรมมีทั้งด้านร่างกาย จิตใจและพฤติกรรมเด็กอาจได้รับบาดเจ็บเรื้อรัง เติบโตช้าหรือเสี่ยงโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (WHO, 2020) ด้านจิตใจอาจเกิดภาวะซึมเศร้า ความเครียด หรือขาดความเชื่อมั่นในตนเอง (มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2564) ขณะที่ด้านพฤติกรรม เด็กจำนวนหนึ่งแสดงความก้าวร้าว ใช้สารเสพติด หรือประสบปัญหาการเรียนและการเข้าสังคม (สถาบันสุขภาพจิตแห่งชาติ, 2563) ซึ่งส่งผลกระทบต่อครอบครัวและสังคมโดยรวม เพื่อป้องกันและคุ้มครองสิทธิของเด็ก ประเทศไทยได้มีกฎหมายหลายฉบับรองรับ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่กำหนดมาตรการป้องกันและช่วยเหลือเด็กจากการถูกทารุณกรรม, ประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนดบทลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับความรุนแรงและการล่วงละเมิดเด็ก การคุ้มครองผู้ถูกกระทำในครอบครัว รวมถึงการฟื้นฟูเยียวยาผู้เสียหาย

นอกจากกฎหมายแล้ว บ้านพักเด็กและครอบครัวยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นที่พึ่งพิงชั่วคราวให้แก่เด็กที่ถูกทารุณกรรม โดยให้การคุ้มครองสวัสดิภาพ การดูแลพื้นฐาน การให้คำปรึกษาและการฟื้นฟูด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ขณะเดียวกัน นักสังคมสงเคราะห์เข้ามามีบทบาทในการจัดการรายกรณี โดยทำหน้าที่ประเมินสถานการณ์ วางแผนการช่วยเหลือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และติดตามการคุ้มครองสิทธิเด็ก เพื่อให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ดังนั้น การศึกษาเรื่อง “กระบวนการและปัญหาในการจัดการรายกรณีกับเด็กที่ถูกทารุณกรรม ของนักสังคมสงเคราะห์บ้านพักเด็กและครอบครัว” จึงมีความสำคัญและน่าสนใจอย่างยิ่ง เพื่อศึกษาถึงกระบวนการจัดการรายกรณี และวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการรายกรณีของเด็กที่ถูกทารุณกรรมและเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดการเกิดเหตุซ้ำ และสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับการเติบโตของเด็กและเยาวชนในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการรายกรณีเพื่อช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมของนักสังคมสงเคราะห์ในบ้านพักเด็กและครอบครัว
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการรายกรณีของเด็กที่ถูกทารุณกรรมและเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการรายกรณีเพื่อช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมของนักสังคมสงเคราะห์ในบ้านพักเด็กและครอบครัว

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานในบ้านพักเด็กและครอบครัว สังกัดกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวนทั้งสิ้น 176 คน (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2568) โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 คน จาก 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง 2 คน ภาคเหนือ 2 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 คน และภาคใต้ 2 คน เหตุผลที่เลือกผู้ให้ข้อมูลจำนวน 8 ราย เนื่องจากคำนึงถึงความครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 4 ภูมิภาคของประเทศไทย และต้องการข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ มุมมอง และบทบาทในการปฏิบัติงาน โดยไม่ได้เน้นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ จำนวนผู้ให้ข้อมูลที่เหมาะสมช่วยให้สามารถสัมภาษณ์เชิงลึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร อีกทั้งยังครอบคลุมบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาคอย่างครบถ้วน ตามเกณฑ์การคัดเลือกและเกณฑ์การคัดออก ดังนี้

3.1.1 เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria)

3.1.1.1 เป็นนักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในบ้านพักเด็กและครอบครัว สังกัดกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

3.1.1.2 มีประสบการณ์ในการจัดการรายกรณี (Case Management) กับเด็กที่ถูกทารุณกรรมไม่น้อยกว่า 1 ปี

3.1.1.3 มีส่วนร่วมในการดำเนินการตาม กระบวนการจัดการรายกรณี ตั้งแต่ขั้นตอนการรับแจ้ง ไปจนถึงการยุติการให้บริการ

3.1.1.4 ยินยอมเข้าร่วมการให้ข้อมูลอย่างสมัครใจ และสามารถให้ข้อมูลได้อย่างครบถ้วน

3.1.2 เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria)

3.1.2.1 มีปฏิกิริยาไม่สบายใจต่อข้อคำถาม หรือรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตส่วนตัวหรือกลัวว่าจะสามารถระบุตัวตนได้ เช่น มีความวิตกกังวล แสดงท่าที่ไม่สนใจตอบไม่ตรงคำถาม พยายามเบี่ยงประเด็นตลอด เป็นต้น

3.1.2.2 ย้ายตำแหน่ง ย้ายสถานที่ทำงาน เกษียณอายุราชการ หรือลาออกจากตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ แนวคำถามการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งได้ออกแบบมาเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

3.2.1 กระบวนการจัดการรายการกรณีต่อกรให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม

3.2.2 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้กระบวนการจัดการรายการกรณีต่อกรให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม เพื่อให้มั่นใจในคุณภาพและความเหมาะสมของเครื่องมือวิจัย แนวข้อคำถามฉบับนี้ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นได้มีการคำนวณ ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผลรวมการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงหรือค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 3 ท่าน มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 และทำการปรับปรุงแก้ไขทั้งหมดตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

3.3.1 การเตรียมเครื่องมือ: พัฒนาแนวคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3.3.2 การขออนุญาต: ประสานงานและขออนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอบเขต และสิทธิของผู้ให้ข้อมูลแก่ผู้บริหารและผู้เข้าร่วมวิจัย

3.3.3 การคัดเลือก: คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนด ก่อนเริ่มการเก็บข้อมูล

3.3.4 การสัมภาษณ์: ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง โดยใช้คำถามปลายเปิด มีการบันทึกเสียงและจดบันทึกประกอบการสัมภาษณ์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเทปข้อความคำต่อคำและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ด้วยทวิภาค (Content Analysis) เพื่อสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การศึกษามาวิเคราะห์และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้นามสมมุติที่ไม่สะท้อนอัตลักษณ์ของผู้ให้ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ จะใช้นามสมมุติแทน

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาจากการวิจัย จัดแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ กระบวนการจัดการรายกรณีต่อการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม และปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกระบวนการดังกล่าว ดังนี้

4.1 กระบวนการจัดการรายกรณีต่อการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม

พบว่า กระบวนการจัดการรายกรณีในบ้านพักเด็กและครอบครัว ประกอบด้วย 8 ขั้นตอนหลัก ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์ทั้ง ผู้ประสานงาน นักวิเคราะห์ ผู้คุ้มครองสิทธิ ผู้ให้คำปรึกษา ผู้จัดการรายกรณี และผู้ติดตามประเมินผล ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการประสานงาน แต่เป็นผู้ขับเคลื่อนหลักในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการทำงานอย่างมีระบบและการปรับกระบวนการตามบริบทของปัญหาในแต่ละกรณี

4.1.1 การรับทราบปัญหา: นักสังคมสงเคราะห์ดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงเบื้องต้น ด้วยกระบวนการสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง บุคคลแวดล้อมกับเด็กที่ถูกทารุณกรรมและเน้นการตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลที่ได้รับ

“บางกรณีที่เด็กมีข้อจำกัดทางสติปัญญา เช่น มี IQ ต่ำกว่าเกณฑ์หรืออยู่ในช่วงวัยที่ไม่สามารถให้ข้อมูลได้เช่นเด็กเล็ก นักสังคมสงเคราะห์จะไม่ตัดสินข้อมูลจากการพูดคุยหรือสังเกตพฤติกรรมจากตัวเด็กเพียงอย่างเดียว แต่จะใช้วิธีสังเกตตรวจสอบเพื่อประเมินผลโดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญ” (นักสังคมสงเคราะห์ซี, การสัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2568)

4.1.2 การคัดกรองและส่งต่อ: มีการตรวจสอบสภาพปัญหาเพื่อคัดกรองประสานงานกับหน่วยงานหรือทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทีมสหวิชาชีพเพื่อจัดหาบริการที่เหมาะสม ในขั้นตอนการคัดกรองมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการประเมินระดับความรุนแรงของเด็กเพื่อจำแนกประเภทของการทารุณกรรม เช่น ทางร่างกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจ ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางการช่วยเหลือที่ตรงจุด ดังนี้

- สีเขียว (ระดับต่ำ) หมายถึงเด็กที่อยู่ในภาวะยากลำบากหรือฐานะยากจน แต่ยังไม่ถูกระทำรุนแรงหรืออยู่ในภาวะเสี่ยงชัดเจน นักสังคมสงเคราะห์ประเมินว่าเด็กยังสามารถอยู่กับครอบครัวเดิมได้ และเน้นช่วยเหลือด้านทุนทรัพยากรหรือพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น การศึกษา อาหาร หรืออาชีพแก่ผู้ปกครอง

- สีเหลือง (ระดับเสียง) หมายถึงเด็กที่มีภาวะเสียงหรือกำลังเผชิญปัญหา เช่น ถูกปล่อยให้อยู่ลำพัง พฤติกรรมเปลี่ยน หรือมีบุคคลในครอบครัวอาจเป็นผู้กระทำ แม้ยังไม่มีหลักฐานชัดเจน เด็กกลุ่มนี้ต้องได้รับการติดตามใกล้ชิด นักสังคมสงเคราะห์หลังพื้นที่พูดคุยกับผู้ปกครอง ครู หรือบุคคลรอบข้าง รวมถึงอาจประเมินสุขภาพจิตโดยนักจิตวิทยา และวางแผนติดตามอย่างต่อเนื่อง

- สีแดง (ระดับแรงด่วน) หมายถึงเด็กถูกระงับรุนแรงชัดเจน เช่น ล่วงละเมิดทางเพศ ทำร้ายร่างกายรุนแรง หรือทอดทิ้งจนเป็นอันตรายต่อชีวิตและสุขภาพจิต นักสังคมสงเคราะห์ต้องให้ความช่วยเหลือทันที อาจแยกเด็กเข้าสู่บ้านพักเด็ก พร้อมประสานทีมสหวิชาชีพเพื่อตรวจร่างกายและจิตใจ แจ้งตำรวจ และประชุมทีมวางแผนดูแลทั้งระยะสั้นและระยะยาว

4.1.3 การประเมินสภาวะ: นักสังคมสงเคราะห์ทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพที่มีความเชี่ยวชาญในการประเมินปัญหาและความต้องการของผู้ใช้บริการในด้านต่าง ๆ เช่น สุขภาพกาย จิตใจ อารมณ์ พัฒนาการ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพการเลี้ยงดูของครอบครัว ข้อมูลที่ได้จะถูกนำเสนอในที่ประชุมทีมสหวิชาชีพ เพื่อสรุปและวางแผนการช่วยเหลือต่อไป

4.1.4 การจัดทำแผนบริการ: มีการจัดทำแผนการให้ความช่วยเหลือทั้งระยะสั้นและระยะยาวร่วมกับเด็ก บุคคลที่เกี่ยวข้อง และทีมสหวิชาชีพ เพื่อให้เด็กสามารถเผชิญปัญหาได้อย่างเหมาะสม โดยผู้จัดการรายกรณีจะประสานกับเด็กและครอบครัวเพื่อทำความเข้าใจความต้องการและทางเลือกที่เหมาะสม ซึ่งเป็นการวางแผนรายบุคคล รวมถึงการประสานงานกับแหล่งทรัพยากร โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ให้บริการและครอบครัวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เข้าใจเป้าหมายของการให้บริการ

4.1.5 การดำเนินการตามแผน: นักสังคมสงเคราะห์สร้างความเข้าใจร่วมกับเด็ก ครอบครัว บุคคลที่เกี่ยวข้อง บุคคลแวดล้อมและทีมสหวิชาชีพ เพื่อให้การดำเนินการตามแผนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4.1.6 การกำกับติดตามและประเมินผล: มีการควบคุมดูแล ปรับแผนติดตามความก้าวหน้า และตรวจสอบความคืบหน้าของสภาพปัญหาของผู้ใช้บริการ รวมถึงประเมินหาสาเหตุหากแผนไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

4.1.7 การทบทวนและประเมินซ้ำ: มีการติดตามประเมินผลซ้ำเพื่อทราบความเปลี่ยนแปลงของเด็กหลังได้รับการบริการ และทบทวนแผนเพื่อปรับปรุงหากปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไข โดยนักสังคมสงเคราะห์หลังพื้นที่ติดตามด้วยตนเอง/โทรศัพท์ติดตาม หรือประสานผ่านเครือข่ายในการร่วมติดตาม

4.1.8 การยุติการให้บริการ: กระบวนการจะสิ้นสุดลงเมื่อเด็กสามารถกลับไปใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างปกติสุข โดยเป็นการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันในการยุติการให้บริการ

4.2 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้กระบวนการจัดการรายกรณีเพื่อช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการรายกรณีสามารถแบ่งได้ 4 ด้านหลัก ดังนี้

4.2.1 ด้านหน่วยงาน: ได้แก่ บุคลากรไม่เพียงพอ โดยนักสังคมสงเคราะห์ 1 คนอาจต้องดูแลเด็กมากกว่า 50 ราย ซึ่งแต่ละกรณีมีความซับซ้อน ต้องใช้เวลาในการลงพื้นที่สัมภาษณ์ และประชุมกับทีมสหวิชาชีพ การศึกษาพบว่าอัตรากำลังไม่สอดคล้องกับภาระงาน อีกทั้งยังต้องรับผิดชอบงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย เช่น งานบริหาร จัดซื้อจัดจ้าง จัดทำโครงการ นอกจากนี้ยังเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณและระบบสนับสนุนที่ไม่เป็นระบบหรือไม่ชัดเจน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน เช่น ระบบการส่งต่อข้อมูล ปัญหาการเดินทางและค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบสุขภาพเด็ก ซึ่งจำเป็นก่อนเข้ารับการรักษาเพื่อคัดกรองโรคเบื้องต้น เช่น วัณโรค และประเมินพัฒนาการและสติปัญญา บางครั้งหน่วยงานรัฐไม่สามารถสนับสนุนเต็มจำนวนจึงต้องทำหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์จากภายนอกส่งผลให้กระบวนการล่าช้า

4.2.2 ด้านทีมสหวิชาชีพ: ได้แก่ การทำงานยังขาดความต่อเนื่องและเป็นระบบบทบาทหน้าที่ของแต่ละวิชาชีพไม่ชัดเจน ส่งผลให้ประสิทธิภาพลดลง เช่น การประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมักไม่มีตัวแทนหลักหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจ ทำให้การวางแผนขาดข้อมูลที่จำเป็น อีกทั้งบุคลากรบางหน่วยงานยังไม่ตระหนักว่าการช่วยเหลือเด็กเป็นความรับผิดชอบโดยตรงจึงมีส่วนร่วมน้อยหรือปฏิเสธความรับผิดชอบ

“ในขณะที่บ้านพักเด็กและครอบครัว มักให้ความสำคัญกับเด็กอย่างจริงจังและมีส่วนร่วมชัดเจน บางหน่วยงาน เช่น สถานีตำรวจ อาจมีท่าทีที่เฉยเมย ไม่เห็นว่าเป็น “ภารกิจหลัก” ของหน่วยงานตนจึงทำให้บางครั้งนักสังคมสงเคราะห์โทรติดต่อตำรวจเพื่อติดตามคดีแต่ไม่ได้รับการตอบกลับ หรือได้รับคำตอบเพียงว่า “อยู่ระหว่างดำเนินการ” โดยไม่มีข้อมูลใด ๆ เพิ่มเติมในกรณีที่ต้องดำเนินการคุ้มครองเด็กอย่างเร่งด่วน” (นักสังคมสงเคราะห์เอ, สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2568)

4.2.3 ด้านผู้ใช้บริการ: ได้แก่ ขาดร่วมมือของผู้ใช้บริการ บุคคลที่เกี่ยวข้องและบุคคลแวดล้อม เช่น เด็กบางคนไม่กล้าพูดความจริงเพราะกลัวถูกทำโทษ หรือไม่มั่นใจว่านักสังคมสงเคราะห์จะช่วยได้จริงการปฏิเสธจากครอบครัว ในกรณีที่ครอบครัวเป็นผู้กระทำ ความรุนแรง ครอบครัวมักไม่ยอมรับว่าตนเป็นต้นเหตุ และพยายามปิดบังข้อมูล

“บางกรณีที่พบว่า ครูไม่ยอมมีปัญหาจึงเลือกเงียบ แม้จะรู้ว่าเด็กมีพฤติกรรมผิดปกติ หรือในกรณีที่ ผู้นำชุมชนมองว่าเรื่องในบ้านเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่ควรแทรกแซง และในบางครั้งความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน ทำให้ไม่กล้าเปิดเผยความจริง เช่น ผู้ก่อเหตุเป็นญาติผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน ส่งผลให้ข้อมูลที่ได้รับ จากแหล่งใกล้เคียงเด็กที่สวดกลับเงียบหรือให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน ทำให้นักสังคมสงเคราะห์ต้องหาข้อมูลจากแหล่งอื่นหรือลงพื้นที่ซ้ำ ๆ เพื่อสืบเสาะความจริง” (นักสังคมสงเคราะห์บี, สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2568)

4.2.4 ด้านผู้จัดการรายกรณี (นักสังคมสงเคราะห์): ได้แก่ ภาระงานเกินกำลัง ปฏิบัติงานเกินขอบเขตบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ ปริมาณงานมีมากเกินไป ส่งผลให้งานไม่บรรลุตามเป้าหมาย ความเครียดสะสมจากการทำงาน และการขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะและความรู้เฉพาะด้านอย่างต่อเนื่อง

“ในบางแห่งมีเจ้าหน้าที่ไม่ถึง 3 คน แต่ต้องดูแลเคสทั้งจังหวัด ทำให้ไม่มีเวลาลงลึกในแต่ละกรณีมากนักจึงจำเป็นต้องวางแผนโดยจัดลำดับความเร่งด่วนของแต่ละเคส เช่น เคสที่เสี่ยงอันตรายต้องลงพื้นที่ทันที ส่วนเคสที่ปลอดภัยชั่วคราวอาจติดตามทางโทรศัพท์ไปก่อน แนวทางนี้แม้จะช่วยประคับประคอง แต่ในมุมมองของนักสังคมสงเคราะห์ก็ยังไม่ใช่วิธีทางที่ดีที่สุดสำหรับการดูแลผู้ใช้บริการอย่างครบตามกระบวนการ และหากระบบยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ความเข้มแข็งของผู้จัดการรายกรณีก็อาจลดลงตามเวลา และส่งผลต่อคุณภาพการช่วยเหลือเด็กโดยตรง” (นักสังคมสงเคราะห์ปี, สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2568)

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษากระบวนการและปัญหาในการจัดการรายกรณีกับเด็กที่ถูกทารุณกรรมของนักสังคมสงเคราะห์บ้านพักเด็กและครอบครัว” ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 กระบวนการจัดการรายกรณีของนักสังคมสงเคราะห์บ้านพักเด็กและครอบครัวต่อการให้การช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม

กระบวนการจัดการรายกรณี เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์บ้านพักเด็กและครอบครัวในให้การช่วยเหลือเด็กถูกทารุณกรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและขั้นตอนของการจัดการรายกรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดที่นำเสนอโดย NASW (National Association of Social Workers, 1992) ซึ่งเน้นการประสานงานบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการอย่างเป็นองค์รวม โดยจะแบ่งเป็น 8 ขั้นตอน ได้แก่

1) การรับทราบปัญหา กระบวนการช่วยเหลือเริ่มต้นจากการรับแจ้งเหตุผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น โรงเรียน ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หรือบุคคลใกล้ชิด หลังจากนั้นนักสังคมสงเคราะห์จะลงพื้นที่เพื่อสืบหาข้อเท็จจริงและสร้างความไว้วางใจกับเด็ก การสร้างสัมพันธภาพถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ เพราะเด็กที่ถูกทารุณกรรมมักมีความหวาดระแวงและไม่กล้าเปิดเผยข้อมูล หากนักสังคมสงเคราะห์สามารถใช้ทักษะการสื่อสารที่อ่อนโยนและมีความเข้าใจ ก็จะทำให้เด็กกล้าเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรงไปตรงมา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Rogers (1951) ที่เน้นการให้ความสำคัญกับ “ความไว้วางใจและการยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข” ในการทำงานกับผู้ให้บริการ

2) การคัดกรอง เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้นักสังคมสงเคราะห์สามารถจัดลำดับความรุนแรงและความเร่งด่วนของกรณี โดยการใช้ระบบ “ไฟจราจร” ได้แก่ สีเขียว สีเหลือง และสีแดง ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถตัดสินใจได้ทันท่วงทีว่า

สถานการณ์ใดควรเร่งด่วนช่วยเหลือ สถานการณ์ใดควรเฝ้าระวัง และสถานการณ์ใดควรสนับสนุนทรัพยากรเพิ่มเติม การจัดลำดับเช่นนี้ช่วยลดความล่าช้าและเพิ่มความแม่นยำในการช่วยเหลือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดำรงศิลป์ เป็งใจ (2562) ที่ระบุว่าการมีเกณฑ์มาตรฐานชัดเจนในการจัดลำดับความรุนแรง ทำให้การทำงานสหวิชาชีพมีประสิทธิภาพและไม่เกิดความสับสนในบทบาท

3) การประเมินสภาวะ เมื่อคัดกรองแล้ว นักสังคมสงเคราะห์จะดำเนินการประเมินสภาวะของเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ครอบครัว และสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยร่วมมือกับทีมสหวิชาชีพ เช่น แพทย์ นักจิตวิทยา ครู และเจ้าหน้าที่ตำรวจ การประเมินเชิงองค์รวมนี้นี้ช่วยให้เข้าใจปัจจัยทั้งหมดที่ส่งผลต่อเด็ก และเป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบแผนการช่วยเหลือที่เหมาะสม ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิด Bio-Psycho-Social Model ของ Frankel & Gelman (2001) ที่มองว่าปัญหาของเด็กไม่สามารถอธิบายได้ด้วยมิติเดียว แต่ต้องวิเคราะห์ปัจจัยหลายด้านควบคู่กัน

4) การจัดทำแผนบริการ การวางแผนการช่วยเหลือมีทั้งระยะสั้นและระยะยาว เช่น การจัดหาที่พักปลอดภัย การบำบัดฟื้นฟูจิตใจ การสนับสนุนด้านการศึกษา และการวางแผนทางเลือกคืนสู่ครอบครัวหรือเข้าสู่ครอบครัวใหม่ นักสังคมสงเคราะห์ทำงานโดยยึด “เด็กเป็นศูนย์กลาง” (Child-Centered Approach) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสิทธิและเสียงของเด็ก การดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุมารณ ผ่องจิตต์ (2562) ที่ย้ำว่าการมีส่วนร่วมของเด็กในการตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตของตนเอง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การช่วยเหลือมีความยั่งยืน

5) การดำเนินการตามแผน เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้แน่ใจว่าแผนการช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ หากพบปัญหาหรืออุปสรรค นักสังคมสงเคราะห์สามารถทบทวนและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ การติดตามยังช่วยลดความเสี่ยงของการถูกระงับหรือถูกฟ้องร้องและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่เด็กและครอบครัว เมื่อเด็กสามารถกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัย กระบวนการจึงยุติลง โดยยังคงเปิดช่องทางให้เด็กสามารถขอความช่วยเหลือได้ในอนาคต

6) การกำกับติดตามประเมินผล จุดเด่นที่ปรากฏจากผลการวิจัยคือ การทำงานเชิงรุกของนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งไม่เพียงรอรับแจ้งเหตุ แต่ยังลงพื้นที่สำรวจและประสานงานกับเครือข่ายในชุมชน เช่น โรงเรียน อาสาสมัครสาธารณสุข หรือองค์กรเอกชน เพื่อป้องกันปัญหาตั้งแต่ระยะเริ่มต้น การทำงานเชิงเครือข่ายนี้ช่วยให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างรวดเร็วและครอบคลุม สอดคล้องกับแนวคิดของ ระบบนิเวศมนุษย์ (Ecological System Theory) ที่มองว่าการพัฒนาของเด็กขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหลายระดับ

7) การทบทวนและประเมินซ้ำ จากการเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ผลการศึกษานี้สนับสนุนข้อค้นพบของ ละออง สาระโพธิ์ (2550) ที่ชี้ว่าการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพและการประสานงานเชิงระบบ เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การจัดการรายกรณีมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับ จุฑามาศ จ้อยจุมพจน์ (2557) ที่ย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะเฉพาะทางของนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อรองรับความซับซ้อนของกรณีความรุนแรงทางเพศและจิตใจ

8) การยุติการให้บริการ เกิดขึ้นเมื่อเด็กสามารถกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัย โดยเตรียมความพร้อมและส่งต่อข้อมูลแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แนวคิดนี้สอดคล้องกับ แนวทาง Case Closure ของ NASW ที่ระบุว่า การยุติบริการต้องมั่นใจว่าผู้ใช้บริการมีศักยภาพในการดำเนินชีวิตต่อไป

โดยสรุป กระบวนการจัดการรายกรณีในการช่วยเหลือผู้ถูกระทำความรุนแรง เป็นกระบวนการที่มีความเป็นระบบ ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อความต้องการของเด็กได้อย่างครอบคลุม ตั้งแต่การป้องกัน การแก้ไข ไปจนถึงการฟื้นฟูและการคืนสู่สังคม การดำเนินงานที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง และการทำงานเชิงสหวิชาชีพ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการคุ้มครองเด็ก และลดโอกาสในการถูกทำร้ายซ้ำ นอกจากนี้ การพัฒนาศักยภาพนักสังคมสงเคราะห์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ระบบการจัดการรายกรณีในประเทศไทยมีความเข้มแข็งและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

5.2 ปัญหาในการใช้กระบวนการจัดการรายกรณีต่อการให้การช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมของนักสังคมสงเคราะห์บ้านพักเด็กและครอบครัว

กระบวนการจัดการรายกรณีของนักสังคมสงเคราะห์บ้านพักเด็กและครอบครัวจะมีระบบขั้นตอนชัดเจน แต่ในการปฏิบัติจริงกลับพบข้อจำกัดหลายด้านที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการช่วยเหลือ สามารถสรุปได้ 4 มิติหลัก ดังนี้

1) ปัญหาด้านหน่วยงาน บ้านพักเด็กและครอบครัวต้องเผชิญกับจำนวนผู้ใช้บริการที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง แต่บุคลากรและงบประมาณกลับไม่ได้เพิ่มขึ้นอย่างสอดคล้อง นักสังคมสงเคราะห์บางรายต้องดูแลเด็กมากกว่า 50 คดี ซึ่งแต่ละคดีมีความซับซ้อนสูงต้องใช้เวลาในการสัมภาษณ์ การลงพื้นที่ และการประชุมกับทีมสหวิชาชีพ นอกจากงานด้านคุ้มครองเด็กแล้ว ยังต้องรับผิดชอบงานธุรการ งานโครงการ และงานประสานเครือข่ายในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดภาระงานที่เกินกำลัง ข้อจำกัดนี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural-Functional Theory) ของ Merton ที่อธิบายว่า หากโครงสร้างองค์กรไม่สามารถรองรับภารกิจได้ ฟังก์ชันการทำงานก็จะบกพร่อง และนำไปสู่ “ภาวะไร้ประสิทธิภาพเชิงโครงสร้าง” (structural dysfunction) งานวิจัยของ นุชนาฏ ยูฮันเงาะ (2550) ก็ยืนยันว่าภาระงานหนัก บุคลากรจำกัด และการขาดนโยบายที่ชัดเจนเป็นอุปสรรคสำคัญในการจัดการรายกรณี ขณะที่ ھرรษา เจริญทรัพย์ (2546) พบว่าการขาดงบประมาณและบุคลากรเฉพาะทาง ทำให้การช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรมไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ข้อค้นพบในครั้งนี้ยังสะท้อนถึงความจำเป็นในการมี ระบบข้อมูลกลาง (centralized database) เพื่อการติดตามและการประสานงานที่รวดเร็ว ปัจจุบันการขาดฐานข้อมูลออนไลน์เชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้การช่วยเหลือล่าช้าและซ้ำซ้อน

2) ปัญหาด้านทีมสหวิชาชีพ แม้ในเชิงนโยบายจะมีการผลักดันให้การช่วยเหลือเด็กเป็นการทำงานแบบบูรณาการ แต่ในทางปฏิบัติกลับยังพบความไม่ต่อเนื่องตัวแทนที่เข้าร่วมประชุมหลายครั้งไม่ใช่ผู้มีอำนาจตัดสินใจ ขาดความเข้าใจในบทบาทร่วมกัน และระบบกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับระบบคุ้มครองเด็ก เช่น กระบวนการคดีอาญาที่แตกต่างจาก

กระบวนการสงเคราะห์ ทำให้เกิดความล่าช้า ประเด็นนี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีระบบนิเวศ (Ecological Systems Theory) ของ Bronfenbrenner ที่อธิบายว่าการพัฒนาของบุคคล ขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ของระบบต่าง ๆ หากระบบย่อย เช่น ระบบกฎหมาย การแพทย์ หรือ การศึกษา ไม่เชื่อมโยงกัน ก็จะทำให้กระทบโดยตรงต่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพของเด็ก งานวิจัยของ อารีรัตน์ นฤตมพงศ์ (2547) และ ละออง สารโพธิ์ (2550) พบว่าการประสานงานล่าช้า ขาดบุคลากร และการส่งต่อข้อมูลไม่เป็นระบบ เป็นอุปสรรคสำคัญในการจัดการกรณีเด็กถูกทารุณกรรม ในงานวิจัยครั้งนี้พบว่า การแบ่งระดับความรุนแรงของเด็ก ออกเป็น 3 ระดับ (สีเขียว สีเหลือง และสีแดง) เป็นความพยายามสร้างมาตรฐานเพื่อแก้ปัญหาความไม่สอดคล้อง แต่ก็ยังขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทุกฝ่าย หากทีมสหวิชาชีพไม่ เข้มแข็ง ระบบดังกล่าวก็ยังไม่สามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ

3) ปัญหาด้านผู้ให้บริการ เด็กที่ถูกทารุณกรรมมักไม่กล้าเปิดเผยความจริง เพราะถูกข่มขู่ รู้สึกผิด อับอาย หรือไม่มั่นใจว่าเจ้าหน้าที่จะช่วยได้จริง ครอบครัวบางราย พยายามปกปิดความจริงเพื่อหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ ปัญหาเหล่านี้ทำให้การเก็บข้อมูลไม่ ครบถ้วนและการช่วยเหลือล่าช้า ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีสัมพันธภาพเชิงบำบัด (Therapeutic Relationship) ของ Carl Rogers ที่เน้นว่าความไว้วางใจ ความเข้าใจ และการยอมรับโดยไม่มีเงื่อนไข (unconditional positive regard) เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ ผู้ใช้บริการเปิดใจ งานวิจัยของอุมาภรณ์ ผ่องจิตต์ (2562) พบว่าปัญหาหลักของผู้จัดการราย กรณคือการไม่ได้รับความร่วมมือจากเด็ก ครอบครัว และบุคคลแวดล้อม รวมถึงผู้นำชุมชน และครูบางรายที่ยังมองว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็น “เรื่องส่วนตัว” ที่ไม่ควรแทรกแซง เมื่อพิจารณาตาม ทฤษฎีสิทธิเด็ก (Child Rights Approach) จะเห็นว่าการเพิกเฉยของ ครอบครัวและชุมชนเท่ากับเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กในการได้รับการคุ้มครอง และความปลอดภัย

4) ปัญหาด้านนักสังคมสงเคราะห์ (ผู้จัดการรายกรณี) นักสังคมสงเคราะห์ เป็น “หัวใจ” ของกระบวนการจัดการรายกรณี แต่ต้องเผชิญกับภาระงานจำนวนมากและความซับซ้อนของคดี ทำให้เกิดภาวะเหนื่อยล้าทางกายและใจ (Burnout) รวมถึงการขาดความรู้เฉพาะทาง เช่น กฎหมายหรือการสื่อสารกับเด็กที่มีปัญหาทางจิตใจ ข้อค้นพบนี้ สอดคล้องกับ แนวคิด Burnout ของ Maslach & Leiter (1997) ที่ชี้ว่า ความไม่สมดุล ระหว่างความต้องการของงานและทรัพยากรที่มี จะนำไปสู่ความเหนื่อยล้าและหมดไฟใน วิชาชีพ งานของ จุฑามาศ จ้อยจุมพจน์ (2557) ยังพบว่า การขาดกรอบการทำงานที่เป็น ระบบการขาดการสนับสนุนนโยบาย และการไม่ได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทาง เป็นปัญหาที่ ทำให้ผู้จัดการรายกรณีไม่สามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาเชิงภาพรวม จะเห็นได้ว่าปัญหาในแต่ละมิติส่งผลกระทบเชื่อมโยง กัน ทั้งข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง (งบประมาณ บุคลากร) การทำงานเชิงระบบ (ทีมสหวิชาชีพ) การมีส่วนร่วมของผู้ให้บริการและครอบครัว ตลอดจนศักยภาพของนักสังคมสงเคราะห์เอง ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการจัดการรายกรณีในเชิงองค์รวม โดยต้อง

เสริมสร้างโครงสร้างสนับสนุน เพิ่มพูนศักยภาพบุคลากร และสร้างระบบการทำงานร่วมกันที่เข้มแข็ง เพื่อให้การคุ้มครองเด็กเกิดขึ้นอย่างทันทั่วทั้งและมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

จากการค้นพบในงานวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการบริหารจัดการ (ด้านหน่วยงาน)

6.1.1 การเพิ่มอัตรากำลังและจัดสรรงบประมาณ: หน่วยงานควรพิจารณาเพิ่มจำนวนนักสังคมสงเคราะห์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้เพียงพอต่อปริมาณของผู้ใช้บริการที่รับผิดชอบ พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานจัดการรายกรณีอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง เพื่อลดภาระงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ

6.1.2 การพัฒนาระบบสนับสนุนและเครื่องมือการทำงาน: หน่วยงานควรพัฒนาระบบข้อมูลกลางหรือแพลตฟอร์มการจัดการรายกรณีที่ทันสมัย เพื่อให้ นักสังคมสงเคราะห์สามารถบันทึก ประเมิน และติดตามผู้ให้บริการได้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งเพิ่มระบบการสนับสนุนอื่น ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้ นักสังคมสงเคราะห์สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาศักยภาพนักสังคมสงเคราะห์ (ด้านผู้จัดการรายกรณี)

6.2.1 การสร้างความเข้าใจและบทบาทหน้าที่: หน่วยงานควรจัดให้มีการอบรมหรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักสังคมสงเคราะห์กับเจ้าหน้าที่ในทีมสหวิชาชีพ โดยเฉพาะกับหน่วยงานที่มีปัญหาด้านความร่วมมือ เพื่อสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ กระบวนการทำงาน และความสำคัญของการทำงานร่วมกันในการคุ้มครองเด็ก

6.2.2 การพัฒนาศักยภาพ: นักสังคมสงเคราะห์ควรได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับเทคนิค ทักษะที่จำเป็น และความรู้เฉพาะต่อการทำงานด้วยกระบวนการจัดการรายกรณีในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณกรรม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการทำงานให้กับนักสังคมสงเคราะห์ ทีมสหวิชาชีพ ผู้ให้บริการและบุคคลแวดล้อม

6.2.3 การดูแลและเสริมสร้างสุขภาพจิต: หน่วยงานควรตระหนักถึงความเครียดและภาวะหมดไฟที่นักสังคมสงเคราะห์ต้องเผชิญ ควรจัดให้มีโปรแกรมการดูแลสุขภาพจิต การให้คำปรึกษา กิจกรรมผ่อนคลายหรือเสริมพลังอำนาจเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีและลดภาวะหมดไฟให้กับนักสังคมสงเคราะห์ รวมถึงบุคลากรในหน่วยงาน

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

6.3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ: ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับประสิทธิภาพของการจัดการรายกรณี หรือศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการจัดการรายกรณี เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงสถิติที่สามารถสรุปอ้างอิงได้ในวงกว้าง

6.3.2 การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ: ศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการและปัญหาการจัดการรายกรณีในบ้านพักเด็กและครอบครัวในภูมิภาคอื่น ๆ หรือเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก เพื่อให้เห็นบริบทที่แตกต่างและแนวปฏิบัติที่เหมาะสมสามารถนำมาปรับใช้ได้

6.3.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ: ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อทดลองนำแนวทางการพัฒนาหรือข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปปรับใช้ในบ้านพักเด็กและครอบครัวจริง และประเมินผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น\

7. องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการและปัญหาในการจัดการรายกรณีกับเด็กที่ถูกทารุณกรรมของนักสังคมสงเคราะห์ที่บ้านพักเด็กและครอบครัว ทำให้สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เป็นผลจากการวิจัยได้ใน 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

7.1 กระบวนการจัดการรายกรณี: นักสังคมสงเคราะห์ใช้กระบวนการ 8 ขั้นตอนดังกล่าวถือเป็นระบบที่สะท้อนถึงการปฏิบัติงานแบบมืออาชีพของนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือกับทุกฝ่าย

7.2 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน: ผู้จัดการรายกรณี (นักสังคมสงเคราะห์) เผชิญปัญหาและอุปสรรค 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านหน่วยงาน (บุคลากรและงบประมาณซึ่งมีอย่างจำกัด, ระบบสนับสนุนไม่เพียงพอ) 2. ด้านทีมสหวิชาชีพ (ขาดการประสานงาน, บทบาทหน้าที่ไม่ชัดเจน) 3. ด้านผู้ใช้บริการ (ปัญหาที่มีความซับซ้อนยากต่อการดำเนินการ, ไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ใช้บริการ บุคคลที่เกี่ยวข้องและบุคคลที่แวดล้อม) และ 4. ด้านผู้จัดการรายกรณี (นักสังคมสงเคราะห์) (ภาระงานจำนวนมาก, การพัฒนาทักษะ, ความเครียด)

7.3 แนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างประสิทธิภาพ: งานวิจัยครั้งนี้ได้เสนอแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการรายกรณี ได้แก่ การพัฒนาระบบสนับสนุนภายในหน่วยงาน การสร้างแนวปฏิบัติร่วมกับทีมสหวิชาชีพ การเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพนักสังคมสงเคราะห์ และการทำงานเชิงรุกร่วมกับภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่เพื่อป้องกันปัญหาและสร้างระบบดูแลที่ยั่งยืน

8. บรรณานุกรม

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2563). สถิติการให้บริการในบ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานรองรับในสังกัดกรมกิจการเด็กและเยาวชน ข้อมูล ณ เดือน มกราคม - ธันวาคม 2563. สืบค้นจาก

https://www.dcy.go.th/public/mainWeb/file_download/, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2568

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2567). ผลการสำรวจสถานการณ์ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนไตรมาสที่ 1 (ตุลาคม - ธันวาคม 2566). สืบค้นจาก <https://www.dcy.go.th/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2568

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2568). ข้อมูลนักสังคมสงเคราะห์สังกัดบ้านพักเด็กและครอบครัวสังกัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. สืบค้นจาก <https://www.dcy.go.th/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2568

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2567). รายงานสถานการณ์ผู้ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว. สืบค้นจาก <https://www.dcy.go.th/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2568
- กระทรวงสาธารณสุข. (2560). รายงานสถานการณ์การบาดเจ็บจากการถูกทำร้ายในเด็กปี 2560. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. สืบค้นจาก <https://www.moph.go.th/data/>, สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2568
- จุฑามาศ จ้อยจุมพจน์. (2557). การเรียนรู้บทบาทผู้จัดการรายกรณี (Case Manager) ในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรงทางเพศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมสงเคราะห์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชี (นามสมมติ). (2568, 13 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดยณิชาบูล นิลทัพ [การบันทึกเสียง]. นักสังคมสงเคราะห์
- ดำรงศิลป์ เป็งใจ. (2562). การจัดการรายกรณีสำหรับเด็กด้อยโอกาสเชิงพื้นที่: กรณีศึกษาโครงการคลองเตยโมเดล. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารสวัสดิการสังคม, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม, มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- นุชนาฏ ยูธนะจ. (2550). ศึกษาการจัดการรายกรณีในงานสังคมสงเคราะห์จิตเวช. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารสวัสดิการสังคม, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม, มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ปี (นามสมมติ). (2568, 14 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดยณิชาบูล นิลทัพ [การบันทึกเสียง]. นักสังคมสงเคราะห์
- มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก. (2564). ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กที่ถูกทารุณกรรม. สืบค้นจาก <https://www.thaichildrights.org/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2568
- ละออง สารโพธิ์. (2550). บทบาทหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำรุนแรงทางเพศ: ศึกษาเฉพาะกรณี โรงพยาบาลอุดรธานี. สารนิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันสุขภาพจิตแห่งชาติ. (2563). รายงานผลการสำรวจสุขภาพจิตแห่งชาติ พ.ศ. 2563. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. สืบค้นจาก <https://www.dmh.go.th/>, สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2568
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). รายงานสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2558 - 2559. สืบค้นจาก <https://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/Social/Child-Woman/>, สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2568 นักสังคมสงเคราะห์
- หรรษา เจริญทรัพย์. (2548). การประสานงานเพื่อสงเคราะห์และคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรมของนักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมสงเคราะห์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- อารีรัตน์ นฤตมพงศ์. (2547). **การบริหารการจัดบริการในการให้ความช่วยเหลือเด็กถูกทารุณกรรม: ศึกษาเฉพาะกรณี เด็กถูกทารุณกรรมของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการ จังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสังคม, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุมาภรณ์ ผ่องจิตต์. (2562). **ผู้จัดการรายกรณี (Case Manager) กับงานสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ**. สืบค้นจาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/20190821164343.pdf/, สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2568
- เอ (นามสมมติ). (2568, 13 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดยณิชาบูล นิลทัพ [การบันทึกเสียง]. นักสังคมสงเคราะห์
- Frankel, R., & Gelman, S. R. (2001). **Case management: A guidebook for service delivery**. Pearson.
- Maslach, C. and Leiter, M. P. (1997). **The truth about burnout**. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- National Association of Social Workers. (1992). **NASW standards for social work case management**. National Association of Social Workers.
- Rogers, C. R. (1951). **Client-centered therapy; its current practice, implications, and theory**. Houghton Mifflin.
- Saritniran, P. and Kunthajun, N. (2015). **The Satir model in sand tray therapy for children with psychiatric disorders**. Sunpasitthiprasong Medical Journal, Volume 36, Issue 3 September–December 2062, pp. 151–158 (in Thai).
- UNICEF. (2024). **Ending violence against children: Global status report**. United Nations Children's Fund. Retrieved from <https://www.unicef.org/reports/ending-violence-against-children-2024/>, Accessed on 1st August 2025.
- World Health Organization. (2020). **Child maltreatment**. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment/>, Accessed on 1st August 2025.

ผลของการให้การปรึกษารายกลุ่มแบบผสมผสานต่อพฤติกรรมการหยุดดื่มสุรา

Effects of Eclectic Group Counseling to Behaviors Drop Drinking Alcohol

สุคนธ์ทิพย์ บุญทา^{1*}, รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลภรณ์ โคตรบึงแก²

Sukonthip Boonta¹, Associate Professor Wilaiporn Kotbungkair, Ph.D.²

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์^{1,2}

Faculty of Social Administration, Thammasat University

Author for Correspondence: Email: sukontathip2@hotmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีความมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อศึกษาผลของการให้การปรึกษารายกลุ่มแบบผสมผสานต่อพฤติกรรมการหยุดดื่มสุรา ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดื่มสุราของผู้ป่วย หลังได้รับการทดลองแล้ว ว่าจะสามารถใช้ศักยภาพของตนเอง มาจัดการแก้ไขปัญหาการดื่มสุราได้หรือไม่ โดยเปรียบเทียบผลก่อนและหลังเข้าร่วมทดลองกลุ่ม และระยะติดตามผลหลังให้โปรแกรมการให้คำปรึกษา เป็นการศึกษาวิจัยแบบทดลอง ประชากรกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ป่วยสุราระยะฟื้นฟูสมรรถภาพแบบผู้ป่วยใน จำนวน 10 ราย คัดเลือกมาแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1. โปรแกรมกลุ่มการให้การปรึกษารายกลุ่ม แบบผสมผสานต่อพฤติกรรมการหยุดดื่มสุรา โดยผู้วิจัยพัฒนามาจาก 3 แนวคิด คือแนวคิดการปรึกษาเชิงการรู้คิด และพฤติกรรม แนวคิดการเสริมสร้างแรงจูงใจ และแนวคิดการเสริมพลังอำนาจ มีกิจกรรมกลุ่มจำนวน 7 ครั้ง 2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล มี 2 ส่วนข้อมูลส่วนที่ 1. คือข้อมูลส่วนบุคคล และส่วนที่ 2. คือแบบประเมินพฤติกรรมการหยุดดื่มสุรา มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง เท่ากับ .83 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล Friedman Test และใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ผลการศึกษาพบว่าก่อนให้คำปรึกษาความสามารถใช้ศักยภาพในการจัดการปัญหาการดื่ม เท่ากับ 131.60 คะแนน หลังการทดลองมีคะแนน เท่ากับ 153.90 มีคะแนนที่แตกต่างกัน ที่สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษารายกลุ่มแบบผสมผสาน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 หลังจากจบโปรแกรม มีการนัดติดตามผลผู้ป่วยจำนวน 3 ครั้ง นัดครั้งที่ 1 มีผลการประเมินคะแนนพฤติกรรมการหยุดดื่มอยู่ที่ 153.40 คะแนน ครั้งที่ 2 ผลคะแนนพฤติกรรมการหยุดดื่มสุราคือ 149.20 คะแนน ครั้งที่ 3 มีผลคะแนนพฤติกรรมการหยุดดื่มคือ 166.10 คะแนน ซึ่งเป็นผลคะแนนที่สูงขึ้น มากกว่าคะแนนในช่วงคะแนนก่อนและหลังการทดลองโปรแกรม อย่างมีนัยยะสำคัญที่ระดับ (p=.011)

คำสำคัญ : สุรา;การให้คำปรึกษากลุ่มแบบผสมผสาน;พฤติกรรมการหยุดดื่มสุรา

Received:25/08/2568, Revised:27/09/2568, Accepted:02/10/2568

Abstract

This experimental study examined the effects of an integrated group counseling program on alcohol cessation behavior, specifically investigating participants' ability to utilize coping potential in managing alcohol-related problems. The research employed a pre-post experimental design with follow-up assessments to evaluate intervention sustainability. Ten in-patient alcohol rehabilitation participants were selected through purposive sampling. The study utilized two main instruments: (1) an integrated group counseling program based on cognitive-behavioral therapy, motivational enhancement, and empowerment theory, delivered across seven group sessions; and (2) a validated assessment tool measuring personal information and alcohol cessation behaviors (content validity=.83). Data analysis employed the Friedman Test and descriptive statistics.

Results demonstrated significant improvement in participants coping potential scores from pre-intervention (131.60 points) to post – intervention (153.90 points, $p<.05$). Three follow-up assessments revealed sustained behavioral changes: 153.40 points (first follow-up), 149.20 points (second follow-up), and 166.10 points (third follow-up). The third follow-up score significantly exceeded both baseline and immediate post-intervention levels($p=.011$), indicating progressive improvement over time. These findings suggest that the integrated group counseling approach effectively enhances alcohol cessation behaviors with lasting therapeutic benefits.

Keywords: Alcohol; Integrated Group Counseling; Alcohol Cessation Behavior

1.บทนำ

สุราเป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่นิยมดื่มกันอย่างแพร่หลาย และนิยมนำสุรามาดื่มในกิจกรรมสังสรรค์ในสังคมไทย เพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง การจัดงานเลี้ยง งานบุญ ประเพณี ถูกถ่ายทอดเป็นวัฒนธรรมการดื่มเป็นค่านิยมกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมไปถึงปัจจัยในการเข้าถึงการดื่มสุรา เนื่องจากการจำหน่ายสุราตามร้านค้าในชุมชน ร้านสะดวกซื้อ และในซูเปอร์มาร์เก็ตทั่วไป ผลจากการดื่มสุรา ทำให้เกิดกระทบต่างๆเกิดขึ้น เช่น ปัญหาทั้งทางด้านสุขภาพ และปัญหาทางด้านอุบัติเหตุ ในแต่ละปี มีผู้เสียชีวิต ที่มาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่า 3 ล้านคนทั่วโลก คิดเป็น ร้อยละ 51 ของการสูญเสียปีสุขภาวะของประชาชนทั่วโลก ซึ่งเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ของผู้ที่ดื่มสุรา จากข้อมูลทางสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ มีอายุตั้งแต่ 20 ปี – 39 ปี ทั่วโลกสูงถึงร้อยละ 13.5 และในประเทศไทย มีคนดื่มสุรา มากเป็นอันดับที่ 78 ของโลก และเป็นอันดับ 3 ของเอเชีย โดยมีปริมาณการดื่มสุราเฉลี่ย 7.1 ลิตรต่อคนต่อปี และ มีผู้ดื่มสุราเป็นประชากรอายุ

15 ปีขึ้นไป มีจำนวน 55.9 ล้านคน เป็นผู้ที่ดื่มสุรา 15.9 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 28.4 เป็นผู้
ที่ดื่มสุราสม่ำเสมอ 6.98 ล้านคน ร้อยละ 12.5 และเป็นผู้ที่ดื่มนาน ๆ ครั้ง 8.91 ล้านคน ร้อย
ละ 15.9 (ภุชพงศ์ โนดไธสง, 2560)

จากสถิติดังกล่าวพบว่า สาเหตุของการดื่มสุราส่วนใหญ่ ผู้ที่ดื่มสุราพึงพอใจ
ในผลของการดื่มสุรา ที่มีต่ออารมณ์และความรู้สึก ดื่มแล้วทำให้สบายใจ หรือทำให้อ่อนหลับ
ง่าย รวมถึงการดื่มสุราที่มีฤทธิ์ลดความวิตกกังวล ลดความตึงเครียด ออกจากความรู้สึกวิตก
กังวลในปัญหาที่ทำให้ไม่สบายใจ เนื่องจากสุราไปลดสารที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ จึง
เป็นเหตุผลของการดื่มสุราที่ช่วยแก้ปัญหาความเครียด รวมถึงดื่มแล้วรู้สึกสนุกสนาน
กล้าแสดงออก สุราจัดว่าเป็นสารเสพติดชนิดหนึ่งที่มีฤทธิ์ต่อระบบประสาท ประเภทกด
ระบบประสาท หากดื่มต่อเนื่องและเป็นระยะเวลานาน ผู้ดื่มสุราจะเพิ่มปริมาณสุรามากขึ้น
หากไม่ได้ดื่มจะมีการแสดงออกทางกายและจิตใจ อาการทางกายมือสั่น เหงื่อออก หัว
ใจเต้นแรง บางรายอาจมีอาการชักเกร็งได้ส่วนอาการทางจิตใจ จะมีความรู้สึกที่ไม่สุขสบายมี
อารมณ์ไม่ปกติ หงุดหงิดง่าย ความคิดไม่สมเหตุสมผล และอาจก่อให้เกิดปัญหาความรุนแรง
ได้ ผลของการดื่มสุราระยะเวลานานและต่อเนื่อง มีผลกระทบต่องานระบบประสาทความ
รุนแรงต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับชนิดของเครื่องดื่มสุราและปริมาณที่ดื่ม มีผลเสียต่อการเรียนรู้และ
ความจำระยะสั้น และระบบประสาทด้านการรู้คิดบกพร่อง ความสามารถในการบริหาร
จัดการลดลง การรักษาด้วยการบำบัด จึงเป็นการช่วยให้สมองมีโอกาสรื้อฟื้นตัวกลับมาทำงาน
ได้ใกล้เคียงปกติ ร่วมกับการใช้เวลาในการฟื้นฟูสมรรถภาพ (นรากร สารีแท้, 2561: 16-17)
การเข้าสู่ระบบการรักษา จึงต้องใช้กระบวนการบำบัดอย่างมีขั้นตอน เพื่อให้ผู้ดื่มสุราไม่หวน
กลับไปดื่มซ้ำหลังจากเข้ารับการบำบัดรักษาแล้ว แต่จากการศึกษาข้อมูลผู้ป่วยที่กลับไปดื่ม
ซ้ำหลังการบำบัดรักษา กลับมารักษาซ้ำค่อนข้างสูง จากสถิติผลการบำบัดรักษา แบบผู้ป่วย
ใน ของ โรงพยาบาลธัญญารักษ์ขอนแก่น 2561 – 2566 พบว่าผู้ป่วยสุราที่เข้าบำบัดแบบ
ผู้ป่วยในเป็นผู้ป่วยเก่า ถึงร้อยละ 45 – 60 นับว่าเป็นการกลับไปดื่มสุราซ้ำ แบบมี
กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงอย่างมีขั้นตอน จนถึงความล้มเหลวของการตั้งใจ ที่อยาก
เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหยุดดื่มของตนเอง จนกระทั่งกลับไปดื่มสุราซ้ำ (Relapse) เป็นการ
กลับไปติดซ้ำ ที่ค่อยเป็นค่อยไปเริ่มจากอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลง มีความหงุดหงิดง่าย เริ่มไม่
ปฏิบัติตามที่ตนเองตั้งใจไว้ ในช่วงหลัง หยุดดื่มสุราไปแล้ว 6 - 12 เดือนแรก เพราะสมองยัง
ไวกับสุรา การดื่มสุราเพียงเล็กน้อย อาจทำให้ผู้ป่วยควบคุมการดื่มไม่ได้ จนเกิดความล้มเหลว
และไม่ตั้งใจในการที่จะเลิกดื่มสุราไปในที่สุด ประกอบกับคนรอบข้างอาจไม่เข้าใจ ปัญหาการ
ดื่มสุราซ้ำหลังรักษา (พิชัย แสงชาญชัย, 2561) ดังนั้นผู้ป่วยมีความพยายามที่อยากหยุดดื่ม
สุรา แต่ด้วยเหตุผล ที่เคยได้รับผลกระทบจากการดื่มสุราที่ผ่านมา ส่งผลต่อจิตใจที่ยังไม่
แข็งแรงพอ และมีสถานการณ์และโอกาสดื่มสุราซ้ำได้ ปัจจัยที่ทำให้ผู้ป่วยกลับไปดื่มสุราซ้ำมี
2 ปัจจัยคือ ปัจจัยทางด้านสภาพจิตใจ ยังไม่เข้มแข็งที่จะลืมนิสัยของสุรา และปัจจัยด้านที่
อยู่อาศัย มีที่อยู่ในแหล่งที่มีการดื่มสุรารวมถึงการจำหน่าย จะเห็นได้ว่า 2 ปัจจัยของการ
กลับไปดื่มสุราซ้ำ ที่เกิดจากตัวกระตุ้นภายใน ที่มาจากอารมณ์ ความคิด ขาดทักษะในการ
จัดการแก้ไขปัญหา มีผลต่อการตัดสินใจที่จะปฏิเสธการดื่ม ซึ่งมีปัจจัยภายนอกและปัจจัย

ภายใน ของผู้ป่วยที่ทำให้กลับไปดื่มสุราซ้ำ เกิดจากการสูญเสียความมั่นใจ การมีพฤติกรรมเคยชินกับการดื่มสุรา ไม่สามารถปรับเปลี่ยนความคิด รวมถึงขาดพลังอำนาจในการต่อสู้กับอาการอยากดื่มสุราให้ได้สำเร็จ ขาดความมั่นใจในตนเอง จากสภาพปัญหาของการติดสุรา ดังนั้นผู้ดื่มสุราควรที่ต้องเข้ารับการบำบัดรักษา และควรเข้ารับการบำบัดรักษาจากผู้มีประสบการณ์ในการบำบัดรักษา

ในการบำบัดรักษาผู้ป่วยสุรา มีด้วยกัน 4 ระยะคือ 1.ระยะเตรียมการ 2.

ระยะบำบัด 3.ระยะ

ฟื้นฟูสมรรถภาพ 4. ระยะติดตามผลหลังการรักษา และจากศึกษาปัญหาของผู้ป่วยสุราที่กลับมาบริโภคซ้ำยังพบว่า ระยะหลังบำบัดรักษาสุรา ผู้ป่วยยังคงกลับไปดื่มสุราซ้ำเพียงแค่มียุติกรรมกระตุ้น หรือการเผชิญกับสถานการณ์เสี่ยงสูงต่อการดื่มสุราก็สามารถทำให้เกิดอาการอยากดื่มและพลังเผลอดื่มสุราจนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ในที่สุด และส่งผลให้ต้องกลับมาบำบัดรักษาอาการจากสุราอีกครั้ง ซึ่งทำให้เห็นว่าการให้กิจกรรมในการบำบัดรักษาผู้ป่วยสุรายังพบจุดอ่อนด้วยสภาพปัญหาสังคมที่เปลี่ยนแปลง การปรับตัว และการคงความคิดหยุดดื่มยังไม่สำเร็จ

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า โปรแกรมที่มีส่วนประกอบของเนื้อหาที่ผสมผสานมาจากแนวคิดที่หลากหลายจะทำให้ประสิทธิผลของโปรแกรมดีกว่าใช้แนวคิดเพียงแนวคิดเดียวมาพัฒนาโปรแกรม (Toseland & Smith, 2006) ซึ่งการบำบัดการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม (Cognitive Behavior Therapy, CBT) เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนปัญหาที่เหมาะสมและมีพฤติกรรมแสดงออกที่เหมาะสมของผู้ป่วยช่วยให้ผู้ป่วยสามารถลดละหรือเลิกพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในการดื่มสุรา (สุกมา แสงเดือนฉาย, 2553) ร่วมกับการบำบัดเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจ (Motivation Enhancement Therapy, MET) ในการช่วยให้ผู้ป่วยสุราได้สำรวจและแก้ไขความลังเลใจของตนเองหาวิธีการและแนวทางที่เหมาะสมให้เกิดความตั้งใจแก้ไขปัญหของตนเอง ในการบำบัดแนวทางนี้ จะเน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง (ดรุณี ภูขาว, 2555) และนำการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment Therapy) เพื่อให้ผู้ป่วยสุราสามารถนำคุณค่าในตนเองเกิดความมั่นใจในศักยภาพที่มีในตนเองนำออกมาใช้ต่อปัญหาอุปสรรคในความต้องการดื่มสุราได้สำเร็จ และมีกำลังใจในการจัดการกับพฤติกรรมของตนเอง หากการใช้แนวคิดแบบองค์ดังกล่าว นำความรู้จากหลายมิติ มาผสมผสานกัน ให้เกิดโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มช่วยให้เป็นแนวทางในการหยุดพฤติกรรมดื่มสุราได้เข้าใจจุดแข็งจุดอ่อน เกิดการเรียนรู้ใหม่ที่จะนำตนเองไปสู่ความคิดใหม่เชื่อมั่นในศักยภาพ และสร้างพลังใหม่ในตนเอง

การผสมผสานการให้การปรึกษากลุ่ม โดยการนำแนวคิดของการปรึกษาเชิงการรู้คิดและพฤติกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจ และการเสริมพลังอำนาจ มาพัฒนาด้วยโปรแกรมการให้คำปรึกษารายกลุ่ม โดยใช้รูปแบบกิจกรรมกลุ่มจำนวน 7 ครั้ง และวัดผลพฤติกรรมการหยุดดื่มสุราของผู้ป่วยก่อนหลังจบกลุ่ม และติดตามผลผู้ป่วยหลังจำหน่ายในระยะเวลา 1, 2 และ 3 เดือน เพื่อประเมินผลการทดลองกลุ่มให้คำปรึกษา และดูผลของโปรแกรมในการ

รักษาฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ป่วย โดยผู้ป่วยสามารถใช้ศักยภาพตนเองในการไม่พึ่งพิงการติ่มสุรา และมีการปรับเปลี่ยนวิถีคิดและพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง จากการติ่มสุราในทางที่ดีขึ้น

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการให้การปรึกษารายกลุ่ม แบบผสมผสานต่อพฤติกรรมการหยุดติ่มสุราในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และความสามารถใช้ศักยภาพในการจัดการแก้ไขปัญหาการติ่มสุรา โดยเปรียบเทียบผลก่อนและหลังเข้าร่วมทดลองกลุ่ม

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบก่อนการทดลอง (Pre- experimental design) โดยศึกษาจากกลุ่มทดลองกลุ่มเดียวกัน กลุ่มให้คำปรึกษาแบบกลุ่มปิด วัดผลก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มทดลอง (One group pretest-posttest design) แปลผลจากการตอบแบบประเมิน ชุดเดียวกัน เปรียบเทียบค่าคะแนนจากการตอบแบบประเมิน (Pre - test) (Post - test) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยสุราเพศชาย แบบผู้ป่วยในโรงพยาบาลธัญญารักษ์ขอนแก่น จำนวน 10 ราย โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือ โปรแกรมการปรึกษารายกลุ่มแบบผสมผสานต่อพฤติกรรมการหยุดติ่มสุรา เป็นกลุ่มทั้งหมด 7 ครั้ง โดยผสมผสานแนวความคิดการเสริมพลังอำนาจ แนวคิดการเสริมสร้างแรงจูงใจ และ แนวคิดการให้การปรึกษาเชิงการรู้คิดและพฤติกรรม มาพัฒนาโปรแกรมการปรึกษากลุ่มแบบผสมผสาน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบประเมินพฤติกรรมการหยุดติ่มสุรา ก่อนและหลังการทดลอง นำเครื่องมือจากการเก็บรวบรวมข้อมูล มาวิเคราะห์ประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (SPSS) ผู้วิจัย ได้พัฒนาเครื่องมือแบบประเมิน นำไปทดลองใช้กับผู้ป่วยสุรา ในระหว่างบำบัดรักษาในโรงพยาบาลธัญญารักษ์ขอนแก่น คัดเลือกผู้ป่วยสุรา อยู่ในระยะการฟื้นฟูสมรรถภาพ ซึ่งถือว่าเป็นระยะที่ผู้ป่วยเริ่มมีการเรียนรู้ อยู่ในสภาวะอาการปกติ หายจากสภาวะพิษสุราแล้ว เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทำการศึกษาดทดลองวิจัย จำนวน 30 ราย แล้วนำผลคะแนน มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's coefficients) ได้เท่ากับ .83 ถือว่านำไปใช้ได้

และข้อมูลเชิงคุณภาพ รายบุคคล จากแบบสังเกตพฤติกรรมกลุ่ม มาแปลผลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับการติ่มสุรา พฤติกรรมการติ่มสุรา จำนวนครั้งที่เข้ารับการรักษาใน โรงพยาบาลธัญญารักษ์ขอนแก่น ใช้การแจกแจงความถี่ ใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป (Descriptive Statistics)

2. ข้อมูลจากค่าคะแนนของแบบประเมินผลเปรียบเทียบความแตกต่างด้านพฤติกรรมการหยุดติ่มสุรา เพื่อดูผลของพฤติกรรมกลับไปติ่มสุราซ้ำ ในช่วงก่อนและหลังเข้าร่วมการทดลอง และข้อมูลจากค่าคะแนนของแบบประเมินผลเปรียบเทียบความแตกต่างด้าน

พฤติกรรมการหยุดดื่มสุรา หลังติดตามผล 1 เดือนจำนวน 3 ครั้ง ใช้สถิติ Freidman Test มาวิเคราะห์ข้อมูล

4. ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ผลการศึกษา ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ทดลอง จำนวน 10 รายโดยนำมาเฉลี่ยตามอายุ ระดับการศึกษา ดังนี้

อายุ	จำนวนราย	คิดเป็นร้อยละ	ระดับการศึกษา	จำนวนราย	คิดเป็นร้อยละ
อายุ 25 ปี	จำนวน 1 ราย	ร้อยละ 10	ระดับป.6	จำนวน 4 ราย	ร้อยละ 40
อายุ 26 ปี	จำนวน 1 ราย	ร้อยละ 10	ระดับม.3	จำนวน 1 ราย	ร้อยละ 10
อายุ 29 ปี	จำนวน 1 ราย	ร้อยละ 10	ระดับปวส.	จำนวน 3 ราย	ร้อยละ 30
อายุ 33 ปี	จำนวน 1 ราย	ร้อยละ 10	ระดับปริญญาตรี	จำนวน 2 ราย	ร้อยละ 20
อายุ 38 ปี	จำนวน 1 ราย	ร้อยละ 10			
อายุ 39 ปี	จำนวน 1 ราย	ร้อยละ 10			
อายุ 42 ปี	จำนวน 2 ราย	ร้อยละ 20			
อายุ 50 ปี	จำนวน 1 ราย	ร้อยละ 10			
อายุ 60 ปี	จำนวน 1 ราย	ร้อยละ 10			

จากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 10 ราย เคยมารับการบำบัดรักษาสุราในโรงพยาบาลธัญญารักษ์ขอนแก่นมาแล้ว มีเพียงผู้ป่วย 2 ราย มารักษาครั้งที่ 1 เคยมาบำบัดรักษา จำนวน 2 ครั้ง จำนวน 2 ราย มีผู้ป่วยกลับมาบำบัดรักษาซ้ำ เข้ามารักษา 3 ครั้ง มี 2 ราย และเคยเข้ารับการรักษาสุราซ้ำ 4 ครั้ง 4 ราย ถือว่ามีจำนวนครั้งที่มารักษามากที่สุดในกลุ่มตัวอย่าง จากการมารักษาบำบัดสุรา และกลุ่มตัวอย่างเคยหยุดดื่มสุราหลังจากออกจากโรงพยาบาลไปแล้วได้นาน 0 - 6 เดือน มีจำนวน 7 ราย และหยุดดื่มสุรา 7 - 12 เดือน มีจำนวน 3 รายตามลำดับ

เหตุผลในการเข้ามาบำบัดรักษาใหม่ ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีเหตุผลที่คล้ายคลึงกัน คือมีปัญหาลักษณะร่างกายไม่มีแรง ทำงานไม่ได้ ขาดงานบ่อย และครอบครัวอยากให้กลับมารักษาใหม่

ส่วนที่ 2 ผลแบบประเมินพฤติกรรมการหยุดดื่มสุรา

ตารางสรุปผลคะแนนกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังทดสอบ และคะแนนการติดตามผลทั้ง 3 ครั้ง

กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนพฤติกรรมในการหยุดดื่มสุราของกลุ่มตัวอย่าง				
	ก่อนให้การ ปรึกษา	หลังให้การ ปรึกษา	การติดตาม ครั้งที่ 1	การติดตาม ครั้งที่ 2	การติดตาม ครั้งที่ 3
1.นายแจ๊ค	129	160	142	154	164
2.นายชัย	123	150	141	141	167
3.นายต่อม	142	162	156	139	168
4.นายเอก	126	143	168	144	162
5.นายวิทย์	140	145	146	143	159
6.นายกล้า	142	155	164	148	170
7.นายบาส	117	156	153	147	167
8.นายศร	142	166	148	157	166
9.นายบุญ	112	146	160	145	172
10.นายเชียว	143	156	156	174	166

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมในการหยุดดื่มสุราระหว่างก่อนให้คำปรึกษา หลังให้คำปรึกษา ระยะติดตามครั้งที่ 1 ระยะติดตามที่ 2 และระยะติดตามครั้งที่ 3

คะแนนพฤติกรรมการหยุดดื่มสุรา	กลุ่มตัวอย่าง (n=10) $\mu \pm S.D.$	Freidman χ^2	Asymp. Sig.
ก่อนให้คำปรึกษา	131.60 $\pm$ 11.71	28.731	.000*
หลังให้คำปรึกษา	153.90 $\pm$ 7.71		
ระยะติดตามครั้งที่ 1	153.40 $\pm$ 9.13		
ระยะติดตามครั้งที่ 2	149.20 $\pm$ 10.33		
ระยะติดตามครั้งที่ 3	166.10 $\pm$ 3.76		
ระยะติดตามครั้งที่ 3	166.10 $\pm$ 3.76		

*p<0.05

จากตาราง แสดงให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการหยุดดื่มสุราระหว่างก่อนให้คำปรึกษา หลังให้คำปรึกษา ระยะติดตามครั้งที่ 1 ระยะติดตามครั้งที่ 2 และระยะติดตามครั้งที่ 3 มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.05$) จึงนำไปทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ (post hoc) โดยใช้สถิติ Freidman Test ดังตาราง ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการ หยุดดื่มสุราในแต่ละคู่คะแนน พฤติกรรมการหยุดดื่มสุรา	กลุ่มตัวอย่าง (n=10) $\mu \pm S.D.$	Freidman χ^2	Asymp. Sig.
ก่อนให้คำปรึกษา	131.60 $\pm$ 11.71	10.00	0.002*
หลังให้คำปรึกษา	153.90 $\pm$ 7.71		
หลังให้คำปรึกษา	153.90 $\pm$ 7.71	.111	0.739
ระยะติดตามครั้งที่ 1	153.40 $\pm$ 9.13		
ระยะติดตามครั้งที่ 1	153.40 $\pm$ 9.13	1.000	0.317
ระยะติดตามครั้งที่ 2	149.20 $\pm$ 10.33		
ระยะติดตามครั้งที่ 2	149.20 $\pm$ 10.33	6.400	0.011*
ระยะติดตามครั้งที่ 3	166.10 $\pm$ 3.76		

คะแนนพฤติกรรมการหยุดดื่มสุราในแต่ละคู่* $p<0.05$

จากตารางพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการหยุดดื่มสุราก่อนให้คำปรึกษา คือ 131.60 $\pm$ 11.71 คะแนน และหลังให้คำปรึกษา 153.90 $\pm$ 7.71 คะแนน ซึ่งคะแนนก่อนให้คำปรึกษา แตกต่างจากคะแนนหลังให้คำปรึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=.002$) เช่นเดียวกับค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการหยุดดื่มสุรา ในระยะครั้งที่ 1 คือ 153.40 $\pm$ 9.13 คะแนน ของกลุ่มตัวอย่าง ในระยะติดตามครั้งที่ 2 คือ 149.20 $\pm$ 10.33 คะแนน และระยะติดตามครั้งที่ 3 คือ 166.10 $\pm$ 3.76 คะแนน ที่มีคะแนนระยะติดตามครั้งที่ 2 แตกต่างจากคะแนน ระยะติดตามครั้งที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=.011$) เช่นกัน

5. อภิปรายผล

ในการศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปและอภิปรายผลการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ (1) ผลการทดลองการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายกลุ่ม (2) ผลของโปรแกรมการให้คำปรึกษารายกลุ่มแบบผสมผสาน ดังนี้

1. ผลการทดลองการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษารายกลุ่ม

กิจกรรมที่ 1 เรื่องปฐมนิเทศสร้างสัมพันธภาพ โดยใช้แนวคิดการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) มีวัตถุประสงค์ให้สมาชิกเกิดการค้นพบสถานการณ์ใหม่จากการเสริมสร้างการรับรู้ผ่านกิจกรรมการวาดภาพต้นไม้นั้น โดยใช้เทคนิคการอยู่กับตนเอง ให้ผู้ป่วยได้คิดวิเคราะห์ ผ่านการใช้การวาดรูปภาพการระบายสี จากกิจกรรมนี้ทำให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายวิเคราะห์ตนเอง และนำผลงานการวาดภาพนำมาแลกเปลี่ยนการได้แสดงความคิดเห็นความรู้สึก ส่งผลต่อการรับรู้สมรรถนะของตนเองการเห็นคุณค่าในตนเองรักตนเองมากขึ้น ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพตนเอง เพื่อนำออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์และการค้นหาความสามารถของตนเอง ในการควบคุมพฤติกรรมการดื่มสุรา และการแก้ไขปัญหา เพื่อหาแนวทางในการที่จะไม่กลับไปดื่มสุราซ้ำ ซึ่งพรทิพย์ คงสตัย (2556: 45-61) อธิบายว่าบุคคลที่ได้มีการเตรียมความพร้อม เตรียมการ และการวางแผน การหาโอกาสในการจัดทรัพยากร สิ่งแวดล้อม การเลือกตัดสินใจจัดการกับสิ่งแวดล้อมใหม่ เพื่อให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองได้เกิดขึ้น

กิจกรรมที่ 2 เรื่องแรงจูงใจสู่การเปลี่ยนแปลง Motivational Enhancement Therapy (MET) ใช้แนวคิดการเสริมสร้างแรงจูงใจ การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม และการคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ การสังเกตผู้อื่น เปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มเล่าความรู้สึกของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังเช่น นายต้อม (นามสมมติ) “ผมเคยหยุดดื่มสุราได้นานแล้วไม่คิดว่าจะมีปัญหาอีก พอได้กลับมาดื่มเล็กน้อยจึงพลาดกลับมาดื่มต่อเนื่องจิตใจควบคุมไม่ได้ ทำให้เสียสุขภาพและความรับผิดชอบมาครั้งนี้นี้ก็ไม่ได้อยากมาโรงพยาบาลอีก เพราะคิดว่ารักษาก็เหมือนเดิม” เห็นได้ว่าการมองเห็นตนเองว่าบกพร่อง ไม่มีค่า ไร้ประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความบกพร่องในการดูแลตนเองทางด้าน ร่างกาย จิตใจ และอยู่ในวงจรการดื่มสุราแบบซ้ำ ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ พรทิพย์ คงสตัย (2556: 45-61) ที่ได้ใช้โปรแกรมการเสริมพลังอำนาจต่อพฤติกรรมการดื่มสุราจะช่วยให้ได้รับรู้ถึงศักยภาพของตนเองจึงจะช่วยให้ผู้ป่วยมีกำลังใจในการควบคุมพฤติกรรมการดื่มสุราของตนเองอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมครั้งที่ 3 เรื่องการจัดการกับปัญหาสาเหตุกับสิ่งเร้าต่างๆ Empowerment กิจกรรมของการให้สำรวจปัญหาสาเหตุกับสิ่งเร้าต่าง ๆ นายบาส (นามสมมติ) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้ดื่มสุราซ้ำ ว่า “ผมไปงานบวชคนในหมู่บ้านเพราะรู้จักกันมานาน เราก็ปฏิเสธไม่ได้ด้วยเค้ามานชวนมันจะน่าเกลียดถ้าไม่ดื่ม” ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อมร สุวรรณนิมิต (2553) พบว่าการคิด การสร้าง การซ่อม นำไปสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลที่เป็นรูปธรรม เป็นการดึงศักยภาพที่มีอยู่ภายในตนเองออกมาใช้ในการวางแผนแก้ไขดูแลตนเองด้วยความต่อเนื่องและยั่งยืน

กิจกรรมที่ 4 เรื่องการตรวจสอบความเชื่อ โดยใช้แนวคิด (Cognitive Behavior Therapy) การบำบัดความคิดและพฤติกรรม ผู้วิจัยให้โครงสร้างทางความคิด ความเชื่อที่บิดเบือน และทดลองฝึกทักษะการป้องกันการไปติดสุราซ้ำ ผู้ป่วยเรียนรู้ การแสดงบทบาทสมมติหากผู้ป่วยกำลังเจอเพื่อนนั่งดื่มสุราจะคิดและรู้สึกอย่างไร โดยให้ผู้ป่วยได้ลองฝึกทักษะ จากสถานการณ์ที่ 1 นายเอก (นามสมมติ) ได้พูดถึงเหตุการณ์ที่เคยประสบการณืมาว่า “เมื่อก่อนเพื่อนชวนก็ไปเพราะอยากดื่มหลังเลิกงานให้ผ่อนคลาย จากที่คิดว่าจะดื่มเย็นวันศุกร์ ก็กลายมาดื่มทุกวันตอนเย็น กับเพื่อน ทำให้สิ่งที่คิดไว้ไม่สามารถทำได้” ซึ่งสอดคล้องกับ นิซซา หนักแน่น (2556) ช่วยให้ผู้เข้า ร่วมการศึกษาเกิดความตระหนักถึงผลกระทบ ของการดื่มสุรา รับรู้ความสามารถในการควบคุม พฤติกรรมการดื่มสุราของตนเอง มีการตั้งเป้า หมาย วิเคราะห์ปัจจัยนำต่างๆ ที่เป็นสิ่งกระตุ้น ให้ดื่มสุรา การควบคุมปัจจัยที่กระตุ้นให้ตนเอง ดื่มสุราและเทคนิคทางพฤติกรรมต่างๆ ที่สามารถ นำไปใช้ในการจัดการกับปัจจัยเสี่ยงที่เป็นสิ่ง กระตุ้นให้ใจอ่อนกลับไปดื่มสุราซ้ำ การปรับแก้ ความคิดที่ทำให้ใจอ่อนหรือความคิดในการแก้ไข ปัญหาที่ไม่เหมาะสมอธิบายว่าเป็นผลของการฝึกซ้อม จนเกิดความชำนาญ เมื่อผู้ป่วยพบกับเหตุการณ์ปัญหาเสี่ยงที่เกิดขึ้นจริง ก็จะสามารถปฏิบัติตนเองได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้มีการตัดสินใจ รวมถึงการฝึกด้วยการให้การบ้าน การเปลี่ยนแปลงความคิด

กิจกรรมครั้งที่ 5 เรื่องผลของการตั้งใจในสิ่งที่ได้วางแผนไว้ (Empowerment) เป็นการส่งเสริมความคิดให้เกิดการวางแผนเป้าหมาย การรับรู้ความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งถ้าหากผู้ป่วยที่มีพลังอำนาจอยู่ในระดับต่ำ จะขาดความเคารพในตนเอง คิดว่าตนเองไม่มีคุณค่ารู้สึกไม่มีแรงขับที่อยากจะทำในสิ่งที่คิดและหวังไว้ การวางแผนกิจกรรมด้วยการด้วยการประเมินตนเองในทางบวก

กิจกรรมครั้งที่ 6 เรื่องแรงจูงใจในการหยุดดื่มสุรา โดยใช้แนวคิดการเสริมสร้างแรงจูงใจ Motivational Enhancement Therapy (MET) เป็นกิจกรรมกลุ่มที่มีการตรวจสอบระดับแรงจูงใจของผู้ป่วย เพื่อนำมาเชื่อมโยงกับขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Stages of change) โดย Prochaska, Norcross, DiClemente 2006 อ้างใน นันทา ชัยพิชิตพันธ์ (2554:1-22) นำเทคนิค FRME ช่วยหาสิ่งกระตุ้นและการจัดการที่เหมาะสม การให้ข้อมูลการสะท้อนกลับในสิ่งที่คิด (Feedback) เพื่อทบทวนตนเองเน้นย้ำสิ่งที่คิด ให้ผู้ป่วยได้เกิดความรับผิดชอบ (Responsibility) ผู้ป่วยได้ร่วมกันคิดและหาทางแก้ไขที่เหมาะสม โดยการรับรู้จากกลุ่มให้คำแนะนำ (Advice) และเสนอทางเลือก (Menu) เป็นการนำไปปรับใช้ในสถานการณ์จริง ความตั้งใจที่จะจัดการแก้ไขจากการได้รับแรงเสริมจากกลุ่ม ที่เข้าใจปัญหาที่เกิด (Empathy) ซึ่งเป็นการส่งเสริมศักยภาพในตนเองที่มี (self-Efficacy) การตั้งคำถาม และการยอมรับ มองปัญหาของตนเอง ได้เกิดความตระหนักต่อการดื่ม ตามที่นายเอ (นามสมมติ) ได้พูดในกลุ่มว่า “ผมไม่คิดว่าการดื่มสุราของผมจะทำให้ใครมีปัญหา ถ้าไม่มีแม่มาคอยมาดูแลตอนป่วย ถึงทำให้คิด เราทำให้คนอื่นต้องมาเป็นห่วง” และ นายแจ๊ค (นามสมมติ) ที่มองตนเองว่าเผลอไปดื่มเพียงครั้งเดียว กลับถูก ครอบครัวตำหนิอย่างรุนแรง จนทำให้รู้สึกท้อใจ จึงโกรธอารมณ์ร้อนจึงหันกลับไป ดื่มสุรา และดื่มเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ด้วยการ

ประจักษ์ด้วยความคิดว่า “ยิ่งว่ายิ่งดี แต่ผลออกไปครั้งเดียว กลับกลายเป็นคนไม่ดี เมื่อทำดีไม่ได้ก็เลิกทำ ไม่รู้ว่าจะทำไปทำไม” เหตุการณ์ของผู้ป่วยนี้ ทำให้เห็นถึงแรงจูงใจต่ำ

กิจกรรมครั้งที่ 7 เรื่องปัจจัยนิเทศ และยุติการให้การปรึกษารายกลุ่ม ใช้แนวคิด Empowerment สมาชิกในกลุ่มได้สำรวจทบทวนตนเอง จากกิจกรรมที่ผ่านมาทั้งหมด โดยให้สมาชิกในกลุ่มการส่งกำลังใจให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ในการอดทนกับอุปสรรคปัญหา ที่เคยเกิดขึ้น ความรู้สึกที่ได้รับจากกลุ่มนี้ ช่วยให้เกิดการชำระล้างซึ่งพฤติกรรมที่ดี และการปฏิบัติในการจัดการปัญหาการดื่มสุรา ให้สามารถเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมการหยุดดื่มสุราได้อย่างต่อเนื่องร่วมกัน

2. ผลของโปรแกรมการให้การปรึกษารายกลุ่มแบบผสมผสาน

ผู้ป่วยมีคะแนนพฤติกรรมการหยุดดื่มสุรา ระหว่างก่อนให้คำปรึกษา ($\mu = 131.60$ $SD = 11.71$) คะแนนน้อยกว่าหลังให้คำปรึกษาอยู่ในระดับคะแนน ($\mu = 153.90$ $SD = 7.71$) คะแนนที่สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบผสมผสานโดยใช้สถิติ Friedman Test การติดตามผลครั้งที่ 1 คือ ($\mu = 153.40$ $SD = 9.13$) คะแนน ติดตามครั้งที่ 2 ($\mu = 149.20$ $SD = 10.33$) คะแนน และครั้งที่ 3 ($\mu = 166.10$ $SD = 3.76$) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) แสดงว่าภายหลังผู้ป่วยได้รับการให้การปรึกษาแบบผสมผสานต่อพฤติกรรมการหยุดดื่มสุรา ผู้ป่วยมีคะแนนพฤติกรรมการหยุดดื่มสุราเพิ่มขึ้น แต่เมื่อมีการมาตามนัดครั้งที่ 2 ผู้ป่วยมีค่าคะแนนที่น้อยลง เมื่อมีการมาตามนัดในครั้งที่ 3 ผู้ป่วยมีค่าคะแนนของการตอบแบบสอบถามที่เปลี่ยนไปสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้จากเส้นทางการเลิกยาและสารเสพติด ที่มีผลของคะแนนแตกต่างกัน สามารถแบ่งออก 4 ระยะนำมาอธิบายการติดตามครั้งที่ 1, 2 และครั้งที่ 3 ดังนี้

การติดตามผลครั้งที่ 1 ผู้ป่วยมาตามนัดทั้ง 10 คน และมีญาติมาร่วมมาตามนัดด้วย ในการนัดหลังจากจำหน่ายครบ 1 เดือน ซึ่งอยู่ในช่วงระยะอันนี้มน ผู้ป่วยมีคะแนนเฉลี่ย ($Mean = 153.40$ $SD = 9.13$) อยู่ในคะแนนใกล้เคียงกับคะแนนหลังทดลองโปรแกรม คือ หลังจากหยุดการดื่มสุราในช่วง 4-5 สัปดาห์หลังการเลิกดื่มสุรา สอดคล้องกับงานวิจัยของบรรจงจิตต์ พันธุ์ทอง (2557: 61-68) ที่พบว่าอัตราการไม่เสพยาเสพติด หลังให้โปรแกรมกลุ่มในการติดตามระยะหลังจำหน่าย 1 เดือน กลุ่มทดลองมีอัตราการไม่กลับไปดื่มซ้ำได้ ถึงร้อยละ 76.7 ของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนการนัดติดตามผลครั้งที่ 2 ผู้ป่วยมาตามนัดทั้ง 10 คน และมีญาติมาร่วมตามนัดด้วย ในระยะของการนัดครั้งนี้ ผู้ป่วยมีคะแนนเฉลี่ย ($\mu = 149.20$ $SD = 10.33$) ถือว่าคะแนนการดูแลพฤติกรรมการหยุดดื่มสุรา ลดน้อยลงจากเดิม ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า ผู้ป่วยในระยะนี้ เข้าสู่เส้นทางฝ่าอุปสรรค เป็นช่วงระยะ 6 - 20 สัปดาห์ เป็นช่วงกลางของการเลิกดื่มสุรา เป็นระยะสำคัญของการหยุดพฤติกรรมหยุด ดื่มสุราถือว่าเป็นระยะที่ไม่ปกติ เนื่องจากผู้ป่วย ยังมีสภาวะทางอารมณ์ไม่นิ่งมากพอ ต่อการจัดการตัวกระตุ้น จึงเป็นผลทำให้ผู้ป่วยสุราในช่วงนี้ ต้องเผชิญฝ่าอุปสรรคต้องใช้ความพยายาม และความอดทน หากไม่สามารถต้านความรู้สึกได้ก็ทำให้เกิดการผล่อดื่ม (Lapse) และกลับไปดื่มสุราซ้ำ (Relapse) สอดคล้องกับ เพ็ญพักตร์ ดารากร ณ อยุธยา (2556: 1-15) ที่กล่าวถึงปัจจัยต่างๆที่ทำให้กลับไปดื่มซ้ำเช่น ความเครียด ความเบื่อ สภาพแวดล้อม และการสนับสนุนทางสังคม ที่มีต่อ

การการกลับไปดื่มสุราซ้ำ ผู้ป่วยต้องเผชิญกับอุปสรรคและต้องใช้ความพยายามและความอดทนในการต่อสู้กับความรู้สึกอยากดื่มสุรา

การติดตามผลครั้งที่ 2 ผู้ป่วยมาตามนัดทั้ง 10 คน และมีญาติมาร่วมการมาตามนัดด้วย ในระยะของการนัดครั้งนี้ ถือว่าเป็นเส้นทางการหยุดดื่มในช่วงระยะฝ่าอุปสรรค ผู้ป่วยมีคะแนนเฉลี่ย (Mean =149.20 SD=10.33) ถือว่าคะแนนการดูแลพฤติกรรมกาหยุดดื่มสุราลดน้อยลงจากเดิม ทั้งในช่วงหลังการทดลองโปรแกรมและการติดตามผลครั้งที่ 1 ซึ่งวิเคราะห์ผลคะแนนได้ว่า ผู้ป่วยในระยะนี้ กำลังเข้าสู่เส้นทางฝ่าอุปสรรค จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ได้ง่าย ในช่วงระยะ 6 - 20 สัปดาห์ ถือว่าเป็นช่วงกลางของการเลิกดื่มสุราต่อเนื่องเป็นระยะสำคัญของการหยุดพฤติกรรมหยุดดื่มสุรา ซึ่งเป็นระยะที่ไม่ปกติ หากควบคุมพฤติกรรมไม่ต่อเนื่อง อาจมีผลมาจากปัญหาด้านอารมณ์ ความรู้สึกขาดพลัง ความรู้สึกเบื่อเหงา เศร้า ซึ้ง และอารมณ์อยากมีความรู้สึกสนุกสนาน ขึ้นอยู่กับปัจจัยสิ่งแวดล้อม สุราจะช่วยลดความวิตกกังวล ความทุกข์ ความเศร้า สอดคล้องกับ การ ศึกษาของ จรรยา ใจหนูน (2551) ที่กล่าวว่า เป็นการหาความชอบ ในพฤติกรรมที่กระทำ ยอมให้ผู้ป่วยละเลย ความเป็นจริงของปัญหาที่เกิดจากการดื่มสุรา ที่รุนแรงมีแนวโน้มที่จะไม่ทนต่อความอยาก และหวนกลับไปดื่มสุราซ้ำ เมื่อเกิดความต้องการ อย่างไรก็ตามในกานติดตามครั้งนี้พบว่า มีผู้ป่วย 4 ราย ที่ยังคงดื่มสุรา โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า ต้องเข้าสังคม และมีผู้ป่วยคิดว่าตนเองเริ่มเป็นปกติจึงทดลองดื่มว่าจะมีปัญหาอีกหรือไม่ มีความเชื่อว่าสุราทำให้สนุกสนาน เข้าสังคมง่าย สัมพันธภาพเวลาพบปะพูดคุย หรือเมื่อมีงานเลี้ยงต่าง ๆ ในชุมชน จากการมาตามนัดติดตามครั้งนี้ ผู้ป่วยมีค่าคะแนนพฤติกรรม การดื่มของผู้ติดสุราลดลง เนื่องจากผู้ป่วยยังมีสภาวะทางอารมณ์ไม่นิ่งมากพอ ต่อการจัดการตัวกระตุ้น จึงเป็นผลทำให้ผู้ป่วยสุราในช่วงนี้ ต้องเผชิญฝ่าอุปสรรค และต้องใช้ความพยายาม และความอดทนเป็นอย่างมาก ในการจัดการกับอารมณ์นึกคิดของตนเอง หากไม่สามารถต้านความรู้สึกได้ทำให้เกิดการเผลอดื่ม (Lapse) และกลับไปดื่มสุราซ้ำ (Relapse) สอดคล้องกับ เพ็ญพักตร์ ดารากร ณ อยุธยา (2556) จากการสอบถามปัญหาในการติดตาม มีนายกล่าวว่า “ผมยอมรับว่าดื่มเพราะปฏิเสธไม่ได้แต่พยายามไม่ดื่มอดทนไม่ได้ แพ้ใจตัวเอง ตอนแรกก็หาทางออกโดยผสมโซดาหรือน้ำให้มากที่สุดทำให้การดื่มมีสุราน้อยที่สุด” ดังนั้นในการในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ให้การปรึกษาและแนวทางการที่หยุดดื่มสุรา ร่วมกับครอบครัวผู้ป่วยที่มาติดตามด้วย หากการแก้ไขปัญหการดื่มสุราแบบเดิม ก็จะทำให้มีอาการทุกข์ใจ อาการซึมเศร้ากลับมาอีก ทำให้กลับไปดื่มสุราซ้ำ การคงไว้ที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกาดื่มสุรา และความตั้งใจ และแรงผลักดันภายในตนเอง ร่วมกับการส่งเสริมการดูแลกำลังใจคนในครอบครัวก็จะช่วยให้คงพฤติกรรมกาหยุดดื่มที่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ คงสตัย (2556) ที่พบว่าผู้ป่วยจะควบคุมพฤติกรรมกาดื่มสุราได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนมีบุคคลให้กำลังใจ ทำให้เกิดความมั่นคง มีกำลังใจต่อสู้ปัญหาได้ และงานวิจัยของ สุกุม่า แสงเดือนฉาย (2553) ที่กล่าวถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็ง เสริมสร้างภูมิคุ้มกัน โดยการนำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนการดูแลรวมถึงการเสริมแรงใจให้กับผู้ป่วย จึงจะช่วยให้ผู้ป่วยป้องกันการกลับไปดื่มสุราซ้ำ

การติดตามผลครั้งที่ 3 ผู้ป่วยมาตามนัดทั้ง 10 คน โดยมีญาติของผู้ป่วย มาร่วมการมาตามนัดในครั้งนี้ด้วยทุกคน ในระยะการมาตามนัดในช่วง เป็นระยะของการหยุดดื่มถือว่าอยู่ในระยะปรับตัว หรือระยะลอยตัว ผู้ป่วยมีคะแนนเฉลี่ย ($\mu = 166.10$ SD= 3.76) มีค่าคะแนนสูงขึ้นกว่าการติดตามผลในครั้งนี้ 2 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการหยุดดื่มสุราของผู้ป่วยเป็นไปในทางบวก เนื่องจากผู้ป่วยอยู่ในระยะของการปรับตัว หลังจากหยุดดื่มสุราได้ ในช่วง 20 สัปดาห์ขึ้นไป หรือ ระยะ 4 เดือน แต่เนื่องจากผู้ป่วยได้รับการติดตามผลติดต่อกันจึงทำให้เกิดการเรียนรู้ จากประสบการณ์การดื่มสุรา และความตั้งใจที่อยากเปลี่ยนแปลงตนเอง ช่วยเพิ่มความมั่นใจ และเพิ่มศักยภาพ ในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราในทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรจงจิตต์ พันธุ์ทอง (2557) เมื่อผู้ป่วยสามารถเข้าถึงการช่วยเหลือจากแหล่งสนับสนุนทางสังคม จะช่วยทำให้ผู้ป่วยควบคุมพฤติกรรมกรรมการดื่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนระดับครอบครัว การดูแลตนเอง ช่วยให้บุคคลมีกำลังใจ มีอารมณ์ที่มั่นคงมีกำลังใจในการต่อสู้ปัญหาอุปสรรค หรือช่วยลดความรุนแรงของปัญหาได้ เกิดพฤติกรรมกรรมการเปลี่ยนแปลงที่ไม่กลับไปติดเซฟซ้ำ ในระยะติดตาม จากการศึกษาผลการติดตามผลครั้งนี้พบว่า ผู้ป่วยสามารถควบคุมความอยากดื่มสุราได้ มีการรับรู้ร่วมกันระหว่างผู้ป่วย ครอบครัว

ดังนั้นการศึกษาดูแบบการให้การศึกษาแบบผสมผสาน มีนัยยะสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบผล ก่อนและหลังการทดลอง รวมถึงการติดตามพฤติกรรมกรรมการหยุดดื่มสุรา 3 ครั้ง โดยการให้การศึกษาแบบกลุ่มจะต้องมีการนำแนวคิดทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลแก้ไขที่ตรงกับสภาพปัญหา ที่เกิดขึ้นเฉพาะกับตนเอง สอดคล้องกับ Corey (2004) ได้กล่าวไว้ว่าการให้คำปรึกษาแบบผสมผสานเป็นการนำเอากระบวนการของการให้คำปรึกษาแต่ละทฤษฎีมาผสมผสานอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เหมาะสมกับปัญหา และความต้องการของผู้ป่วย ในการช่วยเหลือระหว่างผู้ให้คำปรึกษา เพื่อให้ผู้ป่วยในกลุ่มเข้าใจตนเอง และสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น สามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ป่วยสุราหลังได้รับกิจกรรมการให้การปรึกษารายกลุ่มแบบผสมผสานจะมีผลของพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราเปลี่ยนแปลงอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบผลคะแนนของพฤติกรรมกรรมการดื่มสุรา ก่อนเข้ากลุ่ม และวัดผลคะแนนหลังเข้ากลุ่ม และภายหลังออกจากโรงพยาบาล

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาทดลองการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษารายกลุ่มแบบผสมผสานต่อพฤติกรรมกรรมการหยุดดื่มสุรา ที่นักวิจัยได้ศึกษาในครั้งนี้ สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 ราย มีคะแนนพฤติกรรมกรรมการหยุดดื่มสุรา ก่อนให้คำปรึกษา (Pre - test) มีคะแนน เท่ากับ 131.60 ± 11.71 คะแนน เมื่อให้โปรแกรมการปรึกษาแล้ว หลังให้คำปรึกษา (Post - test) เท่ากับ 153.90 ± 7.71 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบคะแนน ก่อนให้คำปรึกษา มีคะแนนที่แตกต่างกัน ที่สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมจากคะแนนหลังให้คำปรึกษา อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ($p = .002$) หลังจากจบโปรแกรมผู้ป่วยกลับบ้าน มีการนัดติดตามผู้ป่วยจำนวน 3

ครั้ง ในทุกครั้งของการนัดจะมีครอบครัวเป็นผู้พามาตามนัดที่โรงพยาบาล ในการนัดครั้งที่ 1 มีผลการประเมินคะแนนพฤติกรรมการหยุดดื่ม ที่ 153.40 ± 9.13 คะแนน ของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นติดต่อกันเนื่องในครั้งที่ 2 ผลคะแนนพฤติกรรมการหยุดดื่มสุราคือ 149.20 ± 10.33 คะแนน เป็นผลคะแนนที่ลดลงจากการทดลอง และการนัดครั้งที่ 1 เมื่อได้ประเมินปัญหาพบว่าผู้ป่วยเผลอลงกลับไปดื่มจำนวน 4 ราย จากนั้นวางแผนนัดติดตาม ครั้งที่ 3 มีผลคะแนนพฤติกรรมการหยุดดื่มคือ 166.10 ± 3.76 คะแนน ซึ่งเป็นผลคะแนนที่สูงขึ้น มากกว่าคะแนนในช่วงคะแนนก่อนและหลังการทดลองโปรแกรม มีคะแนนระยะติดตามผลที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ($p=.011$)

ดังนั้น การดูแลผู้ป่วยสุราหลังบำบัดรักษา ควรมีการติดตามประเมินผลการคงอยู่ของพฤติกรรมการหยุดดื่มสุรา โดยการมีส่วนร่วมของผู้ป่วยและครอบครัวในการพามาโรงพยาบาลตามนัดเป็นระยะ เช่น นัดครั้งที่ 1 นัดครั้งที่ 2 และนัดครั้งที่ 3 อย่างต่อเนื่อง และมีข้อเสนอแนะดังนี้

6.1.1 ก่อนเริ่มวางแผนการศึกษาพัฒนาโปรแกรมการดูแลผู้ป่วย ควรมีการสำรวจปัญหาสถานการณ์สุรา ที่เป็นปัจจุบันเพื่อนำไปศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลนำมาศึกษาพัฒนางานวิจัยต่อไป

6.1.2 ควรมีการเสริมสร้างการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี เพื่อการเพิ่มศักยภาพของผู้ให้การปรึกษาที่เป็นกระบวนการแบบกลุ่มได้ด้วยดี

6.1.3 ผู้ที่ปฏิบัติงานกับผู้ป่วยยาและสารเสพติด สามารถนำผลจากการศึกษาวิจัย ไปปรับใช้ในการศึกษาผู้ป่วย จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการศึกษาและติดตามผลเพื่อเข้าใจปัจจัยภายในและภายนอกของผู้ป่วยในพฤติกรรมการหยุดดื่มสุรา นำไปพัฒนาให้เกิดการจัดการพฤติกรรมปัญหาการดื่มสุราให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

6.1.4 การศึกษาวิจัยควรครอบคลุมประคับประคอง ผู้ป่วยให้พ้นจากความอ่อนไหวจากสภาพแวดล้อมทางสังคม และการมีส่วนร่วมของครอบครัวการมีผู้ดูแล และเข้าใจปัญหาการดื่มสุราของผู้ป่วย ว่าเป็นโรคที่ต้องบำบัดรักษา

6.1.5 ควรศึกษาสภาพแวดล้อมของผู้ป่วยร่วมด้วย ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ปัญหาส่วนตัวผู้ป่วย นักสังคมสงเคราะห์ ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับโรคพิษสุราเรื้อรัง และสามารถตั้งคำถามให้ผู้ป่วยได้เกิดความตั้งใจที่อยากจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการดื่มสุราได้อย่างตั้งใจ และสนใจดูแลตนเอง

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรทดลองใช้โปรแกรมเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม เพิ่มจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เห็นประสิทธิภาพของโปรแกรมมีความแตกต่างของผลการศึกษาที่สามารถวิเคราะห์ประเด็นอื่นได้เพิ่มเติม

6.2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในข้อมูลเชิงคุณภาพต่อการจัดการปัญหาสุรา เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบเนื้อหาในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

6.2.3. ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรนำไปปรับใช้ในกลุ่มเป้าหมายผู้ป่วยยาเสพติดชนิดอื่น เพื่อให้เห็นความแตกต่างและสร้างความน่าสนใจของโปรแกรมตามกลุ่มเป้าหมาย

7. ข้อค้นพบจากการวิจัย

จากการศึกษาทดลองการใช้โปรแกรมการให้การปรึกษารายกลุ่มแบบผสมผสาน โดยมีแนวคิดการรู้คิดและพฤติกรรม Cognitive behavior therapy (CBT) ทฤษฎีการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) แนวคิดการเสริมสร้างแรงจูงใจ Motivation enhancement therapy) มีความสอดคล้องพฤติกรรมของผู้ติดยา ที่จะส่งผลให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้นในระยะยาว ในปัญหาพฤติกรรมจัดการแก้ไขปัญหาคาติ่มสุราที่ไม่เหมาะสม โดยการใช้เทคนิคการให้การปรึกษาการผสมผสานทฤษฎีรวมกันเป็นซึ่งเป็นอีกหนทางในการที่จะช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพให้กับผู้ป่วยสุรา พบว่า ผู้ป่วยเข้าร่วมโปรแกรมการทดลองจำนวน 10 คน กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะปัญหาของการติดยาที่มีความแตกต่างกันออกไป และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยส่วนใหญ่ มักจะหาเหตุผลของการอยากติ่มเอง ด้วยเหตุผลคงไม่มีผลต่อร่างกาย เพราะหายเป็นปกติแล้ว พฤติกรรมของการติ่มที่มองว่าเป็นเรื่องปกติ ความเคยชินในการติ่มสุรา การติ่มเพื่อเข้าสังคม สิ่งแวดล้อมที่มีการติ่มสุราเช่น การมีงานเลี้ยง งานเฉลิมฉลอง เทศกาล ความคิดว่าจะควบคุมการติ่มสุราได้เมื่อติ่มแล้วส่วนใหญ่จะเพิ่มปริมาณสุราและเพิ่มเวลาในการติ่มมากขึ้น จนไม่สามารถจัดการปัญหาการติ่มด้วยตนเองได้ จากการที่ผู้ป่วยได้เข้ามารักษาในโรงพยาบาลรัฐรักษารักษาจนเกินซึ่งในกลุ่มตัวอย่าง10คนนี้เคยมารับการบำบัดรักษาสุราในโรงพยาบาลมาแล้ว การกลับเข้ามาบำบัดรักษาสุราในครั้งนี้ ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีเหตุผลที่คล้ายกันคือปัญหาสุขภาพทางกายและสุขภาพจิตไม่สามารถทำงานได้เป็นปกติมีปัญหาครอบครัวและครอบครัวอยากให้กลับมารักษาใหม่ซึ่งผู้ป่วยทั้งหมดสมัครใจที่จะมาบำบัดรักษาใหม่ในครั้งนี้การใช้เทคนิคการให้การปรึกษารายกลุ่มการวางแผนการยุติการปรึกษา การสรุปผลกิจกรรมที่ผ่านมา คือการเสริมแรงในการปรับเปลี่ยนตนเองในการหาวิธีไม่ติ่มสุราและดำรงไว้ซึ่งผลของการเปลี่ยนแปลงที่ดี

8. บรรณานุกรม

- จรรยา ใจหนูน .(2551). ผลของโปรแกรมการบำบัดทางความคิดและพฤติกรรมต่อพฤติกรรมการติ่มแอลกอฮอล์ของผู้ติดยาโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจังหวัดตาก.วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช, คณะพยาบาลศาสตร์,มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณิชา หนักแน่น .(2556). การใช้โปรแกรมการบำบัดทางความคิดและพฤติกรรมในผู้ติ่มสุรา. สารนิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- ดรุณี ภู่อว . (2555). การบำบัดผู้ติดยาและสารเสพติดด้วยการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม. กรุงเทพฯ: วนิดาการพิมพ์กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มติชน.

- นรากร สารีแท้. (2561). **ความทรงจำในผู้ป่วยสุราที่มีภาวะติดสุราเรื้อรัง**. วารสารการพยาบาลและการดูแล, วิทยาลัยวิทยาการวิจัย และวิทยาการปัญญามหาวิทยาลัยบูรพา ปีที่ 36 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนเมษายน-มิถุนายน 2561, หน้า16-17.
- นันทา ชัยพิชิตพันธ์. (2554). **การบำบัดเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจ: ทางเลือกเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยเสพติด**. ธรรมศาสตร์เวชสาร, ปีที่13 ฉบับที่1 ประจำเดือนมกราคม-มีนาคม 2556, หน้า1-22.
- บรรจงจิตต์ พันธุ์ทอง (2557). **ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างพลังแห่งตน ร่วมกับการสนับสนุนครอบครัวต่อพฤติกรรมการไม่เสพยาซ้ำในผู้ป่วยเสพติดยาบ้า สถาบันธัญญารักษ์**. วารสารวิชาการสาธารณสุข, ปีที่ 23 ฉบับที่1 ประจำเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2557, หน้า 61-68
- พิชัย แสงชาญชัย และคณะ. (2561). **การให้คำปรึกษาและการบำบัดเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในผู้ป่วยที่มีปัญหาการดื่มสุรา: คู่มือสำหรับผู้อบรม**. สืบค้นจาก <https://www.academia.edu/47266668/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มกราคม 2567.
- เพ็ญพักตร์ ดารากร ณ อยู่ธยา. (2556). **ความสำเร็จในการเลิกสุราของผู้ป่วยสุราที่มีโรคร่วมทางจิตเวช**. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม - เมษายน 2556, หน้า 1-15.
- พรทิพย์ คงสัตย์. (2556). **การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างพลังอำนาจต่อการจัดการพฤติกรรมการดื่มสุราของผู้ป่วยโรคติดสุราระยะหลังพ้นภาวะถอนพิษสุรา**. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-เมษายน 2556 , หน้า 45-61.
- ภูษพงศ์ โนดโธสง. (2560). **สำนักงานสถิติแห่งชาติ เผยผลสำรวจพฤติกรรมการดื่มสุรา พ.ศ. 2560**. สืบค้นจาก https://www.nso.go.th/nsoweb/view_content/eNz, สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2567.
- สุกuma แสงเดือนฉาย. (2553). **ผลของโปรแกรมการบำบัดความคิดและพฤติกรรมร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อความพร้อมที่จะป้องกันการติดเชื้อและพฤติกรรมที่ไม่ดีซ้ำของผู้ป่วยสุรา**. ปริญญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ.
- อมร สุวรรณนิมิต, (2553). **การพยาบาลปฐมภูมิกับการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชน**. มหาสารคาม: โรงพิมพ์คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Corey, G. (2004). **Theory and paretic of counseling & psycho theory**. Retrieved from <https://perpus.univpancasila.ac.id/repository/EBUPT190498.pdf>, Accessed on 3rd January 2024.

Toseland, R. W., & Smith, T. L. (2006). **The Impact of a Caregiver Health Education Program on Health Care Costs**. *Research on Social Work Practice*, 16(1), Retrieved from <https://doi.org/10.1177/1049731505276045>, Accessed on 4th January 2024.

การพัฒนาระบบและกลไกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนศูนย์จัดการ
ขยะชุมชนวิถีพุทธ เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
System and Mechanism Development of Local Administrative
Organizations to Drive the Buddhist Community Waste Management
Center Ko Kha Municipality, Ko Kha District, Lampang Province

สหทัยา วิเศษ¹, ปาณิสรา เทพรักษ์^{2*}, สมจันทร์ ศรีปรัชยานนท์³, พระมหานพดล มีคำเหลือง⁴,
ศยามล อินทียศ⁵

Sahathaya Wiset¹, Panisara Theprak², Somchan Sripraschayanon³, Phramaha Noppadol
Meekhamlueang⁴, Siyamol Inthiyod⁵

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2*,3,4,5}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Athor for Correspondence: E-mail: Panisara.the@mcu.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) ศึกษาสถานการณ์ปัญหาและการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง 2) พัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนแบบครบวงจร และ 3) เสนอแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะวิถีพุทธแบบครบวงจร เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน

ผลการวิจัย พบว่า 1. เทศบาลตำบลเกาะคาประสบปัญหาขยะทั้งด้านกายภาพและระบบจัดการ โดยปริมาณขยะเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะขยะย่อยสลายยาก เช่น พลาสติก เศษวัสดุ ก่อสร้าง ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชน ปัญหาคือขาดแนวทางที่ชัดเจนในการลดขยะจากแหล่งกำเนิด และขาดการจัดการอย่างเป็นระบบและความร่วมมือ

2. การพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนแบบครบวงจร ได้แก่ 1) ส่งเสริมครัวเรือนคัดแยกขยะตามหลัก 5Rs (Refuse/ Reduce/ Reuse/ Recycle/ Repair) เพื่อลดขยะตั้งแต่ในบ้าน 2) จัดตั้งธนาคารขยะ/ขยะฮอมบุญ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปลอดขยะ เพื่อปลูกฝังพฤติกรรม และ 3) สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษา และศาสนา โดยใช้แนวคิด “บวร” (บ้าน-วัด-โรงเรียน) เป็นฐานในการขับเคลื่อน

3. แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะวิถีพุทธแบบครบวงจร ได้แก่ การใช้หลักพุทธธรรมบูรณาการ หลักปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ การเปิดรับข้อมูล (โปรโตไซส) การคิดวิเคราะห์อย่างมีระบบ (โยนิโสมนสิการ) อิทธิบาท 4 สร้างพลังขับเคลื่อนด้วยความพอใจ เพียร มุ่งมั่น ไตร่ตรอง สัมมปธาน การลดละความชั่ว (การไม่สร้างขยะ) และเพียรสร้างความดี (การจัดการขยะที่มีอยู่) และส่งเสริมการมีส่วนร่วม เช่น อาสาสมัครขยะชุมชน ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ พัฒนฐานข้อมูลดิจิทัล เพื่อเผยแพร่

ความรู้ ติดตามผล ซึ่งช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมได้ง่ายขึ้น มีการพัฒนาเตรียมความพร้อมในองค์กร มีระบบรองรับและกลไกความร่วมมือที่กับภาคส่วนต่างอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบและกลไก; การขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะของชุมชน; วิถีพุทธ

Received:16/09/2568, Revised:03/10/2568, Accepted: 06/10/2568

Abstract

This research has three main objectives: 1) to study the situation, problems, and waste management of Ko Kha Subdistrict Municipality, Lampang Province; 2) to develop a system and mechanism for driving a comprehensive community waste management center; and 3) to propose guidelines for enhancing community participation in driving a comprehensive Buddhist waste management center. This research was qualitative, using in-depth interviews with 30 informants.

The findings revealed that:

1. Ko Kha Subdistrict Municipality is experiencing physical and management problems. The volume of waste is increasing, particularly non-biodegradable waste such as plastic and construction waste, impacting the environment and community health. The problem lies in the lack of clear guidelines for waste reduction at the source, and the lack of systematic and collaborative management.

2. Developing a system and mechanism for implementing a comprehensive community waste management center: 1) promoting household waste separation according to the 5Rs principle (Refuse/Reduce/Reuse/Recycle/Repair) to reduce waste at home; 2) establishing a waste bank/Homboon waste and a waste-free community learning center. To instill positive behaviors, and 3) foster collaboration between the public, private, educational, and religious sectors, using the "Borworn" (Home-Temple-School) concept as a foundation for implementation.

3. Approaches to strengthen community participation in driving integrated Buddhist waste management centers include integrating Buddhist principles, the factors of right view, information receptiveness (Paratoghosa), systematic analytical thinking (yoniso manasikāra), and the Four Bases of Power. Developing driving power through satisfaction, diligence, determination, reflection, right effort, reducing evil (not creating waste) and striving to create

good (managing existing waste). Encouraging participation, such as community waste volunteers, using technology as a tool, developing a digital database for knowledge dissemination and monitoring, which facilitates public access and participation. Organizational preparedness development, support systems, and ongoing cooperation mechanisms with various sectors are also being developed.

Keywords: System and Mmechanism Development; Driving Community Waste Management Centers; Buddhist Way of Life.

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่การเพิ่มอัตราการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดเสถียรภาพที่มั่นคงแก่ประเทศชาติ และเป็นการกระตุ้นให้เกิดการผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์อย่างไม่มีที่สิ้นสุด พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (2550 : 1) ได้กล่าวถึง ปัญหาที่เกิดจากสภาวะโลกร้อนเกิดการเผาผลาญทรัพยากรทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างมากจนกลายเป็นปัญหาสะท้อนกลับมาส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่ของมนุษย์และสังคม ซึ่งกระบวนการผลิตและการตอบสนองความต้องการของมนุษย์นำไปสู่การเกิดขยะ เช่น เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว มูลสัตว์ ฯลฯ ซึ่งขยะเหล่านี้จะเป็นแหล่งเพาะเชื้อที่เป็นอันตราย

อรุณี แสงเพ็ญ (2537 : 7) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันแต่ละชุมชนเกิดปัญหาเกี่ยวกับขยะที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ ปัจจัยที่จะส่งผลให้เกิดการลดจำนวนขยะในชุมชนจะต้องมีการสร้างจิตสำนึกให้เกิดความเข้าใจ เกิดความรักและความห่วงใยต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมด้วย โดยชุมชนจะต้องตระหนักรู้ และเกิดความรับผิดชอบต่อตนเองและชุมชนเกี่ยวกับการจัดการขยะที่เกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับชุมชน และสังคมต่อไป การพัฒนาชุมชนจึงต้องตระหนักถึงความยั่งยืนที่ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเกี่ยวกับกิจกรรมการดำรงชีพอยู่ของมนุษย์และไม่กระทบต่อวิถีความเป็นอยู่ในอนาคต

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง (2564 : 2) จากการสำรวจขยะมูลฝอยในปี 2563 ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง ซึ่งครอบคลุมจังหวัดลำปาง พะเยา แพร่ และน่าน พบว่า ปริมาณขยะ มีขยะเกิดขึ้นรวม 1,355.78 ตันต่อวัน การนำไปใช้ประโยชน์สามารถนำขยะกลับไปใช้ประโยชน์ได้ 667.56 ตันต่อวัน หรือคิดเป็น 46.70% ของขยะทั้งหมด การจัดการขยะได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง 1,083.23 ตันต่อวัน (83.95%) ได้รับการจัดการอย่างไม่ถูกต้อง 272.55 ตันต่อวัน (20.10%) มีสถานที่กำจัดขยะรวม 333 แห่ง มีเพียง 73 แห่ง (22%) ที่จัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ มีถึง 260 แห่ง (78%) ที่จัดการอย่างไม่ถูกต้อง เช่น การกองกลางแจ้งหรือการเผา เป็นต้น ขยะตกค้างมีปริมาณขยะสะสมในสถานที่ที่ไม่ถูกต้องจำนวน 23,539.63 ตัน

เทศบาลตำบลเกาะคา ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้สนับสนุนให้ชุมชนในตำบลเกาะคา มีระบบการจัดการขยะ แม้เทศบาลตำบลเกาะคาจะมีความพยายามในการจัดการขยะและมีโครงการต่างๆ เพื่อส่งเสริมการจัดการขยะที่ดีแต่ยังคงประสบปัญหาสำคัญคือ สถานที่กำจัดขยะไม่เพียงพอและไม่ถูกหลักวิชาการ โดยปัจจุบันต้องพึ่งพาบ่อฝังกลบแห่งเดียวซึ่งมีพื้นที่จำกัดและใกล้เต็มความจุแล้ว นอกจากนี้ ยังมีปัญหาไฟไหม้บ่อขยะในช่วงฤดูร้อนบ่อยครั้ง ปัญหาเหล่านี้ทวีความรุนแรงขึ้นจากปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะขยะบางประเภทที่จัดการได้ยาก เช่น ถุงพลาสติกและเศษวัสดุก่อสร้าง รวมถึงปัญหาที่สำคัญที่สุดคือการขาดจิตสำนึกของประชาชนในการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ทำให้การจัดการขยะของเทศบาลเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุและมีค่าใช้จ่ายสูง งานสารานุกรมสุขและสิ่งแวดล้อม (2563 : 20) จากข้อมูลการสำรวจข้อมูลและคัดแยกขยะ 7 ชุมชนของเทศบาลตำบลเกาะคา ร่วมกับสำนักงานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำปาง พบว่า การจัดเก็บขยะส่วนหนึ่งได้ส่งไปกำจัดที่ศูนย์กำจัดขยะจังหวัดลำปาง ซึ่งมีค่ากำจัดขยะแพงและเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ประกอบกับประชาชนบางส่วนยังขาดจิตสำนึกในการทิ้งขยะ การจัดการขยะหรือการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง โดยเฉพาะคนในชุมชนที่ถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการป้องกันปัญหาขยะในอนาคต

จากเหตุผลดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาระบบและกลไกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนแบบวิถีพุทธ โดยให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะแบบครบวงจรแบบวิถีพุทธ มีการนำหลักธรรมเข้ามาบูรณาการร่วมกับหลักการจัดการขยะ ได้แก่ การคัดแยกขยะ การจัดการขยะตามหลัก 5Rs หน้าบ้านน่ามอง และการพัฒนาชุมชน เป็นต้น ดังนั้นการพัฒนาระบบและกลไกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนแบบวิถีพุทธ จะช่วยให้หลักการจัดการขยะมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้ได้จริงในสังคมปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนแบบครบวงจร โดยเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และบูรณาการ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการจัดการขยะตามหลัก 5Rs เพื่อให้การจัดการขยะมีความสมบูรณ์และยั่งยืนมากขึ้นในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาและการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอ อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
- 2) เพื่อพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนแบบครบวงจรของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
- 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะวิถีพุทธแบบครบวงจรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้มีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1. วิธีการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1.1) การศึกษาเอกสาร โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารที่เพื่อนำไปสู่การสร้างเครื่องมือการวิจัย

1.2) การสำรวจความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการ เพื่อนำประเด็นมาสู่การพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนแบบครบวงจรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนศูนย์การจัดการขยะวิถีพุทธแบบครบวงจรได้อย่างเหมาะสม

1.3) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เช่น กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ/เอกชน ภาคีเครือข่าย ผู้นำชุมชน/ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชน และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนศูนย์การจัดการขยะวิถีพุทธแบบครบวงจรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.4) การสนทนากลุ่มร่วมกับกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคีชุมชน/แกนนำ องค์กรภาครัฐ/เอกชน ภาคีเครือข่าย เพื่อรวบรวมความรู้และทวนความถูกต้อง ข้อมูลที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างเครือข่ายกับหน่วยงาน องค์กรภาครัฐ/เอกชน ผู้นำชุมชน/ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขับเคลื่อนศูนย์การจัดการขยะวิถีพุทธแบบครบวงจร โดยการพัฒนาและกลไกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชน รวมไปถึงการคืนข้อมูลให้แก่กลุ่มเป้าหมายในการขับเคลื่อนให้เป็นต้นแบบในการพัฒนาระบบและกลไกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชน

2. พื้นที่การวิจัย ได้แก่ พื้นที่การปกครองของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีชุมชนต้นแบบในเรื่องการจัดการขยะชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความโดดเด่นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน อีกทั้งหน่วยงานต่างๆ ก็เข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันกิจกรรมและโครงการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ ในการช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 7 คน 2) กลุ่มชุมชน จำนวน 7 คน 3) กลุ่มภาคีเครือข่ายที่จะช่วยขับเคลื่อน จำนวน 6 คน 4) กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง จำนวน 5 คน และ 5) กลุ่มหน่วยงาน/เอกชน จำนวน 5 คน

4. คณะผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ เพื่อนำไปสู่การสำรวจความเห็นสภาพปัญหาและความต้องการของการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ดังนี้

5.1) การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การสร้างเครื่องมือสอดคล้องกับสภาพปัญหาการพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนแบบครบวงจรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.2) คัดเลือกเป้าหมายแต่ละพื้นที่แบบเจาะจง

5.3) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสำรวจความเห็นสภาพปัญหาและความต้องการของการพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนแบบครบวงจรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.4) การสรุปองค์ความรู้จากการลงพื้นที่และการประมวลภาพนิ่ง

5.5) การเผยแพร่บทความวิจัยและจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

5.6) การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารเพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนแบบครบวงจรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งจะนำไปสู่การบูรณาการเชิงพุทธในการพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนแบบครบวงจรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. ผลการวิจัย

4.1 สถานการณ์ปัญหาและการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ดังนี้ ปัญหาขยะในชุมชนมีหลายประการทั้งในเชิงกายภาพและเชิงระบบ ปัญหาหลักที่พบ คือ ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น และประเภทของขยะที่หลากหลาย (เช่น ขยะทั่วไป ขยะอันตราย ขยะอันตราย) ซึ่งเกิดจากการจัดการที่ไม่ถูกต้อง และมีขยะบางส่วนที่ไม่สามารถบริหารจัดการได้ เช่น ถุงพลาสติก เศษวัสดุก่อสร้าง เศษเซรามิก ต้องนำไปทิ้งยังสถานที่กำจัดขยะ ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคนในชุมชน

ทางเทศบาลตำบลเกาะคาได้หาทางแก้ปัญหาในการจัดการขยะปลายทาง โดยเทศบาลตำบลเกาะคาได้มีระบบการจัดการศูนย์คัดแยกขยะ โดยมีแผนการดำเนินงานด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในการส่งเสริมประชาชนให้คัดขยะ ลดโลกร้อนและจัดหาสถานที่ทิ้งขยะการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ เพื่อลดปริมาณขยะและน้ำเน่าเสียจากครัวเรือน ทั้งนี้มีการจัดเก็บขยะในแต่ละหมู่บ้านมีตารางกำหนดที่ชัดเจน มีแนวทางการจัดการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ได้แก่ การจัดการที่ต้นทาง การใช้หลัก 5Rs (Refuse/ Reduce/ Reuse/ Recycle/ Repair) ในการลดปริมาณขยะ การคัดแยกขยะ การส่งเสริมให้ครัวเรือนคัดแยกขยะตั้งแต่แรก เพื่อนำไปแปรรูปหรือสร้างรายได้ การประยุกต์ใช้หลักพุทธศาสนา การนำหลักธรรม เช่น อิทธิบาท 4 มาใช้สร้างจิตสำนึกและสร้างความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกัน

4.2 การพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนแบบครบวงจรของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ดังนี้ การพัฒนาศูนย์จัดการขยะชุมชนให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยกลไกที่สำคัญหลายด้าน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และการสร้างนวัตกรรม การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษา ด้านศาสนา และประชาชน การสร้างนวัตกรรมและกิจกรรม การนำรูปแบบกิจกรรมที่เข้าถึงง่ายมาใช้ เช่น ธนาคารขยะหรือขยะออมบุญ สามารถกระตุ้นให้ประชาชนสนใจและมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมากขึ้น นอกจากนี้ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) ยังเป็นกลไกสำคัญในการปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีการประยุกต์ใช้หลักพุทธศาสนาร่วมกับหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยให้เกิดการจัดการขยะแบบครบวงจร นอกจากนี้ การนำหลัก บวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน) มาเป็นฐานในการสร้างเครือข่ายชุมชนวิถีพุทธ จะช่วยให้การจัดการขยะเป็นไปอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของวัดในการขับเคลื่อนกิจกรรม

4.3 แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะวิถีพุทธแบบครบวงจรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะวิถีพุทธเริ่มจากการปลูกฝังจิตสำนึกและการสร้างโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีบทบาทอย่างแท้จริง การสร้างความตระหนักและปลูกฝังจิตสำนึก คือ การให้ความรู้และสร้างความตระหนักให้ประชาชนเห็นถึงปัญหาและผลกระทบของขยะ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมที่ติดเจเนนิสส์ การสร้างโอกาสให้มีส่วนร่วม จะช่วยให้ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และมีบทบาทในการจัดการขยะอย่างเหมาะสม

การใช้หลักพุทธบูรณาการในการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะวิถีพุทธ ประกอบด้วย หลักธรรม ดังนี้ 1) ปัจจยแห่งสัมมาทิฐิ 2 เป็นหลักธรรมที่สอนให้บุคคลเรียนรู้ และคิดโดยใช้วิจยญาณ 2) อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่สอนให้บุคคลกระทำการงานด้วยความรัก ความเพียร ความมุ่งมั่นจดจ่อ และไตร่ตรอง 3) สัมมปธาน 4 เป็นหลักธรรมที่สอนให้บุคคลเพียรพยายามลดละความชั่ว หมั่นสร้างคุณดี

1) ปัจจยแห่งสัมมาทิฐิ 2 การมองเห็นปัญหาอย่างรอบด้าน เป็นหลักธรรมที่สอนให้มองสิ่งต่างๆ ด้วยปัญญา ประกอบด้วยปัจจยทั้ง 2 ประการ ได้แก่ 1) พรโตโฆสะ (การได้รับฟังจากผู้อื่น) การรับฟังข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ หรือผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการขยะ เช่น การเข้าร่วมอบรม การดูงาน หรือการฟังจากพระสงฆ์ที่เทศน์เรื่องธรรมะกับสิ่งแวดล้อม 2) โยนิโสมนสิการ (การใช้ความคิดอย่างมีระบบ) เมื่อได้รับฟังข้อมูลมาแล้วไม่ใช่แค่เชื่อตามแต่ต้องนำมาคิดวิเคราะห์อย่างรอบด้านว่าปัญหาขยะในชุมชนมีที่มาอย่างไร มีผลกระทบต่อเราอย่างไร และแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมควรเป็นแบบไหน

2) อิทธิบาท 4 พลังขับเคลื่อนจากภายใน หลักธรรมนี้เป็นเหมือนเครื่องยนต์ที่ขับเคลื่อนให้การจัดการขยะสำเร็จได้ด้วยความตั้งใจจริง ไม่ใช่ทำตามคำสั่ง ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ 1) ฉันทะ (ความพอใจ) ความรักและความพอใจในการจัดการขยะจนอยากลง

มือทำด้วยตัวเอง เช่น พอใจที่จะคัดแยกขยะเพราะเห็นคุณค่า เป็นต้น 1) วิริยะ (ความเพียร) ความเพียรพยายามในการทำอย่างต่อเนื่องแม้จะเจออุปสรรค เช่น ต้องเก็บขยะเพิ่ม หรือต้องสอนคนในครอบครัวให้คัดแยกขยะ 3) จิตตะ (ความมุ่งมั่น) ความจดจ่อและความมุ่งมั่นที่จะทำให้สำเร็จ ไม่ย่อท้อต่อความเหนื่อยยาก 4) วิมังสา (การไตร่ตรอง) การใช้ปัญญาไตร่ตรอง ทบทวนผลการดำเนินงานว่าดีขึ้นหรือไม่ มีอะไรที่ต้องปรับปรุงบ้าง

3) สัมมัตถาน 4 การสร้างคุณดีและละความชั่วอย่างต่อเนื่อง หลักธรรมที่ช่วยจัดการกับสิ่งไม่ดีและส่งเสริมสิ่งที่ดีอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับการจัดการขยะได้ดังนี้ 1) เพียรระวังไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้น การป้องกันไม่ให้มีขยะเพิ่มขึ้น หรือไม่สร้างขยะใหม่ที่ไม่จำเป็น เช่น ปฏิเสธการรับถุงพลาสติก 2) เพียรละความชั่วที่เกิดขึ้นแล้ว การกำจัดขยะที่มีอยู่ เช่น การนำขยะที่คัดแยกแล้วไปขายหรือนำไปแปรรูป 3) เพียรสร้างคุณดีที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น การสร้างพฤติกรรมที่ดีในการจัดการขยะที่ยังไม่มีในชุมชน เช่น การเริ่มต้นจัดทำธนาคารขยะ 4) เพียรรักษาคุณดีที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่ การทำให้การจัดการขยะเป็นวิถีชีวิต และรักษาความดีงามนี้ไว้ให้ยั่งยืน เช่น การรักษาเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการขยะ

การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ การสร้างฐานข้อมูลดิจิทัลเพื่อการจัดการขยะ จะช่วยให้การเผยแพร่องค์ความรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การสร้างฐานข้อมูลดิจิทัล ไม่ได้เป็นเพียงแค่การจัดเก็บข้อมูล แต่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การเผยแพร่ความรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในยุคดิจิทัล การสร้างฐานข้อมูลดิจิทัลเพื่อการจัดการขยะเปรียบเสมือนการสร้างห้องสมุดความรู้ขนาดใหญ่ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ ช่วยให้เทศบาลและชุมชนสามารถรวบรวมองค์ความรู้ เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ เช่น แนวทางปฏิบัติ วิธีการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง ข้อมูลการรีไซเคิลของวัสดุประเภทต่างๆ รวมถึงเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ใช้ในการกำจัดขยะ ฐานข้อมูลดิจิทัลสามารถเข้าถึงได้ผ่านสมาร์ตโฟนหรือคอมพิวเตอร์ ทำให้ประชาชนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะได้ทุกที่ทุกเวลา และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ทันที การจัดเก็บข้อมูลปริมาณขยะที่คัดแยกได้ในแต่ละวันแต่ละสัปดาห์ หรือแต่ละเดือนในฐานข้อมูล ทำให้ทุกคนสามารถเห็นความคืบหน้าของโครงการได้อย่างชัดเจน ซึ่งสร้างความโปร่งใสและเป็นแรงจูงใจให้คนในชุมชนอยากทำความดีร่วมกัน เช่น แอปพลิเคชันมือถือ พัฒนาแอปพลิเคชันที่มีฟีเจอร์ต่างๆ เช่น แผนที่แสดงจุดรับซื้อขยะรีไซเคิล ตารางเวลาการเก็บขยะแยกประเภท หรือแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เว็บไซต์ชุมชน สร้างเว็บไซต์ที่รวบรวมข้อมูลความรู้ รูปภาพ และวิดีโอจากกิจกรรมที่ผ่านมา รวมถึงบทสัมภาษณ์คนในชุมชนที่เป็นต้นแบบในการจัดการขยะ ระบบคะแนนสะสม เชื่อมโยงฐานข้อมูลกับกิจกรรมธนาคารขยะ โดยผู้ที่นำขยะมาแลกจะได้รับคะแนนสะสมในระบบ ซึ่งสามารถนำไปแลกกับของรางวัลหรือส่วนลดต่างๆ ได้

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาระบบและกลไกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนวิถีพุทธ เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง” สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. สถานการณ์ปัญหาและการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ดังนี้ เทศบาลตำบลเกาะคาประสบปัญหาการจัดการขยะที่ซับซ้อน ทั้งปัญหาด้านสถานที่กำจัดที่ไม่ถูกหลักวิชาการและไม่เพียงพอ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาไฟไหม้บ่อยครั้งและปัญหาขยะบางส่วนที่จัดการได้ยาก เช่น พลาสติกและเศษวัสดุก่อสร้าง ซึ่งสอดคล้องกับ นันทวุฒิ จำปางาม และพรทิพย์ พุทธิโส (2564 : 75 – 89) ที่ชี้ให้เห็นว่าปัญหาขยะในชุมชนมีหลากหลายประเภทและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ แม้เทศบาลตำบลเกาะคาจะพยายามแก้ปัญหาโดยการจัดตั้งศูนย์คัดแยกขยะและส่งเสริมการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ แต่การจัดการยังคงเป็นแบบปลายเหตุ และขาดพื้นที่ฝังกลบที่เพียงพอ เนื่องจากบ่อขยะเดียวที่มีอยู่ใกล้เต็มความจุแล้ว สอดคล้องกับ ศิริประภา นิลสยาม (2567 : 89 – 100) ที่กล่าวว่า ปัญหาขยะมาจากหลายปัจจัย เช่น ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น พื้นที่ไม่เพียงพอ และการขาดความร่วมมือจากชุมชน สอดคล้องกับนพพล อินทรีย์ อีรพล เขียวเหลือง และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (2565 : 480 – 493) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการจัดการขยะที่ต้นทางด้วยหลัก 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่เทศบาล กำลังดำเนินการอยู่ รวมถึงงานของกรรณิกา เรืองเดช ชาวสวนศรีเจริญ (2561 : 27 – 40) ที่ระบุว่าการคัดแยกขยะในครัวเรือนเป็นสิ่งสำคัญและสามารถสร้างรายได้หรือแปรรูปเป็นปุ๋ยหมักได้

2. การพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนแบบครบวงจรของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

พัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนแบบครบวงจรของเทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง การจัดการขยะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน หรือภาคีเครือข่าย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษา ด้านศาสนา และประชาชน สอดคล้องกับคำหริ กำป่วนวงศ์ (2562 : 236 – 244) กล่าวถึง ความสำเร็จของการจัดการขยะเกิดจากการมีส่วนร่วมของพหุภาคีในระดับปานกลาง ซึ่งประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา ด้านศาสนาและประชาชน การมีศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบยังช่วยขยายเครือข่ายความร่วมมือไปยังชุมชนอื่น ๆ ได้การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปลอดขยะ ยังเป็นกลไกสำคัญในการปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีการประยุกต์ใช้หลักพุทธศาสนาร่วมกับหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยให้เกิดการจัดการขยะแบบครบวงจร สอดคล้องกับ รัชฎากร วินิจกุลและคณะ (2567 : 160 – 132) กล่าวถึง การบริหารจัดการขยะ (Zero Waste) ด้านกระบวนการบริหารจัดการขยะของชุมชน มีการวางแผนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในแต่ละชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น วัด ทุกภาคส่วนบูรณาการทำงานร่วมกัน การนำหลักการ 3Rs มาใช้ในการบริหารจัดการขยะ กิจกรรมที่กลไกการขับเคลื่อนของศูนย์จัดการขยะชุมชนเทศบาลตำบลเกาะคา มีความโดดเด่นในเรื่องของการ

สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน จากนโยบายสู่ปฏิบัติการในเชิงกลไก เทศบาลตำบลเกาะคาได้แปลงนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมไปสู่รูปธรรมด้วยการสร้างเครือข่ายชุมชนร่วมใจไร้ขยะ ซึ่งเป็นการประสานงานกันระหว่างครัวเรือน วัด โรงเรียน และตลาดสด สอดคล้องกับ พระคมสัน เจริญวงศ์ เอนก ไยอินทร์ และปริญญานิกรกุล (2567 : 461 – 468) กล่าวถึงรูปแบบและกระบวนการจัดการขยะชุมชนวิถีพุทธตามหลักพลังบวร คือ บ้าน วัด หน่วยงานราชการ มีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายร่วมกันผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกาทิ้งขยะให้เป็นระบบจากคัดแยกต้นทางภายในครัวเรือนกิจกรรมหลักเพื่อขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนเทศบาลตำบลเกาะคา เช่น ธนาการขยะ กิจกรรมขยะหอมบุญ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปลอดขยะ การสร้างนวัตกรรมและกิจกรรมเหล่านี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้น แต่สิ่งที่สำคัญคือการทำให้กิจกรรมยั่งยืนและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

3. แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนศูนย์การจัดการขยะวิถีพุทธแบบครบวงจรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะดังนี้ การสร้างความตระหนักและปลูกฝังจิตสำนึกเริ่มจากการให้ความรู้และสร้างความตระหนักให้คนในชุมชนเห็นถึงปัญหาและผลกระทบของขยะ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีจนเป็นนิสัย และการสร้างโอกาสให้มีส่วนร่วมจะช่วยให้ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และมีบทบาทในการจัดการขยะอย่างเหมาะสม แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนศูนย์การจัดการขยะวิถีพุทธแบบครบวงจรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้ 1) สร้างอาสาสมัครขยะชุมชน เพื่อสื่อสารถึงบ้าน อาสาสมัครเหล่านี้เป็นตัวเชื่อมที่สำคัญระหว่างเทศบาลตำบลเกาะคากับประชาชน 2) ใช้ช่องทางสื่อสารดิจิทัลควบคู่หลักธรรม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ไลน์ (LINE) หรือ เฟสบุ๊ก (Facebook) เป็นเครื่องมือที่ทันสมัยและรวดเร็วในการสื่อสาร 3) กลไกการขับเคลื่อนเพื่อความยั่งยืน เช่น พัฒนาระบบภายใน การจัดสรรงบประมาณ จัดหาบุคลากรและอุปกรณ์ 4) การสร้างกลไกความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ 5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ สมยศ ปัญญา และคณะ (2566 : 75 – 85) กล่าวถึงการให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่ประชาชนเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญ รวมถึงการปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีในการจัดการขยะให้เป็นนิสัย การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการขยะโดยชุมชนเชิงพุทธบูรณาการ เป็นการผลักดันและสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะในระดับชุมชน

การสร้างโอกาสให้มีส่วนร่วม ควรเริ่มจากการสร้างความเข้าใจและตระหนักรู้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ควรให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับหลักการวิถีพุทธในการจัดการขยะ สอดคล้องกับ นงนุช ศรีสุข และเบญญาดา กระจ่างแจ้ง (2566 : 1010 – 1026) กล่าวถึงการใช้หลัก A-I-C (Appreciation, Influence, Control) เพื่อสร้างโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การพัฒนาองค์ความรู้ และการจัดการขยะที่เหมาะสม การสร้างโอกาสให้มีส่วนร่วมจะช่วยให้ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และมีบทบาทในการจัดการขยะอย่างเหมาะสม

หลักพุทธธรรมที่จะนำมาส่งเสริมการจัดการขยะ ประกอบด้วย 3 หลักธรรม ได้แก่ 1) ปัจจยแห่งสัมมาทิฐิ 2) สัมมปธาน 3) อิทธิบาท 4) การประยุกต์ใช้หลักพุทธ

ศาสนา เป็นหลักธรรมที่สอนให้บุคคลกระทำการงานด้วยความรัก ความเพียร ความมุ่งมั่นจดจ่อ และไตร่ตรองสัมมปธาน 4 เป็นหลักธรรมที่สอนให้บุคคลเพียรพยายามลดละความชั่ว หมั่นสร้างความคิด สอดคล้องกับ พระรวิโรจน์ จันทปญโญ(2566 : 183 – 194) กล่าวถึงการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 กับการแก้ปัญหาขยะต้องมีหลักการวางแผนการจัดการขยะ และการทำงานต้องมีความพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น ควรมีการบ่มเพาะและปลูกฝังจิตสำนึกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อิทธิบาท 4 สอนให้บุคคลทำการงานด้วยความรัก ความเพียร ความมุ่งมั่น และไตร่ตรอง สัมมปธาน 4 สอนให้บุคคลเพียรพยายามลดละความชั่ว หมั่นสร้างความคิด สอดคล้องกับ เกศิ จันทราประภาวัฒน์และคณะ (2566 : 59 –73) กล่าวถึง การจะทำให้ประชาชนสนใจและลงมือปฏิบัติได้อย่างยั่งยืนนั้นต้องนำหลักพุทธธรรมที่เข้าใจง่ายมาบูรณาการเข้ากับช่องทางสื่อสารดิจิทัลเป็นการสื่อสารข้อมูลอย่างทันทั่วถึง ที่ใช้ช่องทางเหล่านี้ในการแจ้งข่าวสาร กำหนดการเก็บขยะ หรือกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว สามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ เช่น การรณรงค์เรื่องการใช้อุปกรณ์ในการลดขยะ (อิทธิบาท 4) ซึ่งหมายถึงการมีความคิดไตร่ตรอง (วิมังสา) ว่าจะลดขยะได้อย่างไร หรือการมีจิตที่มุ่งมั่น (ฉันทะ) ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การจัดทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์และสนุกสนาน สร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ เช่น ภาพอินโฟกราฟิก หรือวิดีโอสั้นๆ เพื่อให้การจัดการขยะไม่ใช่เรื่องน่าเบื่อ เป็นต้น

การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ การสร้างฐานข้อมูลดิจิทัลเพื่อการจัดการขยะ จะช่วยให้การเผยแพร่องค์ความรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การใช้ช่องทางสื่อสารดิจิทัลควบคู่หลักธรรม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ไลน์ (LINE) หรือเฟสบุ๊ก(Facebook) เป็นเครื่องมือที่ทันสมัยและรวดเร็วในการสื่อสาร สอดคล้องกับ อรชร ไกรจักร และคณะ (2566 : 1126 - 1142) กล่าวว่า การพัฒนาฐานข้อมูลดิจิทัลเพื่อการจัดการขยะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่องค์ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการขยะของชุมชนต่างๆ ได้ฐานข้อมูลที่ให้ความรู้ที่สำคัญต่อการจัดการขยะ เช่น การจัดการขยะตามหลัก 3Rs ได้แก่ ลดใช้ ใช้ซ้ำ นำกลับมาใช้ใหม่ หรือ กิจกรรมการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ เช่น การนำของกาแฟมาแปรรูปเป็นหมวก เป็นต้น

การประยุกต์ใช้หลักพุทธศาสนา หลักบวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน) เทศบาลตำบลเกาะคาสามารถเป็นแกนกลางในการประสานความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ได้แก่ ประสานงานกับวัด การทำให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องการคัดแยกขยะหรือเป็นจุดรวบรวมขยะรีไซเคิลของชุมชน ประสานความร่วมมือกับโรงเรียน จึงควรทำงานร่วมกับโรงเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อจัดกิจกรรมให้ความรู้และฝึกปฏิบัติการคัดแยกขยะในโรงเรียน เช่น จัดตั้งธนาคารขยะในโรงเรียนหรือจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน ประสานกำลังกับภาคเอกชนในการสนับสนุนอุปกรณ์หรือเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการจัดการขยะ สอดคล้องกับ กฤษณา รักษาโฉมและคณะ (2566 : 1562 - 1574) กล่าวถึง การใช้หลักบวร เป็นฐานคิดในการเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนปลอดขยะวิถีพุทธจะช่วยให้เกิดการจัดการขยะอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของวัดเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรม ทำให้คนในชุมชนมีแรงจูงใจใน

การคัดแยกขยะมากขึ้น เช่น ร่วมมือกับบริษัทรับซื้อขวดพลาสติก หรือบริษัทผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากขยะอินทรีย์ เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) จัดตั้งคณะกรรมการจากตัวแทนของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น เทศบาลต่างๆ วัด โรงเรียน และผู้นำชุมชน เพื่อร่วมกันกำหนดนโยบาย วางแผน และตัดสินใจร่วมกัน

2) กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในแต่ละช่วงเวลา เช่น ปีที่ 1 เน้นการให้ความรู้ ปีที่ 2 เน้นการสร้างระบบ และปีต่อไปเน้นการขยายผลและสร้างที่ยั่งยืน

3) เทศบาลควรจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอและต่อเนื่องสำหรับกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดอบรม การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก และการสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน

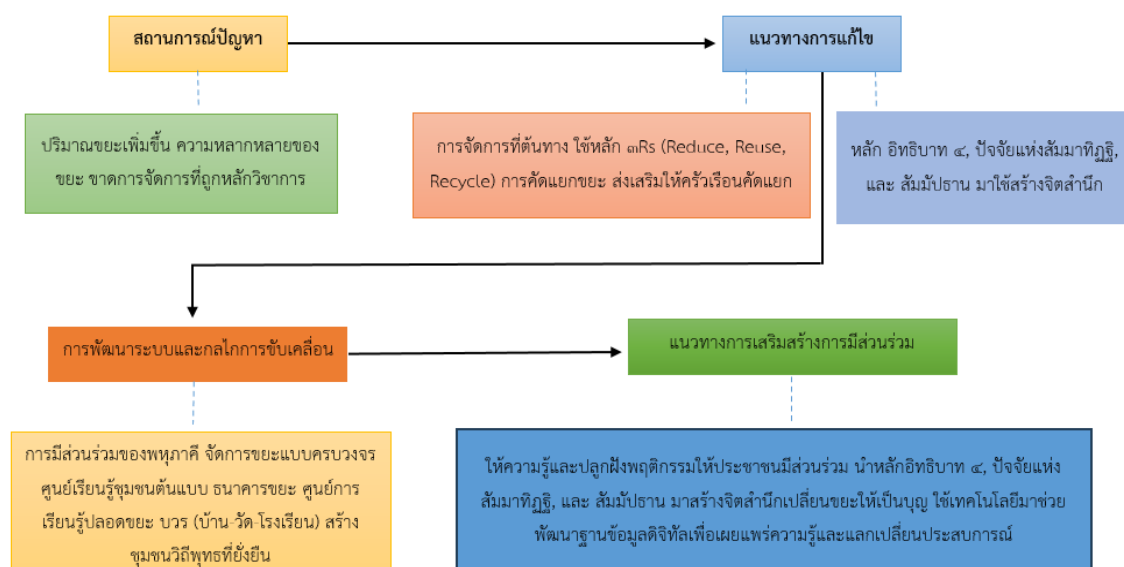
6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) พัฒนาศูนย์จัดการขยะให้เป็นมากกว่าสถานที่ทิ้งขยะ แต่เป็นศูนย์การเรียนรู้ มีการสาธิตการคัดแยกขยะ การทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ และการแปรรูปขยะรีไซเคิล

2) จัดการประกวดระหว่างหมู่บ้านหรือชุมชนที่สามารถจัดการขยะได้ดี เพื่อสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมการแข่งขันเชิงบวก

3) พัฒนาแอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ ที่ให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ สถานที่รับซื้อ รวมถึงเป็นช่องทางให้ประชาชนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและติดตามความคืบหน้าของโครงการ

7. องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 การพัฒนาระบบและกลไกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนศูนย์จัดการขยะชุมชนวิถีพุทธ เทศบาลตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
สังเคราะห์โดย : สหทัย วิเศษ และคณะ

การจัดการขยะของเทศบาลตำบลเกาะคาต้องอาศัยการบูรณาการจากหลายภาคส่วน จากผลการศึกษาสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยได้ดังนี้

1. สถานการณ์ปัญหาและการจัดการขยะ

ปัญหาหลักของเทศบาลตำบลเกาะคา คือ ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น และความหลากหลายของขยะที่ยังขาดการจัดการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ส่งผลให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ นอกจากนี้ยังขาดปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ เช่น พื้นที่ งบประมาณ และความร่วมมือจากชุมชน แนวทางการแก้ไขคือ การจัดการที่ต้นทางด้วยหลัก 5Rs (Refuse/ Reduce/ Reuse/ Recycle/ Repair) การส่งเสริมให้ครัวเรือนคัดแยกขยะ โดยเริ่มจากการให้ความรู้และความเข้าใจถึงประโยชน์ของการคัดแยกขยะอย่างชัดเจน เช่น ช่วยลดปริมาณขยะ ช่วยประหยัดงบประมาณของท้องถิ่น และสร้างรายได้จากการขายขยะรีไซเคิล (เช่น พลาสติก แก้ว กระดาษ) การจัดการขยะกลางทาง ปรับปรุงระบบการจัดเก็บขยะให้มีประสิทธิภาพ ลดปริมาณขยะตกค้างในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การจัดการขยะปลายทาง ขยะทุกประเภทจะต้องถูกนำไปกำจัดอย่างถูกวิธีและมีประสิทธิภาพ การนำรูปแบบอย่างธนาคารขยะหรือขยะออมบุญมาใช้เพราะเป็นการเปลี่ยนขยะที่ไม่มีค่าให้กลายเป็นเงินหรือเป็นการเพิ่มบุญ เพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกัน เปลี่ยนขยะให้เป็นบุญ

2. การพัฒนาระบบและกลไกการขับเคลื่อน

การจัดการขยะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน หรือภาคีเครือข่าย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษา ด้านศาสนา และประชาชน การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบ จึงเป็นกลไกสำคัญในการขยายเครือข่ายความร่วมมือ นอกจากนี้ การสร้างนวัตกรรมที่เข้าถึงง่าย เช่น ธนาคารขยะ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปลอดขยะ จะช่วยปลูกฝังพฤติกรรมที่ดี และการใช้หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน ร่วมกับแนวคิด บวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน) จะเป็นฐานสำคัญในการสร้างชุมชนปลอดขยะวิถีพุทธอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของวัดที่ช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมให้มีพลัง

3. แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

การสร้างการมีส่วนร่วมต้องเริ่มต้นจาก การปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบของขยะ นำหลักธรรมสำคัญมาปรับใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ 2 การเปิดรับข้อมูล (ปรโตโมสะ) และการคิดวิเคราะห์อย่างมีระบบ (โยนิโสมนสิการ) อิทธิบาท 4 สร้างพลังขับเคลื่อนจากภายในด้วยความพอใจ ความเพียร ความมุ่งมั่น และการไตร่ตรอง สัมมัตถาน 4 ฝึกฝนการลดละความชั่ว (การไม่สร้างขยะ) และการเพียรสร้างความดี (การจัดการขยะที่มีอยู่) เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมจนเป็นนิสัย การสร้างโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมจะช่วยให้ประชาชนมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นและจัดการขยะอย่างเหมาะสม

8.บรรณานุกรม

- กรณีกา เรืองเดช ชาวสวนศรีเจริญ. (2561). รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของแม่บ้านในชุมชนควนขนุน ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง. วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ, ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม, หน้า 27 - 40.
- กฤษณา รักษาโฉม อรชร ไกรจักร์ และกรณีการ ตั้งตุลานนท์. (2566). เครือข่ายชุมชนปลอดขยะวิถีพุทธภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน: อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ 11 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนมิถุนายน, หน้า 1562 - 1574.
- เกศิ จันทราประภาวัฒน์ สุรพล สุยะพรหม และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง. (2566). พุทธบูรณาการส่งเสริมประสิทธิผลการจัดการขยะของเทศบาลลำปาง. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์, หน้า 59 – 73.
- งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม. (2563). รายงานการสำรวจข้อมูลและคัดแยกองค์ประกอบขยะ 6 ชุมชนของเทศบาลตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. ลำปาง : งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม, หน้า 20.
- คำหรี กำนันวงศ์. (2562). การจัดการขยะเหลือศูนย์โดยการมีส่วนร่วมของพหุภาคี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน – ธันวาคม, หน้า 236 - 244.
- นงนุช ศรีสุข และเบญญาตร กระจำแจ้ง. (2566). การจัดการขยะฐานศูนย์ของชุมชนภายใต้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลปะตง อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, ปีที่ 5 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม, หน้า 1010 – 1026.
- นพพล อินทรีย์ อีรพล เขียวเหลือง และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2565). กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน. Journal of Modern Learning Development, ปีที่ 7 ฉบับที่ 11 ประจำเดือนธันวาคม, หน้า 480 – 493.
- นันท์วุฒิ จำปางาม และพรทิพย์ พุทธิโส. (2564). การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม, หน้า 75 – 89.
- พระคมสัน เจริญวงศ์ เอนก ไยอินทร์ และปริญญาภิกรกุล. (2567) . เปลี่ยนขยะให้เป็นบุญสู่แปลงบุญเป็นทุน : การจัดการขยะชุมชนวิถีพุทธ. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มีนาคม, หน้า 461 – 468.

- พระวีโรจน์ จันทบุญ (ศิริโสตา). (2566). พระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหายยะใน ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม เชียงพุทธบูรณาการ. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มีนาคม, หน้า 183 – 194.
- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 124 ตอนที่ 28 ก วันที่ (27 มิถุนายน 2550) ,หน้า 1
- รัชฎากร วินิจกุล และคณะ. (2567). การบริหารจัดการขยะ (Zero Waste) : กรณีศึกษา ชุมชนต้นแบบ จังหวัดกำแพงเพชร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน, หน้า 120 – 132.
- ศิริประภา นิลสยาม. (2567). รูปแบบนวัตกรรมจัดการขยะแบบยั่งยืนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – เมษายน, หน้า 89 – 100.
- สมยศ ปัญญา มาก และคณะ. (2566). การเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการขยะโดยชุมชน เชียงพุทธบูรณาการในจังหวัดพะเยา. วารสารชัยภูมิปริทรรศน์, ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน – ธันวาคม, หน้า 75 – 85.
- สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง. (2564). คู่มือสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น “การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจร”. ลำปาง : สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง,หน้า 2
- อรชร ไกรจักร, พระมหาวัชรธรรม ญาณกิตติ และ พระมหานิติทัศน์ ญาณสิทธิ. (2566). พัฒนฐานข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลเพื่อการจัดการสู่ชุมชนปลอดขยะวิถีพุทธ ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนพฤษภาคม, หน้า 1126 - 1142.
- อรุณี แสงเพ็ญ. (2537). การสร้างแบบวัดจิตสำนึกต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขา หลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น
ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

Buddhist Integration to Promote Political Leadership of Local Politicians
in Mae Sai Sub-District Administrative Organization Mueang Phayao
District Phayao Province

ปาริชาติ เสมอเชื้อ^{1*}, สมยศ ปัญญามาก², พระครูธรรมธรรมบุญเที่ยง พุทธสาวิโก³
Parichat Samoechua¹, Somyot Panyamak², Phrakhruthammathon Bunthiang
Puddhasavako³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา^{1*,2,3}
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus
Author for Correspondence: Email: Faaiparichat@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. นำเสนอหลักพุทธบูรณาการในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ใช้สถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประชากร จำนวน 6,074 คนได้ประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 376 คน จากสูตรของทาร์โร ยามาเน่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.04) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ด้านสถานการณ์ของผู้นำ เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.12) รองลงมา ได้แก่ ด้านพฤติกรรมของผู้นำ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.06) และด้านอำนาจ อิทธิพลของผู้นำ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.97) เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ 2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลทั้งเรื่องเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. ผลการวิเคราะห์การบูรณาการไตรสิกขา แสดงให้เห็นว่า ศีล เป็นรากฐานทางจริยธรรมในการประพฤติและใช้อำนาจอย่างถูกต้อง สมาธิ เป็นพลังในการรักษาความมั่นคงทางจิตใจและการตัดสินใจอย่างมีสติ และปัญญา เป็นกลไกในการใช้ความรู้และเหตุผลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; ภาวะผู้นำทางการเมือง; นักการเมืองท้องถิ่น

Received:19/09/2568, **Revised:**19/10/2568, **Accepted:**24/10/2568

Abstract

This research aims to 1) examine the level of political leadership of local politicians in Mae Sai Subdistrict Administrative Organization Mueang Phayao District Phayao Province, 2) determine the differences in the political leadership levels of local politicians in Mae Sai Subdistrict Administrative Organization Mueang Phayao District Phayao Province based on personal factors and 3) to develop integrated Buddhist principles for promoting the political leadership of local politicians in Mae Sai Subdistrict Administrative Organization Mueang Phayao District Phayao Province. This study employed a mixed-method approach utilizing both a questionnaire and semi-structured interviews as the research instruments. Statistics were used to analyze the data by finding frequency, percentage, mean, and standard deviation. The population of 6,074 people obtained a sample of 376 people using Taro Yamane's formula. Ten key informants were interviewed and the data were presented by descriptive analysis.

The results of the research were as follows: 1. The overall level of political leadership of local politicians in all four dimensions showed a very satisfactory average, with a sum of mean values ($\bar{X}$ = 4.04). When classified by item, it was found that the leadership situation was ranked first, with a very satisfactory average value ($\bar{X}$ = 4.12). Next was the leadership behavior, which was very satisfactory, with a mean value ($\bar{X}$ = 4.06). Finally, the leadership power and influence was ranked last, with a very satisfactory average value ($\bar{X}$ = 3.97). 2. A comparison of the political leadership of local politicians according to individual factors revealed that people with different personal factors, including gender, age, education level, occupation, and income, had no different opinions on the political leadership of local politicians. Therefore, the hypothesis was rejected. 3. The results of the analysis of the integration of the Threefold Training showed that morality is the ethical foundation for proper behavior and use of power; concentration is the power to maintain mental stability and mindful decision-making; and wisdom is the mechanism for using knowledge and reason for the benefit of the public.

Keywords: Buddhist Integration; Political Leadership; Local Politicians

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีและด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงตามการเปลี่ยนแปลงของโลก รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงต้องมีการกำหนดนโยบายและแผนต่าง ๆ ออกมา เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยนโยบายและแผนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องนำไปแปลงไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ คำว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งกว่าอะไรทำให้บุคคลหนึ่ง ๆ มีความพิเศษ โดดเด่น ที่ทำให้คนอื่น ๆ เคารพและในหลายกรณี สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ มีผู้พยายามให้ความหมายของ ภาวะผู้นำ ว่าคือคุณสมบัติที่ดี เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม เพื่อความเข้าใจที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมความหมายของภาวะผู้นำจากผู้รู้ทั้งหลาย ดังนี้ บทบาทที่เห็นชัดเจน ในการเป็นผู้นำนั้นจำเป็นต้องเป็นการอุทิศตนทำงานเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหวหรือกระทำการในทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้ มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการหลายคนมีบทบาทเป็นผู้นำกันแล้ว เช่น เป็นผู้นำองค์กร ผู้นำสมาคม ผู้นำวัด และแม้กระทั่งเป็นหัวหน้าครอบครัวก็จัดว่าเป็นผู้นำ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต, 2549: 26) แม้ในหลักธรรมพระพุทธศาสนา ก็ให้ความสำคัญของผู้นำดังพระพุทธพจน์ เกี่ยวกับผู้นำที่ปรากฏ ในพระไตรปิฎกว่า “เมื่อฝูงโคข้ามน้ำไป ถ้าโคจำฝูงไปคดเคี้ยว โคทั้งฝูงก็ไปคดเคี้ยวตามกัน ในเมื่อโคจำฝูงไปคดเคี้ยว ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้น ประพฤติไม่เป็นธรรมประชาชนชาวเมืองนั้นก็จะประพฤติไม่เป็นธรรมตามไปด้วย หากพระราชาไม่ตั้งอยู่ในธรรมชาวเมืองนั้นก็อยู่เป็นทุกข์ เมื่อฝูงโคข้ามน้ำไป ถ้าโคจำฝูงไปตรง โคทั้งฝูงก็ไปตรงตามกัน ในเมื่อโคจำฝูงไปตรง ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้น ประพฤติชอบธรรมประชาชนชาวเมืองนั้นก็จะประพฤติชอบธรรมตามไปด้วย หากพระราชาตั้งอยู่ในธรรม ชาวเมืองนั้น ก็อยู่เป็นสุข” (อง.จตุกก. (ไทย); 21/70/115-116)

ความเป็นผู้นำ ต้องมีบุคลิกภาพพิเศษหลายอย่างในตัวผู้นำที่สามารถที่จะบังคับบัญชาผู้อื่นได้ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ (Authority) จากตำแหน่งและอำนาจบารมี (Power) ที่ได้จากตัวของเขาเองเป็นเครื่องมือ และสามารถจะสร้างอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความเชื่อถือ ยอมร่วมมือหรือยอมรับในตัวของเขาได้ ไม่ว่าจะเป็นบุคลิกภาพลักษณะของความผู้นำ ความรู้ ความสามารถความคิดริเริ่ม การตัดสินใจ เป็นต้น เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายของกลุ่มหรือขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ซึ่งในบางขณะคนที่ได้รับการยอมรับหรือยกย่องให้เป็นผู้นำ แต่ก็ไม่ได้เป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา ก็อาจจะพูดว่าเขาไม่มีภาวะผู้นำ ตรงกันข้ามบางคนไม่ได้เป็นผู้นำแต่กลับได้รับความเชื่อถือ ยอมรับและร่วมมือปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำแนะนำปฏิบัติตาม ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวสอดคล้องกับคำพูดที่ว่า “ผู้นำอาจจะไม่มีภาวะผู้นำ ผู้มีภาวะผู้นำอาจจะไม่ได้เป็นผู้นำ (วิเชียร วิทญูตม, 2550: 3)

อย่างไรก็ตาม ภาวะผู้นำ หรือความเป็นผู้นำ (Leadership) เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะนำออกมาหรือแสดงออกมาใช้เพื่อให้เกิดผลหรืออิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้ที่รอบข้างในองค์กร ซึ่งปัจจัยที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ภาวะผู้นำมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติเฉพาะตัวหรือความสามารถพิเศษบางอย่างที่คนรอบข้างไม่มีและเป็นที่ยอมรับ รวมถึงยังเป็นผู้ที่ประกอบไปด้วยความรู้ ความสามารถ หรืออาจเป็นผู้ที่มีพรหมทั้งศาสตร์และศิลป์ มีความเข้าใจและสามารถปรับเปลี่ยนความต้องการของคน หรือสนองตอบความต้องการของคนได้ดี เพราะถ้าผู้นำสามารถเปลี่ยนความต้องการของคนได้ก็สามารถเปลี่ยนทัศนคติ หรือเจตนาคติของคน ๆ นั้นได้ นอกจากนั้นผู้นำที่ดีจะต้องช่วยในการพัฒนาให้คน ๆ นั้นให้มีความรู้ ความสามารถ หรือมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงานตามศักยภาพของคน ๆ นั้นด้วย (พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ จันทรงาม), 2563: 1)

ความสำคัญของปัญหาภาวะผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของนักการเมือง ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนนั้น นักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการวางแผนและดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นโดยตรง หากมีภาวะภาวะผู้นำ เช่น ขาดวิสัยทัศน์หรือความสามารถในการจัดการ จะส่งผลให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่เป็นธรรม ส่วนในด้านความไว้วางใจและความร่วมมือจากประชาชน นักการเมืองท้องถิ่นที่ไม่มีภาวะผู้นำที่ดี มักจะสูญเสียความไว้วางใจจากประชาชน ส่งผลให้ขาดความร่วมมือในโครงการหรือกิจกรรมที่ต้องการ การมีส่วนร่วมของชุมชน และทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นขาดประสิทธิภาพ บางครั้งเกิดการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นไม่ตรงจุด นักการเมืองท้องถิ่นที่ขาดความรู้ความเข้าใจในปัญหาของชุมชนหรือไม่มีทักษะการแก้ไขปัญหา อาจไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ ทำให้ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ไม่ถูกแก้ไขอย่างเหมาะสม และการขาดภาวะผู้นำที่สามารถสร้างความสามัคคีหรือการปรองดองในชุมชน อาจนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมในท้องถิ่น นักการเมืองที่ไม่สามารถรับมือกับความขัดแย้งเหล่านี้ได้ อาจทำให้สถานการณ์ย่ำแย่ลง ประเด็นต่อมาเกิดจากความไม่โปร่งใสในการบริหารจัดการ นักการเมืองท้องถิ่นที่มีปัญหาเรื่องภาวะผู้นำมักจะขาดความโปร่งใสและความยุติธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากร ทำให้เกิดการทุจริตและการใช้อำนาจในทางที่ผิด ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเสมอภาคในชุมชน ประเด็นสุดท้ายด้านการพัฒนาประชาธิปไตยในท้องถิ่น ภาวะผู้นำที่ดีของนักการเมืองท้องถิ่นจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ ทำให้เกิดความเข้มแข็งในกระบวนการประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น หากนักการเมืองท้องถิ่นขาดภาวะผู้นำที่เปิดกว้างและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จะทำให้ประชาธิปไตยอ่อนแอลง ดังนั้น ภาวะผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่นมีผลอย่างมากต่อการพัฒนาชุมชน การสร้างความไว้วางใจจากประชาชน และความเป็นธรรมในการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำจึงเป็นลักษณะความสัมพันธ์รูปแบบหนึ่งระหว่างคนในกลุ่ม เป็นความสัมพันธ์ที่บุคคลหนึ่งหรือหลายคน การเป็นผู้นำต้องมีความสามารถในการนำ ผลักดัน และสั่งการให้กิจกรรมทุกอย่างดำเนินไปตามเป้าหมาย และครองที่ถูกต้อง ซึ่งต้อง

ประกอบไปด้วยความกล้าหาญความสามารถในการโน้มน้าวใจและจังหวะเวลาในการตัดสินใจ (สมคิด จาตุศรีพิทักษ์, 2544: 77)

อย่างไรก็ดี ที่ผ่านมานักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ได้ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งมีบางคั้งนักการเมืองท้องถิ่นอาจมีความมั่นใจในตนเองมากเกินไปทำให้วิเคราะห์สถานการณ์ได้ละเอียดน้อยลง ทำให้ตัดสินใจดำเนินการที่ไม่เหมาะสมและเกิดปัญหาตามมา นักการเมืองท้องถิ่นจึงควรนำผลการดำเนินงานมาวิเคราะห์ ประเมินผล และถอดบทเรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้นปัญหาที่พบคือ การใช้อิทธิพลทางการเมืองเพื่อเอาชนะคู่แข่งทางการเมือง นักการเมืองท้องถิ่นควรมีคุณธรรม จริยธรรม รู้แพ้รู้ชนะ และยึดหลักประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เพื่อลดปัญหานี้ลง และควรสร้างความสามัคคีของคนในสังคมเพื่อเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าและความสุขของประเทศไทย นักการเมืองท้องถิ่นควรระมัดระวังในการใช้อำนาจในการบริหาร ไม่ควรใช้อำนาจเกินความจำเป็น เพื่อหลีกเลี่ยงลดความไว้วางใจและความเชื่อถือจากประชาชน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งหวังที่จะศึกษาพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ในด้านการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นอย่างไร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร และประยุกต์ใช้หลักพุทธบูรณาการในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนใช้ปัญญาในการคิดพิจารณาข้อมูลข่าวสารและเรื่องราวเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น อย่างรอบคอบเพื่อให้สามารถประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

2.2 เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณเป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายในการสร้างกรอบและแผนการดำเนินงานสำหรับการทำวิจัยที่มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลปริมาณ หรือข้อมูลที่เป็นตัวเลขเพื่อวิเคราะห์ และทำสรุปผลการวิจัยในมุมมองที่ความเที่ยงตรง การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณสามารถทำได้โดยปฏิบัติตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 12 หมู่บ้าน ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปจำนวนทั้งสิ้น 6,074 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส, 2567) คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโรยามาเน (สุวิมล ติรกานันท์, 2546: 198) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 376 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ รวม 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นลักษณะคำถาม โดยมีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert scale) (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2549: 174) ดังนี้

5 หมายถึง	ระดับ มากที่สุด
4 หมายถึง	ระดับ มาก
3 หมายถึง	ระดับ ปานกลาง
2 หมายถึง	ระดับ น้อย
1 หมายถึง	ระดับ น้อยที่สุด

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

(1) ทำหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัย และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล แม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

(2) ผู้วิจัย ลงพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยาแล้วทำการชี้แจง หลังจากนั้นดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนในพื้นที่ที่ถูกเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นขอให้กลุ่มตัวอย่างส่งข้อมูลกลับมายังผู้วิจัย

(3) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4) การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

(1) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ใช้วิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (percentage)

(2) วิเคราะห์ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยาโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยพิจารณาจากขอบเขตของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการแบบสอบถามผลที่ได้จากการแปลผล (สำเร็จ จันทรสวรรณ, 2550: 78) ดังนี้

- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.50-1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

(3) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิเคราะห์ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Statistic) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 42-43)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ขั้นตอนการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพมีลักษณะ ดังนี้

1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 คน ได้แก่

กลุ่มที่ 1 นักรัฐศาสตร์และนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 2 รูปหรือคน

กลุ่มที่ 1 นักการเมืองท้องถิ่น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 3 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 4 ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 3 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเจาะลึกเสริมผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) นำหนังสือจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ถึงผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์

(2) สร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มเป้าหมายพบปะพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย และแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(3) กำหนดนัดหมายวันเวลาที่ จะดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เตรียมตัว และเตรียมเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(4) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และบุคคลอื่นๆ โดยใช้วิธีการบันทึกเทป จดบันทึก และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มเป้าหมาย

จากนั้น นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ทำการสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์ โดยการหาความเชื่อมโยงระหว่างกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแต่ละประเด็น แล้วสร้างข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบ และยืนยันข้อสรุปที่ค้นพบดังกล่าว โดยการนำข้อสรุปแบบแผนความสัมพันธ์ที่ค้นพบไปตรวจสอบ และยืนยันกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ ว่ามีความสอดคล้องต้องกันกับข้อมูลจริง หรือไม่ เพียงใด

4) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์โครงสร้าง สรุปแบบอุปนัย (Inductive Approach) และการตีความ (Interpretation) จากปรากฏการณ์ในพื้นที่ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยาจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 59.60 มีอายุระหว่าง 46-60 ปี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับ ปวส./อนุปริญญา จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 34.60 มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และลูกจ้าง จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 32.40 และมีรายได้อยู่ในระดับ 10,001 – 20,000 บาทต่อเดือน จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 35.40

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา พบว่า ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.04 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ด้านสถานการณ์ของผู้นำ เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.12 รองลงมา ได้แก่ ด้านพฤติกรรมของผู้นำ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย

($\bar{X}$) = 4.06 ด้านคุณลักษณะของผู้นำ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.02 และด้านอำนาจ อิทธิพลของผู้นำ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.97 เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ และผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา มีลักษณะเด่นคือ การ บูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการเชิงการเมือง ทำให้การนำมีคุณธรรม โปร่งใส และได้รับการยอมรับจากประชาชน ผลการวิเคราะห์ทั้ง 4 ด้านชี้ให้เห็นว่า ผู้นำในพื้นที่ไม่ได้พึ่งเพียงอำนาจตามตำแหน่ง แต่สร้างอิทธิพลผ่าน ความศรัทธาและการนำเชิงคุณธรรม มีพฤติกรรมที่เน้นทำงานและคน มีคุณลักษณะที่สะท้อนความเป็นผู้นำเชิงพุทธ และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น การส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส ควรยึดแนวทางพุทธบูรณาการเป็นกรอบหลักเพื่อสร้างการนำที่มีประสิทธิภาพ และมีคุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับของประชาชน

4.2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคล

การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ แสดงด้วยค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) และ ค่าเอฟ (f-test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความสำคัญทางสถิติจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้ง 5 ปัจจัย

4.3 นำเสนอหลักพุทธบูรณาการในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

1) ผลการวิเคราะห์หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ทั้ง 3 ด้าน พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.08) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ด้านศีล อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.14) รองลงมา ได้แก่ ด้านสมาธิ คือ อบรมจิตให้สงบมั่นคง อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.05) และด้านปัญญา คือ อบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.05) เป็นลำดับสุดท้ายตามลำดับ

2) ผลการวิเคราะห์หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การบูรณาการ ไตรสิกขา (ศีล-สมาธิ-ปัญญา) สู่ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นใน องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส แสดงให้เห็นว่า ศีล เป็นรากฐานทางจริยธรรมในการประพฤติและใช้อำนาจอย่างถูกต้อง สมาธิ เป็นพลังในการรักษาความมั่นคงทางจิตใจและการตัดสินใจอย่างมีสติ และปัญญา เป็นกลไกในการใช้ความรู้และเหตุผลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เมื่อทั้งสามด้านเชื่อมโยงกัน จะทำให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต มั่นคง และมีวิสัยทัศน์เชิงคุณธรรม ส่งผลให้เกิดภาวะผู้นำที่โปร่งใส น่าเชื่อถือ และยั่งยืน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่มั่นคงและมีประสิทธิภาพ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

5.1 ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 1 จากผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา พบว่า ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.04) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ด้านสถานการณ์ของผู้นำ เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.12) รองลงมา ได้แก่ ด้านพฤติกรรมของผู้นำ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.06) ด้านคุณลักษณะของผู้นำ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.02) และด้านอำนาจ อิทธิพลของผู้นำ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.97) เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ และผลการวิเคราะห์ทั้ง 4 ด้านชี้ให้เห็นว่า ผู้นำในพื้นที่ไม่ได้พึ่งเพียงอำนาจตามตำแหน่ง แต่สร้างอิทธิพลผ่าน ความศรัทธาและการนำเชิงคุณธรรม มีพฤติกรรมที่เน้นทำงานและคน มีคุณลักษณะที่สะท้อนความเป็นผู้นำเชิงพุทธ และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น การส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส ควรยึดแนวทางพุทธบูรณาการเป็นกรอบหลักเพื่อสร้างการนำที่มีประสิทธิภาพ และมีคุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิชัยธรรมโสภณ (สุวัฒน์ จิตโสภณ) (2563: 1) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทฤษฎีของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทฤษฎีของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทฤษฎีของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู ตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้อง

กับผลการวิจัยของพระประสิทธิ์ สุเชิโต (บุญหนา) และคณะ (2564: 67-79) ได้ศึกษา “ภาวะผู้นำผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตรัส จังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 2. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส ตามหลักสัปปริสธรรม 7 พบว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส ควรยึดถือหลักการและการบริหารจัดการองค์การอย่างมีขั้นตอนวางนโยบายที่มีเป้าหมายและคุ้มค่า มีจิตใจโอบอ้อมอารี และเสียสละ แสดงภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลัก สัปปริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส เพื่อนร่วมงานด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กำหนดนโยบายในการบริหารบริหารงานอย่างเหมาะสม และยังคงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์ (2561 : 139-156) ได้ศึกษา “ภาวะผู้นำในการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อภาวะผู้นำในการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ในจังหวัดปทุมธานี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.78, =0.70$) ทั้งนี้เกิดจากการที่ผู้บริหารใช้นโยบายการยกระดับจิตสำนึกและแรงจูงใจของผู้ร่วมงานให้มีอุดมคติ และมีคุณค่าทางจริยธรรมที่สูงขึ้น เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการทำงาน 2) ด้านข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี บุคลากรมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ ผู้บริหารควรสร้างจุดยืนและอุดมการณ์ที่แน่วแน่ในด้านการสื่อสารในองค์กร การพัฒนาด้านมนุษยสัมพันธ์ การศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ และความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำให้มากที่สุด รวมถึงการให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ

5.2 ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 2 จากผลการวิจัยพบว่า ผลการทดสอบสมมติฐาน ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้ง 5 ด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้สอดคล้องกับงานวิจัยพระประสิทธิ์ สุเชิโต (บุญหนา) และคณะ (2564 : 67-79) ได้ศึกษา “ภาวะผู้นำผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตรัส จังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 2. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 3. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส พบว่า ประชาชนที่มี อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ

และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส ท้องถิ่นแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส ไม่แตกต่างกัน เหมาะสม และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูวิชัยธรรมโสภณ (สุวัน จิตฺโสภโณ) (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทฤษฎีของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทฤษฎีของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทฤษฎีของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู ตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทฤษฎีของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษา ตำแหน่ง มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทฤษฎีของพระสงฆ์ แตกต่างกัน ส่วนพระสงฆ์ที่มี อายุ การศึกษาทางธรรม การศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทฤษฎีของพระสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

5.3. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ที่ 3 จากผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ทั้ง 3 ด้าน พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ผลรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.08 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า ด้านศีล อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม เป็นลำดับแรก อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.14 รองลงมา ได้แก่ ด้านสมาธิ คือ อบรมจิตให้สงบมั่นคง อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.05 และด้านปัญญา คือ อบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.05 เป็นลำดับสุดท้าย ตามลำดับ และการบูรณาการไตรสิกขา (ศีล-สมาธิ-ปัญญา) สู่ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นใน องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส แสดงให้เห็นว่า ศีล เป็นรากฐานทางจริยธรรมในการประพฤติและใช้อำนาจอย่างถูกต้อง สมาธิ เป็นพลังในการรักษาความมั่นคงทางจิตใจและการตัดสินใจอย่างมีสติ และปัญญา เป็นกลไกในการใช้ความรู้และเหตุผลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เมื่อทั้งสามด้านเชื่อมโยงกัน จะทำให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต มั่นคง และมีวิสัยทัศน์เชิงคุณธรรม ส่งผลให้เกิด ภาวะผู้นำที่โปร่งใส น่าเชื่อถือ และยั่งยืน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่มั่นคงและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของเดชชาติ ตรีทรัพย์, พระครูปัญญาธิธรรม (ศรีแก้ว) และบุญญิตี แพรกปาน (2559 : 14-27) ได้วิจัยเรื่อง "การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนเทศบาลตำบลไม้เรียง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช" จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชน ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลไม้เรียง

อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา มีการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านจิตตสิกขา (สมาธิ) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือด้านปัญญาสิกขา (ปัญญา) และ ด้านศีลสิกขา (ศีล) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ข้อเสนอแนะปัญหาและแนวทางส่งเสริมการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนเทศบาลตำบลไม้เรียง อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าส่วนใหญ่เสนอปัญหา ด้านศีลสิกขา (ศีล) ได้แก่ ขาดหลักแห่งการประพฤติในสิ่งที่ เป็นประโยชน์เกื้อกูลตนเอง บุคคลรอบข้าง และการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของสังคม ไม่ค่อยมีสัจจะและเห็นแก่ตัว การคิดว่า การรักษาศีล 5 เป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก ประพฤติผิดศีล 5 โดยไม่รู้ตัวประชาชนได้เสนอแนวทางส่งเสริมมากที่สุด ด้านศีลสิกขา (ศีล) ได้แก่ ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนได้ประพฤติตนในสิ่งที่ เป็นประโยชน์เพื่อการเกื้อกูลตนเอง บุคคลรอบข้าง และการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของสังคม ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณธรรมและความสำนึกที่ถูกต้อง ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรมควรส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติศีล 5 อย่างเคร่งครัด และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของศุภกร จันทราวุฒิก (2562) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาและพัฒนา รูปแบบการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขาเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารและหัวหน้างานองค์กร" จากผลการวิจัยพบว่า หลักการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา มีความสมบูรณ์ ถูกต้อง และชัดเจน ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า จิตวิทยาตะวันตกไม่สามารถเปรียบเทียบได้กับหลักไตรสิกขาในทางพุทธศาสนาดังนั้น จึงไม่สมควรที่จะประยุกต์ทฤษฎีจิตวิทยาการฝึกอบรมใช้ร่วมกับหลักไตรสิกขา และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาอาทิตย์ ชัยนา (2563) ได้วิจัยเรื่อง "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาในอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา " จากผลการวิจัยพบว่า 1. ความเข้าใจของประชาชนที่ได้รับการอบรมตามหลักไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 เรียงตามลำดับ คือ ด้านสมาธิ ด้านศีล ด้านปัญญา แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักไตรสิกขาในอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา 2. รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาในอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา สามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบด้านการฝึกอบรม (2) รูปแบบด้านการศึกษา และ(3) รูปแบบด้านการพัฒนา

6. ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษามีข้อเสนอแนะว่า “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์กรบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดพะเยา ควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสะท้อนความคิดเห็น เสนอแนวทาง และร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น โดยใช้เวทีเสวนาหรือกิจกรรม

ชุมชนที่บูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการเมืองท้องถิ่นเชิงประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

2) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพะเยา ควรจัดทำแผนพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นโดยบูรณาการหลักพุทธธรรม เช่น อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 เข้าไปในหลักสูตรอบรมและพัฒนาผู้นำท้องถิ่น เพื่อยกระดับภาวะผู้นำให้มีคุณธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อประชาชน

3) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ควรกำหนดกลไกการติดตามและประเมินผลการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่นที่ครอบคลุมทั้งด้านการบริหารจัดการ ความโปร่งใส และความสัมพันธ์กับประชาชน โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม เพื่อให้การเมืองท้องถิ่นมีมาตรฐานที่ตรวจสอบได้และได้รับความไว้วางใจจากชุมชน

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) นักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส ควรนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงาน เช่น ใช้ อิทธิบาท 4 ในการสร้างแรงจูงใจและความเพียรในการทำงาน ใช้ พรหมวิหาร 4 ในการปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเมตตาและกรุณา และใช้ สังคหวัตถุ 4 ในการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ส่งเสริมการทำงานอย่างโปร่งใส มีความรับผิดชอบต่อ เน้นการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์กับประชาชน เพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจ และฝึกฝนตนเองด้านการควบคุมอารมณ์ การคิดเชิงระบบ และการแก้ไขปัญหาอย่างมีสติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเป็นผู้นำ

2) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส ควรจัดทำโครงการอบรมและพัฒนาศักยภาพนักการเมืองท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการอบรมด้านการบริหารจัดการ การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ และการสื่อสารสาธารณะ ควรจัดเวทีประชาคมและเวทีเสวนาธรรมทางการเมือง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการสะท้อนความคิดเห็น ติดตามการทำงานของนักการเมือง และร่วมกำหนดแนวทางพัฒนาชุมชน และกำหนดมาตรการภายในเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักคุณธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อ เช่น ระบบการตรวจสอบภายใน การประเมินผลการทำงานโดยมีตัวชี้วัดด้านคุณธรรม และการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ

3) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส ควรส่งเสริมให้นักการเมืองและเจ้าหน้าที่ เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนและศาสนิกกิจอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเชื่อมโยงบทบาทผู้นำทางการเมืองกับการเป็นแบบอย่างที่ดีในทางพุทธธรรม จัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส สถาบันศาสนา โรงเรียน และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนและค่านิยมท้องถิ่น และควรพัฒนาระบบการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักการเมืองและประชาชน เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ชุมชนเชิงพุทธ ที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมแก้ปัญหาท้องถิ่นอย่างมีเหตุผลและสันติวิธี

7. ข้อค้นพบจากการวิจัย

ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body of knowledge) ที่ได้จากการศึกษาเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา” ในลักษณะแผนภาพที่แสดงถึงภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ข้อค้นพบจากการวิจัย มีดังนี้

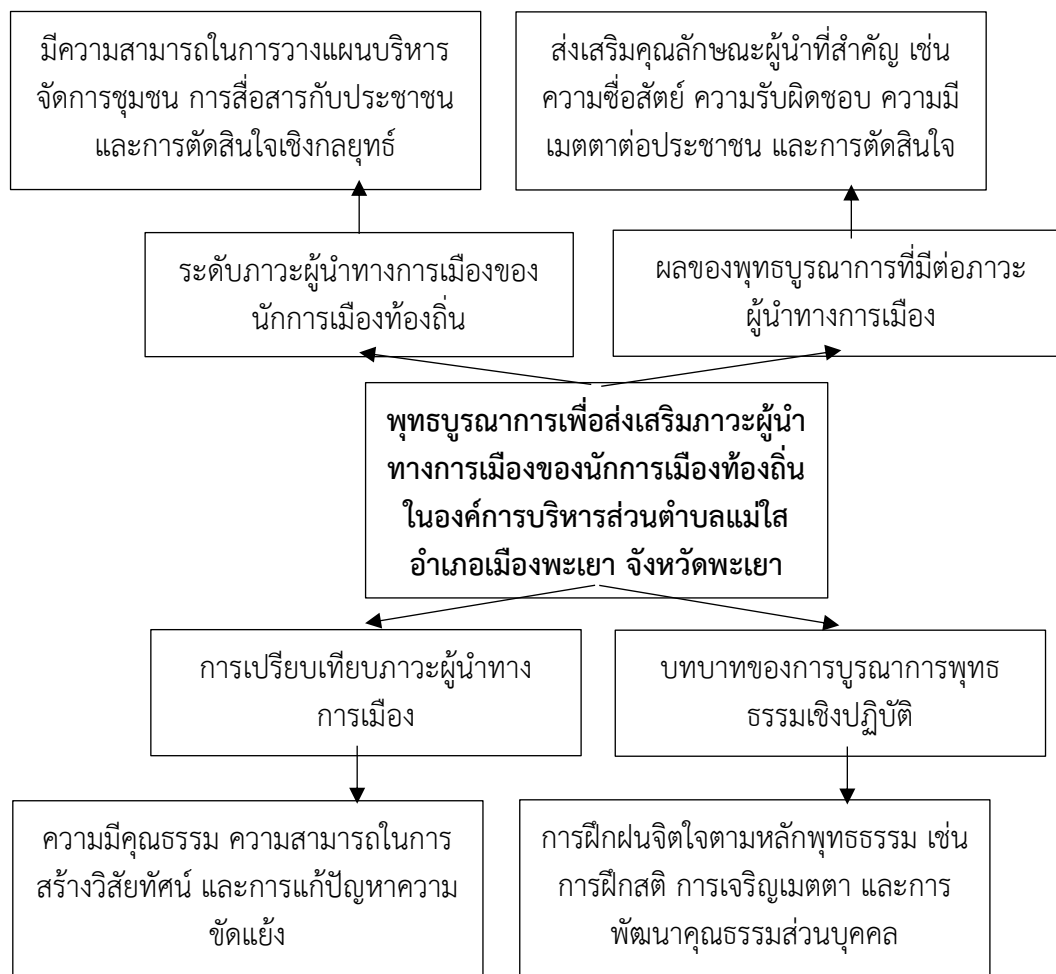
1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส มีระดับภาวะผู้นำทางการเมืองอยู่ในระดับ ปานกลางถึงสูง และมีความสามารถในการวางแผนบริหารจัดการชุมชน การสื่อสารกับประชาชน และการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการสร้างวิสัยทัศน์ระยะยาวและการพัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอก

2. ผลของพุทธบูรณาการที่มีต่อภาวะผู้นำทางการเมือง การนำหลักพุทธธรรม เช่น อิทธิบาท 4 มรรค 8 และสังคหวัตถุ 4 มาบูรณาการกับการทำงานทางการเมือง ช่วยส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำที่สำคัญ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีเมตตาต่อประชาชน และการตัดสินใจอย่างรอบคอบ และนักการเมืองที่สามารถนำหลักพุทธธรรมไปปรับใช้ในงานบริหาร มีแนวโน้มสร้างความไว้วางใจจากประชาชนและเสริมสร้างความร่วมมือในชุมชนได้ดีกว่า

3. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมือง การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักการเมืองที่บูรณาการพุทธธรรมในการปฏิบัติหน้าที่กับกลุ่มที่ไม่ได้บูรณาการ พบว่า กลุ่มที่ใช้พุทธบูรณาการมีภาวะผู้นำทางการเมืองสูงกว่า ในด้านความมีคุณธรรม ความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ และการแก้ปัญหาความขัดแย้ง แสดงให้เห็นว่า พุทธบูรณาการเป็นเครื่องมือที่ช่วยยกระดับภาวะผู้นำทางการเมือง โดยเฉพาะในบริบททางการเมืองท้องถิ่น

4. บทบาทของการบูรณาการพุทธธรรมเชิงปฏิบัติ การฝึกฝนจิตใจตามหลักพุทธธรรม เช่น การฝึกสติ การเจริญเมตตา และการพัฒนาคุณธรรมส่วนบุคคล มีส่วนช่วยให้นักการเมืองสามารถ ควบคุมอารมณ์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และการประยุกต์หลักพุทธธรรมสู่การทำงานทางการเมือง ส่งผลให้เกิด ความร่วมมือและความไว้วางใจระหว่างนักการเมืองกับประชาชน

ดังนั้น องค์ความรู้ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า พุทธบูรณาการเป็นแนวทางที่สามารถส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในการสร้างคุณธรรม ความรับผิดชอบ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างความร่วมมือกับประชาชน ทำให้ภาวะผู้นำทางการเมืองไม่เพียงอยู่ในระดับการบริหารงานเท่านั้น แต่ยังสอดคล้องกับคุณค่าทางจริยธรรมและความเป็นประชาธิปไตยเชิงชุมชน ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น

8. บรรณานุกรม

- เดชชาติ ตรีทรัพย์, พระครูปัญญาวชิรธรรม(ศรีแก้ว)และบุญญิตี แพรกปาน.(2559).การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนเทศบาลตำบลไม้เรียง อำเภอดงช้าง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครธรรม.ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2559,หน้า 14-27.
- บุญชม ศรีสะอาด.(2554).การวิจัยเบื้องต้น.(พิมพ์ครั้งที่ 9).กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, หน้า 42-43.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร.(2549).การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย: คุณสมบัติของการวัดเชิงจิตวิทยา.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,หน้า 174.
- พระธรรมโกศาจารย์(ประยูร ธมมจิตโต).(2549).พุทธวิธีบริหาร.(พิมพ์พิเศษ 5). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,หน้า 26.

พระประสิทธิ์ สุเชิโต(บุญหนา), และคณะ.(2564).ภาวะผู้นำผู้นำทางการเมืองของผู้นำ
ท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ. วารสาร
สถาบันวิจัยพัฒนธรรม,ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2564,หน้า
67-79.

พระครูวิชัยธรรมโสภณ (สุวัฒน์ จิตฺโสภโณ). (2563). ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมือง
ตามพระคัมภีร์ของพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอนาวัง จังหวัด
หนองบัวลำภู. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า 1.

พระครูอุทัยกิจจารักษ์(สุรางค์ จันทรงาม).(2563).ภาวะผู้นำทางการเมืองจัดการตามแนว
พระพุทธศาสนา. นครสวรรค์ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด นครสวรรค์ บรอดแคสติ้ง ชีสเต็ม,
หน้า 1.

พระมหาอาทิตย์ ช่วยนา.(2563).การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาในอำเภอ
บัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา.ปริญญาโทบริหารรัฐศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาวิชา
รัฐศาสตร์.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬา
ลกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า 115-
116.

ราเชนทร์ นพณัฐวงศกร.(2561).ภาวะผู้นำในการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น
กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ในจังหวัดปทุมธานี.วารสาร
การเมือง การบริหาร และกฎหมาย. ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน -
ธันวาคม 2561,หน้า 139 - 156.

วิเชียร วิทย์อุดม.(2550).ภาวะผู้นำ.กรุงเทพมหานคร : บริษัท อีระฟิล์มและโซเท็กซ์ จำกัด,
หน้า 3.

ศุภกร จันทราวุฒิกกร.(2562).การศึกษาและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา
เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารและหัวหน้างานองค์กร.ดุขฎี
นิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาประยุกต์.บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมคิด จาตุศรีพิทักษ์.(2544).วิสัยทัศน์ขุนคลัง.(พิมพ์ครั้งที่ 2).กรุงเทพมหานคร : ผู้จัดการ,
หน้า 77.

สุวิมล ติรภานันท์.(2546).การเลือกใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การ
ปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 198.

สำเริง จันทรสวรรณ.(2550).สถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์.(พิมพ์ครั้งที่ 2).ขอนแก่น :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, หน้า 78.

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส.(2567).ประชากรในพื้นที่.สืบค้นจาก
<https://maesaiphayao.go.th /page/view/155/> สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2567.

พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุในยุค Beta
Buddhism and Development of Aging Society in Beta Era

พระมหานพดล มีคำเหลือง¹, สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์^{2*}, ปานิสรา เทพรักษ์³
Phramaha Noppadol Meekhamlueang¹, Somchan Sripraschayanon², Panisara
Theprak³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2*,3}
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Athor for Correspondence: E-mail: sartsirin@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในยุค Beta ท่ามกลางการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุที่จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ ในขณะเดียวกัน สังคมโลกในยุค Beta ที่มีความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และเต็มไปด้วยความท้าทายทางเทคโนโลยีส่งผลต่อการปรับตัวและการใช้ชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุ จนทำให้เกิดความวิตกกังวล รู้สึกไม่มั่นคงและรู้สึกโดดเดี่ยว โดยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาถือเป็นภูมิปัญญาที่ฝังรากลึกของสังคมไทยที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ บทความนี้จึงได้เสนอแนวทางการใช้ชีวิตของสังคมผู้สูงอายุในยุค Beta ด้วยหลักธรรม เช่น ไตรสิกขา ไตรลักษณ์ หลักกรรม พรหมวิหาร 4 อริยสัจ 4 เพื่อให้เกิดยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ ส่งเสริมการสร้างสุขภาวะแบบองค์รวม การเรียนรู้และการปรับตัวต่อเทคโนโลยี การเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมและการมีส่วนร่วม และการสร้างคุณค่าในชีวิตด้วยการทำความดีและถ่ายทอดประสบการณ์ โดยบทบาทของสถาบันสงฆ์และชุมชนในการเป็นกลไกสำคัญเพื่อสนับสนุนผู้สูงอายุให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข มีคุณค่า และปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา; การพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ; ยุค Beta.

Received:17/08/2568, Revised:09/09/2568, Accepted:12/09/2568

Abstract

This academic article aims to integrate Buddhist principles into the daily lives of older adults in the Beta era, amidst the growing elderly population that significantly impacts the economy, society, and health. At the same time, the global society in the Beta era is characterized by volatility, uncertainty, complexity, and rapid technological advancements inevitably affect the adaptation and daily lives of older adults, often leading to anxiety, insecurity, and a sense of loneliness. Buddhist teachings, as a body of wisdom deeply rooted in Thai society, play an essential role in enhancing the quality

of life for the elderly. Therefore, this article proposes guidelines for elderly living in the Beta era through Buddhist principles such as the Threefold Training (Tisikkha), the Three Characteristics of Existence (Tilakkhana), the Law of Kamma, the Four Brahmavihāras, and the Four Noble Truths. These principles encourage acceptance of physical and mental changes, promote holistic well-being, support learning and adaptation to technology, strengthen social networks and participation, and create life values through good deeds and the sharing of experiences.

Keywords: Buddhism; Development of Aging Society; Beta Era.

1.บทนำ

สังคมโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรสูงวัยอย่างต่อเนื่องทั่วโลก จากการรายงานขององค์การสหประชาชาติคาดการณ์ว่าภายในปี 2050 ประชากรโลกที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจะมีจำนวนถึง 2 พันล้านคน เพิ่มขึ้นจาก 900 ล้านคนในปี 2015 กรมกิจการผู้สูงอายุ (2568) กล่าวถึงสถิติผู้สูงอายุของประเทศไทยที่มีประชากรทั้งหมด 65,893,593 คน แต่มีจำนวนผู้สูงอายุจำนวน 13,916,339 คน คิดเป็นร้อยละ 21.44% ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และฉบับแก้ไข ได้ให้สิทธิคุ้มครอง ส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุด้านการศึกษาข้อมูลข่าวสารด้านเทคโนโลยี เพื่อให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ทางสังคมและใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข ทำให้ผู้สูงอายุจำเป็นต้องเรียนรู้เทคโนโลยีสำหรับเตรียมความพร้อมสู่ยุค Beta ได้แก่ 1) ระบบอินเทอร์เน็ตที่ไร้สาย เพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการเข้าถึงสังคมในโลกโซเชียล 2) อุปกรณ์ Tablet และ iPad โดยมีโปรแกรมภาพและเสียงที่คอยกระตุ้นศักยภาพของสมองและความจำ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร Online 3) การใช้สมาร์ทโฟน ที่มีการติดตั้งแอปพลิเคชันที่สามารถใช้ติดต่อสื่อสาร และการเรียนรู้สิ่งต่างผ่านในรูปแบบ Facebook Line Youtube 4) วิดีโอเกม เป็นกิจกรรมระหว่างวันที่สามารถช่วยในการพัฒนาศักยภาพทางด้านสมอง ความจำ สมาธิ และช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย 5) อุปกรณ์ช่วยติดตามระบบสุขภาพ เพื่อเป็นการติดตามผลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยการแสดงผลชีพจร การเต้นหัวใจ ฯลฯ และ 6) ระบบเรียกพยาบาลและการแพทย์ฉุกเฉิน เพื่อคอยให้ความช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉิน และอำนวยความสะดวกที่ช่วยดูแลผู้สูงอายุได้อย่างทั่วถึง และเป็นการเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงวัยอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งมีความคาดการณ์ว่าสังคมไทยจะก้าวไปสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (hyper-aged society) ในอนาคตอันใกล้ รติมา คชนันทน์ (2562) อธิบายแนวโน้มของสังคมผู้สูงอายุให้ใช้เป็นเพียงปรากฏการณ์ทางสถิติเท่านั้น แต่เป็นพลวัตที่นำมาซึ่งความท้าทายและโอกาสในหลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ เช่น ภาระการดูแล กำลังแรงงาน มิติทางด้านสังคม เช่น ความโดดเดี่ยว การเปลี่ยนแปลงบทบาท และมิติทางด้านดูแลสุขภาพ เช่น ความต้องการบริการที่เพิ่มขึ้น โรคเรื้อรัง เป็นต้น

ปัจจุบันสังคมโลกกำลังถูกขับเคลื่อนในยุค Beta ที่มีความผันผวนของสภาวะของโลกสูง ขาดความแน่นอน มีความซับซ้อน และเต็มไปด้วยความคลุมเครือหรือที่รู้จักกันในชื่อ VUCA World การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วจากปัญญาประดิษฐ์ อินเทอร์เน็ต และการ disruption ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น รูปแบบธุรกิจใหม่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ความผันผวนทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น วิกฤตการณ์ทางการเงิน การแพร่ระบาดของโรค (ศศิมา สุขสว่าง, 2568) ซึ่งผลกระทบต่อสังคมโลกในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงวัยที่กำลังเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ อันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางด้านร่างกาย สุขภาพ และความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ จนเกิดความรู้สึกไม่มั่นคง ความวิตกกังวล และความโดดเดี่ยวทางสังคมอาจเพิ่มมากขึ้นในกลุ่มผู้สูงวัยภายใต้บริบทของยุค Beta

ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนเหล่านี้ พระพุทธศาสนาในฐานะศูนย์กลางของชุมชนที่คอบรรรม สอนและชี้แนะแนวทางการใช้ชีวิตแก่สังคม และได้หยั่งรากลึกในวิถีชีวิต จิตใจ และวัฒนธรรมมายาวนาน โดยอาศัยหลักธรรมคำสอนที่เป็นสากลในการชี้แจงความรู้แห่งสัจจะความจริงที่เต็มไปด้วยความไม่เที่ยง (อนิจจัง) ตอกย้ำธรรมชาติการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่งจนเกิดความทุกข์ (ทุกขัง) ที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจนเกิดความไม่มีตัวตนแท้จริง (อนัตตา) นำไปสู่การลดอัตตาและความยึดมั่นอันจะเป็นหนทางไปสู่การดับกองแห่งทุกข์ (อริยสัจ 4) หลักการทางพระพุทธศาสนาสามารถนำไปจัดการกับปัญหาในชีวิต และเป็นภูมิปัญญาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำความเข้าใจและจัดการกับความท้าทายสังคมผู้สูงวัยในยุค Beta ได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถช่วยผู้สูงวัยให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ ลดความวิตกกังวลต่ออนาคตที่ไม่แน่นอน และค้นพบความสงบภายในท่ามกลางความวุ่นวายของโลก

หลักธรรม คำสอน และแนวปฏิบัติในพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมผู้สูงวัยในยุค Beta จึงเป็นกระบวนการส่งเสริมภูมิปัญญาทางศาสนาและเครื่องมือช่วยในการเสริมสร้างสุขภาวะทางกาย เช่น การมีสติในการดูแลสุขภาพ สุขภาพทางจิตใจ เช่น การจัดการความเครียดและความเหงา สุขภาวะทางสังคม เช่น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการมีส่วนร่วมในชุมชน และสุขภาวะปัญญา เช่น การเรียนรู้และการพัฒนาดตนเองของผู้สูงวัย ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนของโลกยุคใหม่ นอกจากนี้ ยังเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตอย่างมีคุณภาพและการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายของผู้สูงวัยในสังคมยุค Beta อีกทั้งยังเป็นพลังขับเคลื่อนเชิงบวกในการพัฒนาสังคมผู้สูงวัยอย่างยั่งยืน

หลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงวัย เช่น หลักอริยสัจ 4 ช่วยในการจัดการกับความทุกข์และความเสื่อมถอย หลักไตรลักษณ์ ช่วยให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลง หลักกรรม ช่วยส่งเสริมให้เกิดการสร้างคุณค่าแก่ชีวิต หลักพรหมวิหาร 4 ช่วยสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่กัน ซึ่งหลักพุทธธรรมจะต้องถูกขับเคลื่อนจากองค์กรสงฆ์ที่มีบทบาทในฐานะผู้นำชุมชน เพื่อช่วยสนับสนุนผู้สูงวัยให้เกิดสุขทางด้านจิตใจ สังคม และการดูแลสุขภาพเบื้องต้น โดยการจัดกิจกรรมทางศาสนาที่สามารถให้คำปรึกษาและดูแลผู้สูงวัยในชุมชน

และการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการรับมือกับความท้าทายในยุค Beta เช่น การใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติ เพื่อเชื่อมโยงและเรียนรู้ การสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจผ่านการฝึกสติและปัญญา และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) ตามหลักการพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม บทความนี้มีได้มุ่งเน้นไปที่การเปรียบเทียบความเชื่อทางศาสนาหรือการวิพากษ์วิจารณ์หลักการทางโลก แต่จะมุ่งเน้นการนำเสนอศักยภาพของพระพุทธศาสนาในฐานะแหล่งทรัพยากรทางปัญญาและจิตใจในการพัฒนาสังคมผู้สูงวัยในบริบทร่วมสมัย เพื่อสนับสนุนผู้สูงวัยให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข มีคุณค่า และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุค Beta ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. สังคมยุค Beta

ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัล โลกาภิวัตน์ และความตระหนักรู้ทางสังคมที่เพิ่มขึ้น เมื่อกล่าวถึง “Generation Beta” ที่เป็นคนรุ่นที่ถัดจาก Generation Alpha (เกิดระหว่างปี 2010 - 2024) คือ ผู้ที่เกิดตั้งแต่ปี 2025 เป็นต้นไป จนถึงประมาณปี 2039 พวกเขาจะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมยุคใหม่ที่พัฒนาไปอีกขั้นอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน โดย Generation Beta เป็นผู้ที่เติบโตมาจากสังคมสมัยใหม่ (Techsauce Team, 2568) ที่มีลักษณะโดดเด่น คือ

1. สังคมเชื่อมโยงไร้พรมแดน (Global Connectivity) โดยเทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตที่ให้ข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน และทำให้โลกมีลักษณะเล็กลง พร้อมทั้งมีวัฒนธรรมที่หลอมรวมกันได้ง่ายขึ้น
2. การเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว (Rapid Change) ส่งผลให้ทุกคนจะต้องมีการปรับตัวตลอดเวลาทั้งทางด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม
3. การใช้เทคโนโลยีเป็นแกนหลัก (Technology-Centric) โดยคนจะต้องมีการปรับใช้เทคโนโลยีสารสนเทศหรือปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการใช้ชีวิตทุกมิติ ทั้งการทำงาน การเรียน การใช้ชีวิตประจำวันจนถึงความสัมพันธ์
4. ความตระหนักรู้ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม (Increased Social and Environmental Awareness) โดยคนจะหันมาให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่อการเรียกร้องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเท่าเทียมทางสังคม สิทธิมนุษยชน และจริยธรรมมากขึ้น
5. ความหลากหลายและการยอมรับ (Diversity and Inclusion) โดยสังคมเปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายทางเชื้อชาติ เพศสภาพ วัฒนธรรม และความคิดเห็นมากขึ้น
6. เศรษฐกิจดิจิทัลและงานที่เปลี่ยนแปลง (Digital Economy and Evolving Job Market) การทำงานจะมีรูปแบบที่เปลี่ยนไป จะทำงานที่บ้านและใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ช่วยปฏิบัติงาน และเกิดอาชีพใหม่ที่ต้องอาศัยทักษะด้านดิจิทัล

นอกจากนั้น สังคมยุค Generation Beta เป็นช่วงวัยที่เติบโตด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและบริบททางสังคมที่ซับซ้อนกว่ารุ่นก่อน ๆ จนถูกหล่อหลอมเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของตนเอง คือ

1. Digital Natives ที่เกิดขึ้นจากการมี AI เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของคนยุคนี้ ตั้งแต่การเรียนรู้ การทำงาน การดูแลสุขภาพ และการนันทนาการที่สร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้วยโลกเสมือนจริงที่ใช้เทคโนโลยีโลกเสมือน (VR) และความเป็นจริงเสริม (AR) ให้เข้ากับบริบททางการศึกษา การทำงาน การเข้าสังคมและนันทนาการ จากการเชื่อมโยงแบบไร้รอยต่อ ทั้ง Online หรือ Offline จากอุปกรณ์อัจฉริยะและอินเทอร์เน็ตที่สมบูรณ์แบบ

2. ความฉลาดทางอารมณ์และจิตใจ โดยวัย Millennials และ Gen Z มีการพูดคุยเรื่องสุขภาพจิตจากคำปรึกษาของพ่อแม่ ซึ่งต่างจาก Gen Beta ที่จะมีความเข้าใจและเข้าถึงทรัพยากรด้านสุขภาพจิตที่ดีขึ้น เกิดความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้น แต่กระนั้น การเติบโตท่ามกลางเทคโนโลยีอาจนำมาซึ่งความท้าทายด้านทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบออฟไลน์ และความต้องการการจัดการเวลาหน้าจอที่ดีขึ้น

3. ความตระหนักรู้ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ยุคนี้สังคมจะเผชิญกับวิกฤตการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างชัดเจน การรักษาสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งสำคัญ พร้อมทั้งสังคมจะต้องยอมรับความหลากหลาย ความเท่าเทียม และความเป็นธรรมทางสังคม

4. ความสามารถในการปรับตัวและฟื้นตัว โดยยุคนี้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อม จนหล่อหลอม Gen Beta เป็นคนที่มีความยืดหยุ่น ปรับตัวเก่ง และมีทักษะในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ทำให้คนยุคนี้เกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้ ปรับตัว และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ

5. การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการปรับตัวทักษะ การเปลี่ยนแปลงตลาดแรงงานที่เกิดจากระบบการทำงานของ AI และระบบอัตโนมัติ ทำให้ Gen Beta ต้องเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน และการศึกษาจะเน้นความเป็นส่วนตัว โดยใช้ AI ช่วยปรับการเรียนรู้ตามความต้องการของแต่ละบุคคล

6. ความกังวลเรื่องข้อมูลส่วนบุคคลและความปลอดภัย ความท้าทายด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์และข้อมูลส่วนบุคคล จำต้องระมัดระวังและให้ความสำคัญกับการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมากขึ้น

ผลกระทบระหว่าง Generation Beta กับสังคมยุคใหม่ โดยคนยุคนี้จะต้องเป็นผู้ขับเคลื่อนและถูกขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน โดยช่วงวัยนี้จะเป็นผู้กำหนดอนาคตของเทคโนโลยี ทั้งการใช้งาน AI, VR/AR และอุปกรณ์อัจฉริยะ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ทางนวัตกรรมที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เป็นช่วงวัยสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน โดยผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกแก่สังคมโลก ฝึมองหามองการณ์ที่มีจริยธรรมใส่ใจต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ต้องการความยืดหยุ่นในการทำงาน และทำให้ Gen Beta มีความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเทคโนโลยีที่แตกต่างจากรุ่นก่อน ๆ

สรุป Generation Beta เป็นยุคที่ผู้คนเติบโตมาในโลกที่เทคโนโลยี AI และการเชื่อมโยงดิจิทัล สังคมยุคนี้เปิดกว้างด้านความหลากหลาย ตระหนักถึงประเด็นสำคัญของโลก และเป็นยุคที่ต้องเรียนรู้ ปรับตัว และพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อรับมือกับความท้าทายและโอกาสในสังคมยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง

3.การใช้ชีวิตของสังคมผู้สูงวัยในยุค Beta

สังคมผู้สูงวัยในยุค Beta เผชิญกับความท้าทายที่ผันผวน ความไม่แน่นอน ซับซ้อน ความคลุมเครือ และส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงวัยในหลากหลายมิติ ทั้งมิติทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และการปรับตัวต่อเทคโนโลยี การทำความเข้าใจหลักการใช้ชีวิตที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้สูงวัยสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. การยอมรับความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอน หัวใจสำคัญของการใช้ชีวิตในยุค Beta คือ การยอมรับว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และความไม่แน่นอน การยึดติดกับความคุ้นเคยและต่อต้านการเปลี่ยนแปลงจะนำมาซึ่งความเครียดและความทุกข์ การพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งและเป็นการเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ โดยผู้สูงวัยควรเปิดใจที่จะเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ทักษะใหม่ ๆ และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย ปลดวางอดีตที่ไม่สามารถแก้ไขได้หรือการยึดติดกับความสำเร็จในอดีต อาจเป็นอุปสรรคต่อการปรับตัวในปัจจุบัน การปล่อยวางและมองไปข้างหน้าจะช่วยให้สามารถรับมือกับสิ่งใหม่ ๆ ได้ดีขึ้น การฝึกสติอยู่กับปัจจุบันจะช่วยให้ผู้สูงวัยมีสติและตระหนักถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ลดความกังวลเกี่ยวกับอนาคตที่ไม่แน่นอน

2. การรักษาสุขภาพแบบองค์รวม สุขภาพทางกาย จิตใจและสังคมเป็นรากฐานการใช้ชีวิตที่มีคุณภาพในทุกช่วงวัย การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมจะช่วยวัยสูงอายุให้สามารถปรับตัวและรับมือกับความท้าทายต่าง ๆ ด้วยการดูแลสุขภาพกาย เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรค ชะลอความเสื่อมโทรมของระบบอวัยวะ และเพิ่มประสิทธิภาพของระบบไหลเวียนของเลือดและระบบหายใจ ป้องกันการสูญเสียความยืดหยุ่น เพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ลดการหกล้ม และเคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บันลือ รัตนจรัสโรจน์ และกรณทิพย์ ลิ้มนรรัตน์, 2566) โดยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และการพักผ่อนที่เพียงพอ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการรักษาสุขภาพกายที่แข็งแรง การดูแลสุขภาพจิตด้วยการทำกิจกรรมที่สร้างความสุข การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การฝึกการจัดการความเครียด และการขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาทางจิตใจ เป็นสิ่งสำคัญในการรักษาสุขภาพจิตที่ดี รักษาสุขภาพทางสังคมโดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การติดต่อกับครอบครัวและเพื่อนฝูง การสร้างเครือข่ายสนับสนุนทางสังคม จะช่วยลดความรู้สึกโดดเดี่ยวและเพิ่มความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

3. การพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง เทคโนโลยีและความรู้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุค Beta ทำให้การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็น

สิ่งสำคัญแก่ผู้สูงวัย เพื่อจะช่วยให้สามารถปรับตัว เรียนรู้เทคโนโลยีใหม่และมีส่วนร่วมในสังคม กรมกิจการผู้สูงอายุ (2568) ได้กล่าวถึง เทคโนโลยีที่น่าสนใจที่ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น เรียนรู้วิธีการใช้สมาร์ทโฟน อินเทอร์เน็ต และแอปพลิเคชันต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงวัยสามารถติดต่อสื่อสาร เข้าถึงข้อมูล และใช้บริการต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกสบาย อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาทักษะสมัยใหม่ เช่น ภาษาต่างประเทศ งานอดิเรกหรือทักษะทางดิจิทัลที่สามารถเพิ่มความภาคภูมิใจในตนเองและเปิดโอกาสการเรียนรู้ใหม่ ๆ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากประสบการณ์และความรู้ที่สั่งสมมาของผู้สูงวัยให้เกิดประโยชน์ ทรงคุณค่าจากการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่คนรุ่นหลังหรือใช้ประสบการณ์ในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่สังคม

4. การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง และเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสุขภาพกายและจิตใจที่ดีของผู้สูงวัยในยุค Beta การสร้างเครือข่ายและการรักษาเครือข่ายจึงมีความสำคัญที่จะช่วยรักษาความสัมพันธ์กับครอบครัวและเพื่อนฝูง ส่งเสริมให้เกิดการเห็นคุณค่า รักตนเอง และเข้าใจความจริงแห่งโลกอย่างมีได้คาดหวัง (นิพัชชา โอทกานนท์, 2562) รวมถึงการติดต่อสื่อสารและการทำกิจกรรมร่วมกับคนใกล้ชิดอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้เสริมสร้างความรู้สึกรักอบอุ่นและเป็นที่รัก เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การเข้าร่วมชมรม กลุ่มหรือกิจกรรมที่สนใจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงวัยได้พบปะผู้คนที่มีความสนใจเดียวกันและสร้างความสัมพันธ์ใหม่ ๆ ตลอดจนเป็นการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีด้วยแอปพลิเคชันสื่อสารออนไลน์หรือโซเชียลมีเดียที่เหมาะสมที่จะช่วยผู้สูงวัยสามารถติดต่อกับผู้อื่นได้ง่ายขึ้น

5. การมีเป้าหมายในชีวิต การดำเนินชีวิตจะต้องมีเป้าหมายที่ช่วยให้ผู้สูงวัยรู้สึกมีคุณค่าและแรงจูงใจในการใช้ชีวิตต่อไป แม้จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่แตกต่างกันไปของสังคม เพื่อค้นหาความสนใจและทำในสิ่งตนเองสนใจได้อย่างมีความสุข ซึ่งจะช่วยให้เติมเต็มความรู้สึกและสร้างคุณค่าการใช้ชีวิต รวมไปถึงการบำเพ็ญตนให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น เช่น การทำงานอาสาสมัครหรือการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ฯลฯ ซึ่งเป็นวิธีการที่สร้างคุณค่าและความหมายให้กับชีวิต รวมถึงการพัฒนาจิตวิญญาณโดยการปฏิบัติธรรมหรือการทำกิจกรรมทางจิตวิญญาณที่จะช่วยให้ผู้สูงวัยค้นพบความสงบภายในจิตใจและเข้าใจความหมายของชีวิตได้อย่างลึกซึ้ง โดยปัจจัยแห่งความสำเร็จของการใช้ชีวิตรูปแบบใหม่ สุทัศน์ สีทน (2566) ได้เสนอแนวทางการใช้ชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุประกอบด้วย M: Management หมายถึง การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ U : Unity หมายถึง ความสามัคคีของชุมชนและภาคีเครือข่าย A : Activity : หมายถึง กิจกรรมที่ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง N: Network หมายถึง การสร้างและพัฒนาศักยภาพเครือข่ายการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน G : Good Practice หมายถึง แนวปฏิบัติ แบบอย่างและการดำเนินงาน U : Undertake หมายถึง อาสาสมัคร จิตอาสา B : Budget หมายถึง งบประมาณสนับสนุน O : Objective หมายถึง เป้าหมายวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และ N : News หมายถึง ข่าวสารที่ถูกต้องเชื่อถือได้และทันต่อสถานการณ์ ซึ่งหลักการดังกล่าวเหมาะสมสำหรับสังคมผู้สูงวัยในยุค Beta ที่จะต้องปรับตัว การเรียนรู้สิ่งใหม่ การยอมรับความ

เปลี่ยนแปลง การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม การพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง การสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง และการมีเป้าหมายและความหมายในชีวิต ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่สำคัญที่คอยช่วยให้ผู้สูงวัยสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข มีคุณค่า และสามารถรับมือกับความท้าทายในยุคที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการหลักการเหล่านี้เข้ากับการดำเนินชีวิตประจำวัน จะเป็นกุญแจสำคัญสู่การสูงวัยอย่างมีคุณภาพในยุค Beta

สรุป การใช้ชีวิตของสังคมผู้สูงวัยในยุค Beta มีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตอยู่ 5 อย่าง คือ 1) การยอมรับการเปลี่ยนแปลง 2) การรักษาสุขภาพแบบองค์รวม 3) การพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง 4) การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม และ 5) การมีเป้าหมายในชีวิต เพื่อให้เกิดการยอมรับ ปรับตัว หันมาใส่ใจต่อการดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจ โดยพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ร่วมกันสังคมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เข้าใจและเกิดคุณค่าต่อการใช้ชีวิตที่เป็นเป้าหมายการอยู่ร่วมกับสังคมในยุค Beta ได้อย่างมีความสุขต่อไป

4. พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมผู้สูงวัย

พระพุทธศาสนามีได้จำกัดอยู่เพียงพิธีกรรมหรือความเชื่อ แต่เป็นระบบปรัชญาและจริยธรรมสำหรับการนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นหลักสากล หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับทุกช่วงวัย โดยเฉพาะสังคมผู้สูงวัยที่ต้องการการดูแลเอาใจใส่ทั้งทางกาย จิตใจ สังคมและปัญญาจำเป็นจะต้องมีการนำหลักพุทธธรรมมาสู่การบูรณาการให้เกิดการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและเพิ่มพูนความสุขแก่ผู้สูงวัย ดังนี้

1. หลักอริยสัจ 4 หัวใจสำคัญของหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ความทุกข์ (ทุกข์) เหตุแห่งทุกข์ (สมุทัย) ความดับแห่งทุกข์ (นิโรธ) และหนทางแห่งความดับทุกข์ (มรรค) (พระธรรมปิฎก, 2546) โดยหลักการนี้ช่วยให้ผู้สูงวัยสามารถเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและความเสื่อมถอยที่เกิดขึ้นตามวัยว่าเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (ทุกข์) การพิจารณาสาเหตุของความทุกข์ เช่น ความยึดมั่นในร่างกายและสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไป (สมุทัย) จะนำไปสู่การแสวงหาความสงบและการปล่อยวาง (นิโรธ) ผ่านการปฏิบัติตามมรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นการดำเนินชีวิตอย่างมีสติและปัญญา และยอมรับการเปลี่ยนแปลงตามหลักอนิจจัง (ความไม่เที่ยง) ควบคุมไปกับการเข้าใจทุกข์ เพื่อยอมรับความเสื่อมถอยของสังขารและสภาวะทางสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไป รู้จักการจัดการความทุกข์ทางใจ โดยการฝึกสติและการเจริญปัญญาตามหลักมรรค จะช่วยให้ผู้สูงวัยสามารถเผชิญหน้ากับความเหงา ความว้าเหวหรือความสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักได้อย่างมีสติและไม่จมอยู่กับความทุกข์ และการสร้างความหวังในการตระหนักรู้ถึงนิโรธ (ความดับทุกข์) และมรรค (หนทางดับทุกข์) จะเป็นกำลังใจให้ผู้สูงวัยแสวงหาความสุขและความสงบภายใน

2. หลักไตรลักษณ์ การเข้าใจในภาวะแห่งสังขารและชีวิตที่ประกอบด้วยอนิจจัง (ความไม่เที่ยง) ทุกขัง (ความทุกข์) และอนัตตา (ความไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริง) จะช่วยให้ผู้สูงวัยมองโลกและชีวิตตามความเป็นจริง ลดความยึดมั่นถือมั่น ปล่อยวางทุกสิ่งทุกอย่างให้เป็นไปตามกฎแห่งธรรมชาติที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมดา รู้จักการปล่อยวางความยึดมั่นใน

ร่างกายที่เริ่มเสื่อมถอย การเข้าใจ নিজจั้งและอนัตตาจะช่วยให้ผู้สูงวัยไม่ยึดติดกับความหนุ่มสาว ความสวยงามหรือสุขภาพที่แข็งแรงในอดีต ยอมรับการพลัดพรากจากของอันเป็นที่รัก เข้าใจในสรรพสิ่งที่ต้องเปลี่ยนแปลงและไม่ยังยืน ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงวัยทำใจได้เมื่อต้องเผชิญกับการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก และดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ไม่ประมาท การทำความดี และการใช้เวลาที่เหลืออยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. หลักกรรม กฎแห่งกรรมสอนว่าทุกการกระทำย่อมมีผลตามมา ไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่ว (พระธรรมปิฎก, 2546) หลักการนี้ส่งเสริมให้ผู้สูงวัยตระหนักถึงความสำคัญของการทำความดี ละเว้นความชั่ว สร้างคุณงามความดีเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและผู้อื่น สร้างคุณค่าในบั้นปลายชีวิตในการสร้างกรรมดี เช่น การทำบุญ การบริจาค การช่วยเหลือผู้อื่น การเป็นอาสาสมัครหรือการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ฯลฯ อีกทั้งยังเป็นการเยียวยาจิตใจจากอดีตที่เกิดจากการตระหนักรู้ว่าผลกรรมในปัจจุบันเป็นผลมาจากการกระทำในอดีต จะช่วยให้ผู้สูงวัยยอมรับผลที่เกิดขึ้นและมุ่งมั่นสร้างกรรมดีในปัจจุบันเพื่ออนาคตที่ดี สร้างความหวังในอนาคตที่เกิดจากความเชื่อในกฎแห่งกรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงวัยมีความหวังและกำลังใจในการทำทำความดีแม้ในยามที่ร่างกายอ่อนแอหรือเผชิญกับความยากลำบาก

4. หลักพรหมวิหาร 4 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุนั้นต้องมีพรหมวิหารธรรม คือ 1) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ 2) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ 3) มุทิตา ความยินดี มีจิตผ่องใสเบิกบานอยู่เสมอ พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป และ 4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง รู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนเองได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับความรับผิดชอบของตน (พระมหาสุพรรณ สุภทโท และคณะ, 2556) การเจริญพรหมวิหาร 4 จะช่วยให้ผู้สูงวัยมีจิตใจที่งดงาม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข สร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน มีเมตตาและกรุณาต่อคนรอบข้าง สร้างความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจในครอบครัวและชุมชน ช่วยให้ผู้สูงวัยยินดีกับความสุขและความสำเร็จของผู้อื่น ลดความรู้สึกลีลา ริษยา รักษาสมดุลทางอารมณ์ รู้จักวางเฉย ไม่ยินดียินร้ายจนเกินไปเมื่อเผชิญกับความทุกข์และความทุกข์ในชีวิตได้อย่างสงบ

5. หลักไตรสิกขา การสำรวจระวังทางกายและวาจาให้สงบเรียบร้อย ให้เกิดสมาธิจากการฝึกจิตให้ตั้งมั่น มีสติและปัญญา เกิดความรู้ความเข้าใจในสังขาร (พระธรรมปิฎก, 2546) การพัฒนาเหล่านี้ จะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพจิตใจและปัญญาให้รู้แจ้งอย่างรอบด้าน ดำเนินชีวิตโดยการรักษาศีลที่จะช่วยให้ผู้สูงวัยมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รู้จักการฝึกจิตให้สงบเพื่อช่วยลดความฟุ้งซ่าน ความกังวล และเมื่อพัฒนาความสงบภายในจิตใจย่อมไปสู่การพัฒนาปัญญาอันเกิดจากการศึกษาธรรมะ การใคร่ครวญ และการปฏิบัติธรรม จนเข้าใจในชีวิตและโลกตามความเป็นจริง

หลักธรรมและคำสอนทางพระพุทธศาสนามีศักยภาพอย่างยิ่งในการเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ การเข้าใจและประยุกต์ใช้หลักอริย 4 หลักไตรลักษณ์ หลักกรรม หลักพรหมวิหาร 4 และหลักไตรสิกขา จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเผชิญกับความท้าทายในชีวิตได้อย่างมีสติ มีปัญญา มีความเมตตา และมีความสุข รวมถึงสถาบันสงฆ์และชุมชนถือว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุ โดยวัดเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและสังคมเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจหรือการพบปะเพื่อนฝูง และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุในวัด การอบรมธรรมะ การปฏิบัติธรรม การดูแลสุขภาพเบื้องต้น และการสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาส เป็นต้น ซึ่งโครงการเหล่านี้ล้วนแต่ประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ได้รับการสนับสนุนบทบาทของสถาบันสงฆ์และชุมชนในการส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ และเป็นกลไกสำคัญต่อการสร้างสังคมที่เอื้อต่อการสูงวัยอย่างมีคุณภาพต่อไป

5.การบูรณาการหลักธรรมสู่การพัฒนาสังคมผู้สูงอายุในยุค Beta

สังคมผู้สูงอายุเผชิญกับความท้าทายในยุค Beta ที่จะต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจ โดยพระพุทธศาสนาถือเป็นพื้นฐานทางด้านจิตใจและวัฒนธรรมของสังคมไทยที่สามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ มีความสุข และสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการหลักธรรมคำสอนใช้ในบริบทของสังคมผู้สูงอายุยุค Beta สามารถทำได้ในหลากหลายมิติ ดังนี้

1. **ส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจและการจัดการความเครียด** โดยการบูรณาการหลักไตรลักษณ์ที่มองความไม่เที่ยง (อนิจจัง) แห่งสังขารที่เต็มไปด้วยกองแห่งทุกข์ (ทุกข์) เมื่อเกิดความไม่เที่ยงและเป็นทุกข์ก็ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น (อนัตตา) เพื่อปล่อยวางในชีวิต และช่วยให้ผู้สูงอายุยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิต ความเสื่อมถอยทางร่างกายและจิตใจนำไปสู่การฝึกสติ (สติปัญญา) และการเจริญสมาธิ (สมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนา) ช่วยให้จิตใจสงบ ลดความวิตกกังวล และเพิ่มความสามารถในการรับมือกับความเครียดและความไม่แน่นอนในยุค Beta (พระธรรมปิฎก, 2546) โดยการฝึกสติในชีวิตประจำวัน เช่น การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ การรับประทานอาหารหรือกระทำการใด ๆ อย่างมีสติ เพื่อเพิ่มความตระหนักในปัจจุบันและลดความคิดฟุ้งซ่าน รวมถึงการใช้หลักธรรมในการให้คำปรึกษาของพระสงฆ์หรือผู้มีความรู้ทางธรรม เพื่อให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุที่เผชิญกับปัญหาทางจิตใจ ความเหงาหรือความสูญเสีย อีกทั้งเป็นการเยียวยาและให้กำลังใจโดยการบูรณาการธรรมะเข้ากับการดูแลสุขภาพจิต เช่น การนำหลักธรรมช่วยบำบัดหรือการดูแลสุขภาพจิตผู้สูงอายุในโรงพยาบาลหรือสถานดูแล เพื่อบรรเทาความเจ็บปวดเรื้อรัง เป็นต้น

2. **ส่งเสริมการเรียนรู้และการปรับตัวต่อเทคโนโลยี** พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาปัญญาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยยึดหลักอริยสัจ 4 ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุได้เข้าใจสภาวะแห่งชีวิตและอยู่ร่วมกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างสงบ เช่น การเข้า

ใจความจริงแห่งชีวิตที่เต็มไปด้วยความทุกข์จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกาย และตนจะต้องตกอยู่ในสภาพแห่งความแก่ เจ็บและตาย (ทุกข์) รู้สาเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์อันเกิดจากตัณหา คือ ความอยากได้ อยากเป็น ความไม่อยากมีอยากเป็น (ตัณหา) เพื่อให้ปล่อยวางความยึดมั่น สร้างความสุขสงบในใจ (นิโรธ) โดยการปฏิบัติตนออกจากความทุกข์ด้วยหลักอริยมรรค (มรรค) ซึ่งการส่งเสริมการเรียนรู้และการปรับตัวต่อเทคโนโลยีจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้และเปิดทัศนคติให้กว้าง พร้อมทั้งจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตทั้งในแง่เชิงบวกและลบ เพื่อให้ปรับตัวต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุค Beta (พระพรหมคุณาภรณ์, 2556) เช่น การอบรมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติ โดยใช้สมาร์ทโฟน อินเทอร์เน็ต และแอปพลิเคชันต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเน้นการใช้งานอย่างมีสติ ไม่หลงไปกับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ใช้เทคโนโลยีสื่อสารที่เป็นประโยชน์ การใช้สื่อธรรมะออนไลน์ที่เกิดจากการสร้างเนื้อหาธรรมะในรูปแบบที่เข้าถึงง่ายบนแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น วิดีโอ พอดแคสต์หรือบทความ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้และเข้าถึงธรรมะได้ทุกที่ทุกเวลา เช่น การเผยแพร่ธรรมะผ่านช่องทาง YouTube หรือ Facebook โดยวัดหรือองค์กรทางศาสนา ตลอดจนการเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล เช่น การทำธุรกรรมออนไลน์ การใช้แอปพลิเคชันสุขภาพหรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่น่าเชื่อถือ เป็นต้น

3. การเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมและการมีส่วนร่วม โดยหลักการทางพุทธศาสนาส่งเสริมการอยู่ร่วมกันด้วยหลักพรหมวิหารธรรมหรือพรหมวิหาร 4 ที่มุ่งเน้นการรักใคร่และปรารถนาให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (เมตตา) มุ่งให้เกิดการช่วยเหลือกันและกัน (กรุณา) รู้สึกปลาบปลื้มยินดีต่อกันเมื่อเห็นสมาชิกในชุมชนหรือเครือข่าย ประสบความสำเร็จ (มุทิตา) และมีใจเป็นกลาง ไม่นิยมเอียง (อุเบกขา) ซึ่งหลักพุทธธรรมนี้จะช่วยให้เกิดการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ช่วยลดความเหงาและความโดดเดี่ยวของผู้สูงอายุในยุคที่การติดต่อสื่อสารอาจเปลี่ยนแปลงไป (พระธรรมปิฎก, 2546) การทำกิจกรรมผ่านองค์กรสงฆ์ที่มีวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนด้วยกิจกรรมการพบปะสังสรรค์และการทำกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุ เช่น การทำบุญ การฟังธรรม การปฏิบัติธรรมกลุ่มหรือกิจกรรมอาสาสมัคร โรงเรียนผู้สูงอายุในวัด และการใช้เทคโนโลยีสอนผู้สูงอายุให้ใช้แอปพลิเคชันสื่อสารออนไลน์เพื่อติดต่อกับครอบครัว เพื่อนฝูงหรือเข้าร่วมกลุ่มที่มีความสนใจเดียวกัน เช่น การใช้ LINE หรือ Facebook โดยเฉพาะกิจกรรมที่สามารถสร้างเครือข่ายทางสังคมทั้งในรูปแบบเครือข่ายกิจกรรมในพื้นที่ เครือข่ายตามพลัง บวร. ที่เกิดจากการร่วมมือจากทุกภาคส่วน และเครือข่ายที่เป็นกลไกช่วยในการผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน (สมจันทรศรีปรัชยานนท์ และคณะ, 2566) เช่น กิจกรรมอาสาสมัครผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอาสาสมัครในชุมชน โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่มีให้เกิดประโยชน์ เช่น โครงการผู้สูงอายุจิตอาสา เป็นต้น

4. ส่งเสริมคุณค่าในชีวิต พระพุทธศาสนาสอนเรื่องกฎแห่งกรรม เน้นการสร้างคุณงามความดี ละเว้นความชั่ว สร้างประโยชน์สุขแก่ตนเองและผู้อื่น เพื่อสร้างคุณค่าในบั้นปลายชีวิตและความภาคภูมิใจแก่ตนเอง และเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้สูงอายุในการรักษาคุณค่าและความหมายในชีวิต (พระพรหมคุณาภรณ์, 2556) โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ

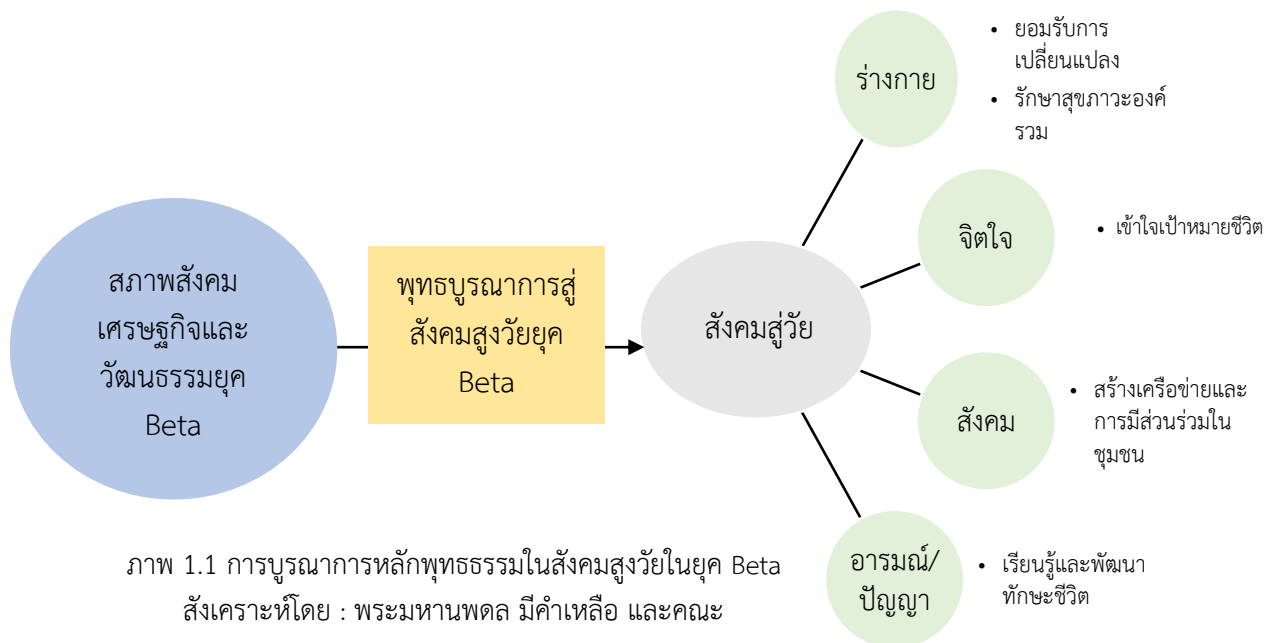
ได้ทำความดี เช่น การบริจาค การช่วยเหลือดูแลผู้อื่น รวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนรุ่นหลังโดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาและประสบการณ์ให้แก่คนรุ่นใหม่ เช่น กิจกรรมปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้สูงวัยเป็นครู ตลอดถึงการปฏิบัติธรรมเพื่อให้เกิดความสงบร่มเย็นและเป็นการส่งเสริมผู้สูงวัยได้ค้นพบความสงบและเห็นคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ในสังคม

5. ดูแลสุขภาพแบบองค์รวม พระพุทธศาสนาองสุขภาพแบบองค์รวม ทั้งทางด้านร่างกาย จิตและปัญญา โดยอาศัยหลักไตรสิกขาในการแผ้วถางการดูแลตนเอง (ศีล) ฝึกจิตให้เกิดความตั้งมั่น เข้มแข็ง (สมาธิ) และเข้าใจธรรมชาติแห่งชีวิตที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงแห่งสังขาร (ปัญญา) ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดสุขภาพที่ดีของผู้สูงวัย (พระธรรมปิฎก, 2546) การส่งเสริมสติในการดูแลสุขภาพโดยการให้ความรู้ ฝึกฝนผู้สูงวัยให้มีสติในการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย และการพักผ่อนที่เพียงพอ การใช้ธรรมะในการจัดการความเจ็บป่วย เพื่อให้ยอมรับความจริงและช่วยลดความทุกข์ทรมานทางจิตใจอันจะต้องเผชิญหน้ากับความตายอย่างสงบ เป็นต้น

สรุป การประยุกต์ใช้พระพุทธศาสนาในการพัฒนาสังคมผู้สูงวัยในยุค Beta ถือเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาศักยภาพและการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจให้เกิดการเรียนรู้ ปรับตัวต่อเทคโนโลยี เสริมสร้างเครือข่ายทางสังคม สร้างคุณค่าในชีวิต และดูแลสุขภาพแบบองค์รวม โดยการบูรณาการหลักธรรมคำสอนที่เหมาะสมจะช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์สังคมที่เอื้อต่อการสูงวัยอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนในยุคที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในปัจจุบันและอนาคตที่จะมาถึงนี้

6.องค์ความรู้ที่ได้รับ

การประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาสังคมผู้สูงวัยในยุค Beta ที่เป็นยุคสมัยที่มีความรวดเร็วทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีความเป็นอยู่และสภาพทางสังคม เกิดความไม่แน่นอน ผันผวนซับซ้อน และคลุมเครือภายในสังคมยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยกลุ่มประชากรผู้สูงวัย การนำหลักธรรมมาบูรณาการใช้จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความท้าทายทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพในบริบทของยุค Beta ที่จะส่งผลให้สังคมสูงวัยสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข ดังรูปภาพด้านล่างนี้

จากแผนภาพด้านบนแสดงให้เห็นว่า ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่ของสังคมทุกช่วงวัย ทั้งด้านมุมมอง ทักษะคิด การใช้ชีวิต และธรรมเนียมการปฏิบัติที่แตกต่างกันของยุคสมัย การนำพุทธธรรม มาใช้แก่สังคมผู้สูงวัยเพื่อช่วยให้เข้าใจและเป็นการส่งเสริมสุขภาวะ 4 ตามหลักการทาง พระพุทธศาสนา คือ

1. ด้านร่างกาย หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักไตรลักษณ์ที่ กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เกิดจากความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และไม่แน่นอนยอม ทำให้ผู้สูงอายุได้เข้าใจสภาวะแห่งสังขารที่มีการผันเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ดำเนินไปตามกฎ แห่งธรรมชาติที่สรรพสิ่งในโลกย่อมเป็นไปตามกระบวนการและวงจรนี้ หากมีผู้ใดหลีกเลี่ยงได้ การยอมรับสภาพแห่งชีวิตและการรักษาสุขภาพองค์รวมจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนิน ชีวิตที่แท้จริงแห่งมนุษย์ เมื่อผู้สูงวัยยอมรับและเข้าใจสภาพแห่งสังขารที่ดำเนินไปตามกฎ สามัญลักษณะแล้วย่อมทำให้เกิดการผ่อนคลาย ลดความเครียด หันมาเรียนรู้และใส่ใจต่อการ ดูแลตัวเองให้เหมาะสมกับวัยได้อย่างถูกต้อง

2. ด้านจิตใจ การดำรงตนตามกฎแห่งธรรมชาติที่เต็มเปี่ยมไปด้วยกองแห่ง ทุกข์และเป็นวัฏจักรแห่งสรรพสิ่งตามกฎแห่งอริยสัจ 4 ย่อมทำให้เกิดความเข้าใจทุกข์มาก ยิ่งขึ้น รู้หนทางแห่งการเกิดทุกข์ และแสวงหาทางดับทุกข์อันจะนำพาความเป็นอิสระภาพ ทางด้านจิตใจและวิญญาณไปสู่ทางแห่งสันติสุขอย่างแท้จริง เมื่อเข้าใจปัจจัยดังกล่าวตาม อริยสัจแล้วย่อมเข้าใจเป้าหมายของชีวิตว่าควรดำเนินอย่างไร และควรปฏิบัติตนอย่างไรเข้าสู่ หนทางแห่งความสุขอันเป็นเป้าหมายอันแท้จริงของชีวิตของผู้สูงวัย

3. ด้านสังคม การเข้าใจเป้าหมายที่เป็นความรู้สึกทางจิตใจแล้ว กระบวนการมีส่วนร่วมทางสังคมย่อมเป็นปัจจัยส่วนสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคมแก่ผู้สูงวัย โดยอาศัยหลักสังคมวัตถุ 4 ที่จะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน เกิดสัมพันธ์ภาพและมิติชีวิตในการอยู่ร่วมกัน เกิดการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความเห็นอกเห็นใจกัน โดยเฉพาะยุค Beta ที่เป็นสังคมใหม่เต็มเปี่ยมด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและใช้แอปพลิเคชันช่วยในการสร้างสังคมออนไลน์ผ่าน LINE หรือ Facebook ทำให้ผู้สูงอายุสามารถสร้างอัตลักษณ์ ตัวตนและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้อย่างง่ายดาย แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางสังคมและมีเครือข่ายช่วยในการดูแลซึ่งกันและกันภายในกลุ่มผู้สูงวัยอีกด้วย

4. ด้านอารมณ์/ปัญญา การรู้เท่าทันยุคสมัยและเปิดมุมมองการใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมส่งผลต่อการพัฒนาทางด้านอารมณ์และปัญญา ท่ามกลางกระแสแห่งความรวดเร็วทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการเปลี่ยนแปลงได้สร้างความตื่นตัวแก่การเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่แก่กลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อเรียนรู้การอยู่ร่วมกันคนยุคใหม่อย่างรู้เท่าทัน มีสติ และใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ในการเพิ่มพูนทักษะการใช้ชีวิตได้อย่างเหมาะสม เกิดคุณภาพชีวิตได้อย่างมีคุณค่าและประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

สรุป การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมผู้สูงวัยในยุค Beta จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จะช่วยให้เกิดทัศนคติที่เปิดกว้าง พร้อมปรับตัวในการเรียนรู้สิ่งใหม่ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภวนา 4 เพื่อให้รู้เท่าทันความเป็นจริงของสังคมอย่างมีสติ เช่น การใช้เทคโนโลยีหรือสมาร์ทโฟน อินเทอร์เน็ต และแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงวัยอย่างมีสติ ไม่หลงไปกับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ใช้เทคโนโลยีสื่อสารที่เป็นประโยชน์ และการใช้สื่อธรรมะออนไลน์ที่มีเนื้อหาธรรมะและเข้าถึงพุทธศาสนิกชนได้ง่ายในรูปแบบของแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น วิทยุ พอดแคสต์หรือบทความ เพื่อให้ผู้สูงวัยสามารถเรียนรู้และเข้าถึงธรรมะได้ทุกที่ทุกเวลาหรือการเผยแพร่ธรรมะผ่านช่องทาง YouTube หรือ Facebook ของคณะสงฆ์หรือองค์กรศาสนา ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะนำไปสู่การเข้าใจชีวิตและการใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณค่าของกลุ่มผู้สูงวัยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง

7. บทสรุป

หลักพุทธธรรมเป็นคำสอนที่ยึดหลักสากล เช่น หลักอนิจจัง (ความไม่เที่ยง) ทุกขัง (ความทุกข์) อนัตตา (ความไม่ใช่ตัวตน) และอริยสัจสี่ (หนทางดับทุกข์) ซึ่งเป็นภูมิธรรมช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ต้องทำทนายในยุค Beta ได้เป็นอย่างดี และหลักธรรมดังกล่าวมุ่งให้เกิดการเข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ เพื่อช่วยลดภาวะความกังวลและการค้นหาความสุขที่แท้จริงแห่งความสงบภายในใจ รวมถึงการใช้ชีวิตที่เหมาะสมกับวัยในยุคนี้นี้ ได้แก่ การรับสภาพแห่งการเปลี่ยนแปลงแห่งชีวิต ความไม่แน่นอนแห่งชีวิตและสังขาร การหันมาใส่ใจสุขภาพองค์รวม การเรียนรู้ทักษะชีวิตที่สามารถอยู่ในยุค

แห่งสังคมดิจิทัล การสร้างเครือข่ายในการช่วยเหลือตนเองและสังคม และการมีส่วนร่วม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและความหมายอันแท้จริงแห่งชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาช่วยในการจัดการชีวิตและเป้าหมายสูงสุดของผู้สูงอายุ ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 ในการจัดการความทุกข์ หลักไตรลักษณ์การยอมรับสภาพแห่งการเปลี่ยนแปลงแห่งสังขารเพื่อช่วยสร้างคุณค่าแห่งชีวิต หลักพรหมวิหารธรรมที่จะสร้างสัมพันธภาพอันดีงามในการอยู่ร่วมกับสังคม และหลักไตรสิกขาที่จะช่วยในการพัฒนาทางด้านจิตใจและปัญญา และหลักกรรมเชื่อมั่นในการกระทำและผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้มุ่งเน้นให้เกิดการสร้างภavana 4 คือ กายภavana สีลภavana จิตภavana และปัญญาภavana ที่จะช่วยขจัดความขุ่นมัวและช่วยฝึกอบรมจิตให้เกิดสติและสมาธิที่จะเข้าไปสู่ความจริงแท้แห่งชีวิต และการส่งเสริมการเรียนรู้และการปรับตัวต่อเทคโนโลยีอย่างมีสติ สร้างเครือข่ายทางสังคมและการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมทางศาสนาและเทคโนโลยี เสริมสร้างคุณค่าและความหมายในชีวิตผ่านการทำความดีและการถ่ายทอดประสบการณ์ และส่งเสริมการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมตามหลักธรรม ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยในยุค Beta จะเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้สูงวัยสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข มีคุณค่า และสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. บรรณานุกรม

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2568). สถิติผู้สูงอายุ. สืบค้นจาก

https://www.dop.go.th/th/statistics_page?cat=1&id=2569, สืบค้นเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2568.

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2568). 6 เทคโนโลยีที่น่าสนใจในปัจจุบันที่นำมาช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตให้ผู้สูงอายุ. สืบค้นจาก <https://www.dop.go.th/th/know/15/396>, สืบค้นเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2568.

นิพัชชา โอทกานนท์. (2562). คุณค่าร่วมอย่างยั่งยืนของสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารวิชาการ สถาบันพัฒนาพระวิทยากร, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม, หน้า 55 - 66.

บันลือ รัตนจรัสโรจน์ และกรณทิพย์ ลิ้มนรรัตน์. (2566). การเปลี่ยนแปลงในวัยผู้สูงอายุ และการออกกำลังกาย. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน - ธันวาคม, หน้า 165 - 180.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). คู่มือชีวิต. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.

พระมหาสุพรรณ สุภทฺโท และคณะ. (2556). การศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - มิถุนายน, หน้า 234 - 249.

- รติมา คชนันท์. (2562). **สังคมสูงวัยกับข้อเท็จจริงที่ควรรู้**. สืบค้นจาก <https://library.parliament.go.th/th>, สืบค้นเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2568.
- ศศิมา สุขสว่าง. (2568). **VUCA World ความท้าทายสำหรับผู้นำยุคใหม่**. สืบค้นจาก <https://www.sasimasuk.com/16768188/vuca-world-ความท้าทายสำหรับผู้ผู้นำยุคใหม่>, สืบค้นเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2568.
- สมจันท์ ศรีปรีชยานนท์ และคณะ. (2566). **การสร้างเครือข่ายบนพื้นที่ทางสังคมสู่การพัฒนาจิตใจและปัญญาในจังหวัดลำปาง**. วารสารวิชาการแสงอีสาน, ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม, หน้า 129 - 143.
- สุทัศน์ สีทน. (2566). **การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพชีวิตวิถีใหม่ของผู้สูงอายุ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี**. วารสารสุขภาพและสิ่งแวดล้อมศึกษา, ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนเมษายน - มิถุนายน, หน้า 18 - 31.
- Techsauce Team. (2568). **ทำความเข้าใจ Gen Beta ผู้ไม่รู้จัก ‘โลกในยุคไร้ AI’ เจนเนอเรชันกำเนิดใหม่ของปี 2025**. สืบค้นจาก <https://techsauce.co/saucy-thoughts/gen-beta-future-generation-2025>, สืบค้นเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2568.

การบูรณาการแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้คำศัพท์และสำนวนภาษาอังกฤษใน
รายวิชา EBC23067: คำศัพท์และสำนวนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
The Integration of Applications to Enhance the Learning of English
Vocabulary and Expressions in EBC23067: English Vocabulary and
Expressions for Communication

บุญเลิศ วงศ์พรม¹, เฟื่องฟ้า พลอนเบิร์ก², กนกอร ตั้งจิตเจริญกิจ³
Boonlert Wongprom¹, Fuengfa Planberg², Kanok-On Tangjitcharoenkit³
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น^{1*,2,3}

School of Liberal Arts, Sripatum University Khon Kaen
Author for Correspondence: Email: boonlert.wo@spu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือในการส่งเสริมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ 2) วิเคราะห์ข้อดีและข้อจำกัดของการใช้แอปพลิเคชันเป็นสื่อการเรียนรู้เมื่อเปรียบเทียบกับบทองจำแบบดั้งเดิม และ 3) อภิปรายถึงแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในอนาคต

การบูรณาการแอปพลิเคชันเข้ากับรายวิชา EBC23067: English Vocabulary and Expressions for Communication ถือเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้คำศัพท์และสำนวนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางปฏิบัติที่หลากหลาย เช่น การมอบหมายให้นักศึกษาใช้ Quizlet เพื่อศึกษาคำศัพท์ล่วงหน้า, การใช้ Kahoot!, Blooket, Cake, TED Talks, BBC Learning English และ Quizizz เพื่อทบทวนบทเรียนและประเมินผลแบบประเมินความก้าวหน้า Formative Assessment ภายในห้องเรียน และการใช้ Google Form เป็นแพลตฟอร์มสำหรับการทดสอบความรู้ความเข้าใจหลังเรียน นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมให้นักศึกษาใช้ Duolingo สำหรับการฝึกฝนคำศัพท์และสำนวนนอกเวลาเรียน

ผลจากการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันกับรายวิชา EBC23067 พบว่ามีจุดเด่นสำคัญได้แก่ การเข้าถึงที่สะดวกสบาย ทำให้ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ทุกที่ทุกเวลา การสร้างการมีส่วนร่วมในระดับสูงผ่านฟังก์ชันแบบโต้ตอบที่ช่วยกระตุ้นแรงจูงใจ และการส่งเสริมการจดจำคำศัพท์ในระยะยาว จากการวิเคราะห์แนวคิดและติดตามผลการประยุกต์ใช้พบว่าการใช้แอปพลิเคชันช่วยยกระดับกระบวนการเรียนรู้ให้มีความทันสมัย ส่งเสริมผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และเอื้อต่อการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมั่นใจ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดที่ควรพิจารณาคือต้นทุน เนื่องจากแอปพลิเคชันบางประเภทยังมีราคาค่อนข้างสูง ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงของผู้เรียนบางกลุ่ม

คำสำคัญ: แอปพลิเคชัน; การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ; การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี; คำศัพท์และสำนวน

Received:19/09/2568, Revised:14/10/2568, Accepted:15/10/2568

Abstract

This article aims to 1) examine the role of mobile applications in promoting English vocabulary learning, 2) analyze the advantages and limitations of using applications as learning tools in comparison with traditional rote memorization, and 3) discuss future directions for applying digital technology in English language learning.

The integration of applications into the course EBC23067: English Vocabulary and Expressions for Communication represented a promising approach to enhance the learning of English vocabulary and expressions for effective communication. Various practices were applied, such as assigning students to use Quizlet to study vocabulary in advance, employing Kahoot!, Blooket, Cake, TED Talks, BBC Learning English, and Quizizz for lesson review and formative assessment in the classroom, and using Google Forms as a platform for post-lesson knowledge assessment. In addition, students were encouraged to use Duolingo for practicing vocabulary and expressions outside of class time.

The results of integrating applications into the course EBC23067 highlighted several strengths, including convenient accessibility that allowed learners to study anytime and anywhere, high levels of engagement through interactive features that stimulated motivation, and the promotion of long-term vocabulary retention. Analysis of the concept and application outcomes revealed that the use of applications modernizes the learning process, enhances learning outcomes, and supports learners in confidently applying knowledge in real-life situations. However, one limitation to consider is cost, since some applications were relatively expensive, which may hinder access for certain groups of learners.

Keywords: Applications; English language Learning; Technology Integration; Vocabulary and Expressions

1. บทนำ

ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอน โดยเฉพาะในด้านการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ซึ่งต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและการเชื่อมโยงกับการใช้งานจริง โทรศัพท์มือถือจึงมิได้จำกัดบทบาทอยู่เพียงแค่เครื่องมือสื่อสารอีกต่อไป หากแต่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นสื่อกลางที่มีศักยภาพในการสนับสนุนการเรียนรู้ (Kukulski-Hulme, 2020: 271–289) การประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ทุกที่ทุกเวลา อีกทั้งยังเอื้อต่อการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เกม บทสนทนา

เสมือนจริง และแบบฝึกหัดเชิงโต้ตอบ (Godwin-Jones, 2017: 3–17) มีการให้ตัวอย่างการใช้คำศัพท์หรือสำนวนในประโยคต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและการนำไปใช้ได้ถูกต้อง

ผลการศึกษาล่าสุดชี้ชัดว่า เทคโนโลยีดิจิทัลมีส่วนช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Stockwell, G. & Hubbard, P., 2013: 1-15) เสริมสร้างการจดจำคำศัพท์ในระยะยาว (Chen & Li, 2010: 341–364) และเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะบุคคล (Burston, 2015: 4-20) ซึ่งล้วนเป็นข้อได้เปรียบเหนือวิธีการท่องจำแบบดั้งเดิมที่ขาดบริบทในการใช้งานจริง นอกจากนี้ แนวคิดการเรียนรู้ภาษาด้วยเทคโนโลยีเคลื่อนที่ (Mobile-Assisted Language Learning: MALL) ยังเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะทางภาษาในรูปแบบที่ยืดหยุ่น ความเป็นส่วนตัว และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามความสนใจของตนเอง

บทความนี้ จึงมุ่งเน้นบทบาทในการใช้แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยวิเคราะห์ข้อดีและข้อจำกัดระหว่างการใช้แอปพลิเคชันเป็นสื่อการเรียนรู้ เทียบกับการให้ผู้เรียนท่องจำแบบดั้งเดิม รวมทั้งอภิปรายแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในอนาคต เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

2. การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษผ่านแอปพลิเคชัน

ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาสากลที่มีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษา ธุรกิจ และการสื่อสารระหว่างประเทศ การมีคลังคำศัพท์ที่เพียงพอและหลากหลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความสามารถทางภาษา ทั้งนี้ Milton & Treffers-Daller, (2013: 112 - 126) ชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนที่มีคลังคำศัพท์ในระดับสูงมักประสบความสำเร็จในด้านวิชาการมากกว่า ผู้เรียนที่มีคลังคำศัพท์จำกัด อีกทั้งความรู้ด้านคำศัพท์ยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการสอบและการสื่อสารในชีวิตประจำวัน จากข้อมูลของ Oxford English Dictionary (2005) ภาษาอังกฤษมีคำศัพท์ประมาณ 600,000 รายการ ซึ่งรวมถึงคำเก่า คำเฉพาะทาง และคำที่เลิกใช้งานแล้ว (Obsolete Words) อย่างไรก็ตาม คำศัพท์ที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันมีประมาณ 3,000 – 5,000 คำ (Active Vocabulary) ส่วนการสอบทางวิชาการ เช่น TOEFL, TOEIC หรือ IELTS จำเป็นต้องใช้คลังคำศัพท์อย่างน้อย 8,000 – 10,000 คำ เพื่อให้สามารถเข้าใจเนื้อหาและตอบคำถามได้อย่างถูกต้อง สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างความรู้ด้านคำศัพท์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การใช้ Interactive Applications ในการเรียนภาษาอังกฤษได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากเป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์สูง งานวิจัยของ Zhao (2021, p. 689–698) ระบุว่า แอปพลิเคชันลักษณะนี้ช่วยกระตุ้นแรงจูงใจภายในของผู้เรียน ทำให้กระบวนการเรียนรู้มีความน่าสนใจและลดความน่าเบื่อในชั้นเรียนภาษาอังกฤษ ขณะที่ Wang และ Vasquez (2020, p. 311–326) อธิบายว่า แอปพลิเคชันเชิงโต้ตอบมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษทั้งสี่ด้าน ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการ

เขียน ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น เกมภาษา การสื่อสารแบบจำลองสถานการณ์ และการโต้ตอบแบบทันที ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะได้อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับความต้องการของตนเอง แอปพลิเคชันประเภทดังกล่าวสามารถปรับระดับความยากง่ายของเนื้อหาและให้ผลป้อนกลับในทันที (Immediate Feedback) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) และเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในภาพรวม

แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้คำศัพท์และสำนวนภาษาอังกฤษ มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้จากวิธีการดั้งเดิมไปสู่รูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะแอปพลิเคชันที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) สามารถวิเคราะห์ระดับความสามารถของผู้เรียนและปรับเนื้อหาให้เหมาะสมเฉพาะบุคคล ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ตรงตามความต้องการของแต่ละบุคคล และเป็นการเรียนแบบอินเทอร์แอคทีฟ คือ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ไม่ใช่การรับสารจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยไม่มีการตอบโต้

จากการวิเคราะห์เบื้องต้นพบว่า การเรียนคำศัพท์และสำนวนภาษาอังกฤษที่มีการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Learning) มีข้อได้เปรียบเหนือกว่าการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ดังนี้

- **ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงกับบริบทจริง** แอปพลิเคชันมีการสร้างสถานการณ์จำลองในรูปแบบต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกการใช้คำศัพท์ในสถานการณ์จริง ซึ่งช่วยให้เข้าใจความหมายของคำศัพท์ได้ดียิ่งขึ้น มากกว่าการเรียนรู้ผ่านทฤษฎีเพียงอย่างเดียว
- **ผู้เรียนได้รับการทบทวนซ้ำ** ผ่านกิจกรรมแบบมีปฏิสัมพันธ์ เช่น เกมหรือแบบฝึกหัด ที่มีการตอบโต้ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน หรือผู้เรียนกับแอปพลิเคชันเอง ช่วยให้เกิดการทบทวนซ้ำ ทำให้ผู้เรียนมีความคุ้นเคยกับคำศัพท์ และจดจำคำศัพท์ได้ในระยะยาว
- **ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนและมีส่วนร่วมมากขึ้น** องค์ประกอบต่าง ๆ ของแอปพลิเคชันที่มีการอัปเดตรูปแบบใหม่ ๆ ตลอดเวลา การได้ตอบโต้ช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกว่ามันมีส่วนร่วม ทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกเบื่อ

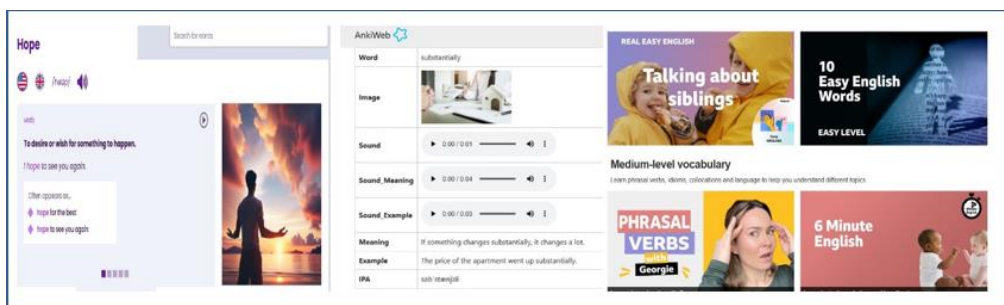
3. การประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันสำหรับการเรียนรู้คำศัพท์และสำนวนภาษาอังกฤษ

การประยุกต์ใช้ แอปพลิเคชันสำหรับการเรียนรู้คำศัพท์และสำนวนภาษาอังกฤษ ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายในยุคดิจิทัล เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่เอื้อต่อการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ที่สะดวกและมีประสิทธิภาพ โดยแอปพลิเคชันเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนฝึกฝนคำศัพท์และสำนวนในบริบทที่หลากหลายผ่านกิจกรรมเชิงโต้ตอบ เช่น เกมภาษา การเติมคำ และการทดสอบแบบเรียลไทม์ ซึ่งส่งเสริมทั้งความเข้าใจและการจดจำระยะยาว ทั้งนี้ Nation (2013: 67) เน้นว่าการเรียนรู้คำศัพท์ควรอยู่ในบริบทการใช้งานจริงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจดจำและการนำไปใช้ ขณะที่ Lin และ Lin (2019:404-425) พบว่าการใช้

แอปพลิเคชันมือถือเพื่อการเรียนรู้คำศัพท์และสำนวนช่วยเพิ่มแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่าแอปพลิเคชันการเรียนรู้ภาษาเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้เชิงรุกและการเรียนรู้

วิทวัส ขาวประเสริฐ และคณะ (2565: 1 - 10) ระบุว่าคำศัพท์และสำนวนถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญของการสื่อสารภาษาอังกฤษ ทั้งการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ธุรกิจ และการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรม การมีคลังคำศัพท์ที่เพียงพอและความเข้าใจในสำนวนที่ถูกต้อง จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดสารได้อย่างชัดเจนเป็นธรรมชาติ และสอดคล้องกับสถานการณ์ การประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้คำศัพท์จึงเป็นแนวทางที่น่าสนใจโดยเฉพาะในรายวิชา EBC23067: English Vocabulary and Expressions for Communication ซึ่งมุ่งเน้นให้นักศึกษานำคำศัพท์และสำนวนไปใช้ในการทำงานและชีวิตจริงได้อย่างมั่นใจ

แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ภาษามีพัฒนาการขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก Generative AI ที่มีศักยภาพเพียงการสร้างข้อความออกมา อย่าง ChatGPT ก็ก้าวสู่ Agentic AI ที่มีการแปลงเสียงคนออกมาเป็นเสียงของเครื่อง การนำเอาแอปพลิเคชันต่าง ๆ มาใช้ในการเรียนภาษามีหลากหลายให้เลือกใช้ตามความเหมาะสม เช่น Duolingo, Quizlet, WordUp Vocabulary, Anki ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้แบบอินเทอร์แอคทีฟ โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การเล่นเกม การทำแบบฝึกหัดเชิงโต้ตอบ และสถานการณ์จำลองที่เสมือนจริง ซึ่งช่วยส่งเสริมการจดจำในระยะยาว และเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Godwin-Jones, 2017; Loewen et al., 2020: 3 - 17) นอกจากนี้ หลายแอปพลิเคชันยังช่วยปรับเนื้อหาให้เข้ากับระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้เฉพาะบุคคลและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 1 การปรับใช้แอปพลิเคชัน WordUp Vocabulary, Anki และ BBC learning English ในการสอน ศัพท์และสำนวนภาษาอังกฤษ

การใช้โทรศัพท์มือถือเป็นเครื่องมือในการเรียนโดยใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ เป็นสื่อ ส่งผลเชิงบวกต่อกระบวนการเรียนรู้คำศัพท์และสำนวนภาษาอังกฤษในหลายมิติ ดังนี้

1. **ช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจและเพลิดเพลินไปกับการเรียน** แอปพลิเคชันที่ออกแบบมาในรูปแบบเกมหรือมีการแข่งขัน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นและรู้สึกสนุกสนานไปกับการเรียนรู้

2. **ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจดจำคำศัพท์** ด้วยการออกแบบกิจกรรมที่ทวนซ้ำคำศัพท์ในรูปแบบที่หลากหลาย แอปพลิเคชันช่วยส่งเสริมการทบทวนและฝึกความจำ ทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำคำศัพท์ได้ในระยะยาว
3. **ก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์** ลักษณะกิจกรรมแบบ Interactive ของแอปพลิเคชันช่วยกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน หรือระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ซึ่งเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาทักษะทางสังคมไปพร้อมกัน
4. **ลดภาระการติดตามและประเมินผลการเรียนให้กับผู้สอน** แอปพลิเคชันสามารถช่วยบันทึกและรวบรวมสถิติการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้สอนสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความเข้าใจและความก้าวหน้าของผู้เรียนได้อย่างสะดวก
5. **ใช้ได้กับผู้เรียนในทุกระดับ** แอปพลิเคชันหลายตัวมีรายการให้เลือกใช้คำศัพท์ในระดับที่แตกต่างกันตามกรอบอ้างอิงของยุโรป (Common European Framework of Reference for Languages - CEFR) เช่น ระดับ B1, B2 หรือ C1 ทำให้ผู้สอนสามารถปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคลได้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบรูปแบบแอปพลิเคชันที่ใช้ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน

	รูปแบบแอปพลิเคชันที่ใช้	เป้าหมาย
ก่อนเรียน	-Test your English Vocabulary (www.preply.com) -Oxford Online English (English Vocabulary Level Test) -http://test-english.com - มอบหมายให้นักศึกษาใช้ Quizlet ศึกษาคำศัพท์ก่อนเข้าเรียน	เพื่อใช้ในการประเมินระดับความรู้คำศัพท์ของผู้เรียนว่ามีความสามารถอยู่ในระดับใด (A1, B1, B2 หรือ C1)
ระหว่างเรียน	- Duolingo: แอปพลิเคชันที่ออกแบบการเรียนรู้ผ่านเกมและกิจกรรมเชิงโต้ตอบ ภายใต้แนวคิด “เรียนภาษาอย่างมีความสุข” ส่งเสริมการจดจำคำศัพท์ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง - BBC Learning English – Vocabulary Section: มุ่งเน้นการเรียนรู้คำศัพท์จากข่าวและบทสนทนา ช่วยเสริมสร้างคลังคำศัพท์และเพิ่มพูนความเข้าใจด้านสังคม วัฒนธรรม และวิชาการ - Anki: ใช้ระบบการทบทวนแบบเว้นระยะ (Spaced Repetition System: SRS) เพื่อ	เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและหลากหลาย ตลอดจนดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและเสริมสร้างการจดจำเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมีระบบ e-Learning รายวิชา

	รูปแบบแอปพลิเคชันที่ใช้	เป้าหมาย
	เสริมสร้างการจดจำระยะยาว เหมาะสำหรับผู้เรียนระดับสูงที่ต้องการความต่อเนื่องในการฝึกฝน - WordUp Vocabulary: ใช้สื่อจากภาพยนตร์ รายการโทรทัศน์ TED Talks และข่าวจริง แสดงตัวอย่างการใช้คำศัพท์ พร้อมระบบประเมินระดับ และแนะนำคำใหม่ที่เหมาะสมกับผู้เรียน - Kahoot!: เกมตอบคำถามแบบเรียลไทม์ที่ให้ผู้เรียนสะสมคะแนนจากความถูกต้องและความรวดเร็ว สร้างบรรยากาศการแข่งขันเพื่อเพิ่มแรงจูงใจ - Blooket: เกมแบบทดสอบที่มีความหลากหลายเหมาะสำหรับการฝึกคำศัพท์ ไวยากรณ์ และทบทวนบทเรียน โดยอาศัยการแข่งขันเป็นแรงกระตุ้น - Quizizz: แบบทดสอบสั้นที่ออกแบบให้มีความท้าทายและความสนุก ใช้ในการฝึกคำศัพท์ ไวยากรณ์ และสำนวนในหลายรูปแบบ - CAKE: แอปพลิเคชันเสริมทักษะภาษาอังกฤษผ่านคลิปวิดีโอ ทั้งภาพยนตร์ รายการทีวี และจากยูทูบ โดยมีโจทย์ท้าทายให้ทำตาม และมีแบบทดสอบสั้น ๆ เพื่อทบทวนความเข้าใจ	เพื่อสนับสนุนการทบทวนบทเรียนหรือชดเชยในกรณีที่ผู้เรียนไม่ทันเนื้อหาระหว่างการสอน
หลังเรียน	- google forms - http://test-english.com - http://revisionsuccess.com	เพื่อประเมินความรู้และความเข้าใจของผู้เรียนต่อเนื้อหาบทเรียน

4. ประสิทธิภาพของการใช้แอปพลิเคชันในการเรียนการสอนคำศัพท์

การเรียนรู้ภาษาอังกฤษควรเริ่มต้นจากการเสริมสร้างความรู้พื้นฐานและความเข้าใจในการใช้คำศัพท์ เนื่องจากเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสาร หากผู้เรียนขาดคลังคำศัพท์ที่เพียงพอ การสื่อสารก็อาจไม่มีประสิทธิภาพ แม้จะมีความเข้าใจในโครงสร้างหรือไวยากรณ์ก็ตาม สอดคล้องกับแนวคิดของ สุกัศตรา วิชิระเจริญวงศ์ (2561: 79 – 98) ที่ระบุว่า คำศัพท์เป็นแกนของการสื่อสาร ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องมีพื้นฐานนี้เพื่อสร้างความเข้าใจและสื่อสารได้อย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับที่ ปัญจลักษณ์ ถวาย (2556: 1 – 10) ได้ย้่าว่า การ

เรียนรู้ภาษาต่างประเทศต้องเริ่มจากการสะสมคลังคำศัพท์ มิฉะนั้น ผู้เรียนจะไม่สามารถถ่ายทอดความคิดได้อย่างครบถ้วน

ที่ผ่านมา แนวทางการสอนคำศัพท์ในห้องเรียนมักเน้นการท่องจำและการแปลความหมาย ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการจดจำในระยะสั้นและขาดความสามารถในการนำไปใช้จริง เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องมีการปรับแนวทางการสอนโดยบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น แอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าช่วยพัฒนาการจดจำและการใช้คำศัพท์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ (EFL)

แอปพลิเคชันยอดนิยมอย่าง Duolingo, Kahoot!, Blooket, CAKE และ Quizizz มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความรู้คำศัพท์ ทั้งในด้านการรับรู้ (Receptive Vocabulary Knowledge) และการผลิต (Productive Vocabulary Knowledge) โดยเฉพาะในกลุ่มผู้เรียนที่มีแรงจูงใจสูง จะสามารถพัฒนาทักษะทางภาษาได้ดี จากการศึกษาของ Al-Jarf (2022: 22 – 34) พบว่าแอปพลิเคชันที่มีฟังก์ชันเกมและแบบฝึกหัดแบบโต้ตอบช่วยเพิ่มความสามารถในการจดจำคำศัพท์ในระยะยาวและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ในการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย การพัฒนาแอปพลิเคชันที่มีฟีเจอร์แบบโต้ตอบ เช่น แฟลชการ์ด แบบทดสอบ และแบบฝึกหัดสะกดคำ ได้รับการยืนยันว่าช่วยสร้างกิจกรรมที่น่าสนใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

อย่างไรก็ตาม การนำแอปพลิเคชันมาใช้ควรมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดผลลัพธ์สูงสุด

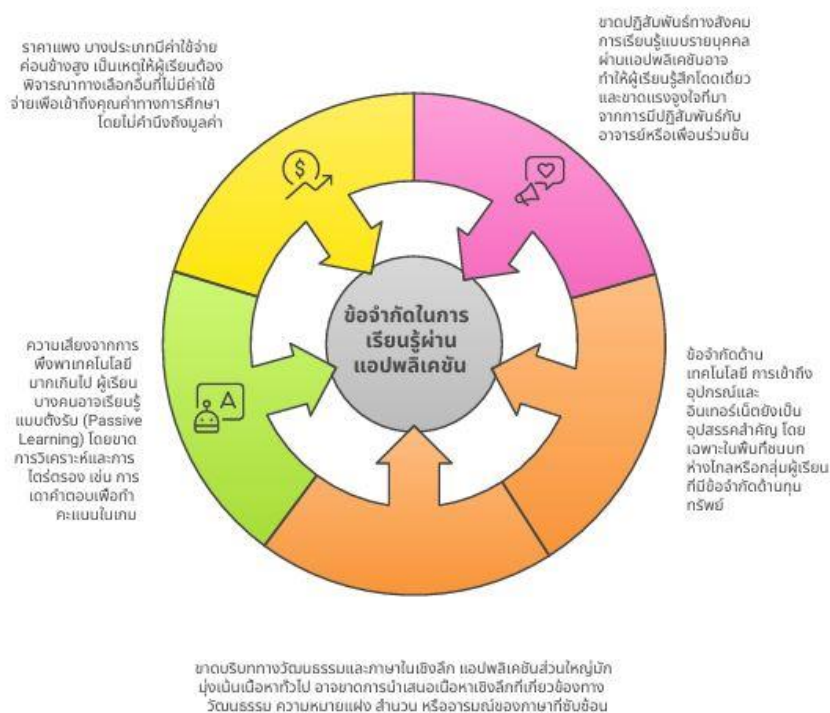
5. ข้อดีและข้อจำกัดของการประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

การประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านฟังก์ชันเชิงโต้ตอบ (Interactive Functions) ที่สนับสนุนการปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง Kerimbayev, N. (2023: 61) การเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชันมีข้อดีหลายประการ ได้แก่ 1) ความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ โดยผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ทุกที่ทุกเวลา และปรับแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจังหวะและความสนใจของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered Approach) 2) การจดจำในระยะยาว แอปพลิเคชันจำนวนมาก เช่น Duolingo ใช้กลยุทธ์ Spaced Repetition และ Gamification ซึ่งช่วยเสริมแรงจูงใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการจดจำเนื้อหา 3) การมีปฏิสัมพันธ์สูง สื่อประกอบ เช่น เกม เสียงพูด วิดีโอ และแบบฝึกหัดเชิงโต้ตอบ ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ที่หลากหลายและลึกซึ้งกว่าการอ่านซ้ำแบบเดิม 4) การประเมินผลและติดตามความก้าวหน้า แอปพลิเคชันสมัยใหม่ เช่น Duolingo และ Kahoot! มีระบบวัดผลอย่างเป็นระบบ เช่น การให้คะแนน กราฟความคืบหน้า และระบบเตือนความจำ ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นพัฒนาการของตนเองอย่างชัดเจน 5) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วย

ตนเอง (Self-directed Learning) การเรียนผ่านแอปพลิเคชันสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถวางแผน เดินตามแผน ติดตามผล และควบคุมกระบวนการเรียนรู้ของตนเองได้ ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Hadiyanto, H. (2024: 938))

แม้ว่าแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษจะมีข้อได้เปรียบหลายประการ แต่ยังคงมีข้อจำกัดที่ควรพิจารณา ได้แก่

ข้อจำกัดในการเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชัน

ภาพที่ 2 กราฟแสดงถึงข้อจำกัดของแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

แนวโน้มในอนาคตของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษมีความหลากหลายและก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ 1) ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เช่น ChatGPT, Google Gemini, revisionsuccess.com และ Grammarly มีศักยภาพในการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของผู้เรียน รวมถึงสามารถนำเสนอเนื้อหา แบบทดสอบ หรือคำแนะนำเฉพาะบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) เทคโนโลยีโลกเสมือน (VR/AR) การใช้เทคโนโลยีโลกเสมือนจริงที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนทักษะทางภาษาในสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง เช่น การสนทนาในร้านอาหาร สนามบิน หรือที่ทำงาน 3) แพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Platforms) เช่น Tandem, Hello Talk, Zoom, Line หรือ Discord จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารจริงระหว่างผู้เรียน 4) การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) การบูรณาการจุดเด่นของการเรียนรู้ในชั้นเรียนแบบดั้งเดิม

เข้ากับเครื่องมือดิจิทัลจะเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอนในอนาคต (Parmaxi, A., & Herodotou, C. (2019: 172-184))

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบข้อดีและข้อจำกัดระหว่างการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้กับการท่องจำแบบเดิม

ประเด็นเปรียบเทียบ	การใช้แอปพลิเคชันเป็นสื่อการเรียนรู้	การท่องจำแบบดั้งเดิม
ข้อดี	• มีความโต้ตอบ (Interactive) ผ่านเกม แบบฝึกหัด หรือสื่อมัลติมีเดีย ซึ่งช่วยสร้างความสนุกสนานและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน • การเรียนรู้แบบปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียน (Personalized Learning) โดยปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับระดับความสามารถและความต้องการเฉพาะบุคคล • การเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและทันสมัย เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้อย่างรอบด้าน • การติดตามความก้าวหน้าและผลการเรียนรู้แบบเรียลไทม์ ช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนสามารถประเมินผลและปรับปรุงการเรียนรู้ได้ทันที • ความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ โดยสามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา	• ส่งเสริมทักษะความจำและวินัยในการเรียนรู้ของผู้เรียน • ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเทคโนโลยีหรืออุปกรณ์เฉพาะ • เหมาะสำหรับเนื้อหาที่ต้องการการจดจำอย่างแม่นยำ เช่น คำศัพท์ สูตรคำนวณ หรือข้อเท็จจริง • ใช้ต้นทุนต่ำและไม่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม
ข้อจำกัด	• จำเป็นต้องมีอุปกรณ์และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เพื่อให้สามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง • อาจมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม จากการใช้งานแอปพลิเคชันหรือการสมัครสมาชิก	• อาจก่อให้เกิดความน่าเบื่อและลดแรงจูงใจในการเรียนรู้ • มุ่งเน้นการท่องจำมากกว่าการทำความเข้าใจเชิงลึก

ประเด็น เปรียบเทียบ	การใช้แอปพลิเคชันเป็นสื่อการเรียนรู้	การท่องจำแบบดั้งเดิม
	● ผู้เรียนอาจสูญเสียสมาธิเนื่องจากสิ่งรบกวนจากอุปกรณ์ดิจิทัล ● ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะด้านเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถใช้งานได้ประโยชน์สูงสุด	● ไม่สามารถประเมินผลหรือปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้อย่างทันท่วงที ● สิ้นเปลืองเวลาเมื่อปริมาณเนื้อหา มีจำนวนมาก

แม้ว่าวิธีการเรียนรู้แบบท่องจำจะยังคงมีประโยชน์ แต่การเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชันมีศักยภาพสูงในการเสริมสร้างทักษะภาษาอังกฤษในระยะยาว เนื่องจากมีความยืดหยุ่นสามารถเข้าถึงได้ง่าย และเนื้อหาปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนได้ เมื่อประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จึงคาดการณ์ได้ว่าการใช้ แอปพลิเคชันและเครื่องมือดิจิทัลจะมีบทบาทสำคัญยิ่งขึ้นในการพัฒนาการเรียนรู้ภาษาอังกฤษทั้งในระดับบุคคลและระบบการศึกษาโดยรวม

6. การบูรณาการแอปพลิเคชันเข้ากับการเรียนการสอนในรายวิชา EBC23067 คำศัพท์และสำนวนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

การประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา EBC23067: English Vocabulary and Expressions for Communication ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาคำศัพท์สำนวน และทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สำคัญในบทเรียนจะเกี่ยวข้องกับงานอาชีพต่าง ๆ ซึ่งแอปพลิเคชันมีบทบาทสำคัญในการยกระดับศักยภาพการเรียนรู้คำศัพท์และสำนวนภาษาอังกฤษอย่างเป็นระบบ แอปพลิเคชันที่มีฟังก์ชันการเรียนรู้แบบโต้ตอบ (Interactive Learning) ช่วยให้นักศึกษาฝึกฝนคำศัพท์ผ่านกิจกรรมที่ออกแบบตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ เช่น เกมและแบบฝึกหัดเชิงโต้ตอบต่าง ๆ ที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน ทำให้กระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีระบบ และเป็นเสมือน "เครื่องมืออัจฉริยะ" ที่เพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้ก้าวข้ามขีดจำกัดทางภาษา ตั้งแต่ช่วยเสริมสร้างคลังคำศัพท์และสำนวนจนถึงการปรับปรุงความถูกต้องทางไวยากรณ์ (Chen, C. M., & Liu, C. Y. (2019: 195-216))

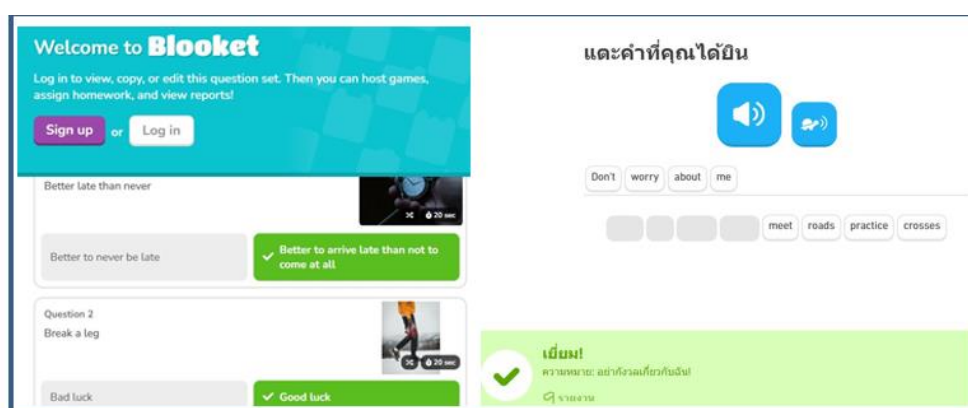
นอกจากนี้ การบูรณาการแอปพลิเคชันยังครอบคลุมการพัฒนาทักษะการสื่อสารในมิติอื่น ๆ เช่นการใช้ BBC Learning English และ TED Talks ซึ่งนำเสนอเนื้อหาผ่านวิดีโอและพอดแคสต์จากสถานการณ์จริง ช่วยเสริมทักษะการฟังและการออกเสียงอย่างเป็นธรรมชาติ ขณะเดียวกัน แอปพลิเคชัน ELSA Speak ซึ่งมีระบบตรวจจับเสียงพูด (Speech Recognition) ก็เป็นเครื่องมือสำคัญที่เอื้อต่อการฝึกออกเสียงให้แม่นยำตามมาตรฐานสากล (Ehsani, F., & Knodt, E. (1998: 45-60))

การนำเอาแอปพลิเคชันมาใช้ในรายวิชา EBC23067 ไม่เพียงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังสอดคล้องกับแนวคิดแบบ Active Learning ที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นของผู้เรียน อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลายทั้งในและต่างประเทศ ส่งผลให้การเรียนรู้มีความครอบคลุม และทันสมัย

แนวทางการบูรณาการแอปพลิเคชันกับรายวิชา EBC23067 สามารถดำเนินการได้หลากหลายรูปแบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้คำศัพท์และสำนวนภาษาอังกฤษอย่างเป็นระบบ เช่น

- **ก่อนเรียน** มอบหมายให้นักศึกษาใช้ Quizlet เพื่อศึกษาคำศัพท์ล่วงหน้าก่อนเข้าชั้นเรียน
- **ระหว่างเรียน** ใช้แอปพลิเคชัน Kahoot!, Blooket, CAKE และ Quizizz ในการทบทวนบทเรียนและประเมินผลแบบFormative Assessment ภายในห้องเรียนเพื่อสร้างความหลากหลายของกิจกรรมและกระตุ้นการมีส่วนร่วม
- **หลังเรียน** ประยุกต์ใช้ Google form หรือ revisionsuccess.com เป็นแพลตฟอร์มสำหรับการทดสอบความรู้ ความเข้าใจหลังบทเรียน
- **นอกเวลาเรียน** แนะนำให้นักศึกษาใช้ Duolingo สำหรับการฝึกฝนคำศัพท์และสำนวนเพิ่มเติม

การดำเนินกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบต่อเนื่องทั้งในและนอกชั้นเรียน เพิ่มแรงจูงใจ และพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในทุกมิติ

ภาพที่ 3 การปรับใช้แอปพลิเคชัน Blooket, Duolingo ในการสอนศัพท์ สำนวนและการออกเสียง

การประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงแต่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผ่อนคลาย ส่งผลให้ผู้เรียนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนภาษาอังกฤษ การบูรณาการแอปพลิเคชันช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและมีความมั่นใจในการใช้ภาษามากขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยให้

ผู้เรียนสามารถจดจำคำศัพท์ได้อย่างเป็นธรรมชาติ ทำให้ห้องเรียนกลายเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ เอื้อต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาอย่างยั่งยืน

7. สรุป

จากการศึกษาพบว่า การใช้แอปพลิเคชันในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูงในการส่งเสริมการจดจำและการนำคำศัพท์ไปใช้อย่างเหมาะสม แอปพลิเคชันที่ได้รับความนิยม เช่น Duolingo, Kahoot!, Blooket และ Quizizz มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเชิงโต้ตอบที่สนุกสนาน ช่วยกระตุ้นแรงจูงใจได้ดีกว่าการท่องจำเพียงอย่างเดียว การประยุกต์ใช้โทรศัพท์มือถือเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ จึงถือเป็นแนวทางที่มีคุณภาพในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ทั้งในด้านความเข้าใจ การจดจำ และการนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเป็นธรรมชาติ และสนุกสนานเพลิดเพลิน

8. บรรณานุกรม

- ปัญญาลักษณ์ ถวาย. (2556). การศึกษาผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประถมสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาที่เรียนโดยใช้แบบฝึกกิจกรรมเพิ่มพูนคำศัพท์ร่วมกับการอ่าน. วารสารวิจัย มสธ, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนเมษายน – สิงหาคม, หน้า 55 – 72.
- วิทวัส ขาวประเสริฐ และคณะ. (2565). การพัฒนาการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้แอปพลิเคชันQuizlet ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสกลนคร. วารสารครุศาสตร์ ปีที่ 50 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกรกฎาคม - กันยายน, หน้า 1 – 10.
- สุพักตรา วิชิระเจริญวงศ์. (2561). กลวิธีการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ 36 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน, หน้า 35 – 46.
- Al-Jarf, R. (2022). The impact of mobile applications on EFL learners' vocabulary acquisition and motivation. International Journal of English Language Education, 10(1), p.22–34.
- Burston, J. (2015). Twenty years of MALL project implementation: A meta-analysis of learning outcomes. ReCALL, 27(1), p.4-20. Retrieved from <https://doi.org/10.1017/S0958344014000159>, Accessed on 14th June 2025

- Chen, C.-M., & Li, Y.-L. (2010). Personalised context-aware ubiquitous learning system for supporting effective English vocabulary learning. **Interactive Learning Environments**, 18(4), p.341–364. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/10494820802602329>, Accessed on 25th June 2025
- Chen, C. M., & Liu, C. Y. (2019). **Effects of a mobile game-based English vocabulary learning app on learners' perceptions and learning performance: A case study of Taiwanese EFL learners.** ReCALL (Cambridge University Press) Vol. 31, Issue 2, p. 195–216
- Ehsani, F., & Knodt, E. (1998). **Speech technology in computer-aided language learning: Strengths and limitations of a new CALL paradigm.** Language Learning & Technology Vol. 2, No. 1, p. 45–60
- Godwin-Jones, R. (2017). **Smartphones and language learning.** Language Learning & Technology, 21(2), p.3–17. Retrieved from <https://doi.org/10.125/44607>, Accessed on 29th June 2025
- Hadiyanto, H. (2024). **Application of student-centered learning in improving teaching English as a foreign language students' 21st-century skills performance.** Education Sciences, 14(9), 938. Retrieved from <https://doi.org/10.125/44607>, Accessed on 14th September 2025
- Kerimbayev, N., Umirzakova, Z., Shadiev, R. (2023). **A student-centered approach using modern technologies in distance learning: a systematic review of the literature.** *Smart Learn. Environ.* 10, (61). Retrieved from <https://slejournal.springeropen.com/articles/10.1186/s40561-023-00280-8>, Accessed on 14th October 2025
- Kukulska-Hulme, A., & Shield, L. (2020). **An overview of mobile assisted language learning: From content delivery to supported collaboration and interaction.** ReCALL, 20(3), p.271–289.
- Lin, C. H., & Lin, H. C. K. (2019). **Mobile-assisted ESL/EFL vocabulary learning: A systematic review and meta-analysis.** Computer Assisted Language Learning, 32(4), p.404–425.
- Loewen, S., Isbell, D. R., & Sporn, Z. (2020). **The effectiveness of app-based language instruction for developing receptive linguistic knowledge and oral communicative ability.** Foreign Language Annals, 53(2), 209–233. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/flan.12451>, Accessed on 21st June 2025

- Milton, J., & Treffers-Daller, J. (2013). **Vocabulary size revisited: The link between vocabulary size and academic achievement.** *Applied Linguistics Review*, 4(1): 151–172.
- Nation, I. S. P. (2013). **Learning vocabulary in another language (2nd ed.).** Cambridge University Press.
- Oxford English Dictionary (2005). Oxford University Press.Oxford.
- Parmaxi, A. & Herodotou, C. (2023). **Virtual Reality in Language Learning: A systematic review and implications for research and practice.** *Interactive Learning Environments*, Vol. 31, Issue 1, pp. 172-184
- Stockwell, G., & Hubbard, P. (2013). **Some emerging principles for mobile-assisted language learning.** *Monterey Institute of International Studies*. p. 1-15
- Wang, S., & Vasquez, C. (2020). **Exploring the affordances of mobile-assisted language learning applications for developing speaking skills.** *ReCALL*, 32(3), p.311–326.
- Zhao, Y. (2021). **Interactive learning technologies and student engagement in EFLclassrooms.** *Journal of Language Teaching and Research*, 12(4), p. 689–698.

แนวทางส่งเสริมการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยสำหรับเด็กปฐมวัย

**The Guidelines for Promoting Teaching of Thai Consonant Pronunciation
for Early Childhood**

ปาริฉัตร ไชยเดช^{1*}, กิตติพล เชื้องาม², จิรภัทร เหลา³, ชูลีพร นาหวนิน⁴, ยุรัตน์ดา สุขไชย⁵

Parichat Chaiyadat¹, Kittipon Chueangam², Chiraphat Lau³,

ChuleePorn Nahuanin⁴, Yuratda sukchai⁵

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย^{1,*2,3,4,5}

Mahamakut Buddhist University

Athor for Correspondence: E-mail: Parichat.tpari@gmail.com^{*}

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการสอนให้เด็กปฐมวัยการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยได้ถูกต้อง การอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยสำหรับเด็กปฐมวัยมุ่งเน้นในการเตรียมความพร้อมทุกด้านที่จะได้รับการศึกษาในขั้นสูงต่อไป การเตรียมความพร้อมด้านการออกเสียงพยัญชนะไทยให้กับเด็กปฐมวัยจึงมีความสำคัญมากในยุคปัจจุบันและเพื่อเป็นแนวทางให้กับครูผู้จัดประสบการณ์การสอนการออกเสียง ที่จะต้องนำไปส่งเสริมและพัฒนาการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทย มีการใช้สื่อในการจัดประสบการณ์ และสื่อดิจิทัลจัดบรรยากาศในห้องเรียนที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ด้านภาษาในห้องเรียนเด็กปฐมวัยเพื่อให้สอดคล้องกันการศึกษาในยุคดิจิทัลต่อไป

คำสำคัญ: แนวทางส่งเสริมการอ่าน; การออกเสียงพยัญชนะไทย; เด็กปฐมวัย

Received:25/09/2568, Revised:04/11/2568, Accepted:07/11/2568

Abstract

This article aims to study the guidelines for promoting the pronunciation of Thai consonants for early childhood children. This will be used as a guideline for developing teaching methods for early childhood children to pronounce Thai consonants correctly. Pronunciation of Thai consonants for early childhood children focusing on comprehensive preparation for further higher education, preparation for early childhood children in Thai consonant pronunciation is crucial in today's era. To provide

guidelines for teachers who organize pronunciation teaching experiences, they must promote and develop Thai consonant pronunciation. Media and digital media are used to organize these experiences. Create a classroom environment appropriate for early childhood language learning to align with education in the digital age.

Keywords: Guidelines for Promoting Reading, Thai Consonant Pronunciation, Early Childhood

1. บทนำ

สังคมในยุคปัจจุบันเร่งเห็นความสำคัญทางด้านการศึกษตั้งแต่วัยอนุบาล การพัฒนาทั้ง 4 ด้าน ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา การศึกษาในระดับ 5-6 ปี ภายในชั้นเรียนและกิจกรรมต่าง ๆ ได้เพิ่มในส่วนของการภาษาไทย การออกเสียงพยัญชนะได้ การเขียนพยัญชนะไทย เข้ามาบูรณาการในชั้นเรียนด้วย เนื่องจากวัย 5-6 ปี เป็นช่วงที่จะต้องส่งต่อเข้าระดับประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่อเด็กมีพื้นฐานในการออกเสียงพยัญชนะแล้วก็จะสามารถต่อยอดไประดับประถมได้ง่าย ถือเป็นการปูพื้นฐานให้กับเด็กปฐมวัยช่วง 5-6 ปี และมีกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ

การนำแนวคิดวิธีการ กระบวนการหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งจะช่วยทำให้การศึกษาและการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม เกิดแรงจูงใจในการเรียนด้วยนวัตกรรมและประหยัดเวลาในการเรียนได้ แนวคิดแบบใหม่ ๆ เริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน ด้วยมุมมองที่ว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันและต่างก็มีเอกลักษณ์ของตน ดังที่นโยบายของรัฐบาลด้านการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กอย่างรอบด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ภายใต้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 ซึ่งกำหนดเป้าหมายไว้อย่างชัดเจนว่าผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงไม่ใช่การมุ่งเน้นเพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่ต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริงและการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อสร้างแรงจูงใจและบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีต้นตอในปัจจุบัน นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาลยังให้ความสำคัญกับการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีดิจิทัล และวิธีการเรียนรู้รูปแบบใหม่ ๆ มาใช้ เช่นการเรียนรู้โดยใช้

สมองเป็นฐาน การเรียนรู้แบบโครงการและการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีการผลักดันยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์) และ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่มุ่งเน้นการสร้างคนไทยยุคใหม่ที่มีทักษะการคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต

ครูผู้สอนในฐานะผู้นำทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอน และการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชน เพื่อให้เกิดการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กอย่างแท้จริง การเปลี่ยนแปลงนี้ถือเป็นความท้าทายที่ครูต้องปรับตัวและเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเป็นต้นแบบของผู้เรียนและสามารถขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาให้ไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. เด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กในช่วงอายุระหว่าง 0 ถึง 6 ปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญมากต่อพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาในวัยนี้เด็กจะมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและเป็นช่วงที่สมองพัฒนาเต็มที่ทำให้ต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่และส่งเสริมพัฒนาการอย่างเหมาะสม เด็กปฐมวัยมีลักษณะเฉพาะคือเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็นมีความมั่นใจในตัวเอง และอยู่ในช่วงที่เริ่มเรียนรู้การควบคุมอารมณ์และแสดงออกทางอารมณ์อย่างเปิดเผย นอกจากนี้ เด็กในวัยนี้ยังเริ่มพัฒนาทักษะการใช้มือและเท้า สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้มากขึ้น เช่น กลัดกระดุม กินอาหารเอง และเล่นกีฬาเบื้องต้นโดยทั่วไป เด็กปฐมวัยยังไม่ใช่นักคิดเชิงตรรกะเต็มที่ แต่จะเรียนรู้ผ่านการเล่นและการเลียนแบบผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับพัฒนาการในวัยเรียนต่อไป เด็กปฐมวัยจึงเป็นช่วงวัยที่ต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มีความรักความอบอุ่น และได้รับการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการในทุกด้านอย่างเหมาะสม กระทรวงศึกษาธิการ (2561) เด็กปฐมวัยเป็นวัยทองแห่งการเรียนรู้ ดังที่คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2568 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี ได้ระบุไว้ภาษาและการรู้หนังสือเด็กฟังและสนทนาโต้ตอบและเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจอ่านภาพและสัญลักษณ์มีความรู้เกี่ยวกับตัวอักษรและการเขียนเพื่อสื่อความหมายในชีวิตประจำวัน เด็กสามารถชี้หน้าปากและชื่อเรื่องของหนังสือที่มีภาพประกอบกับหน้าหนังสือจากหน้าแรกไปหน้าหลังและอ่านภาพสัญลักษณ์ คำ โดยชี้หรือ

กวาดตามองจุดเริ่มต้นและจุดจบของข้อความเด็กต้องมีความรู้เกี่ยวกับตัวอักษร เขียนสื่อความหมายอิสระในชีวิตประจำวันได้ ตามที่กล่าวถึงในสาระที่ควรรู้อื่นต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายในชีวิตประจำวัน ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการใช้หนังสือและตัวหนังสือ ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับตัวอักษร การเขียน สื่อความหมายอย่างอิสระ รู้จักชื่อ ลักษณะ สี ผิวสัมผัส ขนาด รูปร่าง รูปทรง ขนาด ปริมาตร น้ำหนัก ตำแหน่ง มิติสัมพันธ์ แบบรูปและความสัมพันธ์ ตัวเลข จำนวนและการดำเนินการ สัญลักษณ์ การวัด ชั่ง ตวง เวลา เงิน การนำเสนอข้อมูลด้วยแผนภูมิอย่างง่ายคำที่เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ส่วนประกอบ การเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ประโยชน์การใช้งาน การเลือกใช้สิ่งของเครื่องใช้ยานพาหนะ การคมนาคม เทคโนโลยีและการสื่อสารต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันและเรื่องราวต่าง ๆ ที่เด็กสนใจ

3. แนวทางส่งเสริมการอ่าน

ในยุคปัจจุบันยุคคุณลักษณะของทรัพยากรมนุษย์ในระบบเศรษฐกิจช่วง “ประเทศไทย 4.0” จึงมิได้ ขึ้นอยู่กับปริมาณ หากแต่ขึ้นอยู่กับ ความสามารถในการสื่อสาร (communication) ความคิดสร้างสรรค์ (creativity) ความร่วมมือ ประสานงาน (collaboration) และความสามารถในการปรับตัว (adaptability/ Transformation) อันเป็น “Soft Skill” พื้นฐานของยุคดิจิทัลอันเป็นโลกที่ไร้พรมแดน หาใช่ความฉลาด (talent) หรือ ความสามารถในการทำงานตามคำสั่งแต่เพียงอย่างเดียวเหมือนในอดีตแล้ว (Mc Candless, Boyd R, 1973) ส่วนความสามารถในการสื่อสารและการปรับตัวจะทำให้ “ทรัพยากรมนุษย์ยุคใหม่” ของประเทศ สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายได้ไม่ว่าจะเป็นสัญชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ เป็นต้น อันจะทำให้การทำงาน การค้า และการบริการเป็นไปอย่างลื่นไหล ทรัพยากร มนุษย์ในยุค “ประเทศไทย 4.0” นั้นนอกจากต้องมีความรู้พื้นฐานแล้ว ยังต้องมีความ รับผิดชอบ มีความฉลาด ทางอารมณ์สูง เข้ากับผู้อื่นได้ดี มีอัตตาต่ำยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง มีความคิดสร้างสรรค์ และใฝ่ที่จะ เรียนรู้ตลอดชีวิต การเข้าใจสังคม ยอมรับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ซึ่งกันและกันจะนำไปสู่การเรียนรู้ภาษาได้ เป็นอย่างดี

ทักษะภาษาเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะภาษาเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทักษะภาษาประกอบไปด้วย การฟังการพูดการอ่าน และการเขียน ซึ่งในระดับอนุบาลจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมของทักษะภาษาในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถนำไปต่อยอดการเรียนรู้ในระดับชั้นที่สูงขึ้นต่อไป โดยเฉพาะช่วงเชื่อมต่อของการศึกษา ในระดับชั้น

อนุบาลปีที่ 3 กับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นี้มีการปรับเปลี่ยนในด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนรู้เชิงวิชาการที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจทางด้านภาษาเป็นอย่างมาก ดังนั้น นักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ในสถานศึกษาปฐมวัยหลาย ๆ แห่งจึงมักถูกคาดหวังว่าจะต้องมีความพร้อมเพียงพอสำหรับการเรียนรู้วิชาการในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และได้เน้นให้เด็กปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจในด้านการรู้หนังสือมากขึ้น ดังนั้นเพื่อให้เด็กปฐมวัยสามารถพัฒนาและเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมตามวัย บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงต้องให้ความสนใจต่อการจัดการศึกษาทั้งสองระดับเพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงในช่วงรอยเชื่อมต่อได้เป็นอย่างดี สามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายหลักสูตรที่กำหนดไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561: 176)

Hymes (1974) กล่าวว่าการศึกษาภาษาไม่สามารถแยกออกจากการศึกษาความเป็นไปของสังคมได้ เพราะปฏิสัมพันธ์ทางภาษา (Linguistic Interaction) คือการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) การใช้ภาษาจะสะท้อนให้เห็นโครงสร้างทางสังคมการวิเคราะห์ภาษาและสังคมไปด้วยกันจะช่วยให้เข้าใจ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

การเรียนการสอนภาษาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้วิถี สังคม และวัฒนธรรมจะทำให้เข้าใจว่า “ทำไม” จึงต้อง เป็นเช่นนั้นตามสภาพสถานการณ์สังคมเพราะภาษาสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความคิด ความเชื่อของเจ้าของภาษาเป็นอย่างดี หรือกล่าวได้ว่าการศึกษาลึถึงบริบททางสังคม (Social Context) นำบริบททางสังคม และวัฒนธรรมเข้ามาพิจารณาในการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆในภาษาเพราะสังคมและวัฒนธรรมเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการเรียนการสอนภาษาและการใช้ ภาษาเนื่องจากภาษาไม่ได้เป็นเพียงระบบไวยากรณ์ที่ประกอบด้วยเสียง ศัพท์และโครงสร้างเท่านั้น แต่ภาษา คือระบบที่ใช้ในการสื่อสารหรือสื่อความหมาย มีศาสตร์หนึ่งที่มีความสำคัญและตอบสนองการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันได้ดีคือ แนวคิดภาษาศาสตร์เชิงสังคมเป็นส่วนองค์ประกอบหนึ่งของภาษาศาสตร์ Labov, (1972) กล่าวว่าภาษาศาสตร์เชิงสังคมเป็นการศึกษาถึง 1) สังคมวิทยาของภาษา (Sociology of Language) ศึกษาภาษาและภาษาถิ่นที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบทางสังคม เช่น การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาชนกลุ่มน้อยและการพัฒนาการของภาษาในประเทศที่เกิดขึ้นมาใหม่ เป็นต้น 2) การศึกษาในเรื่องชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of Speaking) ซึ่งศึกษา วิเคราะห์รูปแบบการใช้ภาษาและภาษาถิ่นของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น กฎเกณฑ์การเลือกภาษาให้เหมาะสมกับผู้พูดความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง หัวข้อเรื่องสนทนา ช่องทางการสื่อสาร เช่นการพูดหรือเขียน สถานที่ และการเลือกหน้าที่ของภาษาในการสื่อสาร ภาษาศาสตร์เชิงสังคมคือการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลทางภาษาเป็น พื้นฐาน

ในการวิเคราะห์เชิงสังคม และให้ข้อมูลทางสังคมเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ทางภาษา กล่าว
ว่าภาษาศาสตร์เชิงสังคมเป็นแขนงวิชาของภาษาศาสตร์ ศึกษาภาษา ที่นำมาใช้อธิบาย
เกี่ยวกับบริบทสังคมให้ใช้ให้ถูกต้องตามระเบียบปฏิบัติทางสังคม โดยสามารถสื่อสารได้
เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ต่าง ๆ เช่นรู้ว่าจะใช้ภาษาที่เป็นทางการหรือไม่ทางการ
เป็นต้น จากที่นักวิชาการกล่าวมาพอสรุปได้ว่า ภาษาศาสตร์เชิงสังคม (Sociolinguistic) เป็น
ศาสตร์ที่นำความรู้ทางภาษาและสังคมมาอธิบายการใช้ภาษาในบริบททางสังคมและ
วัฒนธรรมเพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมทางสังคม ความเป็นอยู่ชุมชนโดยรอบเพื่อเข้าใจและ
สื่อสารผ่านภาษาอย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนางานวิจัยเรื่อง
“รูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์ เชิงสังคม: มิติใหม่ทางการเรียน
การสอน” เพื่อความแปลกสร้างสรรค์ทางการเรียนการสอนภาษา ทั้งสร้างองค์ ความรู้ใหม่
(Construct Theory) กล่าวว่าการเรียนการสอนสิ่งสำคัญควรปรับเปลี่ยน วิธีการโดยเริ่มต้น
จากการพิจารณาที่ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แล้วจึงวางแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้
ผู้เรียนสร้างผลงาน ชิ้นงานเพื่อเป็นหลักฐานแสดงการเรียนรู้ว่าผู้เรียนได้บรรลุมาตรฐานแล้ว
สำหรับเรื่อง “รูปแบบการเรียนการสอนภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์เชิงสังคม: มิติใหม่
ของการ เรียนการสอน” ได้เล็งเห็นถึงการเรียนการสอนภาษาโดยเฉพาะภาษาไทยด้วย
นักวิจัยก็เป็นคนไทย พูดและใช้ ภาษาไทย ในขณะนี้นักงานที่จำเป็นที่จะต้องอาศัยแนวคิด
ภาษาศาสตร์เชิงสังคม เพราะจะเข้าถึงภาษาที่ สะท้อนจากวิถีปฏิบัติทางสังคม มุ่งศึกษา
ภาษาไทยพิจารณาไปพร้อมกับบริบททางสังคม (Social Context) นำบริบททางสังคมและ
วัฒนธรรมเข้ามาพิจารณาในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในภาษา การศึกษาที่จะให้
ผู้เรียนเข้าถึงสังคม วัฒนธรรม ใหม่ ๆ ไม่จำกัดแค่ในห้องเรียน ผู้สอนเปลี่ยนหน้าที่ จากผู้ถ่ายทอด
ความรู้เป็นผู้ให้การช่วยเหลือต่อผู้เรียนเป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้และต้องมีการสร้าง
วัฒนธรรมจัดการศึกษาแบบเดิมมุ่งเน้นไปที่ความเป็นจริง การจดจำ ทักษะ เบื้องต้น และการ
ทดสอบที่ยังไม่ได้สร้างเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม เนกเช่น
ระบบการศึกษาในประเทศฟินแลนด์และสิงคโปร์ ได้เริ่มนำแนวคิดการเรียนแบบสร้างสรรค์
และนวัตกรรมเป็น ฐานเพื่อผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นให้กับผู้เรียน Trilling, and Fadel (2009) ซึ่ง
สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “คนไทยยุค 4.0” จะเกิดขึ้นได้จะต้องมีการเรียนรู้ใน 4 เรื่องสำคัญ
คือ 1) การเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมแรงบันดาลใจให้มีชีวิต อยู่อย่างมีความหมาย 2) การเรียนรู้
เพื่อบ่มเพาะความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการรังสรรค์สิ่งใหม่ ๆ 3) การเรียนรู้เพื่อ
ปลูกฝังจิตสาธารณะยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และ 4) การเรียนรู้เพื่อมุ่งการทำงานให้
เกิดผลสัมฤทธิ์ การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
จึงถือว่าเป็น สิ่งจำเป็นและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้

กำหนดมาตรฐานด้านผู้เรียนที่ เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการคิดไว้ในมาตรฐานที่ 4 ที่ กำหนดว่าผู้เรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิด สร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ ถือได้ว่าเป็นความคิดระดับสูงและมีคุณค่าเพราะช่วย ให้มนุษย์แก้ไขปัญหาและก่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ที่ดีงามขึ้นได้

สุธีรา คุปวานิชพงษ์ (2563) การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาในเด็กเรียนรู้ภาษา และการสื่อสารจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวและการเลี้ยงดูของครอบครัวในช่วงวัย 1-2 ปี เป็นวัย ที่มีการพัฒนาด้านภาษาของเด็กมาก ส่วนใหญ่เด็กจะพูดคำที่มีความหมายคำแรกเมื่ออายุ ประมาณ 1 ปี และเมื่ออายุ 2 ปี เด็กจะพูดได้ประมาณ 50-200 คำ ร่วมกับพูด 2-3 คำติดกัน ได้คุณพ่อคุณแม่สามารถช่วยสร้างสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาและการสื่อสาร ให้ลูกได้โดย

1. พูดคุยกับเด็กบ่อย ๆ ในสิ่งที่เด็กสนใจ พูดคุยผ่านกิจวัตรประจำวัน ผ่าน กิจกรรม เช่น “แม่ไปล้างมือให้หนูนะ มือเปื้อน” โดยอาจเน้นคำบางคำที่เป็นเสียงที่น่าสนใจ และออกเสียงตามได้ เช่น ไป, มือ
2. พูดซ้ำ ๆ ออกเสียงชัดเจน ให้เด็กเห็นรูปปาก โดยเริ่มจากเสียงพยัญชนะ ได้แก่ เสียง “ม” “พ” “บ” “ป” ต่อมาจึงเพิ่มคำง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น นม น้ำ ข้าว, ชื่อคำ เรียกคนในครอบครัวคำกริยา เช่น กิน นอน นั่ง อาบน้ำ, สอนชี้และเรียกชื่ออวัยวะ
3. ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาการทางภาษาและการสื่อสารผ่านการเล่น เช่น ดู รูปภาพและซีรูปภาพ บัตรคำ เล่านิทาน อ่านหนังสือ ร้องเพลง เล่นบทบาทสมมติทำให้การ สื่อสารเป็นเรื่องที่สนุก
4. เล่านิทานให้เด็กฟังทุกวันให้เป็นกิจวัตร ร่วมกับลดเวลาในการดูโทรทัศน์ และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านจอโดยเฉพาะเด็กอายุน้อยกว่า 2 ปีไม่ควรให้เด็กดูสื่อใด ๆ เพราะเด็ก เล็ก ๆ ไม่สามารถเรียนรู้ภาษาจากสื่อได้
5. ฝึกให้เด็กฟังและฝึกให้เด็กทำตามคำสั่งง่าย ๆ โดยช่วงแรกอาจใช้ท่าทางสื่อสาร ร่วมด้วยหรือจับมือเด็กทำพร้อมกับพูดไปด้วย เพื่อให้เด็กเข้าใจได้ง่ายขึ้น
6. ใช้การสื่อสารทั้งคำพูดร่วมกับท่าทาง เพื่อให้เด็กเข้าใจและสามารถที่จะ เลียนแบบภาษาท่าทางไปใช้ร่วมด้วยเมื่อเด็กใช้ท่าทางบอกความต้องการ ควรลองให้เด็ก พยายามออกเสียงบอกก่อน

7. ให้โอกาสเด็กได้สื่อสาร พยายามรอให้เด็กพูดสื่อสารก่อนและตอบสนองทุกครั้งเมื่อเด็กพูด เช่น ให้เด็กพูด “นม” หรือ “ขอนม” ก่อนหยิบขวดนมให้

8. ให้ความสนใจทุกครั้งเมื่อเด็กพยายามสื่อสาร ร่วมกับให้แรงเสริมทางบวก เช่น ยิ้ม กอด ชมเชย ตบมือ หรือให้ของที่เด็กต้องการ

9. เมื่อเด็กเริ่มพูดสื่อสาร พยายามขยายคำพูดที่เด็กพูด เช่น เด็กพูด “บอล” คุณพ่อคุณแม่ตอบสนองโดยพูด “ใช่บอลใหญ่”

10. ไม่ควรบังคับให้เด็กพูด พัฒนาการภาษาที่ดีจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กอยากพูดสื่อสารด้วยตัวเอง

ทักษะทางภาษา ถือเป็นหนึ่งในทักษะพื้นฐานสำคัญที่เด็กปฐมวัยจำเป็นต้องเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ภาษาของเด็กปฐมวัยนี้ เด็กยังไม่สามารถคิดหรือเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ ดังนั้น ในขั้นแรกของการส่งเสริมทักษะทางภาษาให้กับเด็ก ผู้ปกครองสามารถใช้ รูปภาพ หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ แทนความหมายในการเรียนรู้ให้กับเด็ก ๆ ได้ และเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการครบทุกด้าน เป็นไปตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่องเหมาะสม ครูจึงมีเทคนิคการสอนการจดจำพยัญชนะภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ 3 ขั้นตอน ให้กับเด็กอย่างง่าย ๆ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคน เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทักษะทางภาษาที่ดีและเกิดกระบวนการจดจำที่มีประสิทธิภาพ เป็นการเตรียมความพร้อมทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียนให้กับเด็กในระดับที่สูงขึ้นไป (ชนิษฐา บุณนาค, 2563) เทคนิคการสอนเด็กอนุบาล ในด้านการจดจำพยัญชนะ ออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ **ขั้นตอนที่ 1 จดจำเสียงและภาพ** เด็กในช่วงวัย 2-3 ปี การเรียนรู้ด้านภาษาจะเริ่มจากการฟังก่อนเป็นอันดับแรก การที่ผู้ปกครองท่องพยัญชนะ ก-ฮ หรือพยัญชนะ A-Z ให้เด็กฟัง จะช่วยให้เด็กจดจำเสียงที่ได้ยินและท่องตามได้ แต่เด็กจะยังไม่เข้าใจความหมาย ดังนั้น เวลาสอนผู้ปกครองควรให้เด็กดู Flash Cards ที่เป็นรูปภาพ (แนะนำให้ใช้ Flash Cards ที่เป็นรูปภาพเพียงอย่างเดียวจะสะดวก) ประกอบการอ่านหรือการท่องพยัญชนะให้เด็กฟัง เพื่อเพิ่มการจดจำให้กับเด็ก ๆ โดยครูจะทำซ้ำ ๆ ทำวนไปทุกวัน วันละ 5 ตัว ยกตัวอย่างเช่น หากสอนพยัญชนะภาษาไทย ก-ฮ สัปดาห์แรกครูจะสอนตัว ก ข ข ค ค ในสัปดาห์ต่อไปครูก็จะสอน ฆ ง จ ฉ ช เป็นต้น และก่อนที่จะเริ่มสอนพยัญชนะตัวใหม่ **ขั้นตอนที่ 2 จดจำตัวพยัญชนะและเสียง** หลังจากที่เด็กจดจำภาพและชื่อเรียกพยัญชนะได้แม่นยำแล้ว ให้ผู้ปกครองนำ Flash Cards ตัวพยัญชนะเข้ามาแทรกในการสอน เช่น ผู้ปกครองหยิบภาพ ระฆัง ขึ้นมา แล้วถามเด็กว่า นี่คืออะไรคะ เมื่อเด็กตอบว่า ระฆัง ให้ผู้ปกครองชี้ไปที่ Flash Cards พยัญชนะตัว ฆ แล้วให้เด็กพูดตามว่า ฆอ-ระ-ฆัง โดยใช้วิธีการสอนเช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 1 คือ สอนซ้ำ ๆ วันละ 5 ตัว จากนั้นครูก็จะเปลี่ยนจาก

การชู Flash Cards เป็นชี้ที่ Flash Cards ตัวพยัญชนะก่อน แล้วให้เด็กพูดตาม จากนั้นครูจะนำ Flash Cards ที่เป็นรูปภาพ มาถือและเทียบกับ Flash Cards พยัญชนะตัวนั้น ๆ เช่น Flash Cards พยัญชนะตัว ก กับ Flash Cards ภาพไก่เป็นต้น **ขั้นตอนที่ 3 เน้นการจดจำตัวพยัญชนะ** เมื่อเด็ก ๆ สามารถจดจำ เสียง (ชื่อเรียกพยัญชนะ) รูปภาพ และตัวพยัญชนะได้พอสมควรแล้ว ในขั้นต่อไปครูจะเพิ่มความยากด้วยการใช้ Flash Cards ที่มีแค่ตัวพยัญชนะเพียงอย่างเดียวเท่านั้น โดยครูจะชวนเด็ก ๆ ชี้ไปที่ Flash Cards ตัวพยัญชนะแล้วอ่านไปพร้อม ๆ กันทีละตัว เช่น ก ข ค ค พออ่านครบ 5 ตัวแล้ว ครูเหม่มนำทั้ง 5 ตัวนี้มาวางคละกัน จากนั้นชี้ที่พยัญชนะตัวใดตัวหนึ่งแล้วถามเด็ก ๆ ว่า พยัญชนะตัวนี้คือตัวอะไร เมื่อเด็กตอบได้ก็ให้เด็กหยิบ Flash Cards พยัญชนะตัวนั้นออกมาจากกอง ทำแบบนี้ไปเรื่อย ๆ จนครบทุกตัว ในแต่ละวันผู้ปกครองอาจจะสลับการสอนเป็น พยัญชนะไทยบ้าง พยัญชนะอังกฤษบ้าง และเพื่อไม่ให้เด็ก ๆ เบื่อกับการเรียนซ้ำ ๆ ครูจะนำ Flash Cards มาประยุกต์เป็นเกมให้เด็กเล่น โดยครูจะชู Flash Cards ตัวพยัญชนะขึ้นมา 1 ตัว แล้วให้เด็ก ๆ หา Flash Cards รูปภาพที่ตรงกัน เป็นการสร้างแรงบันดาลใจและสร้างความสนุกสนานให้กับเด็ก ๆ ได้เป็นอย่างดี

4. การอ่านออกเสียงพยัญชนะไทย

วิชาภาษาไทย เป็นวิชาทักษะที่ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาและฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริงซึ่งประกอบด้วยทักษะต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งทักษะการอ่านถือว่าเป็นความสามารถขั้นพื้นฐานทางภาษาที่มีความสำคัญและเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาหาความรู้และพัฒนา คุณภาพชีวิต และยังทำให้เกิดความรู้แล้วก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ การอ่านเป็นหัวใจของการศึกษาทุกระดับ เป็นทักษะพื้นฐาน และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งกำหนดสาระการอ่านในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยไว้ประกอบด้วย การอ่านออกเสียงคำ ประโยค บทร้อยกรองคำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และกำหนดมาตรฐานคือการใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 37)

การอ่านที่มีประสิทธิภาพจะต้องสามารถประสมประสานของตัวอักษรอย่างคล่องตัว แล้วไตร่ตรองออกเสียงคำ ประโยค ข้อความสั้น อย่างคล่องแคล่ว มีความชำนาญในการอ่าน สามารถ อ่านออกเสียงได้ทันที ย่อมสามารถนำความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ในการอ่านไปใช้ในการพัฒนา ตนเองและสังคมได้ สอดคล้องกับ พินิตนันท์ บุญพามี (2542) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ว่าการอ่านช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ ความรู้ ความคิด ทำให้คนเรามีความองค์ความรู้และความสามารถมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตวิญญาณของผู้อ่านให้เป็นไปทางที่พึงปรารถนาได้ด้วยตนเอง รวมทั้งพัฒนาคนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้เป็นอย่างดี จึงสรุปได้ว่าการอ่านคือหัวใจของการเรียนรู้และเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นยิ่งในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ แสวงหาประสบการณ์ เบื้องต้น เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการเรียนรู้ในระดับสูงและการ ดำเนินชีวิตของผู้เรียน โดยเฉพาะระดับประถมศึกษาหากเริ่มต้นดีรากฐานการอ่านของเด็กจะดีตามไปด้วย

5. การอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยสำหรับเด็กปฐมวัย

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติที่มีอักษรที่เป็นสัญลักษณ์เพื่อการเขียนอ่านเป็นของตนเองการเขียนอ่านขั้นพื้นฐานต้องรู้จักและจำอักษรไทยให้ได้ก่อนรูปอักษรไทยประกอบด้วย พยัญชนะ 44 รูป สระ 21 รูป วรรณยุกต์ 4 รูป และเครื่องหมายอื่นๆ ในระดับการศึกษาปฐมวัย เด็กจะเริ่มเรียนพยัญชนะเป็นอันดับแรกโดยการเรียนพยัญชนะไทยส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการเรียนผ่านการท่องจำ ก.ถึง ฮ.โดยจำแบบเรียงลำดับกันไปมีการใช้กิจกรรมเพลงประกอบและใช้หนังสือคัดไทยประกอบภาพเช่น ก. ใช้เป็นภาพ ก.ไก่ มาประกอบ วาไร เฟิง สวิสดี (2544) การจะทำให้เด็กปฐมวัยจำพยัญชนะไทยได้ควรนำแนวคิดจิตวิทยาการจำ โดยเฉพาะการที่เด็กปฐมวัยจะจำภาพซึ่งเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งมาใช้ในการสอนพยัญชนะไทยสอดคล้องกับทฤษฎีสติปัญญาของPiaget (1969) ที่นำเสนอไว้ว่าปฐมวัยหรือวัยเด็กตอนต้นอยู่ในช่วง 2-6 ปี จะเริ่มมีการกระทำที่ต้องอาศัยกระบวนการคิดรวมทั้งความสามารถในการใช้สัญลักษณ์นอกจากนี้จากการกระทำที่ผ่านการใช้ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวที่นำมาใช้ตั้งแต่แรกเกิด

ภาษามีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมากเพราะภาษาเป็นเครื่องมือในการแสดงความรู้สึกนึกคิด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น และเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทางสติปัญญา ดังนั้นการส่งเสริมความสามารถทางภาษาจึงควรเริ่มเพราะเป็นวัยพัฒนาการทางภาษาเจริญงอกงามอย่างรวดเร็ว ด้วยการพัฒนาด้านการอ่าน และการเขียนพร้อมกัน และเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกฝนเกิดความทางภาษาโดยเฉพาะภาษาแม่ ซึ่งการส่งเสริมความสามารถดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจด้านพัฒนาการ การทำงานของสมอง และวิธีการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อให้สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ทางภาษาของเด็กปฐมวัยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลในทาง

ปฏิบัติพบว่าการสอนภาษาสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน การสอนภาษามุ่งเน้นให้เด็กปฐมวัยอ่านออกเขียนได้ และเน้นการสอนที่มีลักษณะของการท่องจำเพียงเพื่อให้เด็กสามารถสอบแข่งขันเข้าเรียนประถมศึกษาที่มีชื่อเสียง ซึ่งการสอนลักษณะเด็กปฐมวัยประสบปัญหาพัฒนาการทางภาษาล่าช้า การเร่งรัดหรือกดดันให้เด็กภูมิกว้างและพัฒนาการตามผลเด็กมีความเครียดสูง มีปัญหาด้านอารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์ต่ำ แสดงพฤติกรรมต่อต้านการเรียน และส่งผลต่อพัฒนาการทักษะการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในอนาคตของเด็ก

แนวคิดเชิงสัญลักษณ์ที่มักนำมาใช้ในการจัดประสบการณ์ภาษาไทยในระดับชั้นปฐมวัย ควรเป็นกิจกรรมที่เข้าใจง่ายสนุกสนานและมีการเปรียบเทียบใช้คำสัมผัสกับสิ่งต่าง ๆ ที่กระตุ้นให้เด็กปฐมวัยใช้จินตนาการอย่างสร้างสรรค์และการคิดเปรียบเทียบหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่งในรูปแบบการสร้างสัญลักษณ์หรือการคิดเชิงสัญลักษณ์การนำนิทานหรือเรื่องเล่ามาใช้เป็นการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ในด้านการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยในระดับชั้นปฐมวัย การจัดกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยเชื่อมโยงต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กันสร้างความคิดและจินตนาการเกิดความคิดเชิงสัญลักษณ์ที่ช่วยสร้างพัฒนาการทางภาษาทักษะ การฟังพูดอ่านและเขียนรวมถึงช่วยเสริมสร้างความสามารถในการจำ (กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์, 2535)

การพัฒนาทักษะการอ่านพยัญชนะของเด็กก่อนอนุบาลจากการใช้กิจกรรมเกมการศึกษา เด็กมีทักษะด้านการอ่านพยัญชนะหลังการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดี การออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก และการจัดประสบการณ์สามารถกระตุ้นและพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล ส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ แตกต่างจากการใช้เกมการศึกษาในรูปแบบทั่วไป เพราะเด็กได้ฝึกการสังเกต การจำแนก การเชื่อมโยง และการคิดรวบยอด ทำให้สามารถอ่านและจำแนกพยัญชนะได้ถูกต้องและแม่นยำมากขึ้น ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยการค้นพบ (discovery learning) โดยผ่าน 3 ขั้นตอน คือการเรียนรู้จากการกระทำ การเรียนรู้จากภาพแทน และการเรียนรู้จากสัญลักษณ์ ซึ่งช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาการอ่านพยัญชนะไปสู่ความเข้าใจที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ตรงตามแนวทางหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่เชื่อมโยงการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ระดับประถมศึกษา เมื่อเปรียบเทียบทักษะก่อนและหลังการใช้กิจกรรมเกมการศึกษา เด็กก่อนอนุบาลมีทักษะการอ่านพยัญชนะสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เกมการศึกษาที่ใช้เป็นเกมล้อตโตที่มีสีสันสดใสภาพประกอบเข้าใจง่าย และไม่ซับซ้อน จึงดึงดูดความสนใจของเด็กได้ดี และช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ส่งผลให้เด็กปฐมวัยทุกคนมีพัฒนาการด้านการอ่านพยัญชนะสูงขึ้น การใช้กิจกรรม เช่น การซักถามหรือการทายปัญหา รวมทั้งสื่อประกอบต่าง ๆ สามารถกระตุ้นแรงจูงใจจากทั้งภายในและภายนอกของเด็ก ทำให้เด็กเกิดความตื่นตัวและสนใจที่จะ

เรียนรู้มากขึ้น การใช้เกมการศึกษาและแบบฝึกทักษะคำคล้องจองในการพัฒนาทักษะภาษาไทย (พิมพ์ผกา พิพูและคณะ, 2565: 27-38)

การใช้กิจกรรมเกมการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมทักษะการอ่านพยางค์ของเด็กปฐมวัย เนื่องจากช่วยสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการเรียนรู้ และพัฒนาความสามารถด้านการอ่านได้อย่างเป็นระบบ จึงเป็นแนวทางที่มีคุณค่าสำหรับครูผู้สอนในการพัฒนาทักษะการอ่านของเด็กในระดับปฐมวัย

6. องค์ความรู้และข้อเสนอแนะส่งเสริมการอ่านออกเสียงพยางค์ภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย

แนวทางส่งเสริมการอ่านออกเสียงพยางค์ภาษาไทยสำหรับเด็กปฐมวัย ครูควรจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก ใช้เกมการศึกษา นิทาน เพลง และบทบาทสมมติ เพื่อช่วยให้เด็กเรียนรู้อย่างสนุกสนานและเหมาะสมกับวัย เน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning) เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือทำจริง เช่น ใช้แฟลการ์ด ชี้ภาพ ชี้พยางค์ และออกเสียงร่วมกับครูส่งเสริมการค้นพบด้วยตนเองตามแนวคิดของบรูเนอร์ ใช้สื่อและนวัตกรรมการจัดประสบการณ์ที่หลากหลาย ใช้สื่อภาพ แฟลการ์ด สื่อสำหรับเด็กปฐมวัย และสื่อสิ่งพิมพ์ที่เหมาะสมกับเด็กวัย ประยุกต์เป็นเกมการศึกษาเพื่อกระตุ้นและเพิ่มแรงจูงใจ เชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตประจำวัน ใช้คำที่ใกล้ตัว เช่น ชื่อคนในครอบครัว สิ่งของรอบตัว หรือกิจกรรมประจำวัน เพื่อให้เด็กเข้าใจและจดจำง่าย ฝึกการออกเสียงอย่างเป็นขั้นตอน เริ่มจากการฟังเสียงพยางค์ (เช่น ก ข ค) เชื่อมโยงเสียงกับรูปภาพ (เช่น ก ไข่, ข ไข่) ค่อย ๆ พัฒนาไปสู่การจดจำตัวอักษรและการอ่านออกเสียงอย่างถูกต้อง จัดประสบการณ์และกิจกรรมแบบรายบุคคล ครูควรสังเกตความแตกต่างของเด็กแต่ละคน และปรับวิธีการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ที่อบอุ่นและปลอดภัย ส่งเสริมให้เด็กรู้สึกมั่นใจ กล้าแสดงออก และไม่กลัวการออกเสียงผิดพลาด มีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน พ่อแม่ควรพูดคุยและอ่านนิทานกับเด็กทุกวัน ใช้คำพูดชัดเจน ช้า และเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดตาม ลดการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์และส่งเสริมการเล่นที่ใช้การสื่อสารจริง ใช้แรงเสริมทางบวกในการกระตุ้นเด็ก ชื่นชม ยิ้ม กอด หรือให้รางวัลเล็ก ๆ เมื่อเด็กพยายามออกเสียงหรือฝึกพูด เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ต่อยอดการเรียนรู้สู่วัยประถมศึกษา การออกเสียงพยางค์ควรเป็นพื้นฐานให้เด็กสามารถได้รับการส่งเสริมการอ่านและการเขียนต่อไปได้อย่างราบรื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

7. สรุป

ทักษะภาษาเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะภาษาเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทักษะภาษาประกอบไปด้วย การฟังการพูดการอ่าน และการเขียน ซึ่งในระดับปฐมวัยจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมของทักษะภาษาในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถนำไปต่อยอดการเรียนรู้ในระดับชั้นที่สูงขึ้นต่อไป โดยเฉพาะช่วงเชื่อมต่อของการศึกษา ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีการปรับเปลี่ยนในด้านเนื้อหาและการจัดประสบการณ์ที่ต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจ ทางด้านภาษาเป็นอย่างมาก และมีแนวทางส่งเสริมการอ่านออกเสียงพยัญชนะไทยสำหรับเด็กปฐมวัยได้

การพัฒนาทักษะด้านภาษาของเด็กปฐมวัยควรเริ่มต้นจากการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและใกล้ชิด โดยผู้ปกครองหรือครูควรพูดคุยกับเด็กบ่อย ๆ ในเรื่องที่เด็กสนใจ ผ่านกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งออกเสียงซ้ำ ชัดเจน ให้เด็กได้เห็นรูปปาก และเริ่มจากเสียงง่าย ๆ เช่น ม พ บ ป ก่อนจะขยายไปสู่คำในชีวิตประจำวัน เช่น นม น้ำ ข้าว รวมถึงคำเรียกบุคคลในครอบครัว คำกริยา และชื่ออวัยวะ เพื่อช่วยให้เด็กจดจำได้ดีขึ้น การใช้กิจกรรมสนุก ๆ เช่น เล่นนิทาน อ่านหนังสือ ร้องเพลง เล่นบทบาทสมมติ ดูรูปภาพหรือบัตรคำ เป็นวิธีที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาและการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเล่นนิทานเป็นกิจวัตรทุกวันควบคู่กับการจำกัดเวลาการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะในเด็กอายุต่ำกว่า 2 ปี ถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเด็กเล็กไม่สามารถเรียนรู้ภาษาได้จากสื่อเพียงอย่างเดียว การฝึกให้เด็กฟังและทำตามคำสั่งง่าย ๆ ด้วยการใช้ท่าทางประกอบหรือช่วยจับมือเด็กทำ จะช่วยให้เข้าใจได้เร็วขึ้น ทั้งนี้ควรใช้ทั้งคำพูดและท่าทางประกอบกัน เพื่อให้เด็กเลียนแบบการสื่อสารได้อย่างเป็นธรรมชาติ และเมื่อเด็กใช้ท่าทาง ควรส่งเสริมให้พยายามออกเสียงพูดควบคู่ไปด้วย ผู้ใหญ่ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้สื่อสารเสมอ โดยรอให้เด็กพูดก่อนแล้วจึงตอบสนอง เช่น การให้พูดคำว่า “นม” ก่อนหยิบขวดนมให้ รวมถึงการให้แรงเสริมทางบวก เช่น ยิ้ม กอด ชมเชย หรือตบมือทุกครั้งที่เด็กพยายามสื่อสาร ทั้งนี้เมื่อลูกเริ่มพูดได้ ควรช่วยขยายคำพูดของเด็กให้สมบูรณ์ เช่น เมื่อเด็กพูดว่า “บอล” ผู้ปกครองสามารถต่อเติมว่า “ใช่ บอลใหญ่” เพื่อพัฒนาคำศัพท์และโครงสร้างภาษาของเด็กไปพร้อมกัน โดยไม่ควรบังคับให้เด็กพูด แต่ปล่อยให้ไปไปตามธรรมชาติและมีความสนใจในด้านการจดจำพยัญชนะ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การจดจำเสียงและภาพ เหมาะสำหรับเด็กวัย 2-3 ปี โดยใช้ภาพและชื่อเรียกช่วยเชื่อมโยงเสียงกับความหมาย

2. การจดจำตัวพยัญชนะและเสียง เมื่อเด็กจำภาพและชื่อเรียกได้แล้ว สามารถใช้บัตรคำ (Flash Cards) ที่มีทั้งตัวพยัญชนะและภาพประกอบ เช่น “ก. ไก่”

3. การเน้นการจดจำตัวพยัญชนะเพียงอย่างเดียว เพื่อพัฒนาทักษะให้ก้าวหน้าขึ้น โดยให้เด็กจำแนกและจดจำรูปตัวอักษรได้แม่นยำยิ่งขึ้น

แนวทางเหล่านี้ช่วยให้เด็กเรียนรู้ภาษาอย่างเป็นธรรมชาติผ่านการพูดคุย กิจกรรม และการเล่น ควบคู่ไปกับการสร้างแรงเสริมเชิงบวก ทำให้เด็กมีทักษะการฟัง พูด และการจดจำพยัญชนะได้อย่างมั่นคงและสนุกสนาน

8. บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2561). **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, หน้า 176.
- กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์. (2535). **เทคนิคการเล่านิทานในเทคนิคความรู้คู่คุณแก่เด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- ชนิษฐา บุนนาค. (2563). **เทคนิคการสอนการจดจำพยัญชนะ สำหรับเด็กปฐมวัย**. สืบค้นจาก <https://www.youngciety.com/article/learning/ways-to-teach-the-alphabet.html>, สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2568.
- พนิตนันท์ บุญพามี. (2542). **เทคนิคการอ่านเบื้องต้นสำหรับบรรณารักษ์**. นครราชสีมา: สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- พิมพ์ผกา พิพู, สุพันธุ์วดี ไวยรูปและธนินทร์ แดงทิม. (2565). **การพัฒนาทักษะด้านการอ่านพยัญชนะของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยใช้เกมการศึกษา**. วารสาร Journal of Roi Kaensarn Academi, ปีที่ 7 ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม 2565, หน้า 27-38.
- สุธีรา คุปวานิชพงษ์. (2563). **กลุ่มอาการออทิซึม**. สืบค้นจาก <https://www.synphaet.co.th>, สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2568.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2544). **การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- Hymes, D. (1974). **Foundation in sociolinguistic an ethnographic approach**. Philadelphia:University of Pennsylvania Press.

Labov, W. (1972) . **Sociolinguistic Patterns**. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Mc Candless, Boyd R. (1973). **Children and Youth: Psychosocial Development**. New York Holt.

Piaget, J. and Inhelder, B. (1969) **the Psychology of the Child**. Basic Books, New York.

Trilling and Fadel, (2009). **21st Century Skills: Learning for Life in Our Times**. San Francisco, CA: John Wiley & Sons.

ภาษาอังกฤษสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐยุคใหม่

English Language for Modern Government Officials

คัมภีรภาพ คงสำรวย^{1*}, ไพโรจน์ บัวสุข², เสี่ยม ศิริสวัสดิ์³, สัจจรักษ์ ไธสงวน⁴, รัชนิบูรณ์ เนตรภักดี⁵

Khamphiraphap Kongsumruay¹, Pairote Buasook², Sangiam Sirisavatdi³,
Saccarak Rai sa-nguan⁴, Radchaneeboon Nedpuckdee⁵
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน^{1*,2,3,4}

Mahamakut Buddhist University Isan Campus
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด⁵
Mahamakut Buddhist University Roi-Et Campus

Author for Correspondence: E-mail: khamphiraphap.kon@mbu.ac.th*

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ นำเสนอความสำคัญของภาษาอังกฤษสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐยุคใหม่ รวมถึงแนวคิดและทฤษฎี การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ วิธีการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ การออกแบบนโยบายภาครัฐและกระบวนการพัฒนาบุคลากรเจ้าหน้าที่ของรัฐ การมีทักษะภาษาอังกฤษที่แข็งแกร่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นจะเป็นประตูด่านการพัฒนาประเทศในยุคปัจจุบันที่มีการเชื่อมโยงกันหลายมิติ อีกทั้ง การมีทักษะภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นกุญแจสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศทั้งจากการเข้าถึงข้อมูลอันมหาศาลองค์ความรู้ ตลอดจนการให้บริการในระดับสากล บทความนี้เน้นย้ำถึง กรอบทฤษฎี ประเด็นท้าทาย และให้แนวทางการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยผ่านการวิเคราะห์เชิงระบบแบบบูรณาการ เพื่อยกระดับเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาที่สามารถสื่อสารและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยอาศัยองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ (1) การใช้ทฤษฎีทางจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (2) การสร้างแรงจูงใจทั้งในระดับบุคคลและองค์กร (3) การสร้างเจตคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ (4) การเลือกรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของเจ้าหน้าที่ และ (5) การออกแบบนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษอย่างยั่งยืน โดยทั้ง 5 องค์ประกอบนี้จะช่วยพัฒนาและยกระดับเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีทักษะภาษาอังกฤษที่ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความสามารถในการใช้งานภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพ การทำงานร่วมกันและการรับมือต่อความท้าทายระดับโลก สู่ประเทศที่มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ การให้บริการสาธารณะจากภาครัฐที่เป็นมาตรฐานและสามารถตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วน

คำสำคัญ: ภาษาอังกฤษ; เจ้าหน้าที่ของรัฐยุคใหม่; ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ

Received: 05/10/2568, Revised: 08/11/2568, Accepted: 10/11/2568

Abstract

This academic article aims to present the importance of English proficiency for modern government officials, including concepts and theories of English communication skills development, methodologies for enhancing English communication competencies, public policy design, and personnel development processes for government officials. Strong English language competency among government officials serves as a gateway to national development in the current era of global multidimensional connectivity. Moreover, effective English proficiency of government officials represents a strategic key that leads to national development through enhanced access to extensive information resources, knowledge, and international-standard service delivery. This article emphasizes conceptual and theoretical frameworks, existing challenges, and provides guidelines for developing English language competencies among government officials through integrated systematic analysis. The aim is to enhance government officials' linguistic expertise to enable effective communication and operational efficiency in collaboration with various agencies both domestically and internationally. This development is based on 5 key components: (1) applying psychological theories to develop effective learning; (2) creating motivation at both individual and organizational levels; (3) fostering positive attitudes toward English language acquisition; (4) selecting appropriate learning modalities suited to officials' contexts; and (5) designing sustainable public policies that support English language skills development. These 5 components will systematically develop and enhance government officials' English language competencies to achieve effective English proficiency, collaborative work capabilities, and preparedness to address global challenges, ultimately leading to a nation with efficient governance and standardized public service that responds to the needs of all sectors.

Keywords: English Language; Modern Government Officials; English Communication Skill

1. บทนำ

ในโลกของการทำงานที่มีการเชื่อมต่อและเชื่อมโยงระหว่างประเทศต่างๆ มากขึ้น ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการสื่อสารด้านภาษาอังกฤษเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรง ที่จะต้องติดต่อกับประชาชน หรือแม้กระทั่งกำหนดและกำกับนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเทศต่อทั้งประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่า ทักษะภาษาอังกฤษที่ดีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ สร้างความประทับใจ ก่อให้เกิดความสัมพันธอันดีในด้านต่างๆ รวมไปถึงการส่งเสริมภาพลักษณ์และการมีส่วนร่วมระหว่างวัฒนธรรมและความร่วมมือระหว่างภูมิภาค

ประเทศไทยเอง นับเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญทั้งในด้านภูมิศาสตร์และภาคการท่องเที่ยว ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลได้ยกระดับให้ประเทศไทยมีศักยภาพและเป็นประเทศที่เหมาะสมแก่การลงทุนและมีส่วนร่วมในการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ เช่น โครงการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจ 4 ภาค ตลอดจนการให้บริการของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อประชาชนที่มีประสิทธิภาพ ส่วนเจ้าหน้าที่ของรัฐในประเทศไทยเองย่อมต้องตอบสนองนโยบายในการขับเคลื่อนของรัฐ ที่จะต้องปรับตัวและพัฒนาตนเองทั้งในด้านประสิทธิภาพการทำงานและความสามารถทางด้านภาษา ที่จะต้องสื่อสารและทำงานร่วมกันกับทั้งประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศ ตลอดจนให้บริการกับภาคธุรกิจทั่วภูมิภาค และสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างชนในชาติได้อย่างประทับใจ แต่อย่างไรก็ตามการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นสิ่งที่จำเป็น ทั้งในเรื่อง เวลา ทรัพยากร งบประมาณ รวมถึงโอกาส เพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพในด้านภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับ ชิดชนก ชุนข (2562: 10) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาบุคลากรในสังกัดสถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร พบว่า หน่วยงานควรสนับสนุนให้บุคลากรศึกษาตามอัธยาศัยควรจัดให้บุคลากรได้ศึกษาภาษาอังกฤษสำหรับใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนฝึกอบรมกับหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ เพื่อเป็นการหาประสบการณ์ใหม่ๆ แนวคิดใหม่ๆ ระดมความคิดเห็นซึ่งกันและกันรู้จักการทำงานเป็นทีม

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษางานวิจัย บทความวิชาการ ตลอดจนแหล่งค้นคว้าข้อมูลต่างๆ เพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ เพื่อหาวิธีการแก้ไขที่เหมาะสมสำหรับภาครัฐ เพื่อนำไปกำหนดและการกำกับการนโยบาย ในการบริหารบุคลากรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาษาอังกฤษ เพื่อให้เป็นบุคลากรภาครัฐยุคใหม่ที่มีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการและทำงานร่วมกับประเทศต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

2. ความหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ได้ให้ความหมายไว้ว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐหรือในรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วย ลักษณะปกครองท้องที่ หรือ เจ้าพนักงานอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติและให้หมายความร่วมมือถึงกรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจและบุคคลหรือคณะบุคคลบรรดา ซึ่งมีกฎหมายกำหนดให้ใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองที่จัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจหรือกิจการอื่นของรัฐด้วย แต่ไม่รวมถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และคณะกรรมการ ป.ป.ช (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต, 2561: 2-3)

คำว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องพิจารณาจากคำนิยามตามมาตรา 3 แห่ง พระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งบัญญัติว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า

1. ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง คณะบุคคล หรือผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานทางปกครอง
2. คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท คณะกรรมการหรือบุคคลซึ่งมีกฎหมาย ให้ อำนาจในการออกกฎ คำสั่ง หรือมติใดๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคล และ
3. บุคคลที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของหน่วยงานทางปกครองหรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐตาม

(1) หรือ (2) (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2542: 1)

ดังนั้น คำว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ สามารถนิยามความหมายได้ว่า บุคคลที่ปฏิบัติงานใน หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรของรัฐต่าง ที่ได้รับตำแหน่งประจำ ได้รับเงินเดือน และมีอำนาจทางปกครองที่จัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจหรือกิจการอื่นของรัฐ โดยครอบคลุมถึงข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น ลูกจ้างของส่วนราชการ ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นและกรรมการต่างๆ โดยไม่รวมถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญและผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ

3.ความสำคัญของความสามารถทางภาษาอังกฤษสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่เกี่ยวข้องกับเวทีระดับโลกในทุกมิติ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาการค้า การส่งเสริมการลงทุน การพัฒนาเศรษฐกิจและการให้บริการ ต่อประชาชน ควรจะต้องสื่อสารและใช้ภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพ การมีทักษะ ภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะช่วยให้สามารถดำเนินการและพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศได้เป็นอย่างดี ทั้งการเจรจาข้อตกลงทางการค้าและดึงดูดเม็ดเงิน การ ลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนประเทศให้เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับ พรพนิดา คำน่า (2563: 73-89) ที่ระบุไว้ว่า ภาษาอังกฤษ เป็นภาษาที่ได้รับการยอมรับว่ามี ความสำคัญและทรงอิทธิพลมากที่สุดภาษาหนึ่งของโลก สำหรับประเทศไทย ภาษาอังกฤษ นับว่าเป็นภาษาที่สองรองจากภาษาแม่ เนื่องจากเป็นภาษาที่มีการใช้ในชีวิตประจำวัน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานอาชีพสาขาต่าง ๆ ซึ่งต้องมีภาษาอังกฤษปรากฏให้ใช้ควบคู่ไปกับภาษาไทยเสมอ กล่าวคือ ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใด ก็มักมีความจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองเสมอ เนื่องด้วยองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาย งานนั้น ๆ มักเป็นองค์ความรู้ที่ถูกถ่ายทอดมาจากทฤษฎีหรือแนวปฏิบัติจากต่างประเทศ หรือผู้ที่ศึกษาวิทยาการใหม่ๆ ก็ล้วนจำเป็นต้องมีทักษะทางภาษาอังกฤษที่ดีเพื่อประโยชน์ในความรู้ความเข้าใจในวิทยาการแขนงนั้น ๆ อย่างชัดเจนและที่สำคัญที่สุด คือ การที่ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะเป็นการร่วมกันสร้างผลประโยชน์เศรษฐกิจร่วมกันของประเทศในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งแน่นอนว่าภาษาอังกฤษจะต้องเป็นภาษากลางที่เป็นประโยชน์เรื่องของการติดต่อสื่อสารทางเศรษฐกิจ การเมือง การค้า การลงทุน ซึ่งที่ผ่านมาประเทศไทยมีการตื่นตัวทางภาษาอังกฤษมากขึ้น จะเห็นว่าในหลายวงการมีการพัฒนาการสื่อสารให้เป็นในรูปแบบสองภาษามากขึ้น ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนก็ล้วนเร่งเพิ่มพูนทักษะทางภาษาอังกฤษของทรัพยากรบุคคลให้มีทักษะทางภาษาอังกฤษที่เพียงพอต่อการติดต่อสื่อสารในประชาคมอาเซียน ทั้งนี้เพราะภาษาเป็นตัวช่วยสำคัญที่จะทำให้การติดต่อ เสร็จ ประสานงาน ในเรื่องนั้น ๆ บรรลุผลสัมฤทธิ์ได้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาที่สองที่มีบทบาทและความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการเรียนรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการสื่อสารระดับที่กว้างขึ้นหรือในระดับนานาชาติอย่างมีประสิทธิภาพ การเข้าถึงทรัพยากร องค์ความรู้ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัดแม้กระทั่งประเทศไทย ภารดร สุขพันธ์ (2561: 90-100) ระบุว่า ปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญด้านการพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษ เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีความจำเป็นภาษาหนึ่งที่ต้องใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การทำธุรกิจทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สอดคล้องกับ พรรณิศา คำนาน (2563: 73-89) ที่กล่าวว่า ภาษาอังกฤษมีความสำคัญต่อการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงต้องมีการสนับสนุนให้ บุคลากรสายสนับสนุนมีการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ พัฒนาใช้ภาษาอังกฤษทั้งในส่วนของภาษาอังกฤษในงาน และภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันและต้องการฝึกทักษะทั้งในรูปแบบของการพูด การฟัง อ่าน อาจใช้วิธีการฝึกอบรมเข้าโครงการอบรมภาษาอังกฤษ การไปศึกษาดูงานที่ต่างประเทศหรือการไปเรียนภาษาอังกฤษระยะสั้นที่ต่างประเทศ

สรุปได้ว่า ภาษาอังกฤษมีความสำคัญสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐและภาคส่วนต่างๆ ที่จะสามารถยกระดับการทำงานให้มีประสิทธิภาพในการให้บริการ ตลอดจนการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศของภาครัฐและความร่วมมือระหว่างประเทศ จำต้องมีการฝึกทักษะทั้งในรูปแบบของการพูด การฟัง อ่านและการเขียน อีกทั้งยังต้องใช้วิธีการฝึกอบรมและการเข้าโครงการพัฒนาศักยภาพต่างๆ เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้สามารถใช้ในการทำงานได้กับประเทศที่มาติดต่อการค้า การแลกเปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจด้วยภาษาอังกฤษหรือภาษากลางที่เป็นที่นิยม ย่อมสามารถทำให้การติดต่อเจรจาประสบความสำเร็จ ในยุคของโลกที่ไร้พรมแดนและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในปัจจุบัน อีกทั้งยังส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของเจ้าหน้าที่ของรัฐยุคใหม่ของประเทศไทยอีกด้วย การยกระดับและการพัฒนาภาษาอังกฤษนั้น

สามารถทำได้โดยการประยุกต์แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ เช่น ทฤษฎีทางจิตวิทยา การสร้างแรงจูงใจ การสร้างเจตคติเชิงบวก เป็นต้น

4.แนวคิดทฤษฎีและวิธีการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ

การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ เป็นการเรียนรู้อย่างมีลำดับขั้น ประกอบด้วย การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน ซึ่งการสื่อสารที่จะมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องผ่านกระบวนการการเรียนรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม การพัฒนาทักษะแบบต่อเนื่อง โดยเน้นพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาที่ใกล้เคียงสถานการณ์จริงในแต่ละช่วงเวลา อีกทั้งต้องมียุทธศาสตร์ประกอบอื่นๆ ร่วมด้วย เพื่อให้การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษนั้นประสบความสำเร็จ

1. การใช้ทฤษฎีทางจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ณัฐวุฒิ บุญบรรลุ (2559: 28-29) ได้แปลความหมายลำดับการเรียนรู้เป็นลำดับขั้นจากง่ายไปหายากของกาย ไว 8 ประการ ดังนี้

1. การเรียนรู้สัญญาณ (Signal-learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ อยู่นอกเหนืออำนาจจิตใจ ผู้เรียนไม่สามารถบังคับพฤติกรรมไม่ให้เกิดขึ้นได้ การเรียนรู้แบบนี้เกิดจากการที่คนเรานำเอาลักษณะการตอบสนองที่มีอยู่แล้วมาสัมพันธ์กับสิ่งเร้าใหม่ที่มีความใกล้ชิดกับสิ่งเร้าเดิม การเรียนรู้สัญญาณ เป็นลักษณะการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไขของพาฟลอฟ

2. การเรียนรู้สิ่งเร้า-การตอบสนอง (Stimulus-response Learning) เป็นการเรียนรู้ต่อเนื่องจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง แตกต่างจากการเรียนรู้สัญญาณ เพราะผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมเนื่องจากได้รับการเสริมแรง การเรียนรู้แบบนี้เป็นการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ การเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข (Operant Conditioning) ของสกินเนอร์ ซึ่งเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ผู้เรียนกระทำเอง มิใช่การรอให้สิ่งเร้าภายนอกมากระทำ พฤติกรรมที่แสดงออกเกิดจากสิ่งเร้าภายในของผู้เรียนเอง

3. การเรียนรู้การเชื่อมโยงแบบต่อเนื่อง (Chaining) เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองที่ต่อเนื่องกันตามลำดับ เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหว

4. การเชื่อมโยงทางภาษา (Verbal Association) เป็นการเรียนรู้ในลักษณะคล้ายกับการเรียนรู้การเชื่อมโยงแบบต่อเนื่อง แต่เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษา การเรียนรู้แบบ การรับสิ่งเร้า-การตอบสนองเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง และการเชื่อมโยงทางภาษา

5. การเรียนรู้ความแตกต่าง (Discrimination Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถมองเห็นความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะความแตกต่างตามลักษณะ

6. การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (Concept Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถจัดกลุ่มสิ่งเร้าที่มีความหมายเหมือนกันหรือแตกต่างกัน โดยสามารถระบุลักษณะที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันได้ พร้อมทั้งสามารถขยายความรู้ไปยังสิ่งอื่นที่นอกเหนือจากที่เคยเห็นมาก่อนได้

7. การเรียนรู้กฎ (Rule Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการรวบรวมหรือเชื่อมโยงความคิดรวบยอดตั้งแต่สองอย่างขึ้นไป และตั้งเป็นกฎเกณฑ์ขึ้น การที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้กฎเกณฑ์จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ การเรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ กันได้

8. การเรียนรู้การแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาโดยการนำกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มาใช้ การเรียนรู้แบบนี้จะเป็นกระบวนการที่เกิดปัญญาญาณในตัวผู้เรียนเป็นการใช้กฎเกณฑ์ในขั้นสูงเพื่อการแก้ปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อน และสามารถนำกฎเกณฑ์ในการแก้ปัญหานี้ไปใช้กับสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันได้

ทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย แสดงให้เห็นถึง พัฒนาการทางปัญญาที่เป็นลำดับขั้นจากการเรียนรู้ที่ง่ายไปสู่การเรียนรู้ที่ยากซับซ้อนและมีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการออกแบบการเรียนการสอนและการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของมนุษย์

2. การสร้างแรงจูงใจทั้งในระดับบุคคลและองค์กร

การสร้างแรงจูงใจ (Motivation) เป็นแรงที่กระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมไปสู่เป้าหมาย แรงจูงใจเป็นกุญแจสำคัญของความสำเร็จในการเรียนรู้และครูอาจารย์ที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ก็เท่ากับประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ไปแล้วครึ่งหนึ่ง การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษจึงควรเริ่มด้วยการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียน ซึ่งทำได้โดยการแสดงให้เห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการเป็นผู้มีทักษะภาษาอังกฤษ และการช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถตั้งเป้าหมายในการเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง ดังนั้นแรงจูงใจมีอยู่ด้วย 2 ประเภท คือ 1 แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) เป็นสิ่งกระตุ้นหรือผลักดันมาจากภายในตัวบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นเจตคติหรือทัศนคติ ความคิด ความสนใจ การเห็นคุณค่าหรือความต้องการอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่างๆ เป็นสภาวะที่บุคคลต้องการแสดงการกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้ตนเองมีความรู้สึกว่ามันมีความสามารถมีศักยภาพ โดยไม่ได้เกิดจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น ต้องการเรียนรู้เพราะต้องการรู้และเข้าใจในสิ่งนั้น หรือต้องการทำงานที่ยาก เพราะรู้สึกว่าเป็นสิ่งท้าทาย หรือความต้องการไปท่องเที่ยวต่างแดน เพราะต้องการสนุกสนานและทำให้มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลขึ้น และ 2 แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) เป็นสภาวะที่บุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอกจนเกิดพฤติกรรมที่นำไปสู่เป้าหมาย เช่น เงิน ปริญญาบัตร รางวัล เกียรติยศ ชื่อเสียง ความก้าวหน้า คำชมเชย การได้รับการยอมรับนับถือ และสภาพแวดล้อมอื่นๆ เมื่อบุคคลเห็นเป้าหมายที่ต้องการ บุคคลนั้นก็จะถูก กระตุ้นหรือเร้าให้แสดงพฤติกรรม

เพื่อบ่งชี้เป้าหมายนั้น (ณภัทร วุฒิวงศา, 2557: 89-97) นอกจากนี้ ยังมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่จะนำไปสู่ความพึงพอใจในการทำงาน ตลอดจนพัฒนางานและตนเองให้ดียิ่งขึ้น

Wan Yusoff, Tan และ Mohamed Idris (2013: 18-22) กล่าวว่าไว้ว่า แรงจูงใจที่นักวิจัยหลายคนให้ไว้ดูเหมือนจะมีความหมายคล้ายคลึงกัน เช่น แรงขับ พลัง และการกระทำ นักวิจัยเห็นพ้องกันว่าแรงจูงใจของแต่ละบุคคลเริ่มต้นจากการตระหนักถึงความปรารถนาที่ยังไม่ปรากฏในขณะที่ยังไม่สังเกตเห็น ตามมาด้วยความปรารถนาทางจิตใจที่จะบรรลุสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตามมาด้วยการกระทำทางกายภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งความปรารถนานั้น เช่นเดียวกับ Zamri (2023: 403-411) กล่าวว่า ทฤษฎีแรงจูงใจและปัจจัยค่าจูงของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg's Motivation and Hygiene Factors Theory) จำแนกความพึงพอใจในการทำงานออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ปัจจัยจูงใจ (Motivators) ซึ่งเป็นปัจจัยภายใน (Intrinsic) และ ปัจจัยค่าจูง (Hygiene Factors) ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก (Extrinsic) โดยปัจจัยจูงใจประกอบด้วย ความสำเร็จ (Achievement) ความก้าวหน้าในอาชีพ (Advancement) การได้รับการยอมรับ (Recognition) ลักษณะงาน (Nature of Work) และโอกาสในการเติบโต (Growth) ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีส่วนสำคัญโดยตรงในการสร้างความพึงพอใจในการทำงาน เนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการภายในของบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ.

สรุปได้ว่า การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและพัฒนาตนเองนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีแรงจูงใจในการเรียนรู้และประสบความสำเร็จในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องใช้ทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยค่าจูง รวมไปถึงแรงจูงใจภายในและภายนอก แรงจูงใจภายในเป็นสิ่งที่มาจากภายในตัวบุคคลเอง เช่น ความสนใจ ความต้องการรู้ การเห็นคุณค่าในตนเองหรือความต้องการที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ส่วนแรงจูงใจภายนอกเป็นสิ่งที่มาจากสิ่งเร้าภายนอกตัวเรา เช่น เงิน รางวัล ชื่อเสียง ตำแหน่ง และความชื่นชมจากผู้อื่น เป็นสิ่งกระตุ้นให้การเรียนรู้ ในการช่วยสร้างและพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้มีศักยภาพในทิศทางที่ต้องการ

3. การสร้างเจตคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

จากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการ พบว่า เจตคติ คือ การพัฒนาทางความคิดหรือกระบวนการคิดที่เน้นให้ผลต่อเหตุการณ์ การกระทำ บุคคล โดยแบ่งเจตคติได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1. เจตคติเชิงบวก 2. เจตคติเชิงลบ และ 3. เจตคติเป็นกลางๆ ไม่บวกไม่ลบ การสร้างเจตคติเชิงบวกช่วยให้มองเห็นโอกาส การสร้างแรงบันดาลใจและเชื่อมั่น การเผชิญกับอุปสรรคและสถานการณ์ที่ซับซ้อนได้อย่างมั่นใจและสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองให้ไปในทางที่ดีขึ้นได้ การศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น จะมีวิธีการศึกษาอยู่ 2 วิธี ได้แก่ การศึกษาการก่อตั้งเจตคติ และการศึกษาการเปลี่ยนแปลงเจตคติ มีวิธีการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนเจตคติ ได้หลายวิธี เช่น อดิทยา สันคม และรุ่งทิวา กองสอน (2566: 237-250) ได้ใช้แนวทาง STEAM Education เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เรียนผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้

กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหาผ่านการใช้ความคิดสร้างสรรค์ซึ่งให้อิสระผู้เรียนได้คิด เมื่อผู้เรียนไม่ถูกจำกัดอิสระทางความคิดและไม่ถูกบังคับส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการทำกิจกรรมและเกิดความสนุกในการเรียนรู้ มากไปกว่านั้นการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษายังเน้นให้ผู้เรียนได้แสวงหาคำตอบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนไม่ตกอยู่ในสภาวะเครียดและกดดันมากเกินไปนำไปสู่การกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น และพยายามสื่อสารความคิดของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจโดยอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย ซึ่งเป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้กลั่นกรองความคิดของตนเองเกิดการวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนและเกิดความสนุกในการอภิปรายกับสมาชิกกลุ่ม ซึ่งช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนอยากลงมือปฏิบัติ

ดังที่กล่าวมาข้างต้น เจตคตินั้น สามารถแบ่งเจตคติได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1. เจตคติเชิงบวก 2. เจตคติเชิงลบ และ 3. เจตคติเป็นกลางๆ ไม่บวกไม่ลบ โดยมีวิธีการศึกษาอยู่ 2 วิธี ได้แก่ การศึกษาการก่อตั้งเจตคติและการศึกษาการเปลี่ยนแปลงเจตคติ เจตคติจะถูกแสดงออกเป็นพฤติกรรม โดยแบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ 1. พฤติกรรมภายนอก และ 2. พฤติกรรมภายใน โดยพฤติกรรมภายนอก จะแสดงออกมาทางร่างกาย สามารถสังเกตเห็นได้ง่าย เช่น การไม่เข้าเรียน การไม่เข้าร่วมกิจกรรม ในกรณีที่มีเจตคติเป็นลบนั่นเอง ส่วนเจตคติเป็นบวก จะถูกแสดงออกมา ในรูปแบบที่ตรงข้ามกัน ได้แก่ การเข้าเรียนเสมอๆ การเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมภายใน จะเป็นพฤติกรรมที่อยู่ภายใน ไม่สามารถสังเกตได้ชัดเจน

4. การเลือกรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของเจ้าหน้าที่

รูปแบบการเรียนรู้ หมายถึง วิธีหรือลักษณะของกระบวนการที่ผู้เรียนที่แตกต่างกันใช้ในการเรียนรู้และเข้าใจความรู้ต่าง ๆ มีหลายรูปแบบที่แตกต่างกัน ตามลักษณะการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล เช่น การเรียนรู้อย่างแบบตัวต่อตัว การเรียนรู้แบบกลุ่ม การเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้ง 5 การเรียนรู้แบบบูรณาการ การเรียนรู้แบบเสริมแรง การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นต้น

ตัวอย่างจาก กัญญารัตน์ เครือรัตน์ไพบุลย์ และอังคณา อ่อนธานี (2561: 1-11) ได้สนใจพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธีพหุประสาทสัมผัส สำหรับพนักงานโรงแรม เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่จะช่วยเสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถของพนักงานโรงแรมให้มีทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยสามารถติดต่อสื่อสารและปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สร้างความตื่นตัวในการพัฒนาตนเองมีเจตคติที่ดีในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในการทำงานและเพื่อตอบสนองความต้องการในการยกระดับมาตรฐานการให้บริการด้านการโรงแรมสู่ระดับสากล

การเรียนรู้ในบริบทเจ้าหน้าที่ของรัฐก็เช่นเดียวกัน จะต้องปรับให้เหมาะสมกับสายงาน ในแต่ละหลักสูตรที่ใช้อบรม ในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ

รวมถึงจำเป็นที่จะต้องจัดหาทรัพยากรทางสารสนเทศที่เพียงพอและเหมาะสม ในการใช้แสวงหาและพัฒนาทักษะของตนเองในรูปแบบที่รัฐสนับสนุน เพื่อให้ตรงกับสายงานของแต่ละภาคส่วนงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐมากที่สุด สอดคล้องกับ อาสนะ เชิดชู (2561: 50-63) ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาชุดการสื่อสารภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษในการปฏิบัติงาน และความต้องการทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับพนักงานไปรษณีย์ เมื่อจำแนกตามปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษในการปฏิบัติงานชุดการสื่อสารภาษาอังกฤษควรจะเน้นเนื้อหาการสอนให้เขียนบทความต่าง ๆ เกี่ยวกับหน่วยงานได้ ใช้คำศัพท์ให้ถูกต้องและเน้นการฟังและตอบโต้ได้

ดังนั้น ลักษณะการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ที่รัฐจะนำมาใช้จะต้องมีรูปแบบที่หลากหลายตามลักษณะการเรียนรู้และสภาพแวดล้อม ตลอดจนขอบเขตของภาระงานในแต่ละตำแหน่ง ตามความเหมาะสมของแต่ละภาคส่วนและจัดหาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้และทรัพยากรทางสารสนเทศที่เหมาะสม เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐได้เข้าถึงทรัพยากรทางสารสนเทศที่ใช้ทรัพยากรในการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง เพื่อประโยชน์ในการสร้างเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีความสามารถทั้งในด้านภาษาอังกฤษหรือแม้กระทั่งทักษะด้านอื่นๆ ซึ่งผลลัพธ์จากการพัฒนาจะส่งผลกระทบต่อองค์กรภาครัฐ เป็นองค์กรที่มีศักยภาพมีประสิทธิภาพในท้ายที่สุด

5.การออกแบบนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษอย่างยั่งยืน

นโยบายภาครัฐ หมายถึง กลยุทธ์หรือแนวทางที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐกำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมการดำเนินงาน การปฏิบัติตามกฎหมาย หรือการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับประชาชนของรัฐ การส่งเสริมเศรษฐกิจ การพัฒนาการกินดีอยู่ดีของประชาชน การสร้างรายได้ การเข้าถึงโอกาสของบุคคลผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น ซึ่งนโยบายภาครัฐจะเป็นเพียงจักรสำคัญ ในการขับเคลื่อนกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้ดำเนินการหรือไม่ดำเนินการอะไร พรรณิศา คำน่า (2563: 73-89) กล่าวว่า บุคลากรในองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน ถือเป็นสิ่งสำคัญในอันดับต้น ๆ ของความจำเป็นต้องมีอยู่ในองค์กร หากองค์กรใดที่มีบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพหน่วยงานนั้น ๆ ก็จะสามารถเป้าหมายในการทำงาน รวมทั้งองค์กรก็จะประสบผลสำเร็จ การพัฒนาบุคลากรถือเป็นกระบวนการสร้างการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะทำให้เกิดความก้าวหน้าในตนเองและองค์กร

โดยภาครัฐได้มีการออกแบบนโยบายและติดตามการพัฒนาเพียงช่วงแรกของการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นและโดยมากเป็นเพียงเอกสารรายงานจากต้นสังกัด ไม่มีนโยบายในการพัฒนาหรือติดตามความก้าวหน้าทางภาษาของการพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นรูปธรรม ที่ชัดเจนและเห็นผลได้จริงในเชิงประจักษ์ หลังจากเข้าทำงานแล้วแบบทั้งระบบ คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนมีเกณฑ์การสอบผ่านการวัดความรู้ความสามารถทั่วไป ระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและปริญญาตรี ผู้ที่จะถือว่าเป็นผู้สอบผ่านการวัดความรู้ความสามารถทั่วไป ต้องเป็นผู้สอบวิชาความสามารถในการวิเคราะห์ ได้คะแนนรวมไม่ต่ำ

กว่าร้อยละ 60 วิชาภาษาอังกฤษ ได้คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 และวิชาความรู้และลักษณะการเป็นข้าราชการที่ดี ได้คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ส่วนในระดับปริญญาโท ผู้ที่จะถือว่าเป็นผู้สอบผ่านการวัดความรู้ความสามารถทั่วไป ต้องเป็นผู้สอบวิชาความสามารถในการวิเคราะห์ ได้คะแนนรวมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 65 วิชาภาษาอังกฤษ ได้คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 และวิชาความรู้และลักษณะการเป็นข้าราชการที่ดี ได้คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ประกาศ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2565) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเกณฑ์ต่างๆ จะเป็นตัวกำหนดเพื่อคัดกรองคุณสมบัติในช่วงต้นเท่านั้น

การดำเนินนโยบายที่มีประสิทธิผลจำเป็นต้องมีนโยบายการพัฒนาภาษาที่มีโครงสร้างซึ่งปรับให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การลงทะเบียนเรียนหลักสูตรภาษาอังกฤษที่ออกแบบมาสำหรับมืออาชีพโดยเฉพาะด้านภาษา หลักสูตรเหล่านี้มักมีกระบวนการและเนื้อหาที่ปรับแต่งให้สอดคล้องกับความต้องการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการและการสัมมนา กรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลาโหม (2561: 1) ได้จัดทำแผนพัฒนาขีดความสามารถทักษะภาษาอังกฤษสำหรับข้าราชการ สป. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 – 2565 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาและยกระดับขีดความสามารถทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ สำหรับข้าราชการ สป. 2) เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอน สถานที่ฝึกอบรม 3) เพื่อให้การบริหารจัดการ การพัฒนาขีดความสามารถทักษะของภาษาอังกฤษ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการบูรณาการ ลดความซ้ำซ้อนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน 4) เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ นำไปสู่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในด้านอื่นๆ ต่อไป จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเป็นได้ว่า หน่วยงานทางภาครัฐมีการเสนอแผน เพื่อขอรับงบประมาณ เช่น การเข้าร่วมอบรมสัมมนาหรือการสัมมนาผ่านเว็บที่ดำเนินการเป็นภาษาอังกฤษ การสร้างมีแรงจูงใจที่จะทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐพัฒนาตนเองอย่างเป็นรูปธรรม เช่น อัตราเงินเดือนที่เพิ่มขึ้น หรือหลักฐานการสอบ TOEIC TOEFL IELTS ทุก 2 ปี เพื่อรับอัตราเงินพิเศษด้านภาษา พร้อมทั้งจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเพื่อพัฒนาภาษาอังกฤษที่สามารถเข้าถึงได้ทั้งระบบ โดยส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับผู้อนุบาลนโยบาย จำต้องจัดทำนโยบาย ระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน เพื่อให้การสื่อสารมีความถูกต้อง สิ่งนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบททางกฎหมายและการบังคับใช้ข้อบังคับต่างๆ

สรุปได้ว่า นโยบายภาครัฐเป็นเครื่องมือสำคัญที่รัฐบาลใช้ในการส่งเสริมการดำเนินงานและแก้ไขปัญหาของประชาชน โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของข้าราชการยังขาดความต่อเนื่องและโครงสร้างที่ชัดเจน รัฐควรออกแบบนโยบายที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะ เช่น การจัดอบรมภาษาอังกฤษเฉพาะทางที่สอดคล้องกับแต่ละตำแหน่ง การสร้างแรงจูงใจผ่านผลตอบแทนพิเศษและการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความพร้อมรับมือกับความท้าทายระดับสากลอย่างมีประสิทธิภาพ

6.กระบวนการพัฒนาบุคลากรเจ้าหน้าที่ของรัฐ

หลายทศวรรษสิ่งที่ปรากฏชัดเจนอีกครั้ง นั่นคือ มนุษย์เป็นทั้งวิธีการและจุดหมายปลายทางของการพัฒนา (Haq, 1995: 3, อ้างถึงใน McNeill, 2007: 5) คำกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาไม่ได้เป็นเพียงหน้าที่ของรัฐบาลหรือสถาบัน แต่เป็นเรื่องที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาและมีเสรีภาพ ในการดำเนินการต่างๆตัดสินใจและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการพัฒนา ทั้งความรู้ ทักษะและโอกาส โดยปลายทาง คือ ความกินดีอยู่ดี การมีชีวิตตามที่ตนเองต้องการตลอดจนการมีสุขภาวะที่ดีและมีความสุข ทั้งในส่วนของพลเรือนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่การพัฒนาบุคลากรเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีกระบวนการที่ชัดเจน การกำหนดความจำเป็น การวางแผนอย่างมีระบบ ซึ่งจะต้องดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง มีการกำกับดูแลที่ชัดเจน พร้อมทั้งต้องมีตัวชี้วัดในการประเมินผลอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อบุคคลหน่วยงานมากที่สุด พรณิดา คำนา (2563: 73-89) ได้อธิบายกระบวนการพัฒนาบุคลากรของอินแมน, สวอบ, ฟอสซัน, และไคย์ ในเชิงระบบ ไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร หมายถึง การระบุปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานซึ่งเกิดจากช่องว่างระหว่างผลการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริงกับผลการปฏิบัติงานที่องค์กรต้องการ และปัญหานั้นมีความสำคัญต่อองค์กรซึ่งสามารถแก้ไขได้โดยการพัฒนาการฝึกอบรม

2. การวางแผนพัฒนาบุคลากร จากความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร ซึ่งมีมากกว่าที่จะสามารถตอบสนองได้ในเวลาหนึ่ง เริ่มจากการลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร ซึ่งจะต้องมีการกำหนดบุคลากรที่จะเป็นผู้ได้รับการพัฒนา การกำหนดผู้รับผิดชอบโครงการ การกำหนดหลักสูตรในการพัฒนา การกำหนดขอบเขตในการพัฒนา การกำหนดระยะเวลาที่จะพัฒนาและการกำหนดทรัพยากรอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้ขั้นต่อมาก็จะจัดสรรทรัพยากรให้แก่แต่ละโครงการ ขั้นสุดท้ายเป็นการบูรณาการโครงการต่าง ๆ ให้เป็นแผนดำเนินการในการพัฒนาบุคลากร

3. การคัดเลือก ออกแบบ และดำเนินกิจกรรมพัฒนาบุคลากร เป็นการพิจารณาว่าโครงการพัฒนาบุคลากรที่จะจัดขึ้นนั้นควรจะมีลักษณะอย่างไร โดยเริ่มจากกำหนดวัตถุประสงค์ซึ่งมักจำแนกวัตถุประสงค์ออกเป็น วัตถุประสงค์ด้านความรู้ด้านทัศนคติและด้านทักษะ ขั้นต่อมาจะเป็นการพิจารณาเนื้อหาของโครงการพัฒนาบุคลากร ซึ่งเป็นการกำหนดหลักสูตรที่จะให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้เรียนรู้หรือมีส่วนร่วมในโครงการ หลังจากนั้นก็จะกำหนดวิธีการและเทคนิคที่จะใช้และขั้นสุดท้ายจะเป็นการนำเอาวิธีการและเทคนิคนั้นมาใช้ในการพัฒนาบุคลากร

4. ประเมินผลการพัฒนาบุคลากรเป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการพัฒนาบุคลากร ซึ่งสามารถกระทำได้ 2 ระดับ ระดับแรกคือ การพิจารณาว่าการดำเนินการตามโครงการพัฒนาบุคลากร แต่ละโครงการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ ระดับที่สองเป็นการพิจารณาถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลว่าสนองต่อความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร

ขององค์กรหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ทราบถึง สิ่งที่บรรลุผล ปัญหา อุปสรรค และสิ่งที่ควรแก้ไข ในการดำเนินการต่อไป

ซึ่งอาจจะใช้เกณฑ์อื่นที่รัฐเห็นสมควรได้เช่นกัน ซึ่งวงจรการพัฒนาศักยภาพบุคคลหรือพัฒนาโปรแกรมต่างๆ จะมีลักษณะที่คล้ายกัน คือ ต้องกำหนดความต้องการให้ชัดเจนว่าต้องการอะไร วางแผนงาน อาจจะกำหนดเป็นแผนงานหลัก แผนงานรอง ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบผลที่เกิดขึ้น ประเมินผลที่เกิดขึ้น

7. สรุป

การที่จะพัฒนาภาษาอังกฤษของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐยุคใหม่ที่มีศักยภาพนั้น ผู้เขียนสรุปงานวิจัย ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นกลุ่มของเจ้าหน้าที่ภาครัฐและสร้างเป็นตารางการจำแนกปัญหาด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษและกลุ่มตัวอย่างที่สอดคล้องกับผลการวิจัยต่างๆ เช่น วัชรภรณ์ เปาโรหิตย์ (2559: 301-309) ได้นำเสนอผลการวิจัยจาก นพอ. จำนวน 196 คน ส่วนใหญ่มีอายุ 20 ปี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 49.49 รองลงมาอายุ 21 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 22.96 อายุ 22 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 21.49 อายุ 24 จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 5.61 ตามลำดับ พบว่า การพัฒนาภาษาอังกฤษด้านการพูด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ที่ 4.59 รองลงมาได้แก่ การพัฒนาภาษาอังกฤษด้านการฟัง มีค่าเฉลี่ย ที่ 4.55 การพัฒนาภาษาอังกฤษด้านการเขียน มีค่าเฉลี่ย ที่ 4.42 การพัฒนาภาษาอังกฤษด้านการอ่าน มีค่าเฉลี่ย ที่ 4.36 และการเรียนภาษาอังกฤษและ ECL เสริม มีค่าเฉลี่ยที่ 4.34 อาสนะ เชิดชู (2561: 50-63) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับพนักงานไปรษณีย์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ พนักงานสำนักงานในอำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษในการปฏิบัติงานในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.82 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ไม่สามารถเขียนบทความต่าง ๆ ของหน่วยงานได้เป็นอันดับที่หนึ่ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.88 รองลงมา คือ ใช้คำศัพท์ไม่ถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.86 และอันดับสุดท้าย คือ ฟังไม่เข้าใจและตอบโต้ไม่ได้ ปริญ ขันกุล อารี ชิวเกษมสุข และทรงศรี สรณสถาพร (2565: 35-49) ได้ทำวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษของพยาบาลวิชาชีพงานการพยาบาลผู้ป่วยใน สถาบันโรคทรวอก กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลวิชาชีพงานการพยาบาลผู้ป่วยในอายุรกรรมได้จากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง มี 2 กลุ่มได้แก่ 1 กลุ่มที่ร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 12 คนและ 2 กลุ่มตอบแบบสอบถาม เป็นพยาบาลวิชาชีพงานการพยาบาลผู้ป่วยในอายุรกรรมจำนวน 85 คน ผลการวิจัยพบว่า พยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่สามารถสนทนาภาษาอังกฤษได้จำกัดสาเหตุมี 3 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านบุคคลได้แก่เงินอายุ ไม่มั่นใจ ไม่กล้าพูด 2. ด้านหน่วยงานมีการสนับสนุนไม่เพียงพอ และ 3. ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สิ่งแวดล้อมไม่ส่งเสริมการสนทนาและมีโอกาสใช้น้อย วิไลพร ขำวงษ์ และคณะ (2563: 223-234) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถด้านภาษาอังกฤษของบุคลากรสุขภาพ เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น

และปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษของบุคลากรสุขภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสุขภาพที่ปฏิบัติงานใน 13 เขตสุขภาพ จำนวน 217 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษ ได้แก่ การนำภาษาอังกฤษไปใช้จริงน้อยเนื่องจากไม่มีโอกาส ขาดความมั่นใจและขาดโอกาสในการพัฒนา

ซึ่งจากผลสรุปจากการศึกษา สามารถจำแนกปัญหาด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ และกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้ดังต่อไปนี้

ตาราง 1 การจำแนกปัญหาด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษและกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

งานวิจัย	ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการพัฒนาภาษาอังกฤษและคะแนนการสอบความเข้าใจการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ	การพัฒนาชุดการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับพนักงานไปรษณีย์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ	รูปแบบการพัฒนาทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษของพยาบาลวิชาชีพงานการพยาบาลผู้ป่วยใน สถาบันโรคทรวอก	การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถด้านภาษาอังกฤษของบุคลากรสุขภาพ
กลุ่มตัวอย่าง	นักเรียนพยาบาลทหารอากาศ	พนักงานไปรษณีย์	พยาบาล	บุคลากรสุขภาพ
สาเหตุ	อุปกรณ์ไม่ทันสมัย	ไม่สามารถเขียนบทความต่าง ๆ ของหน่วยงานได้	เงินอายุ ไม่มั่นใจ ไม่กล้าพูด	การนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันน้อย
	ขาด Software ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	ใช้คำศัพท์ไม่ถูกต้อง	หน่วยงาน มีการสนับสนุนไม่เพียงพอ	ขาดความมั่นใจ
	การนำภาษาอังกฤษมาฝึกใช้ในการปฏิบัติ	ฟังไม่เข้าใจและตอบโต้ไม่ได้	สิ่งแวดล้อมไม่ส่งเสริมการสนทนาและมีโอกาสใช้น้อย	ขาดโอกาสในการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ

จากตารางข้างต้นนั้น จะพบปัญหาด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษที่แตกต่างกัน เช่น เงินอายุ ไม่มั่นใจ ไม่กล้าพูด ขาดความมั่นใจ ฟังไม่เข้าใจและตอบโต้ไม่ได้ การใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษไม่ถูกต้อง หน่วยงานมีการสนับสนุนไม่เพียงพอ ขาดโอกาสในการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐเองมีความต้องการที่จะพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษเช่นกัน โดยแต่ละที่มีปัญหาที่พบแตกต่างกัน มีสาเหตุที่แตกต่างกัน มีความต้องการที่แตกต่างกัน มีโอกาส

ที่ได้รับมาน้อยแตกต่างกัน การจัดโครงการใดๆ จากภาครัฐโดยมาจากผู้มีอำนาจการบริหาร โดยจัดลงมาจากส่วนกลางและกระจายออกไปยังภูมิภาคนั้น ย่อมไม่สามารถตอบสนองความแตกต่างของปัญหาและความต้องการได้ การที่หน่วยงานนั้นๆ มีอิสระในการดำเนินการพัฒนาบุคลากรของตน ตามความต้องการและปัญหาของแต่ละที่ ย่อมส่งผลที่ดีและมีประสิทธิภาพ ตรงความต้องการมากที่สุด โดยรัฐส่วนกลางเป็นผู้คอยสนับสนุนด้านงบประมาณหรือทรัพยากร ที่สามารถใช้ร่วมกันได้ ภาครัฐเองต้องสร้างแรงกระตุ้นทั้งแรงจูงใจภายนอกและภายใน ได้แก่ การจัดทำระบบสิ่งจูงใจที่เป็นรูปธรรมและวัดผลได้ เช่น การให้คะแนนพิเศษในการประเมินผลการปฏิบัติงานสำหรับผู้ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการทดสอบภาษาอังกฤษ หรือการมอบโอกาสในการเดินทางไปดูงานต่างประเทศแก่บุคลากรที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้จะสร้างแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) ที่เข้มแข็ง อย่างไรก็ตาม แรงจูงใจภายนอกเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการพัฒนาทักษะในระยะยาว องค์กรจึงต้องส่งเสริมแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ควบคู่ไปด้วย โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่บุคลากรรู้สึกภาคภูมิใจและมีความมั่นใจเมื่อสามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษได้สำเร็จ

องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาพที่ 1 องค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาภาษาอังกฤษสำหรับบุคลากรภาครัฐ

การพัฒนาภาษาอังกฤษให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น จะต้องใช้องค์ประกอบต่างๆ ดังต่อไปนี้ เพื่อผลิตเจ้าหน้าที่ของรัฐยุคใหม่ที่มีความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ จะต้องประกอบด้วย การใช้ทฤษฎีทางจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การสร้างแรงจูงใจทั้งในระดับบุคคลและองค์กร การสร้างเจตคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ การเลือกรูปแบบการเรียนรู้เหมาะสมกับบริบทของเจ้าหน้าที่ และการออกแบบนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษอย่างยั่งยืน โดยทั้ง 5 องค์ประกอบนี้จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นมีศักยภาพด้านภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น สามารถสื่อสาร ทำงานร่วมกันและรับมือกับความท้าทายระดับโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะมีความ

พร้อมที่จะนำประเทศไปสู่ประเทศที่มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ การทูตระหว่างประเทศที่ยอดเยี่ยมและการบริการสาธารณะที่ตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วนที่จะก้าวข้ามอุปสรรคทางภาษาไปได้และก้าวข้ามประเทศกำลังพัฒนาไปสู่ประเทศพัฒนาแล้วอย่างเต็มภาคภูมิ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในการสร้างและดำเนินการทางนโยบายของภาครัฐ รวมถึงการพัฒนาประสิทธิภาพบุคคล ตลอดจนข้อเสนอแนะเพื่อต่อยอดองค์ความรู้สำหรับผู้สนใจได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

สามารถนำเอาองค์ความรู้ไปใช้ในการกำหนดนโยบายตลอดจนการกำกับดูแลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาภาษาอังกฤษสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐยุคใหม่

เป็นแนวทางการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ

เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานอื่น ได้แก่ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ องค์กรเอกชน ตลอดจน หน่วยงานอิสระต่างๆ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในประเด็นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาประเด็นต่อไปนี้

อุปสรรคในการกำหนดและการขับเคลื่อนนโยบาย

การพัฒนาทักษะด้านอื่นๆของบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

8. บรรณานุกรม

กรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลาโหม. (2561). แผนพัฒนาขีดความสามารถทักษะ

ภาษาอังกฤษสำหรับข้าราชการ สป. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 – 2565.

สืบค้นจาก [https://dstd.](https://dstd.mod.go.th/download/แผนพัฒนาขีดความสามารถทักษะภาษาอังกฤษ-สำหรับ)

[mod.go.th/download/แผนพัฒนาขีดความสามารถทักษะภาษาอังกฤษ-สำหรับ](https://dstd.mod.go.th/download/แผนพัฒนาขีดความสามารถทักษะภาษาอังกฤษ-สำหรับ)
ราชการ.aspx, สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2566.

กัญญารัตน์ เครือรัตน์ไพบุลย์ และอังคณา อ่อนธานี. (2561). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธีพหุประสาทสัมผัส สำหรับพนักงานโรงแรม. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ 20 ฉบับที่ 4 ประจำเดือน ตุลาคม-ธันวาคม 2561, หน้า 1-11.

ชิดชนก ชูสุข. (2562). การพัฒนาบุคลากรในสังกัดสถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ณภัทร วุฒิวงศา. (2557). กลยุทธ์สร้างแรงจูงใจ: การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ. วารสารนักบริหารมหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ปีที่ 34 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน 2557, หน้า 89-97.

ณัฐวุฒิ บุญบรรลุ. (2559). การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวความคิดของกายเอร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย เพื่อเสริมสร้างความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง อาเซียนศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ปวีณ ขันกุล อารี ชิวเกษมสุข และทรงศรี สรณสถาพร. (2565). รูปแบบการพัฒนาทักษะ การสนทนาภาษาอังกฤษของพยาบาลวิชาชีพงานการพยาบาลผู้ป่วยใน สถาบันโรคทรวงอก. วารสารพยาบาลโรคหัวใจและทรวงอก, ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม - มิถุนายน, หน้า 35-49.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561. (2561, 21 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 52 ก. หน้า 1-80.

พรณิดา คำนา. (2563). การพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนด้านทักษะภาษาอังกฤษใน ต่างประเทศ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน กรกฎาคม - ธันวาคม 2563, หน้า 73-89.

ภราดร สุขพันธ์. (2561). การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษกับความเป็นบัณฑิตใน ยุคปัจจุบัน. วารสาร มจร.ทริภุญชัยปริทรรศน์, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม - ธันวาคม 2561, หน้า 90-100.

วัชรภรณ์ เปาโรหิตย์. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการพัฒนาภาษาอังกฤษ และคะแนนการสอบความเข้าใจการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนพยาบาลทหาร อากาศ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน กันยายน - ธันวาคม 2559, หน้า 301-309.

วิไลพร ขำวงษ์ และคณะ. (2563). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถด้าน ภาษาอังกฤษของบุคลากรสุขภาพ. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, ปีที่ 30 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน กันยายน - ธันวาคม 2563, หน้า 223-234.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธี พิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542. สืบค้นจาก

<https://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER43/DRAWER006/GENERAL/DATA0000/00000164.PDF>, สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2566.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2565). ประกาศสำนักงาน ก.พ. เรื่อง รับ สมัครงสอบเพื่อวัดความรู้ความสามารถทั่วไป ประจำปี 2565. สืบค้นจาก

https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/article/prakaasra bsmakhrsbphaakh_k_65.pdf, สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2566.

อวัศยา สันคม และรุ่งทิวา กองสอน (2566). **การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมและเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย**. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน พฤษภาคม-สิงหาคม 2566, หน้า 237-250.

อาสนะ เชิดชู. (2561). **การพัฒนาชุดการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับพนักงานไปรษณีย์อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ**. วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม – ธันวาคม 2561, หน้า 50-63.

McNeill, D. (2007). **Human Development: The Power of the Idea**. Journal of Human Development and Capabilities, 8(1), p. 5–22.

Wan Yusoff, W. F., Tan, S. K., & Mohamed Idris, M. T. (2013). **Herzberg's two factors theory on work motivation: Does it work for today's environment?**. Global Journal of Commerce & Management Perspective, 2(5), p. 18–22.

Zamri, M. N. (2023). **Factors influencing employee retention among lecturers in higher education institutions**. Advanced International Journal of Business, Entrepreneurship and SMEs, 5(18), p. 33–47.